

INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO
PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA

RABA ZEMLJIŠČ V ZAHODNI SLOVENIJI

OBČINA JESENICE

OBČINA TOLMIN

LJUBLJANA, 1980

oxf. 91 (497 12 Jesenice)

e-290 1/2

INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO V LJUBLJANI

RABA ZEMLJIŠČ V ZAHODNI SLOVENIJI

OBČINA JESENICE

OBČINA TOLMIN

- I. OBČINA JESENICE - TEKSTNO GRADIVO
- II. OBČINA TOLMIN - TEKSTNO GRADIVO
- III. OBČINA JESENICE - KARTNO GRADIVO
- IV. OBČINA TOLMIN - KARTNO GRADIVO
- V. TABELARNO GRADIVO - OBČINI JESENICE, TOLMIN

Nosilec naloge:

Ivan ŽONTA, dipl.ing.

Direktor:

Marko Kmecl, dipl.ing.

LJUBLJANA 1980

RAZISKOVALNO NALOGO SO IZDELALI

Nosilec naloge:

✓ Ivan ŽONTA, dipl.ing.gozd., višji raziskovalni sodelavec

s sodelavcem:

✓ Ivan SMOLE, dipl.ing.gozd., višji raziskovalni sodelavec

Drugi sodelavci:

Miha ADAMIČ, dipl.ing., višji raziskovalni sodelavec

Janko KALAN, dipl.ing., višji raziskovalni sodelavec

Maja ŠKULJ, dipl.ing., raziskovalni asistent

mgr.Vladimir PUHEK, dipl.ing., asistent BF

Leonarda GODLER, tehnični sodelavec, programer

dr.Lojze MARINČEK, dipl.ing., SAZU

dr.Ivo PUNCER, dipl.ing., SAZU

Franc SELIŠKAR, dipl.biolog, SAZU

dr.Mitja ZUPANČIČ, dipl.ing., SAZU

Janez KOŠIR, dipl.ing., GG Bled

Miroslav KAPUS, dipl.ing., GG Bled

Ivan BOŽIČ, dipl.ing., SGG Tolmin

Stane URŠIČ, dipl.ing., Sob Tolmin

Vitomir MIKULETIČ, dipl.ing., SGG Tolmin

Tehnični sodelavci:

Risanje:

Zvonko STERMŠEK

Jana JANŠA

Irena TAVČAR

Tipkanje:

Mojca HREN-ŠENK

Zvonka VADNJAL

Kopiranje:

Alojz PIRC

VSEBINA I., II., III., IV., V. DELA

Stran:

UVOD

1

I. DEL - OBČINA JESENICE - Tekstno gradivo

- PREGLEDNA TOPOGRAFSKA KARTA OBČINE JESENICE IN TOLMIN
PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH M 1 : 250.000
- SPLOŠNI EKOLOŠKI OPIS 5
 - Klimatske razmere 5
 - Geomorfološke in hidrogeološke razmere 7
 - Geološke in petrografske razmere 14
 - Razvoj reliefa na severnozahodnem Gorenjskem 15
 - Tla 24
 - Floristične posebnosti 28
 - Fitogeografska podoba 30
- TABELARNI PREGLED NEKATERIH DEMOGRAFSKIH PODATKOV 33
- PREGLED NASELIJ OBČINE JESENICE (kartogram) 37
- KLASIFIKACIJA NASELIJ IN ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH
TIPIČNIH SKUPIN 38
- KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA 43
- IZHODIŠČA ZA PLANIRANJE NA OBMOČJU TRIGLAVSKEGA
NARODNEGA PARKA 44
- GOZDARSTVO IN GOZDNI PROSTOR 52
- PRESOJA GOZDNEGA PROSTORA NA EKOLOŠKIH OSNOVAH 129
- KMETIJSTVO IN KMETIJSKI PROSTOR 133
- NEKATERE NUMERIČNE INFORMACIJE O ZEMLJIŠČIH KOT IZHODIŠČE
ZA SOOBLIKOVANJE PROSTORSKE POLITIKE OBČINE JESENICE 159
- ZASNOVA NAMENSKE RABE PROSTORA 175
- ZEMLJIŠKA POLITIKA 178
- RAZVOJ DEJAVNOSTI KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA 180
- CILJI, KRITERIJI IN STRATEŠKE NALOGE KMETIJSTVA
IN GOZDARSTVA 182

II. DEL - OBČINA T O L M I N - Tekstno gradivo

- PREGLEDNA TOPOGRAFSKA KARTA OBČINE TOLMIN IN JESENICE PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH M 1 : 250.000	
- SPLOŠNI EKOLOŠKI OPIS	191
- Kratek geografski opis	191
- Fitogeografska podoba območja	193
- Klima	199
- Geološki pregled	206
- Geološko petrografske razmere	209
- Tla	216
- Vegetacija	226
- ZGODOVINSKI PREGLED	238
- NEKAJ ZNAČILNOSTI DEMOGRAFSKEGA RAZVOJA	243
- DEAGRARIZACIJA	256
- PROSTORSKI VIDIK RAZVOJA	260
- MIKROREGIJE V POSOČJU	268
- RABA PROSTORA	277
- EKONOMSKI VIDIKI RAZVOJA	287
- PROMETNA LEGA IN PROMET - PROBLEMI V ZVEZI Z REGIONALNIM RAZVOJEM	315
- GOZDARSTVO	325
- KMETIJSTVO	341
- INDUSTRIJA	360
- MALO GOSPODARSTVO	365
- VODNO GOSPODARSTVO, KOMUNALNO GOSPODARSTVO IN ENERGETIKA	366
- DEJAVNOST PROMETA IN ZVEZ	371
- TRGOVINA	376
- STANOVANJSKO GOSPODARSTVO	377
- IZOBRAŽEVANJE	378
- OTROŠKO VARSTVO	380
- DRUŽBENE DEJAVNOSTI	380
- LJUDSKA OBRAMBA IN SAMOZAŠČITA	382

- KMETIJSTVO	383
- GOZDARSTVO	388
- LOV IN RIBOLOV	390
- TURIZEM IN GOSTINSTVO	392
- VARSTVO NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE	395
- VARSTVO IN UREJANJE OKOLJA	398
- EROZIJA	400
- RAZMEJEVANJE MED KMETIJSKIMI IN NEKMETIJSKIMI POVRŠINAMI	409

III. DEL - OBČINA J E S E N I C E - Kartno gradivo

- PREGLEDNA TOPOGRAFSKA KARTA
- PREGLEDNA KATASTRSKA KARTA
- PREGLED KATASTRSKIH OBČIN
- LEGENDE ZA KARTE 1, 2, 3, 4, 5, 6
- KARTA 1 - GOZDNE ZDRUŽBE
- KARTA 2 - GOZDOVI PO VAROVALNIH FUNKCIJAH
- KARTA 3 - GOZDOVI PO LESNOPROIZVODNIH FUNKCIJAH
- KARTA 4 - GOZDOVI PO GOZDNOGOSPODARSKEM NAČRTU
- KARTA 5 - KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ
- KARTA 6 - KATEGORIZACIJA PLODNIH ZEMLJIŠČ - PREDNOSTNA OBMOČJA

IV. DEL - OBČINA T O L M I N - Kartno gradivo

- PREGLEDNA TOPOGRAFSKA KARTA
- PREGLEDNA KATASTRSKA KARTA
- PREGLED KATASTRSKIH OBČIN IN SEZNAM LISTOV KARTE M 1 : 10.000
- LEGENDA ZA KARTE RAZMEJITVE
- KARTE RAZMEJITVE MED KMETIJSKIMI IN NEKMETIJSKIMI
ZEMLJIŠČI:
 - 62 katastrskih občin
 - 196 listov katastrskih občin

V. DEL - TABELARNO GRADIVO - OBČINI J E S E N I C E , T O L M I N

Karta 1. PREGLEDNA KARTA SR SLOVENIJE NEKATERIH KATEGORIJ GOZDOV
PO VAROVALNEM IN LESNOPROIZVODNEM POMENU

Karta 2. PREGLEDNA KARTA SR SLOVENIJE KMETIJSKIH POVRŠIN V
OPUŠČANJU IN ZARAŠČANJU PO OBMOČJIH KATASTRSKIH OBČIN

Karta 3. PREGLEDNA KARTA SR SLOVENIJE O OPUŠČANJU IN ZARAŠČANJU
PO OBMOČJIH OBČIN

Karta 4. KARTA OPUŠČANJA IN ZARAŠČANJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO
KATASTRSKIH OBČINAH - OBČINE JESENICE

Karta 5. KARTA OPUŠČANJA IN ZARAŠČANJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO
KATASTRSKIH OBČINAH - OBČINE TOLMIN

- TABELARNO GRADIVO OBČINE JESENICE

419

- TABELARNO GRADIVO OBČINE TOLMIN

457

- LITERATURA

583

Zahvaljujemo se Raziskovalni skupnosti Slovenije in Splošnemu združenju gozdarstva za odobrena finančna sredstva in za razumevanje težav, ki so nalogo spremljale.

Zahvaljujemo se tudi vsem drugim sodelavcem, ki so omogočili izdelavo naloge.

RABA ZEMLJIŠČ V ZAHODNI SLOVENIJI
(občina JESENICE, občina TOLMIN)

S i n o p s i s

Na osnovah terenskih del je izvedena analiza gozdnega in kmetijskega prostora. Z različnim terenskim analitičnim pristopom sta občini vrednoteni po različnem postopku z istim ciljem - optimalne primarne proizvodnje in optimalnega varovanja človekovega okolja. V ta namen je raziskava rabe prostora za občino Jesenice obdelana na podlagi topografskih gradiv, za občino Tolmin pa je obdelana na podlagah katastrskih gradiv.

Samostojno sta obe obdelavi pomanjkljivi - optimalna je kombinacija obeh. Tako bi bila zagotovljena univerzalna uporabnost zbranih ekoloških, prostorskih in socialnoekonomskih podatkov, potrebnih za kompleksno valorizacijo in plan rabe plodnih zemljišč.

LAND USE IN WESTERN SLOVENIA (district of JESENICE, district of TOLMIN)

S y n o p s i s

Based on field investigations the analysis of forest and agricultural lands has been carried through. Using different analytic approaches both districts have been evaluated by different procedures with the same objective - the optimal primary production and the optimal protection of the human environment. For this purpose the land use in the Jesenice district has been investigated on the basis of topographic materials, in the Tolmin district on the contrary on the basis of cadaster documents. Each individual approach for itself is incomplete, whereas the combination of both can be considered optimal. Both foundations would ensure the universal applicability of ecological, spacial, and socioeconomic data collected for the purpose and needed for a complex evaluation and planned use of productive lands.

RABA ZEMLJIŠČ V ZAHODNI SLOVENIJI
(občina JESENICE, občina TOLMIN)

S i n o p s i s

Na osnovah terenskih del je izvedena analiza gozdnega in kmetijskega prostora. Z različnim terenskim analitičnim pristopom sta občini vrednoteni po različnem postopku z istim ciljem - optimalne primarne proizvodnje in optimalnega varovanja človekovega okolja. V ta namen je raziskava rabe prostora za občino Jesenice obdelana na podlagi topografskih gradiv, za občino Tolmin pa je obdelana na podlagah katastrskih gradiv.

Samostojno sta obe obdelavi pomanjkljivi - optimalna je kombinacija obeh. Tako bi bila zagotovljena univerzalna uporabnost zbranih ekoloških, prostorskih in socialnoekonomskih podatkov, potrebnih za kompleksno valorizacijo in plan rabe plodnih zemljišč.

LAND USE IN WESTERN SLOVENIA (district of JESENICE, district of TOLMIN)

S y n o p s i s

Based on field investigations the analysis of forest and agricultural lands has been carried through. Using different analytic approaches both districts have been evaluated by different procedures with the same objective - the optimal primary production and the optimal protection of the human environment. For this purpose the land use in the Jesenice district has been investigated on the basis of topographic materials, in the Tolmin district on the contrary on the basis of cadaster documents. Each individual approach for itself is incomplete, whereas the combination of both can be considered optimal. Both foundations would ensure the universal applicability of ecological, spacial, and socioeconomic data collected for the purpose and needed for a complex evaluation and planned use of productive lands.

U V O D

"Sveta si, zemlja, in blagor mu, komur plodiš"

Oton Župančič

Globoka je resnica pesnikovih besed; podzavestno in zavestno jo človeštvo čuti že vse od svojega nastanka.

Ugodne razmere na Zemlji so omogočile razvoj tankega sloja prsti, ki ga je naselilo rastlinstvo - organizmi z izjemno lastnostjo; akumulacije kinetične energije sonca in spreminjanje v potencialno energijo organskih snovi. S tem so bili dani posredni in neposredni pogoji obstanka in razvoja človeškega rodu. Zemlja in rastlinstvo je prvi pogoj in še vedno glavni vir dobrin, ki ga še tako razvita tehnika ne more nadomestiti. Prav zato je že prazgodovinski in še bolj današnji obstoj človeštva vezan na njegov odnos in ravnanje s to osnovno dobrino.

Propad in životarjenje nekdanjih cvetočih kultur je najtesneje povezano z brezobzirnim izkoriščanjem kompleksa rastlinstvo - zemlja. Ista je usoda tudi današnjega človeka, ki po eni strani trpi dediščino pustošenja, na drugi strani pa jo še sam povečuje. Bistveni vzrok za tako stanje je v človeški naravi, v njegovi ozkosti in omejeni enkratnosti ter družbeno političnih in ekonomskih pogojih v katerih živi. Njihove posledice srečamo že skoraj povsod po svetu, kjerkoli je že človek bival daljšo dobo.

Čestokrat se je moral, in se mora, umakniti gigantskim naravnim silam, ki v slučaju porušenega ravnotežja popolnoma obvladajo človeško majhnost. To so obenem trenutki spoznanja in njihova cena je vedno prevelika, da bi se mogla samo primerjati z vrednostjo pravočasnega spoznanja in ukrepov.

Živimo v dobi izrednega vzpona tehnike in znanosti, ki omogoča izpopolnitev in izkoriščanje doslej neznanih dobrin, na eni strani, in drugi, se še večja sredstva vlagajo v tehnične stvaritve, ki morejo spremeniti življenje na Zemlji v popolno smrt. Kako kratkovidno je človeštvo, kako nepopolno izkorišča edinstvene zmožnosti.

Toda prav to kritično obdobje je lahko mejnik splošnega spoznanja, da je bistvo življenja: - življenje in pogoji, ki ga omogočajo. Zato lahko upravičeno pričakujemo, da bo bližnja bodočnost prinesla popolnejša spoznanja in možnosti boljšega življenja, ki je marsikje povsem odvisno le od ravnotežja prirodnih pogojev.

Vsaki dobi pripadamo ljudje in naše delo, ki naj bi služilo med drugim tudi prihodnosti - omejeni na prostoru, na katerem živimo. Prav zato je odgovornost skupnosti in posameznikov do življenja in njegovih sestavnih delov še veliko večja.

Osnovna značilnost območja obravnave je v enotnem tipu gospodarjenja z zemljišči izrazito alpskega značaja. Enotnost pokrajine je poudarjena s skupnim vodozbirnim območjem reke Soče in Save Dolinke; v obravnavanih mejah zajema predvsem del Karavank in visoki Alpski svet, ki prehaja na najjužnejših legah v območje Dinarskih planot. Pečat celovitosti daje:

- občini Tolmin tudi zelo slaba geografska povezanost, z ostalimi sosednjimi pokrajinami, kar še podčrtuje robni značaj Alpskega posočja;
- občini Jesenice pa, za slovenske razmere, izjemno intenzivna prometna odprtost, ki jo pogojuje dolinska smer Save Dolinke;
- obe občini imata izrazito obmejni položaj.

Nikjer v Sloveniji in redko v Jugoslaviji, ne srečamo tako razvito erozijo, trdno povezano s prirodno gospodarskimi vzroki, med katerimi ima človek posebno važno mesto. Bistvo problema je predvsem v zgodovinskem, tekočem in načrtovanem družbenem odnosu do kmetijskega in gozdnega prostora - torej do tekočega oblikovanja zemljiške politike.

Sedanje stanje je logična posledica gospodarjenja v preteklosti, ki je s stališča gospodarsko-političnih razmer do neke mere razumljivo. Ne more pa biti razumljivo in opravičljivo današnje razmeroma počasno in mlačno reševanje problematike, ki se istočasno na drugi strani prikazuje kot izrazito pomembna za človeka, ki na tem območju živi in končno pomembna za celotno narodno gospodarstvo. Za temeljito reševanje zemljiške politike so potrebna ogromna denarna sredstva, ki jih iz razumljivih razlogov primanjkuje. Že danes se vlagajo veliki napor in sredstva, ki pa na žalost često ne dosežejo pričakovanega uspeha.

Vzrokov je veliko; med njimi najvažnejši in najpogostejši je v nepopolnem poznavanju prirodno-gospodarskih pogojev.

Za racionalno gospodarjenje z gozdnim in kmetijskim prostorom so tako kmetijstvu kot gozdarstvu nujno potrebne praktične rešitve temelječe na znanstvenih osnovah. Gospodarjenje z gozdovi se temu problemu hitreje približuje s sestavo temeljitih gozdnogospodarskih načrtov; za razliko od gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči, kjer je še močno prisotna tudi stihija pogojena z de-agrarizacijo, ki pa seveda korenini tudi v naravnih pogojih. Zato kmetijstvo, še vedno ponekod izkorišča tudi zemljišča, ki že davno ne ustrezajo več pozitivnemu gospodarskemu računu, drugje pa se opuščajo in zaraščajo razmeroma kvalitetna travišča. V specifično zemljiško kategorijo lahko nesporno opredeljujemo tudi komplekse zemljišč, ki jih zajemajo obsežne erodirane goličave, hudourniki in plazišča alocirane predvsem v sklopu kmetijskih zemljišč. S stališča odnosa do teh površin, bi mogli reči, da so skoraj brez gospodarja, kar poudarja obsežnost problema. Zato upravičeno zaključujemo na nujnost izpopolnitve dosedanjih prizadevanj zaenotno obliko gospodarjenja in urejevanja erodiranih območij v procesu optimalnega gospodarjenja z gozdnim in kmetijskim prostorom.

Razmere v gospodarjenju z zemljišči v občini Jesenice in Tolmin zahtevajo torej osnovno razčlenbo zemljiških kategorij na: kmetijska, gozdna in erozijska, s čemer bi bil tudi dokaj natančno določen obseg in pristojnost posameznih nosilcev gospodarjenja. Na tej osnovi bi morali dopolniti in v celoti izdelati tudi ustrezne prirodno-gospodarske načrte. Le tako bi lahko v zemljiškem gospodarstvu obmejnega alpskega prostora veliko uspešneje uresničevali načelo načrtnega gospodarjenja z osnovno dobrino - zemljo, v smislu trajne in povečane proizvodnje neposrednih in posrednih koristi.

Značilnost občine Jesenice in Tolmin je velika sličnost v načinu rabe in v "alpskem" gospodarjenju z plodnimi zemljišči ter na drugi strani velika "zgodovinsko" pogojena razlika v industrijski razvitosti.

- Posebnost teh dveh mejnih občin je tudi neenoten zgodovinski družbeno-politični razvoj, ki je vsak v svojem času prispeval k poglobljanju razvojnih razlik v dolini Soče in Save.

- Šele po osvoboditvi nastajajo pogoji enotnega razvoja in odpravljanja razlik v skladu z družbenoekonomskim razvojem regije, republike in države, pri čemer pa lahko ugotovimo, da na vseh področjih za obravnavano območje tudi na nekaterih ključnih , ta pričakovanja niso bila izpolnjena v tistih razmerjih, ki jih je ekonomski in družbeni razvoj pogojeval.
- V skladu z družbeno opredelitvijo, usmeritve za zmanjševanje razlik in izenačevanje pogojev dela in življenja, so vprašanja gospodarjenja s plodno zemljo in zemljišči nasploh gotovo eno od osrednjih problemov današnjega trenutka , ki ga je mogoče uspešno reševati le s sistemom kompleksnega in samoupravnega planiranja za katerega so potrebne tudi optimalne metode planiranja.
- Glede na enotnost problematike v prostoru občin Jesenice in Tolmin ter glede na enotnost nasprotij v teh dveh občinah, katerih skupni imenovalec je vsekakor obmejnost in kompleks funkcij ki iz tega naslova izvirajo, smo v pričujoči nalogi poizkušali soočiti stanje in razvojno problematiko opredeljevano v nastajajočih planskih dokumentih in gradivih zanjo s problematiko planiranja prostora primarnega sektorja - gozdarstva in kmetijstva.

INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO
V LJUBLJANI

RABA ZEMLJIŠČ V ZAHODNI SLOVENIJI

I. OBČINA JESENICE

TEKSTNO GRADIVO

Nosilec naloge:

Ivan ŽONTA, dipl.ing.

Direktor:

Marko KMECL, dipl.ing.

LJUBLJANA, 1980

VSEBINA

Stran:

- I. DEL - OBČINA JESENICE -- Tekstno gradivo	
- PREGLEDNA TOPOGRAFSKA KARTA OBČINE JESENICE IN TOLMIN PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH M 1 : 250.000	
- SPLOŠNI EKOLOŠKI OPIS	5
- Klimatske razmere	5
- Geomorfološke in hidrogeološke razmere	7
- Geološke in petrografske razmere	14
- Razvoj reliefa na severnozahodnem Gorenjskem	15
- Tla	24
- Floristične posebnosti	28
- Fitogeografska podoba	30
- TABELARNI PREGLED NEKATERIH DEMOGRAFSKIH PODATKOV	33
- PREGLED NASELIJ OBČINE JESENICE (kartogram)	37
- KLASIFIKACIJA NASELIJ IN ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH TIPičNIH SKUPIN	38
- KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA	43
- IZHODIŠČA ZA PLANIRANJE NA OBMOČJU TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA	44
- GOZDARSTVO IN GOZDNI PROSTOR	52
- PRESOJA GOZDNEGA PROSTORA NA EKOLOŠKIH OSNOVAH	129
- KMETIJSTVO IN KMETIJSKI PROSTOR	133
- NEKATERE NUMERIČNE INFORMACIJE O ZEMLJIŠČIH KOT IZHODIŠČE ZA SOOBLIKOVANJE PROSTORSKE POLITIKE OBČINE JESENICE	159
- ZASNOVA NAMENSKE RABE PROSTORA	175
- ZEMLJIŠKA POLITIKA	178
- RAZVOJ DEJAVNOSTI KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA	180
- CILJI, KRITERIJI IN STRATEŠKE NALOGE KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA	182



SPLOŠNI EKOLOŠKI OPIS

Klimatske razmere

Nad proučevanim območjem prevladuje atlantska cirkulacija z občasnimi vdori subtropskega zraka poleti in hladnega zraka z vzhoda pozimi. Ker se klimatske razmere spreminjajo predvsem glede na nadmorsko višino, bomo posebej obravnavali podnebje nižjih predelov, to je predalpskega sveta in višjih območij alpskega sveta.

V nižjih legah predalpskega sveta vlada humidna klima s svežimi poletji in hladnimi zimami. Poprečne letne padavine se gibljejo od cca 1500 do 2000 mm in več. Večina (prek 60%) jih pade v vegetacijski dobi, opazen je zimski minimum v mesecih februarju in marcu ter jesenski maksimum v oktobru in novembru.

Snežna odeja leži poprečno od 28 do 72 dni in več. Razen v izrazito hladnih legah je stalnost snežne odeje majhna. Relativna zračna vlaga je visoka, poprečno od 82 do 88%.

Za toplotne razmere predalpskega sveta je dokaj značilno hladno zimsko obdobje od decembra do februarja, ko so poprečne mesečne temperature vedno pod ničlo. Poprečne mesečne temperature v poletnem času so dokaj visoke (poprečno od 17 do 20°C). V veliki meri je to posledica celinskega vpliva, ki zlahka prodre globoko v predalpske doline, zaradi generalne usmerjenosti gorskih masivov. Temperaturni ekstremi so zelo izraziti, zlasti v nižjih zavetrnih legah, kjer so pogoste temperaturne inverzije. Gibljejo se od -28 do 36°C. Absolutna amplituda torej znaša 64°C. Zadnji ali pozni mrazi odnehajo poprečno koncem aprila, prvi ali zgodnji mrazi se pojavijo okoli začetka oktobra. Poprečno obdobje brez slane traja torej 6 mesecev. Vendar lahko pade slana še v začetku maja oziroma že v začetku septembra. Brez nevarnosti slabe sta le meseca julij in avgust. V daljšem časovnem razdobju lahko računamo s pojavom slabe v vsakem letnem času.

Klima predalpskega sveta je ugodna za kmetijstvo (posebno za živinorejo) in rast gozda.

V alpskem svetu so padavine obilnejše kot v predalpskem (poprečno 2200 mm na leto). V primerjavi z dinarskim svetom so sicer nekaj nižje, vendar so padavine v alpskem svetu ugodneje razporejene za vegetacijo. V dinarskem gorstvu je v osrednjem delu vegetacijske dobe izrazit padavinski minimum, dočim v alpskem svetu ni bistvenih razlik med padavinami v času vegetacijske dobe. V času vegetacijske dobe pade v dinarskem svetu poprečno 128 mm padavin, v alpskem svetu pa 220 mm. Poleti je morski zrak z vskladiščenimi vodnimi hlaplji toplejši, lažji in se delno dvigne nad dinarsko gorstvo in je sekundarni adiabadski dvig zračnih mas v Alpah zelo izrazit, kar ima za posledico obilico padavin poleti. Jeseni so hladne zračne morske gmote težje, večina padavin se zlije na obronke dinarskega sveta. Sekundarni padavinski maksimum v Alpah je šibkejši. Dežuje pogosto v velikih nalivih. Absolutna maksimalna množina padavin v enem dnevu je znašala 114 mm (vsí podatki se nanašajo na obdobje 1925 - 1956).

Zadnji sneg pade največkrat v maju, prvi pa v začetku oktobra, pogosto v velikih količinah. Tako je na Pokljuki zapadlo v zimi 1950 in 1951 - 9,46m snega, v sezoni 1951 - 1952 pa 9,25 m snega. Sneg leži v debelih naslagah, odvisno od reliefa in nadmorske višine prav do meseca maja, poprečno pa od 5-6 mesecev.

Poprečne letne temperature se sučejo v alpskem svetu od 3°C na najvišjih vrhovih, do 5°C v zgornjem delu gorske stopnje. Reliefne vlekline so polmrzišča ali mrzišča, dočim prihaja v višjih odprtih legah do temperaturnih inverzij v zimskem času. Spomladi in jeseni, ko se pogosto menjavajo topli in hladni vremenski režimi, obstoja nevarnost žleda, veliko škode lahko povzroči tudi moker sneg.

Prevladujejo južni in južnozahodni vetrovi, ki dosežejo občasno (poprečno vsakih 5 do 6 let) zelo veliko moč ter zelo poškodujejo slabo stonje sestoje.

Pozeba je zelo pogost pojav. Zadnja slana se pojavi še koncem junija, prva že v zadnji dekadi julija. Praktično je slaba možna v vsakem letnem času. Vegetacijska doba traja približno 3,5 do 4,5 mesecev. Pojav megle je zelo redek (poprečno 30 dni na leto).

Kljub ostrejšim podnebnim razmeram uspevajo v alpskem svetu drevesne vrste, ki težje prenašajo ekstremne temperature (bukev, jelka). Visoke, enakomerno razporejene padavine ter stalno visoka zračna vlaga ublažujejo klimatske ekstreme.

Jelka in bukev se ne moreta uveljavljati le v reliefno pogojenih polmraziščih ali mraziščih in v najvišjih legah alpskega sveta, kjer so klimatski ekstremi še poudarjeni in je vegetacijska doba zelo kratka. V takih ekoloških razmerah prevladajo iglavci, zlasti smreka v mraziščih in macesen v višjih nadmorskih višinah.

Premalo toplote in nasploh ostrejša klimatska razmera onemogočajo intenzivnejše kmetovanje. Možna je le živinoreja. Klima je do določene nadmorske višine ugodna predvsem za rast gozda.

GEOMORFOLOŠKE IN HIDROGEOLOŠKE RAZMERE

Celotno vodozbirno območje Save Dolinke lahko v hidrogeološkem oziru, pa tudi geomorfološko delimo v tri okvirne enote:

- Karavanke
- Julijske Alpe
- Radovljiška kotlina

V naslednjem podajamo kratek prikaz geomorfoloških, hidroloških in hidrogeoloških karakteristik teh treh delov kartiranega ozemlja.

K A R A V A N K E

GEOMORFOLOGIJA

Karavanke predstavljajo sklenjen visokogorski hrbet, ki se vleče približno v smeri vzhod - zahod, strmo se dvigajo od roba Radovljiške kotline proti severu. Do višine 1100 - 1300 m so pobočja manj strma in so razčlenjena s številnimi grapami. V višjih legah pa so strmine pobočij znatno večje. To je posledica litoloških sprememb na pobočjih. Na zahodu, kjer segajo klastične kamenine še višje, so pobočja razmeroma zaobljena vse do karavanškega grebena.

Območje Brezovniških Peči med dolino Završnice in Radovljiško kotlino sodi po nekaterih avtorjih orografsko že h Kamniškim Alpam. Geoloških razlogov za tako ločitev ni.

Orografska meja med Karavankami in Julijskimi Alpami poteka prav po dolini Save Dolinke. Ta dolina je hkrati ločnica tudi v geološkem in hidrogeološkem oziru. Zapolnjena je s kvartarnimi, glacialnimi, fluvio-glacialnimi in aluvialnimi sedimenti. Številni hudourniški vršaji in pobočni grušč povzročajo, da so karavanška pobočja vzdolž doline manj strma od pobočij Julijskih Alp.

HIDROGRAFIJA

Hidrografska mreža je v tem delu Karavank dobro razvita. Vrsta pritokov ima večja padavinska območja, ki smo jih tudi omejili na karti vodnih virov padavinskega območja Save Dolinke. Naj navedemo le nekatere najpomembnejše pritoke v smeri od vzhodnega dela preiskanega terena proti zahodu in sicer: Završnica, Sevnik, Bela, Javornik, Ukova, Jesenica, Dobršnik, Prevušnik, Mlinca, Sedučnikov potok, Belca, Hladnik z Jermanom, Jurežev graben, Žakelj, Suhi potok, Suhelj, Krotnjak, Trebiža.

Mnogi od naštetih pritokov so hidrografsko zelo razvejani in bi bilo možno njihova padavinska območja členiti še naprej v padavinska območja višjih redov.

Obstaja še več manjših, direktnih pritokov Save Dolinke, vezanih za en sam izvir ali skupino močil. Mnogi od teh pritokov tečejo le občasno.

HIDROGEOLOŠKE KARAKTERISTIKE

Karavanke gradijo na padavinskem območju Save Dolinke kamenine karbonske, permske, triasne, jurske in oligocenske starosti, ki jih ponekod prekrivajo debelejši pokrovi nevezanega deluvija in pobočnega grušča. Po hidrogeoloških karakteristikah segajo te kamenine od neprepustnih (skrilavci) do zaradi razpokanosti in zakraselosti zelo prepustnih (apnenci) kamenin.

Po hidrogeoloških značilnostih je treba ločiti Karavanke zahodno od Kranjske gore od ostalega dela. Zahodno od Kranjske gore gradijo večino ozemlja neprepustne kamenine. Posledica tega je, da tu ni pomembnejših vodonosnikov, ki bi napajali večje izvire (izjema je izvir nad Podkorenem, ki ga napaja voda iz bloka apnenca). V tem delu nastopa množica močil in difuznih izvirov, katerih izdatnost je majhna. Velik del močil je vezan na podtalnico, ki se izceja iz preperrine.

Vzhodno od Kranjske gore potekajo glavne geološke strukture paralelno z grebenom Karavank. To je povzročilo, da nastopajo v nižjih delih pobočij večinoma neprepustne in slabše prepustne kamenine, v katerih le lokalno nastopajo bloki in čeri prepustnejših razpokanih ali celo zakraselih apnencev. Te slabše prepustne kamenine ustvarjajo permske in spodnjetriasne hidrogeološke bariere srednje in zgornjetriasnim razpoklinskim vodonosnikom, nastopajočim v višje ležečih prepustnih kameninah. Za te bariere je vezana večina močnejših izvirov v Karavankah, ki se zato pojavljajo razmeroma visoko v dolinah karavanških pritokov Save Dolinke (z redkimi izjemami v višini 1000 - 1300 m).

Vzhodno od Javornika pri Jesenicah nastopajo prav v bazi pobočij ponovno razmera prepustne kamenine, vendar je zanje vezanih le malo izdatnejših izvirov. Ker pod njimi v pobočjih ni neprepustne bariere v njih ni visečih vodonosnikov, ki bi se izcejali v izvire. Ti spodnjetriasni razpoklinski vodonosniki direktno napajajo aluvialne vodonosnike v dolinah Save in Završnice.

Mlajša prečna in diagonalna tektonika je Karavanke zelo razkosala ter s spuščanjem in dviganjem posameznih blokov zgornjo idealizirano sliko hidrogeoloških razmer lokalno modificirala. To je povzročilo, da se ponekod pojavljajo lokalne hidrogeološke bariere kamenin tudi v višjih delih pobočij. Nanje so vezani nekateri izdatnejši izviri (npr.: izvir pri Savskem molzišču). Ponekod pa segajo prepustne plasti skoraj do dna dolin (npr.: med Mojstrano in Martuljkom), kar povzroča, da verjetno vsaj del podzemeljske vode odteka direktno v aluvialni vodonosnik, ki nastopa v dolini.

Hidrogeološki sklop dela Karavank vzhodno od Kranjske gore navaja na sklep, da se verjetno viseči srednje in zgornjetriasni ter jurski razpoklinski in kraško-razpoklinski vodonosniki, ki nastopajo v območju osrednjega karavanškega grebena, v večji meri drenirajo proti severu, na avstrijsko stran. Le v področju med Mojstrano in Martuljkom pričakujemo, da se znatnejši del teh vodonosnikov drenira v padavinsko območje Save Dolinke.

JULIJSKE ALPE GEOMORFOLOGIJA

V primeru s Karavankami predstavljajo Julijske Alpe v padavinskem območju Save Dolinke zelo razčlenjen alpski svet. Členijo jih dolge doline ledeniškega nastanka kot so dolina Planice, Velike Pišnice, Vrat, Kota in Krme ter doline rečnega nastanka kot sta dolini Male Pišnice in Radovne. Iz teh različno širokih dolin, katerih dno le redko preseže 1200 m, se dvigajo strma, prepadna pobočja proti grebenom in vrhovom. Mnogi morfološki ostanki (npr.: krnice za Akom in pod Kotovim sedlom) kažejo, da je imela pomemben delež pri oblikovanju površja ledeniška erozija. Večji visokogorski podi nastopajo na rušju med vrhovi Stenarja, Špika in Škrlatice ter v Zgornji Krmi in okolici Staničeve koče v Triglavskem pogorju.

Morfološko je od ostalega dela Julijskih Alp v padavinskem območju Save Dolinke treba ločiti ozemlje Mežaklje in Pokljuke, ki sta kot relativno manj dvignjena

bloka nekdanjega peneplena bili manj podvrženi površinski eroziji. V morfologiji teh dveh planot je močno viden kraški karakter njune podlage.

HIDROGRAFIJA

Hidrografska mreža je na tem ozemlju v primeru z Karavankami zelo redka. Skoraj edini pritoki Velika in Mala Pišnica, Martuljek, Bistrica in Radovna so si ustvarili velike hidrološke bazene, vendar so z izjemo Radovne le slabo razvejani. V strmih pobočjih njihovih padavinskih območij obstaja veliko število hudourniških grap, ki dajejo zlasti Veliki in Mali Pišnici in Martuljku izrazito hudourniški karakter. Deli teh območij predvsem v padavinskem območju Radovne so sploh brez površinskega odtoka.

V Julijskih Alpah je še težje kot v Karavankah potegniti meje posameznih hidrogeoloških bazenov in jih vzporejati s hidrološkimi bazeni posameznih pritokov.

HIDROGEOLOŠKE KARAKTERISTIKE

Julijske Alpe na padavinskem območju Save Dolinke gradijo kamenine permske, triasne in jurske starosti, ki jih ponekod prekrivajo debelejši pokrovi nevezanega pobočnega grušča. Doline, ki se zajedajo v Julijske Alpe so zapolnjene z debelimi morenskimi, fluvloglacialnimi in aluvialnimi nanosi. V dolini Radovne, na primer, so vrtnja v pregradnem profilu projektiranega jezua pokazala, da debelina kvartarnih sedimentov presega 100 m.

Po hidrogeoloških karakteristikah segajo te kamenine od neprepustnih (skrilavci) do zaradi razpokanosti in zakraselosti zelo prepustnih (apnenci) kamenin.

Geološke strukture potekajo v Julijskih Alpah na njihovem severozahodnem robu skoraj vzporedno z dolino Save Dolinke, oziroma s Savskim prelomom. Od tega preloma te strukture divergirajo proti jugozahodu.

Taka zgradba je povzročila, da nastopajo v nižjih delih pobočij Julijskih Alp nad Savsko dolino neprepustne in slabše prepustne kamenine, ki ustvarjajo hidrogeološke bariere visečim razpoklinskim in kraško razpoklinskim vodonosnikom nastopajočim v višje ležečih, prepustnih kameninah. Te bariere tonejo proti jugu ali jugojugovzhodu, tako da so izviri, ki izvirajo na severnih pobočjih Julijskih Alp nad Savsko dolino, prelivni izviri. Vodonosniki se torej v pretežni meri drenirajo proti jugu.

Divergenca geoloških struktur od Savskega preloma proti jugozahodu, ustvarja v območju Julijskih Alp tri hidrogeološko ločene enote.

Prva enota leži zahodno od Kranjske gore, doline Velike Pišnice in Vršiča. Od Savske doline proti jugu nastopajo v njej tri na jug toneče hidrogeološke bariere.

Najnižja permska in spodnjetriasna hidrogeološka bariera tik nad Savsko dolino, zadržuje le nepomemben spodnjetriasni razpoklinski vodonosnik. Ta se drenira delno skozi manjše prelivne izvire, delno pa voda odteka globlje proti jugu in se večinoma bočno izceja v aluvialne in morenske zasipe Planice in Pišnice brez vidnih izvirov.

Višja, srednjetriasna hidrogeološka bariera zadržuje pomemben srednje in zgornjetriasni razpoklinski vodonosnik. Tudi ta se v pretežni meri drenira v aluvialne in morenske vodonosnike dolin Planice in Velike Pišnice. Ker tudi ta bariera tone pod površje teh zasipov, ni videti na površini nobenih izvirov. Ta vodonosnik, seveda skupno z vodonosnikom, ki nastopa v morenskem zasipu Planice, napaja izvire Save Dolinke.

Tretja, najvišje ležeča zgornjetriasna (rabelj) hidrogeološka bariera poteka prečno na greben Ponc in po pobočju Slomena. Omogoča nastanek močnih prelivnih izvirov, kot sta izvir Nadiže (po nekaterih starejših avtorjih pravi izvir Save, kar je seveda problematično) in glavni izvir Male Pišnice. Ti izviri drenirajo zgornjetriasni kraško-razpoklinski vodonosnik, ki leži nad prej omenjeno zgornjetriasno bariero. Tudi ta bariera v zgornjem delu doline Planice tone pod morenski zasip in se kraško-razpoklinski vodonosnik nad njo direktno drenira v že prej omenjeni morenski vodonosnik v tem zasipu. Del vode tega vodonosnika prav gotovo odteka v smeri reke Soče, vendar je težko oceniti kolikšen odtok prispeva padavinsko območje Save Dolinke. Prav tako je težko oceniti stopnjo komuniciranja med posameznimi naštetimi vodonosniki. Mlajša, gravitacijska tektonika, ki je hidrogeološke bariere lokalno porušila, tako komuniciranje prav gotovo omogoča. To velja toliko bolj saj je prav ta tektonika ustvarila v razpoklinskih in kraško-razpoklinskih vodonosnikih nad barierami ugodne pogoje za akumuliranje podzemne vode.

Druga hidrogeološka enota leži vzhodno od Kranjske gore, doline Velike Pišnice in Vršiča. Njena vzhodna meja poteka od Mojstrane ob severozahodnem robu Mežaklje in Pokljuke skozi Krmo. Od tu dalje preide v padavinsko območje Save Bohinjke. Vsekakor je ta meja, vsaj v področju Zgornje Krme manj izrazita. Zahodna meja te enote pa je jasno omejena bodisi z zelo slabo prepustnimi plastmi, bodisi z dolino Pišnice.

Možno je, da to enoto dejansko sestavljata dve ločeni enoti, katerih ločnica poteka skozi dolino Vrat. To vprašanje bo možno rešiti, ko bodo raziskave za osnovno geološko karto Slovenije bolj razčlenile stratigrafijo in tektoniko Julijskih Alp.

Od Savske doline proti jugu nastopata v na zgornji način opredeljeni drugi hidrogeološki enoti večinoma dve hidrogeološki barieri, ki zadržujeta nad seboj razpoklinske in kraško-razpoklinske vodonosnike.

Nižja, spodnjetriasna hidrogeološka bariera tik nad dolino Save zadržuje manj pomemben srednjetriasni razpoklinski vodonosnik. Ta se drenira delno skozi nekaj manjših prelivnih izvirov nad dolino Save, delno bočno v dolini Pišnice in Bistrice (Vrata), del vode pa po vodonosniku pronica v večje globine.

Precej visoko na pobočjih leži naslednja, razmeroma tanka in prav gotovo nepopolna srednjetriasna (ladin) hidrogeološka bariera. Ustvarjajo jo slabo prepustne kamenine, ki same po sebi sicer v svojem večjem delu predstavljajo slab razpoklinski vodonosnik. Njihov pomen je vendarle v tem, da kot relativna bariera zadržujejo pomemben zgornjetriasni kraško-razpoklinski vodonosnik. Omenjena bariera pogojuje nastanek izdatnega izvira nad Akom, izvira v Belem potoku, ustvarja pa tudi pogoje za nastanek izvirov nad Peričnikom. Ta bariera tone proti jugojugovzhodu. Kljub temu verjetno po njeni zaslugi del vode iz področja visokoalpskih podov Na rušju, pa tudi iz okolice Triglava odteka v padavinsko območje reke Soče. Znatno del vode prav gotovo prebija to bariero, odteka v nižje ležeči srednjetriasni razpoklinski vodonosnik ter se skozenj direktno, brez vidnih izvirov drenira v aluvialne in morenske vodonosnike v dolinah Bistrice, Kotta in Krme. Za to govorita razmeroma velik pretok Bistrice in pa močan izvir Radovne.

Tretjo hidrogeološko enoto predstavljata ozemlji Mežaklje in Pokljuke. Novejše geološke raziskave pa tudi hidrogeološko kartiranje, je pokazalo, da nastopajo ob severnem in severozahodnem robu Mežaklje neprepustne kamenine. Te kamenine ustvarjajo spodnjetriasno hidrogeološko bariero. Bariera usmerja večji del podzemne vode iz zgornjetriasnega kraško-razpoklinskega vodonosnika nastopajočega nad njo v severozahodnem delu Mežaklje v dolino Radovne. Podobno velja tudi za Pokljuko, vendar ob njenem severozahodnem delu bariera potone pod morenski zasip v dolini Krme.

V centralnem delu Mežaklje poteka še ena, srednjetriasna hidrogeološka bariera. Ta je zaradi gravitacijske tektonike razkosana in nepopolna. Generalno vzeto, tone proti jugovzhodu in usmerja vodo iz srednje in zgornjetriasnega kraško-razpoklinskega vodonosnika nad njo večinoma v aluvialni in fluvioglacialni vodonosnik v dolini Radovne. V podrejeni meri je možen odtok v aluvialni vodonosnik v dolini Save.

Ločeno hidrogeološko celoto predstavlja še jugovzhodni del Mežaklje, ki je komplicirano zgrajen iz neprepustnih, slabo prepustnih in prepustnih kamenin.

R A D O V L J I Š K A K O T L I N A

MORFOLOGIJA

Radovljiška kotlina je v morfološkem pogledu prodnata terasasta ravnica, ki jo v predelu, ki sega na padavinsko območje Save Dolinke seka globoko vrezana struga Save Dolinke. Morfološki vtis terasaste ravnice južno od Bleda delno spreminjajo čelne morene pleistocenskih ledenikov. Geomorfologijo Radovljiške kotline so detajlno pojasnili mnogi avtorji.

HIDROGRAFIJA

Razen reke Save Dolinke in njenega pritoka Radovne poteka po padavinskem območju Save Dolinke le še potok Rečica. Hidrografska mreža sicer ni razvita, saj vsa voda ponikne v prod teras ter se pojavi v izviri tik nad strugo Save.

HIDROGEOLOŠKI OPIS

Radovljiško kotlino zapolnjujejo kvartarni ledeniški sedimenti. To so prepusten prod in slabo prepustne talne in čelne morene v katerih osnovi so neprepustni oligocenski sedimenti.

Globoki strugi Save Dolinke in Radovne sta se vrezali v neprepustno podlago in ustvarjata v terasnih prodnatih sedimentih viseče horizonte podtalne vode.

Zahodno od struge Save Dolinke gradijo ozemlje predvsem sedimenti IV.terase. Struga Radovne jih je razrezala v dva ločena dela. Pri Mostah, severno od Radovne nastopata še II. in III.terasa.

Vzhodno od struge Save Dolinke gradijo ozemlje v Radovljiški kotlini sedimenti II. in III.terase. V njih nastopajo še slabo prepustni vložki talnih moren in plasti konglomerata. Tudi vodonosnik vzhodno od Save je viseč. Drenira se delno skozi izvire pod Bregom in pri Šobcu, delno pa podzemno v ostali del Radovljiške kotline.

GEOLOŠKE IN PETROGRAFSKE RAZMERE

Skušali smo uskladiti geološke karte. Na podlagi tega in obstoječe literature podajamo naslednji pregled kamnin po starosti in litološki sestavi:

MEZOZOIK

Triada

spodnja - skitska stopnja

srednja - ladinska stopnja

zgornja - karnijska stopnja

retijska stopnja

petrografski opis

- plasti laporjev

- porfiriti, keratofirji in njihovi tufi

- ploščast apnenec (siv, rumenkast) z gomolji roženca

- masivni apnenec, bel do svetlo siv

- masivni zrnat dolomit (cordevol)

- skladovit dolomit (glavni)

- ploščast apnenec z roženci

- dachsteinski skladovit svetel apnenec

- masivni apnenec (grabenski razvoj s koralami in hidrozoji)

Jura

spodnja (lias)

- debelo skladovit apnenec in dolomitiziran apnenec

(zgornja triada - spodnja jura)

srednja (dogger)

- svetlosiv neplastnat ooliten apnenec
- konglomerat, peščenjak, lapor in apnenec z roženci

zgornja (malm)

- rdečkast apnenec (z okroglimi gomolji v spodnjem delu)

Kreda

spodnja

- lapornat apnenec, lapor, skrilavci s polami in plastmi roženca ter vložki peščenjaka (flišne plasti)

KENOZOIK

Terciar

Oligocen

- breča, peščenjak, sivkast lapor
- boksit
- premog, glina
- glina-sivica, lapor
- andezitski tuf, svetlozelen

Kvartar

Pleistocen

Holocen

- morene, rečno ledeniški prod, breče
- rečni prod, pesek, ilovica, pobočni grušč

Razvoj reliefa na severnozahodnem Gorenjskem

Severnozahodna Gorenjska zajema obsežen del Slovenskega alpskega sveta. Priпада ji osrednji del Karavank (Stol 2236 m, Košuta 2134 m), zahodni najnižji del Kamniških Alp (s Pečmi in Dobrčo 1634 m) pa tudi najveličastnejši del vzhodnih Julijskih Alp, ki se vijejo v loku usloženem proti zahodu, iznad Vrat, Kota in Krme, prek Triglava (2863 m), sklopa Hribaric, Komenskega pogorja ter Spodnjih Bohinjskih gora vse do Ratitovca. V objemu tega najvišjega alpskega sveta so se v precej nižjih nadmorskih legah (1800 - 1000 m) v Pokljuki, Jelovici in Mežaklji ohranili ostanki obsežnih terciarnih uravnav. V ta visoki alpski svet se globoko zajedajo doline Save Bohinjke, Radovne in Save Dolinke.

Za današnjo podobo tega alpskega sveta je videti še posebno pomembno, da ga skoraj v vsem obsegu sestavljajo apneniške ter dolomitne kamnine. To velja še posebej za Julijske Alpe. Celó v Karavankah, kjer je veliko tudi skrilavih, peščenih ter drugih vododržnih hribin sestoje vsaj višje, v reliefu najbolj vidne vzpetine iz apnenca ter dolomita. Za značaj vsega tega sveta pa je videti izredno pomembno tudi to, da so apnenci in dolomiti v izredno debelih plasteh, saj v Julijskih Alpah presežejo 2000 m debeline. Ti debeli skladi so v glavnem zgornjetriadne ter srednetriadne starosti. Starejše spodnetriadne werfenske plasti ter permske in karbonske formacije pa so razkrite tu le v neznatnem obsegu. Bolj na široko prihajajo na površino le v Karavankah, pa še tam sestavljajo v glavnem samo nižja pobočja globoko zajedenih grap. Te so za značaj reliefa pomembne, ker jih sestavljajo v glavnem skrilavci, peščenjaki in bolj ali manj lapornati apnenci in dolomiti, ki zadržujejo vodo. Zelo malo je na severozahodnem Gorenjskem tudi mlajših jurskih plasti, ki jih sestavljajo v glavnem močno lapornati apnenci. Te zasledimo le v ožjem pasu na južnem vznožju Stola in Begunjščice, na Pokljuki in v Bohinju. Kredne plasti pa povsem manjkajo. Iz terciarne dobe so se ohranili vododržni oligocenski sedimenti, ki jih sestavlja sivica, ponekod andezitni tuf, peščenjaki in laporji. Ti vododržni sedimenti so se ohranili še najbolj sklenjeno na območju Dobrav na široko razkriti južnovzhodno od potoka Begunjščice. Severnozahodno odtod proti Jesenicam so ti pokopani pod debelimi plastmi pleistocenske nasutine. Na široko razkriti so samo v globoko zajedenem koritu Save ter Radovne. Ti vododržni sedimenti se pojavljajo še v nadaljevanju tega pasu proti Javorniku na severozahodu, kjer sestavljajo med potokoma Javornik in Jesenica, del Karavank.

V vsem alpskem svetu se v razvrstitvi geoloških kamninskih in gradbenih pasov kaže alpska smer (zahod - vzhod). To je posebno značilno za Karavanke, kljub izredno komplicirani zgradbi, ki jo izkazujejo poleg prelomov še številni narivi od severa proti jugu. Te lastnosti karakterizirajo zahodni del Kamniških Alp, deloma tudi Julijske Alpe, zlasti v območju Bohinjskih gora ter v Bohinjski dolini. Vendar se v tektoniki Julijskih Alp močno uveljavlja dinarska smer severozahod - jugovzhod. Izkazujejo jo številni zelo izraziti prelomi, ob katerih je prišlo do ugreznjenja zahodne strani Ljubljanske kotline, pa tudi do številnih narivov usmerjenih proti jugu ter jugozahodu. Ti prelomi so tako dominantni, da so šteli že prvi raziskovalci Julijskih Alp to hribovje kratko-

malo k Dinarskemu gorovju (Cvijić, Philippon). To naziranje se dobro ujema z najnovejšimi geološkimi dognanji, ki ob tem upoštevajo še druge momente. Poleg teh omenjenih glavnih tektonskih smeri, so za Julijske Alpe značilni še prelomi s smerjo severovzhod - jugozahod. Ob njih so se izoblikovale doline kot Krma, Kot, Vrata, Planica in nekatere doline v Posočju.

Vse to tektonsko dogajanje z razlamljanjem ter narivanjem grud na območju severnozahodne Gorenjske je povzročilo splošno dviganje tega sveta. Z geomorfološkega vidika je videti izredno pomembno tudi dejstvo, da v to premikanje niso bili zajeti samo apneniško mezozojski in še starejši skladi, temveč tudi veliko mlajši terciarni laporji ter peščenjaki in ilovnati sedimenti. To se posebno nazorno kaže v Ljubljanski kotlini, kjer so se Kamniške Alpe s Pečmi, Dobrčo in drugimi apneniški gmotami, narinile na oligocensko sivico in jo skupaj s spodaj ležečo grudo, ki je počila ob markantnih dinarskih prelomih ob Jelovici, potisnile v globino. Podobni pojavi so verjetno bili v Bohinju, kot kažejo sinklinalno usločeni jurski skladi ter med te in še starejše grude ujete vododržne oligocenske plasti.

Pri tolmačenju reliefnih značilnosti alpskega sveta so bili poleg tektonskih dejstev izredno pomembni eksogeni procesi, ki so ob vsakokratnem umiku morja iz tega sveta s preperevanjem, denudacijo ter erozijo zniževali ali drugače preoblikovali razkrito površje. Tako je bilo verjetno za izoblikovanje današnje podobe severnozahodne Gorenjske posebno pomembno obdobje po oligocenski transgresiji, ko se je morje umaknilo iz teh krajev in je prešel ta svet iz obdobja marinske sedimentacije v obdobje eksokenega preoblikovanja. Prav pod vplivom takšnih eksogenih procesov naj bi nastale vse poglobitve reliefne oblike v obravnavanem svetu: veličastna pogorja s priostrenimi vrhovi in vanje zajedenimi močno zakraselimi ravnotami (2000 - 2500 m), prepreženimi s suhimi dolinami in manjšimi kraškimi oblikami, ki so lokalno zasute z morenami in prekrite s snežišči in ledom (Triglavski ledenik). Delo eksogenih procesov so tudi obsežni nižji ravniki (1800 - 1000 m) okrog Bohinja in vzhodno od tod proti Ljubljanski kotlini (Komna, Pokljuka, Jeloviča, Mežaklja), kot tudi vanje globoko zajedene doline ter kotline (Bohinj, Ljubljanska kotlina) z obilnimi morenskimi sledovi pleistocenskih poledenitev ter istodobnega fluvioglacialnega ter fluvioperiglacialnega nastipanja.

Kljub tem spoznanjem pa so si mnenja raziskovalcev o razvoju obravnavanega sveta še vedno precej različna. To velja še posebej za genezo osnovnih reliefnih oblik; kot so to široki ravniki ter iznad njih dvigajoče se vzpetine, kot za globoko zajedene doline s širšimi ter ožjimi čivoskalnimi terasami. Obsežne ravnike so tolmačili spočetka z abrazijo, vendar so bila pri nas ta tolmačenja precej osamljena. Veliko bolj je prevladovalo mnenje, da so te oblike rezultat fluvialne erozije in da so tem širše, čim trajnejše je bilo obdobje tektonskega mirovanja. Najvišji in najširši ravniki naj bi torej nastali v obdobju najtrajnejšega tektonskega mirovanja. Izdelale naj bi jih reke tekoče iz Alp proti tedanjemu Panonskemu morju. Do kasnejšega razčlenjevanja tega površja in nastanka številnih nižjih teras naj bi prišlo ob kasnejšem, čedalje pogostejšem in močnejšem dviganju alpskega sveta, ki bi ga prekinjale le kratkotrajnejše faze tektonskega mirovanja.

Z razvojem klimatske geomorfologije so se pogledi na osnovne vzroke geomorfološkega dogajanja močno spremenili. Predvsem se je pokazalo, da delujejo v vsakem podnebnem pasu povsem svojski eksogeni procesi, s povsem svojskim preperevanjem, denudacijo in transportnimi možnostmi kar vse vpliva na nastajanje sila različnih reliefnih oblik, med njimi tudi obsežnih ravnikov in globoko zajedenih dolin. Te ugotovitve so izredno pomembne, saj vemo, da je nastajal naš relief v zelo različnih podnebnih razmerah, od tropskih do arktičnih. Tako je za široke ravnike, ki so v najvišjih delih naših Alp okrog Triglava (2200 - 2500 m) pa tudi v nižjih nadmorskih legah (1800 - 1000 m) nesporno dokazano, da so terciarne starosti in da so nastajali v tropskih podnebnih razmerah. To je še toliko bolj zanimivo, ker vemo, da je v ustreznih podnebnih razmerah Avstralije, Afrike ter Amerike nastajanje ravnin še vedno v teku in da se tako še vse v današnji čas nadaljuje proces, ki se je pri nas prekinil z možnimi ohladyami ob končevanju pliocena. Ravnine nastajajo namreč v tistih klimatskih območjih, kjer prihaja zaradi obilnih padavin, visokih temperatur ter ustrezno bujnih vegetacijskih razmer do globokega kemičnega preperevanja tal.

Za ravnine v tropskih področjih, kot za ravnike v našem alpskem svetu je tudi značilno, da se iznad prevladujočega uravnjenega površja dvigajo tu in tam posamezne zelo izrazite vzpetine. Raziskovalci tropskih področij opozarjajo, da so ene kot druge reliefne oblike med seboj v morfogogenetskem pogledu zelo tesno povezane. Te so rezultat zelo intenzivnega preperevanja

živoskalne podlage v ravnini kot v njenem obodu, kjer prihaja na stiku ravnat z višjim svetom do zbiranja večjih količin vlage in s tem posebno močne korozije. Posledica tega procesa je počasno umikanje pobočij ter vztrajno širjenje ravnat. Prav s temi dogajanji je mogoče posrečeno razložiti tudi izredno strmino osamelih vzpetin ter hribovij po ravnini ter njenem obodu.

Najbrž bomo lahko na podoben način raztolmačili markantno dvigajoče vzpetine iznad naših najvišjih ravnikov, med katerimi je Triglav prav gotovo najveličastnejša. Podobno razgibanost kažejo tudi nekoliko nižje ravnate na južnovzhodni strani Julijskih Alp okrog Bohinja (1800 - 1000 m). Tudi tod so se ohranile številne vzpetine podobnega izvora.

Ker vemo, da je bilo nastajanje ravnat v našem alpskem svetu izredno dolgotrajno, saj je trajalo od umika oligocenskega morja pa do konca pliocena in da je prišlo istočasno tudi do izredne tektonske aktivnosti, kar je povzročilo splošen dvig tega sveta, je postala klimatska interpretacija teh ravnat še verjetnejša. Videti je, da se je v tedanjih klimatskih razmerah, kljub splošnemu dviganju tega sveta, nastajanje ravnat nadaljevalo in da se je tako to uravnjeno površje iz območja Alp postopno zniževalo proti Panonski kotlini. Zaradi tektonskega dviganja tega sveta so se denudacijski procesi močno okrepili in so se začele izpod vododržnih oligocenskih sedimentov kmalu kazati zaplate veliko starejših apneniških ter dolomitskih kamnin. O nekdanji veliko večji razprostranjenosti oligocenskih hribin nam pričajo predvsem po alpskem svetu ohranjene povsem osamljene krpe teh sedimentov, ki so se ohranile do danes samo še v tektonskih izredno ugodnih položajih, kot npr. v Bohinju, tu in tam v Karavankah ter v Ljubljanski kotlini.

O takem razvoju nam pričajo, po obsežnem planotastem svetu okrog Bohinja lokalno ohranjen prod, ki izvira iz nekdanji veliko bolj razprostranjenih vododržnih oligocenskih odkladnin. Danes lahko ugotovimo, ko je odneslo prod in so nastale kraške planote, da so tod nekol terciarni sedimenti reliefno dominirali in ustvarjali v tako zajezenem apnencu ugodne pogoje za površinsko hidrografijo. K temu je gotovo veliko pripomoglo to, da je bilo korozijsko razkrajanje apnenca v topli terciarni klimi še posebno izdatno in je povzročilo, da se je po razkritju to površje celo hitreje zniževalo kot vododržne terciarne kamnine. O takem razvoju nam pričajo ohranjeni najstarejši

skromni ostanki dolinskih vrzeli po širokih planotah Pokljuke in Jelovice, ki kažejo na to, da so se vode iz območja Bohinja, ki je bil tedaj še docela zapolnjen z vododržnimi oligocenskimi hribinami, odtekale čez Jelovico proti škofjeloškemu hribovju.

Klimatski pogoji so po novejših pogledih, vplivali na intenzivno globinsko erozijo, ko sta Sava Bohinjka in Sava Dolinka s pritoki izdolbli v uravninjeni svet globoke doline. Že iz dosedanjih raziskav je videti, da so ugodni pogoji za nastajanje ravnikov prenehali najbrže že takoj ob prvih znatnejših sušnejših obdobjih ter ohladitvah v zgornjem pliocenu. Površje v do tedaj veliko bolj razprostranjenih vododržnih terciarnih sedimentih je postalo v tej klimi manj odporno in se je začelo hitreje zniževati, korozija na apnencih pa je oslabela. Vse to je pripeljalo do hipsografskih sprememb v razmerju med apnencem in vododržnimi terciarnimi kamninami. Bohinj in Ljubljanska kotlina, kot glavni območji vododržnih hribin, sta začeli dobivati čedalje boljše značaj dolin, okrog njih pa je začel dominirati apneniški relief. Z zniževanjem vododržnega površija, ki je vseskozi zajezevalo apnenec in omogočilo površinsko hidrografijo je prišlo tudi do intenzivnega zakrasevanja, ki je za današnje apneniško površje še tako značilno. Ob nadaljnjem ohlajevanju podnebja je prišlo do čedalje močnejšega mehaničnega razpadanja kamnin in do dotoka tega drobirja v reke, ki so začele z njim pospešeno dolbsti svoje doline. Nobene-ga dvoma ni, da so bili to zelo pomembni vzroki za globinsko erozijo pa tudi za številne spremembe smeri vodnih tokov v tem času. Predvsem se je s temi spremembami povečala erozijska sposobnost rek, tekočih proti Ljubljanski kotli-ni. Videti je, da je prišlo šele v tem obdobju ob močnih prelomih do nastanka doline Save Dolinke, ki je močno poglobljala svojo dolino in skupaj s pritokom Radovne pretočila nase vode, ki so tekle pred temi spremembami iz severne strani Julijskih Alp čez Karavanke na sever proti Celovski kotlini (Pišnica, Bistrica ter vode iz Kota in Krme). Krajši potok zahodno od Bleda je pretočil proti Ljubljanski kotlini tudi vode iz Bohinja in Pokljuke, ki so tekle pred tem čez Rovtarico na Jelovici proti jugu.

Ta erozija, ki je dala sonovo današnji razporeditvi dolin na severnozahodnem Gorenjskem ni potekala neprekinjeno. Prekinjali so jo številni zastoji, ki nam jih dokazujeta dve široki terasi in več ožjih teras v tesnih ter globoko zajedenih dolinah. Široki živoskalni terasi sta najboljše ohranjeni ob Radovni in Bohinju. Zgornja se nahaja v višini 1100 - 1150 m (gornji del Uskovniške

planote in gornji del Koprivniške planote), nižja pa 900 - 950 m (Spodnje Gorjuše, Pernjek pod Koprivnikom, Vresje in Strmec). Videti je, da je prišlo šele po nastanku teh dveh teras do ekstremnih ohladitev, ki pomenijo že nekak prehod v pleistocen. Šele po tej dobi so namreč ponehali pogoji za nastanjanje ravni (planot) v apnencu, in rečno vrezovanje je postalo prevladujoč geomorfološki proces.

Za razvoj severnozahodne Gorenjske so bile izredno pomembne velike poledenitve, do katerih je prišlo v pleistocenu. Na visokih kraških planotah okrog Triglava, v Karavankah in Kamniških Alpah so se kar 5 krat ali celo 6 krat nakopičile velikanske količine ledu in se stekale od tod v doline. Še posebno obsežen je bil bohinjski ledenik, ki je segel po dolini Save Bohinjke proti Bledu. Izpolnjeval je še vso Blejsko-radovljiško kotlino in segel ob svojem največjem obsegu do Vintgarja, Žirovnice, Begunj in Kamne gorice. Iz tesne doline Save Bohinjke, v kateri je bilo ledu kar čez 500 m na debelo, so segle ledene gmote tudi na Pokljuko. Proti jugu pa čez Jelovico proti Bači, nadalje prek Sorške planine na Sorico in prek Rovtarice v zgornji del doline Češnjice v Selški dolini. Na Pokljuko in proti Blejsko-radovljiško kotlini se je raztezal led tudi s Pokljuškega grebena ter po dolinah Radovne in Save Dolinke. Krajši ledenik je napolnjeval tudi zgornji del doline Završčnice in Tržiške Bistrice, kjer je segel še čez Tržič in se končal med Bistrico ter Račevnico.

Ledene gmote, ki so se zbirale po najvišjih planotah slovenskih Alp in odtekale v doline, so priostrile številne vrhove, razširile raynike in prispevale k značilni koritasti obliki doline Save Dolinke, Kota, Krme, Radovne in doline Save Bohinjke. Ti ledeniki so pustili za seboj velikanske količine ledeniškega gradiva (morene ali groblje), ki ga sestavlja predvsem apneniški ter dolomitni drobir. Ponekod je vmes tudi nekaj skrilavcev, peščenjakov ter kislh erputivnih kamnin. Z njimi je pokrita vsa severna stran Jelovice, po dolinskih vrzelih pa sežejo še čeznjo proti Sorici in prek Rovtarice v dolino Češnjice v Selško dolino. Še večje površine pokriva to gradivo Pokljuko, zlasti doline in kotline po katerih so se pomikali ledeniki. Največ tega materiala se je ohranilo iz zadnje ledene dobe, veliko pa ga je tudi iz starejših poledenitvenih obdobj. Tako se je ohranil ledeniško drobir v obodu čelne kotanje bohinjskega ledenika, med Lancovim, Kamno gorico ter Šmidolom pri Radovljici in Mošnjami, kar štirih poledenitev.

Tu so ohranjeni na večjih širokih površinah sledovi sočasnega fluvio-glacialnega nasipanja, ki izvira iz petih ali celo šestih poledenitvenih obdobij. Tekoče vode izpod ledenika so namreč nasipale z velikimi količinami proda obsežne prodne ravnine po dolini Save, od ledeniških nasipov navzdol. To nasipanje je spremljalo tudi močno bočno vrezovanje, tako da leže fluvio-glacialni nanosi na širokih policaah zajedenih v terciarno sivico. Fluvio-glacialne nanose sestavlja predvsem apneniški ter dolomitni prod s skromno primesjo skrilavcev, peščenjakov ter k-slih eruptivnih kamnin.

Že zdaj lahko z umikanjem ledenika povezujemo, poleg pet vodilnih kasnoglacialnih teras, najmanj še dve ali tri nižje terase, ki so se v skromnem obsegu ohranile že v samih globokih koritih Save Bohinjke in Save Dolinke. Vse kaže, da je prišlo do poglobitve erozije ob treh rekah že ob samem umikanju ledenikov iz dolin.

V prikazu razvoja Blejsko-radovljiške kotline kaže opozoriti, da tudi ob umikanju bohinjkega ledenika v zadnji poledenitvi ojezeritve niso povsem izostale. Ob vsakokratnem umiku ledenika so nastala, v izpraznjenem delu čelne kotanje, manjša ali večja jezerca, ki so se zaradi hitre erozije in kasnejšega nasipanja zaradi izredno prodonosne Save Dolinke, hitro zasula. Zato je iz tega obdobja, vzhodno od današnjega toka Save Dolinke, zelo malo sledov ojezeritev. Razločnejši in številnejši so šele zahodno od tod, v čelni kotanji okrog Bodešč in v poverju Rečice. V najgloblji osrednji čelni kotanji, ki je ostala zaradi povsem svojskih lokalnih orografskih razmer, od strani tekočih voda izpod bohinjkega ledenika, se je ohranilo Blejsko jezero. Bohinjko jezero je nastalo za obsežnimi ledeniški nasipi pri Stari Fužini. Ostalo je, ker leži na začetku površinskega toka Save Bohinjke, torej povsem ob strani ekstremnejšega fluvialnega nasipanja.

Vzrok za nastanek znamenitega Vintgarja je v glaciaciji, ko ga je izdolbla Radovna. Že na osnovi dosedanjega proučevanja vemo, da je tekla Radovna prvotno od Krnice proti Rečici na jugovzhodu. Do spremembe toka in do ostrega razvoja doline Radovne pri Krnici na severovzhod je prišlo šele v ledeni dobi, ko ji je bohinjki ledenik s svojim levim krilom zaprl pot proti jugovzhodu in jo prisilil, da je zavila ob njem na severovzhod. To pa je bila tudi osnova za nastanek Vintgarja. Pri tolmačenju tolikšne erozijske sposobnosti Radovne moramo vedeti, da so se zbirale tu v ledeni dobi izredno velike količine vode. Sem so se stekale vode izpod ledenika v dolini Radovne, nadalje iz poledenele Pokljuke pa tudi vode z leve strani bohinjkega ledenika.

Povsem svojski razvoj pa je doživeljal tekom kvartarja tudi nepoledeneli svet. Tu mislimo še posebej na zelo strmo, iznad Blejsko-radovljiške kotline, dvigajoča se pobočja in vzpetine Kamniških Alp (Peči, Smokuški vrh, Dobrča) in Karavank (Stol, Košuta) na eni strani, ter Julijskih Alp z Jelovoci na drugi strani. Raziskave so pokazale, da se je ob vsakokratnih poledenitvah zaradi zelo nizkih temperatur in ustreznih eksogenih procesov, gozd iz teh krajev povsem umaknil ter je prišlo do močnega mehničnega razpadanja kamnin in do nastanka debelih plasti apneniškega drobirja. Z njim so povsem pokrita položna pobočja Kamniških Alp in Karavank, med Žirovnico in Begunjami, v dolini Begunjščice, pod Dobrčo, v porečju Peračice in Lešanjščice. Isto velja tudi za nižja pobočja Jelovice.

Drobir iz zadnje ledene dobe je še povsem svež ter ga pokriva okrog 15 - 40 cm debela preperelina. Drobir iz starejših ledenih dob pa je že zlepljen ter ga pokriva ustrezno debelejša preperelina.

Zanimive so ugotovitve, da ta drobir ne pokriva samo pobočij neposredno pod apneniškiimi in dolomitskimi stenami, ampak tudi nižja, pogosto povsem položna pobočja (npr. pri Breznici, Smokuču in Rodinah). Ta so najpogosteje izoblikovana v vododržnih terciarnih hribinah. Omenjeni drobir pogosto zasledimo po več sto metrov (0,5 - 1 km in več) stran od matične kamnine. Te ugotovitve so nas opozorile, da v dobi nastajanja tega drobirja ni prišlo samo do močnega mehničnega razpadanja živoskalne podlage, temveč tudi do znatnega polzenja oziroma premikanja tega drobirja po pobočjih v doline.

Zaradi tolikšnega dotoka tega drobirja v doline je prišlo do močnega nasipanja v dolini Begunjščice ter porečju Peračice ter Lešanjščice. S tem drobirjem so posebno močno zasipani zgornji deli dolin, kjer je bil dotok periglacialnega drobirja po strmih pobočjih najizrazitejši. Kako močno je bilo v teh obdobjih nasipanje nam kažejo obsežni vršaji, ki so jih nasuli že prav neznatni potočki. Opozorimo naj največji tak vršaj, ki ga je v zadnji ledeni dobi in v obdobju umikanja ledenikov iz Blejsko-radovljiške kotline nasula Begunjščica. Širi se na široko proti Lescam in Radovljici.

Po tem nasipanju v zadnji ledeni dobi, je prišlo do močne erozije kot tudi ob drugih potokih in rekah iz nepoledenega območja Alp. Videti je, da je prišlo do nje ob obdobju toplejšega podnebja, ko so bila tla porastla z gozdom in je bil zavrt hiter dotok ledenodobnega drobirja po pobočjih v doline. Tudi ta erozija je bila povsem klimatsko pogojena.

Nad pravkar opisano würmsko teraso ugotavljamo še nekako 4 ali 5 podobnih teras, ki so nastale zaradi ledenodobnih nasipanj in globokih erozijskih faz v naslednjih toplih obdobjih. Terasa se zajedajo v živoskalno podlago in jih pokriva bolj ali manj debela plast proda. Razločki med terasami se kažejo v njihovi različni ohranjenosti in preperelosti proda. Tudi tu je vsaka nižja terasa mlajša, bolj ohranjena in tudi nanosi v njej so ustrezno manj prepere-li. Vsa ta opažanja nas ponovno prepričujejo, da je bila izmenjava nasipanja, in s tem povezanega bočnega vrezovanja z globinskim vrezovanjem, docela klimatsko pogojena ter da je prišlo prav zaradi izredno učinkovite globinske erozije v pleistocenu do močne poglobitve dolin.

TLA

Ekosisteme, v našem primeru gozdne, grmiščne in travniške ekosisteme sestavljajo in na njih delujejo klimatski, edafski (talni), orografski, reliefni in biotski dejavniki. Vsak od njih je sestavljen iz več elementov in je zelo zamotan. Klimatski faktor zajema pojave ozračja, npr. kemično sestavo, vlažnost, padavine, toplotni in svetlobni režim, vetrovnost ipd. Vsi ti pojavi se z neskončnim številom kombinacij medsebojno prepletajo in delujejo na življenje v ekosistemu (gozdu, travnišču ipd.) na njegovo biološko strukturo in rast.

Vpliv klimatskega dejavnika se zrcali tudi pri nastajanju tal, kjer povzroča razvoj oziroma spremembe v mehaničnih, fizikalnih in kemičnih in bioloških lastnostih. Tla so izredno zamotana in občutljiva dinamična tvorba, ki obdaja talne organe rastlin in so zanje nosilec talne klime, to pomeni, da jim določajo režim preskrbe z vodo, zrakom in hranili. Zaradi velikega števila elementov iz katerih so sestavljena tla in zaradi njihove velike variabilnosti je število "modelov" talnega okolja večje kot število klimatskih oblik. Orografska oz. reliefna razčlenjenost pokrajine vpliva na odklone od regionalne klime in talne odeje ter tako ustvarja številne variante okolja s posebnim lokalnim pečatom.

Splošne ekološke razmere pogojujejo veliko število ekosistemov. Vsak od njih predstavlja svojstven okvir za živi svet na primer nekega gozda, travnišča ipd. V njih je množica avtotrofnih in heterotrofnih vrst organizmov z nepreglednim številom individuumov. Ti organizmi so kot vrste in individuumi mnogostransko medsebojno povezani in soodvisni z dejavniki okolja. Živi svet se torej ne

ureja le po abiotskem delu narave, temveč si pogoje okolja tudi sam aktivno oblikuje v ustreznem ekosistemu. To ravnotežje je dinamično in vsak dejavnik ima v njem svojo vlogo. Tako lahko navidezno pomemben premik v dejavnikih ekosistema (talnih, klimatskih, biotskih itd.) izzove vrsto verižnih reakcij, ki vplivajo na ekosistem kot celoto. Vzemimo kot primer zmanjšanje vsebine mobilnega fosforja v tleh, ki ga lahko povzroča povečana kislost tal. Pojavijo se zaznave spremembe v biotopu: znaten padec števila populacije celulitnih bakterij, zmanjšanje števila vrst in številčnost populacije talne favne, zmanjšanje aktivnosti mineralizacije organske snovi (tj. poslabšanje prehrane v biotopu). To povzroči npr. zmanjšanje prirastka drevesnih vrst, spremembo naravne strukture in sestave drevesnih in drugih rastlinskih vrst oziroma povečanje deleža manj kvalitetnih rastlinskih vrst. Pri pašnikih se zmanjša beljakovinska vrednost krme itd.

Znano je, da obstaja soodvisnost med rastlinstvom in kakovostjo oziroma lastnostmi tal. Razlike v petrografskem substratu, kemičnih, fizikalnih lastnostih, vodnem režimu in drugih lastnostih tal imajo za posledico bolj ali manj očitne razlike v floristični sestavi (kvalitetni in kvantitetni) rastlinske odeje.

Rastlina in rastlinska združba (fitocenoza) najbolje uspeva oziroma največ proizvaja v naravnem okolju, ki ustreza njenim genetično prirojenim in zgodovinsko razvojnim zahtevam po okolju. V naravnih razmerah nastaja med okoljem in rastlinsko združbo dolgotrajno dinamično ravnotežje. Produkt tega ravnotežja so tudi tla, ki so kot smo že omenili nastala ob delovanju tlotvornih dejavnikov klime, geološko-litološke podlage, reliefa, živih organizmov in njihovih ostankov ter časa. Čim intenzivnejše se uveljavljajo posamezni od njih, tembolj njihovo delovanje po svoje oblikuje tla.

Za proučevano območje je značilna izredna orografska in reliefna razgibanost, zlasti v višjih legah. Vrstijo se strma pobočja, številni grebeni, globoki jarki in vodne doline. Karbonatni kamnini, pretežno dolomit in apnenec gradita matično podlago na kateri leži talna odeja. Skalna podlaga je (zlasti na apnenecu in manj na dolomitu) zelo razgibana v vertikalni smeri mezoreliefa in mikroreliefa. Brez talne odeje bi imeli pred seboj skalno površje prekinjeno z nešteti razpokami, luknjami in žepi različne globine in velikosti, ki se menjavajo v nepravilnem zaporedju z vzboklinami, policami, bloki in skalami različne velikosti. V teku tlotvornih procesov je zemlja zapolnila depresije in raz-

poke tako razgibane podlage in ublažila razgibanost površja. Vendar zemlje povsod ni toliko, da bi kamnito podlago povsem prekrila. Zato je poleg topografske razgibanosti glavna značilnost talne odeje na apnencu in dolomitu njena neenakomerna in stalno menjajoča se globina.

Koreninski sistem rastlinskih vrst, posebno še drevesnih se pogosto razvija in prilagodi mozaični naravi talne odeje, ki jo sistematska klasifikacija razvršča v talne enote, ki se razlikujejo razen po fizikalnih lastnostih (globina, poroznost, zračnost, vlažnost, struktura itd.) tudi po kemičnih lastnostih (aciditeta, zasičenost, koncentracija hranilnih snovi itd.).

Za obravnavano območje je značilna, zlasti v severnem delu in višjih legah velika namočenost, ki presega 2000 mm in v Bohinjskem kotu dosega celo 2800 mm. Ker z naraščajočo nadmorsko višino pada tudi poprečna letna temperatura, se v višjih in hladnih legah ustvarjajo neugodne razmere, v odnosu med temperaturo in vlago, pomembne za razkroj organske snovi oziroma mineralizacijo humusa. K temu prispeva tudi večji delež snežnih padavin, ki dalj časa pokrivajo tla. Tako se pogosto srečujemo z značilnim slabo oziroma nepopolno razkrojenim prhninastim humusom, ki je temnorjave do črne barve in je pogosto bolj ali manj zakisan, kar nudi ugodne razmere za razvoj zmerno acidofilne in acidofilne vegetacije. Skupaj z ostalimi ekološkimi dejavniki to zlasti vpliva še na širjenje in obilno pomlajevanje smreke na takšnih rastiščih.

Pašne površine oziroma travišča na obravnavanem območju, zlasti še planine v višjih legah, so tudi podvržene degradaciji oziroma zakisovanju, ki ga intenzivna paša, ob slabi negi planin, še pospeši. Tako se relativno hitro razvijejo degradacijske oblike travišč, *Nardetum strictae*, *Arnico-Nardetum* ipd. Osnovni dejavnik za nastanek travišč z *Nardus stricta* so zakisana, na hranilih revna, zbita, slabo zračna in biološko slabo aktivna tla.

Upoštevajoč pedogenetski razvoj oziroma elemente pomembne za nastanek tal, ki smo jih našli, je možno deliti tla raziskovanega ozemlja na tista, ki so nastala na karbonatni podlagi, to so tla na apnencih, ki so ploščati, svetli z roženci, sivi debeloskladoviti in ponekod dolomitizirani, ter tla na dachsteinskem apnencu in zrnatem kompaktnem dolomitu (cordevolski), ponekod dobimo tla na apnenih brečah. Druga skupina tal je nastala na nekarbonatnih (silikatnih) kamninah kot so spodnjekredni flišni sedimenti, peščenjaki, laporji in skrilavci; oligocenski sedimenti, konglomerati, peščenjaki in laporji, andezitski tufi, ki pripadajo magmatskim kamninam itd. Tretja

skupina tal, ki jih označuje specifična pedogeneza, so nastala na morenah (pleistocenski sedimenti, diluvij ledene dobe), ki so lahko mlajše z nesortiranim in nesprijetim materialom, v glavnem iz karbonatnih kamnin (te prevladujejo) in starejše morene, ki so bolj sprijete. Najmlajši substrat za razvoj tal so holocenski sedimentni (prod, pesek, ilovica), ki pogosto prekrivajo pleistocenski račno-ledeniški prod. Rečni sedimenti se nahajajo v najnižjih mlajših terasah (holocen) ob rekah. Za raziskovano območje so značilna tudi številna manjša in večja melišča, kjer grušč prekriva strma pobočja. To so najmlajša tla oziroma tla v različnih začetnih fazah pedogenetskih procesov.

Velike površine pobočij in grebenov na dolomitni in apnenčasti podlagi prekrivajo rendzine, od humusnokarbonatnih tal do rjave rendzine. Vmes je cela vrsta prehodov, ki se razlikujejo po stopnji razvoja, načinu preperevanja matične podlage, reliefu, globini profila, humoznosti, vodni kapaciteti, preskrbljenosti s hranili, biološki aktivnosti itd.

Na številnih strmih pobočjih so se izoblikovala manjša ali večja melišča, ki se nahajajo v različnih stopnjah razvoja. Nekatera so bolj aktivna in zgrajena iz nevezanega navaljanega grušča, druga se stabilizirajo in z litosolom prek humusno-karbonatnih tal se pričenjajo procesi nastajanja talne odeje. To so izredno stabilna rastišča na katerih je dragocena vsaka bilka, ki mehansko veže tla, jih varuje pred odnašanjem (hudourniki, snežni plazovi, zasipanje z okruženimi skalami itd.) in pospešuje fizikalne in kemične procese tlotvorbe.

Na bolj izravnanih reliefnih oblikah, vznožjih pobočij, zaravninah in nekaterih dolinah so razvita rjava pokarbonatna tla različne globine, po večini bolj ali manj skelenta, za vodo propustna, biološko srednje do dobro aktivna in po večini dobro humozna. Površinska skalovitost je različna, na apnencu je navadno večja kot na dolomitnem substratu, ki ima talno površje bolj gladko brez skal in kamenja. Tu in tam srečamo tudi rjava pokarbonatna sprana (lesivirana) tla, za katera je značilen eluvialni E horizont, ki je zaradi spiranja delcev gline običajno svetlejši. To so navadno globlja tla in bolj preskrbljena z vodo.

Naštete glavne talne enote se na proučevanem območju pogosto medsebojno prepletajo in gradijo talne komplekse, ki pestrost talne odeje še bolj povečujejo.

Skupina tal, ki je površinsko manj zastopana na obravnavanem območju so tla nastala na nekarbonatnih oziroma silikatnih kamninah. To so tla nastala na različnih nekarbonatnih kamninah kot so sedimentne in magmatske kamnine mezozoika in sedimenti kenozoika. Vsaka do teh kamnin daje tlem specifično obeležje, zato je narava matične osnove pomemben diagnostični kriterij. Skupna lastnost teh tal je, da se baze, ki so že tako v manjših količinah, zelo lahko izpirajo. Zaradi takšnih lastnosti so tla siromašna na bazah in bolj ali manj kislila. Eruptivne kamnine, ki so zaradi hidrotermalnih procesov znatno metamorfizirane razpadejo včasih do večje globine, kjer se nahajajo v polrazpadli obliki. Tak grušč se lahko pomika in ga večkrat najdemo v dolinah v debelih plasteh.

Večinoma so to z vodo dobro preskrbljena tla, kjer prevladuje glinasta komponenta. Tla dobro zadržujejo vodo, so vlažna in najdemo na njih izvire in vode. Tipičen je hiter padec količine humusa z globino tal.

Na nekarbonatni matični osnovi se srečujemo v manjši meri s plitvejšimi tlemi tipa ranker, ki imajo talni profil AC oblike in so nekakšne rendzine na silikatni podlagi, ter s kislimi rjavimi tlemi različne globine. Navadno so to srednje do bolj globoka tla, vlažna, biološko manj aktivna in manj do srednje humozna.

Floristične posebnosti

Območje občine Jesenice obsega manjši del predalpskega sveta, večji del površine je alpski svet, ki na Triglavu doseže tudi najvišjo točko naše domovine. Ob dokaj enostavni geografski razdelitvi so klimatske, geološke in pedološke razmere nekoliko bolj pisane, vse skupaj pa so v zgodovinskem razvoju vplivale na razvoj rastlinstva. V dogajanja v naravi se je skozi daljše obdobje vključeval tudi človek, ki pa do sedaj še ni kritično prekoračil naravnega ravnotežja.

Čeprav večji del pokrajine pripada enemu samemu geografskemu območju, je podoba v rastlinskem svetu veliko bolj razgibana. Rastlinske vrste uvrstimo lahko v nekaj skupin, glede na pripadnost določenemu flornemu območju. V pestrosti te razdelitve se odraža zgodovinski razvoj tega področja, ki dobi še popolnejšo sliko ob upoštevanju številnih endemičnih vrst.

Rastlinske vrste pripadajo naslednjim flornim elementom:

1. ARKTIČNO-ALPINSKI florni element obsega visokogorski svet Julijskih Alp in Karavank (Begunjščica). V to skupino uvrščamo večji del vrst iz združb *Thalaspetea rotundifolii*, *Salicetea herbaceae*, *Asplenieta rupestris* in seveda drugih izključno negozdnih asociacij iz drugih razredov, ki segajo tako visoko. Najpogostejše so *Crepis terglouensis*, *Thalspi rotundifolium*, *Oxyria digyna*, *Bartschia alpina*, *Carex rupestris*, *Potentilla crantzii*, *Salix herbacea*, *Saxifraga aizoides*, *Dryas octopetala*, *Veronica alpina*, *Elyna myosuroides*, *Gnaphalium norvegicum*, *Phleum alpinum*, *Silene acaulis*, *Polygonum viviparum*, *Salix reticulata*, *Androsace helvetica*, *Carex curvula*, *Leontodon montanus*, *Gentiana orbicularis* in druge.

2. BOREALNO-MONTANSKI florni elementi so vrste s precej široko razširjenostjo. Njihovo poreklo je v severni Evropi, proti jugu so v višjih legah v montanskem in subalpinskem pasu, največ v higro- in mezofilnih združbah. Prevladujejo zelišča in nekatere grmovne in drevesne vrste. Po številu vrst je ta skupina obsežnejša od predhodnje. Nekatere vrste so: *Picea abies*, *Rubus idaeus*, *Salix caprae*, *Cypripedium calceolus*, *Calamagrostis arundinacea*, *Lycopodium clavatum*, *Oxalis acetosella*, *Goodyera repens*, *Listera cordata*, *Pinus sylvestris*, *Trofilium pratense*, *Pinguicula vulgaris*, *Pyrola minor*, *Geranium robertianum*, *Vaccinium myrtillus*, *Campanula rotundifolia*, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus auricomus* itd.

3. SREDNJEEVROPSKI florni elementi so v Srednji Evropi splošno razširjene vrste. V opisanem območju prevladujejo v nižjih predelih tako v gozdnih kot travniških združbah. Omenimo le nekatere: *Fagus sylvatica*, *Acer pseudo-platanus*, *Carpinus betulus*, *Prunus avium*, *Tilia platyphyllos*, *Clematis vitalba*, *Rubus hirtus*, *Cardamine bulbifera*, *Festuca heterophylla*, *Hedera helix*, *Mycelis muralis*, *Orchis morio*, *Petasites albus*, *Melica uniflora*, *Phyteuma spicatum*, *Vinca minor*.

4. ILIRSKI florni element so fitogeografsko pomembne vrste. Na obrobju alpskega sveta je s posameznimi nahajališči zaključen njihov areal, ki obsega predvsem

severozahodni del dinarskega območja. Mednje uvrščamo mezofilna zelišča *Aposeris foetida*, *Anemone trifolia*, *Aremonia agrimonifoides*, *Dentaria enneaphyllos*, *Cardamine trifolia*, *Hycquetia epipactis*, *Rhamnus fallax*, *Scopolia carniolica*, *Vicia oroboides*, *Helleborus niger*, *Lamium orvala*, *Omphalodes verna*, *Cyclamen purpurascens*, ki uspevajo najpogosteje v bukovih gozdovih.

5. SUBMEDITERANSKI florni element je v bistvu del ilirskega flornega elementa. Posebej ga obravnavamo, ker so zaradi splošno neugodnih klimatskih pogojev te vrste večinoma naselile ekstremna rastišča na južnih pobočjih, kjer so mikroklimatske razmere dovolj primerne za njihovo uspevanje. Na opisanem območju uvrščamo v to skupino *Cottinus coggyria*, *Satureja montana*, *Fraxinus ornus*, *Ostrya carpinifolia*, *Scabiosa graminifolia*, *Dianthus monspessulanum*, *Genista radiata*, *Galium purpureum*.

Posebno pozornost vzbujajo v omenjenem območju številni elementi; najdemo jih izključno v visokogorskem pasu. Po času njihovega nastanka jih delimo v dve skupini: progresivne in konservativne. Progresivni so nastali po ledenitvenih obdobjih in so sorodne vrste v posameznih predelih Alp zaradi različnih ekoloških pogojev danes razlikujejo le v nekaterih manjših znakih. V triglavskem pogorju so taki endemiti *Primula wulfensiana*, *Papaver julicum*, *Aconitum angustifolium*, *Saxifraga carniolica*, *Saxifraga tenella*, *Moehringia villosa* (črna prst), *Pedicularis julica*, *Festuca calva*, *Festuca laxa*, *Centaurea haynaldii* subsp. *julica*, *Centaurea dichroantha* forma *julica*.

Konservativni endemiti so manj pogosti kot progresivni, ker izvirajo iz predledenitvenih obdobj. Zaradi daljšega samostojnega razvoja so te vrste morfološko in seveda taksonomsko ostro ločene od ostalih vrst istega genusa. Konservativni endemiti v pogorju okrog Triglava so *Campanula zoysii*, *Allium carmessinum* in *Cerastium julicum*.

Fitogeografska podoba

Glede na splošno priznano in uveljavljeno fitogeografsko členitev M. WRABRA (1969) bi šteli celotno območje občine v alpski fitogeografski teritorij. Naddrobna fitogeografska razdelitev, predvsem na podlagi vegetacije nekoliko zožuje alpski svet in ga omejuje na doline in vrhove Julijcev ter na poključko planoto. Obronki Poključke in prisojna pobočja Karavank pa štejejo k predalpskemu svetu.

Zahodni del predalpskega fitogeografskega teritorija je ekološko, zgodovinsko razvojno, floristično in vegetacijsko homogena enota. Klima je humidna in sveža brez izrazitih temperaturnih ekstremov ter omogoča prevlado mezofilnih drevesnih vrst. Relief je zelo razgiban in pogojuje uveljavljanje specifičnih lokalnih klim. Geološka podlaga je predvsem karbonatna, prevladujejo apnenci nad dolomiti in dolomitnimi apnenci. Nekarbonatne (silikatne) kamnine se pojavljajo le v otokih. Slovenski predalpski svet v zadnji ledeni dobi ni bil pod ledom, vendar je zaradi periglacialnega značaja geološka matična podlaga pogosto razdrobljena in navaljena ob vznožju pobočij.

Relief, klima, kamnine in zgodovinski razvoj vegetacije tal pogojuje slabše razvita tla, prevladujejo rendzine različnih razvojnih stopenj. Rjava tla najdemo le na ekoloških najbolj ugodnih mestih.

V skladu z ekološkimi razmerami prevladujejo srednjeevropski, alpinsko-borealni in subborealni ter ilirski florni elementi. V nižjih nadmorskih višinah do cca 900 m n.m. so ilirske vrste še dobro zastopane, z naraščajočo višino pa jih je čedalje manj in prevladujejo subalpinske in alpinske vrste. Zanimivo je, da se v predalpskem svetu pojavljajo nekatere izrazite ilirske vrste kot sta *Omphalodes verna* in *Calamintha grandiflora*, sicer le na ekološko najbolj ugodnih mestih, vendar že sama njihova prisotnost kaže na prehoden značaj predalpskega sveta med Alpami in visokokraškim (dinarskim) svetom.

Predalpski svet obeležuje mezofilna vegetacija: lokalno-klimatsko pogojeni gozdovi (*Gallio-Abietetum*, *Bazzanio-Abietetum*) in bukovi ter jelovo-bukovi gozdovi (*Fagetum submontanum praealpinum*, *Fagetum montanum praealpinum*, *Fagetum submontanum praealpinum* in *Abieti-Fagetum praealpinum*). Bukev gradi klimatogene združbe prav do najvišjih vrhov.

Alpski svet Slovenije, ki je omejen na zahodni del proučevanega območja je reliefno izredno razgiban. V alpski masiv so vrezane globoke doline, pobočja so strma, nebesne lege so zaradi prevladujoče smeri glavnih slemenov gora, vzhod-zahod, izrazito prisojne in osojne. Klima je zelo humidna in hladna. Temperature pod ničlo so pogoste v višjih nadmorskih višinah, kar je odločilni dejavnik pri oblikovanju vegetacije. Prevladujejo triadne in jurske kar-

bonatne kamnine, nekarbonatne kamnine zavzemajo nekaj večje površine le na Karavankah. Večina ozemlja je bila v zadnji ledeni dobi pod ledom. Tla so pretežno slabo razvita, največ je rendzin, ki imajo pogosto surovi humosni horizont.

Osnovo flore sestavljajo srednje evropske rastlinske vrste z močno primesjo alpsko- borealnih elementov. Za razliko od predalpskega sveta se tod ne pojavljajo izraziti ilirski florni elementi, pač pa so obilo prisotni ilirski florni elementi drugega reda: *Cyclamen purpurascens*, *Dentaria enneaphyllos*, *Cardamine trifolia* in *Anemone trifolia*. Surovejše ekološke razmere dajejo vegetaciji posebno podobo. V nižjih legah sicer prevladujejo v poprečnih ekoloških razmerah bolj ali manj čisti bukovi gozdovi (*Anemone*-Fagetum) v visokogorskem in subalpinskem svetu pa gradi macesen z ruševjem zelo markanten vegetacijski pas, ki daje celotnemu alpskemu svetu značilen pečat. Specifične ekološke razmere pogojujejo uspevanje smrekovih združb bodisi na karbonatni podlagi (*Adenostylo*-*Piceetum*, *Asipenio*-*Piceetum*) ali na silikatnih kamninah (*Loreo*-*Piceetum*, *Spagno*-*Piceetum*).

- TABELARNI PREGLED NEKATERIH DEMOGRAFSKIH PODATKOV
OBČINE JESENICE

Šifra nase- lja	Ime naselja in krajevna skupnost	Število prebivalcev		Gibanje prebivalstva			Starostna struktura prebivalstva leto 1971					
		1971	1975	1961 1948×100	Indeks 1971 1961×100	1975 1971×100	Prebivalci do 14 let Število	Prebivalci stari %	Prebivalci med 15-64 let Število	Prebivalci stari %	Prebivalci stari nad 65 let Število	Prebivalci stari %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
22	Rateče	614	592				115	18,7	434	70,7	65	10,6
KS	RATEČE	614	592	102	98	96	115	18,7	434	70,7	65	10,6
07	Gozd-Martuljek	505					115	22,8	340	67,3	50	9,9
12	Kranjska gora	1117					205	18,4	799	71,5	112	10,1
14	Log	61					8	13,1	44	72,1	9	14,7
20	Podkoren	374					69	18,4	238	63,6	67	17,9
26	Srednji vrh	48					13	27,1	25	52,1	10	20,8
KS	KRANJSKA GORA	2105	2373	111	94	113	411	19,5	1446	68,7	248	11,8
01	Belca	200					47	23,5	135	67,5	18	9,0
06	Dovje	589					134	22,7	387	65,7	68	11,5
15	Mojstrana	894					165	18,4	632	70,7	96	10,7
29	Zg. Radovna	58					14	24,1	37	63,8	8	13,8
KS	DOVJE-MOJSTRANA	1741	1744	123	104	100	360	20,7	1191	68,4	190	10,9
08	Hrušica	825					197	23,9	546	66,2	82	9,9
KS	HRUŠICA	825	783	98	95	95	197	23,9	546	66,2	82	9,9
17	Planina pod Golico	256					57	22,3	175	68,3	24	9,4
18	Plavški Rovt	66					16	24,2	49	59,1	8	12,1
KS	PLANINA POD GOLICO	322	407	90	86	126	73	22,7	214	66,5	32	9,9
02	Blejska Dobrava	823					190	23,1	558	67,8	75	9,1
13	Lipce	279					60	21,5	206	73,8	13	4,6
11	Kočna	115					21	18,3	82	71,3	11	
KS	BLEJSKA DOBRAVA	1217	1426	152	109	117	271	22,3	846	69,5	99	8,1
03	Breg	357					96	26,9	239	66,9	21	5,9
04	Breznica	245					62	25,3	161	65,7	22	9,0
05	Doslovže	109					18	16,5	84	77,1	7	6,4
16	Moste	518					122	23,6	349	67,4	47	9,1
23	Rodine	180					43	23,9	117	65,0	20	11,1
24	Selo pri Žirovnici	215					40	18,6	151	70,2	24	11,2
25	Smokuč	233					58	24,9	152	62,2	23	9,9
27	Vrba	215					54	25,1	148	68,8	13	6,0
28	Zabreznica	373					92	24,7	240	64,3	41	11,0
30	Žirovnica	584					130	22,3	400	68,5	53	9,1
KS	ZIROVNICA	3029	3114	123	113	103	715	23,6	2041	67,4	271	8,0
	Potoki	103					14	13,6	59	57,3	30	29,1
	Podkočna	82					17	20,7	56	68,3	9	11,0
	Javorniški Rovt	119					36	30,2	69	58,0	14	11,8
KS	JESENICE-PLAVŽ	6340	9685				1302	20,5	4603	72,7	43	6,8
KS	JESENICE-SAVA	3747	4403				763	20,4	2698	72,0	287	7,6
KS	JESENICE-PODM.	2293	2083				583	25,4	1523	66,4	187	8,1
KS	JESENICE-KOR.B.	5246	5200				1203	22,9	3664	69,8	379	7,2
MESTO	JESENICE	17394					3780	21,7	12355	71,0	1259	7,2
OBČINA	SKUPAJ:	27551		128	106		5989	21,7	19286	70,0	2276	8,3

Šifra naselja	Ime naselja in krajovne skupnosti	Kmečko preb. 1.1971		Indeks gibanja km.pr. 1971/100 1961	Ženske v kmetijstvu 1.1971		Število vseh aktiv. preb. 1.1971	Aktivno prebivalstvo po sektorjih dej.1971 III., IV. Ostali										Tip po Fehreju glede na stop.urban.
		št.	%		št.	%		I.sekt.	II.sekt.	III.sekt.	IV.sekt.	Ostali	zdomel.	št.	%	št.	%	
1	2	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
KS	Rateče	97	16	59	30	43,5	266	69	25,9	89	33,5	100	37,6	1	0,4	7	2,6	mešani
KS	RATEČE	97	16	59	30	43,5	266	69	25,9	89	33,5	100	37,6	1	0,4	7	2,6	mešani
07	Gozd-Martuljek	21	4	51	5	29,4	204	17	8,3	46	22,5	128	62,7	2	9,8	11	5,4	mestni
12	Kranjska gora	27	2	31	13	43,3	493	30	6,1	91	18,5	336	68,1	11	2,2	25	5,1	mestni
14	Log	2	3	33	-	-	17	2	11,8	7	41,2	7	41,2	-	-	1	5,8	urbaniz.
20	Podkoren	52	14	52	5	18,5	132	27	20,4	32	24,2	64	48,5	3	2,3	6	4,5	urbaniz.
26	Srednji vrh	37	77	112	-	-	11	8	72,7	1	9,1	2	18,2	-	-	-	-	agrarni
KS	KRANJSKA GORA	139	7	56	23	27,4	857	84	9,8	177	20,7	537	62,7	16	1,9	43	5,0	mešani
01	Belca	27	14	67	7	38,9	72	18	25,0	28	38,9	22	30,6	-	-	4	5,6	mešani
06	Dovje	49	8	60	10	40,0	221	25	11,3	96	43,8	5	34,8	5	2,3	18	8,1	urbaniz.
15	Bojslavana	32	4	51	9	32,1	410	28	6,8	170	41,5	9	38,5	9	2,2	45	11,0	mestni
29	Zg. Radovna	11	19	42	5	17,8	24	10	41,7	4	16,7	7	29,2	-	-	3	12,5	mešani
KS	DOVJE-HRUSTRANA	119	7	57	31	43,7	727	81	11,1	-	40,1	264	36,3	14	1,9	70	9,6	mešani
08	Hrušica	2	-	40	1	100	338	1	0,3	159	47,0	161	47,6	5	1,5	12	3,6	mestni
KS	HRUSICA	2	-	40	1	100	338	1	0,3	159	47,0	161	47,6	5	1,5	12	3,6	mestni
17	Planina pod Golico	20	8	43	3	27,3	100	11	11,0	57	57,0	29	29,0	-	-	3	3,0	urbaniz.
18	Plavški Rovt	16	24	73	3	42,9	25	7	28,0	12	48,0	5	20,0	-	-	1	4,0	mešani
KS	PLANINA POD GOLICO	36	11	58	6	33,3	125	18	14,4	69	55,2	34	27,3	-	-	4	3,2	mešani
02	Blejske Dobrave	36	4	61	17	58,6	374	29	7,8	235	62,8	96	25,7	-	-	14	3,7	mestni
13	Lipce	-	-	-	-	-	122	-	-	70	57,4	25	20,5	2	1,6	25	20,5	mestni
11	Kočna	-	-	-	-	-	47	-	-	31	66,0	14	29,8	-	-	2	4,2	mestni
KS	BLEJSKA DOBRAVA	36	3	61	17	58,6	543	29	5,3	336	61,9	135	24,9	2	0,4	41	7,5	mestni
03	Breg	10	3	62	-	-	158	3	1,9	111	70,3	39	24,7	4	2,5	1	0,6	mestni
04	Breznica	6	2	43	1	33,3	117	3	2,6	84	71,8	20	22,2	1	0,8	3	2,6	mestni
05	Doslovče	3	3	23	1	50,0	46	2	4,3	36	78,3	5	10,9	-	-	3	6,5	mestni
16	Hoste	10	2	143	5	62,5	227	8	3,5	166	73,1	47	20,7	2	0,9	4	1,8	mestni
23	Rodine	10	6	67	5	62,5	91	8	8,0	54	59,3	21	23,1	2	2,2	6	6,6	mestni
24	Selo pri Žirovnici	11	5	50	1	20,0	91	5	5,5	50	54,9	34	37,4	-	-	2	2,2	mestni
25	Smokuč	20	9	71	8	61,5	103	13	12,6	71	68,9	17	16,5	1	1,0	1	1,0	urbaniz.
27	Vrba	17	8	68	8	61,5	110	13	11,8	65	59,1	25	20,9	-	-	9	8,2	urbaniz.
28	Zabreznica	14	4	48	3	50,0	166	6	3,6	111	66,9	43	25,9	-	-	6	3,6	mestni
30	Žirovnica	16	3	61	4	40,0	264	10	3,8	156	59,1	80	30,3	4	1,5	14	5,3	mestni
KS	ŽIROVNICA	117	4	64	36	50,7	1373	71	5,2	904	65,8	335	24,4	14	1,0	49	3,6	mešani
	Potoki	14	14	233	8	72,7	52	11	21,1	29	55,8	12	23,1	-	-	-	-	mešani
	Podkožna	-	-	-	-	-	35	2	5,7	18	51,4	12	34,4	1	2,8	2	5,8	mešani
	Javorniški Rovt	14	12	74	-	-	36	3	8,3	26	72,2	6	16,7	1	2,8	-	-	mešani
KS	JESENICE-PLAVŽ	12	0,2	-	1	5,6	3097	18	0,6	1641	53,1	1312	42,6	32	1,0	94	3,0	mestni
KS	JESENICE-SAVA	11	0,3	-	3	25,0	1864	12	0,6	1062	56,4	737	39,5	10	0,5	53	2,8	mestni
KS	JESENICE-PODMEŽ	2	0,1	-	1	25,0	949	4	0,4	602	63,4	281	29,8	11	1,2	51	5,4	mestni
KS	JESENICE-KOR.BELA	41	0,8	-	11	42,3	2443	26	1,1	1637	67,0	673	27,6	21	0,8	86	3,5	mestni
KS	JESENICE	50	-	-	11	20,4	8239	54	0,7	4817	58,5	1997	36,4	91	1,1	282	3,4	mešani
	ŠKUPAJ:	624	2,3	57	164	38,8	12591	423	3,3	6920	45,9	5493	43,6	145	1,1	510	4,0	mešani

^a Upošteveno samo mesto Jesenica

^{aa} Naselja Potoki, Podkožna, Javorniški Rovt spadajo v KS Javornik-Koroške Bela

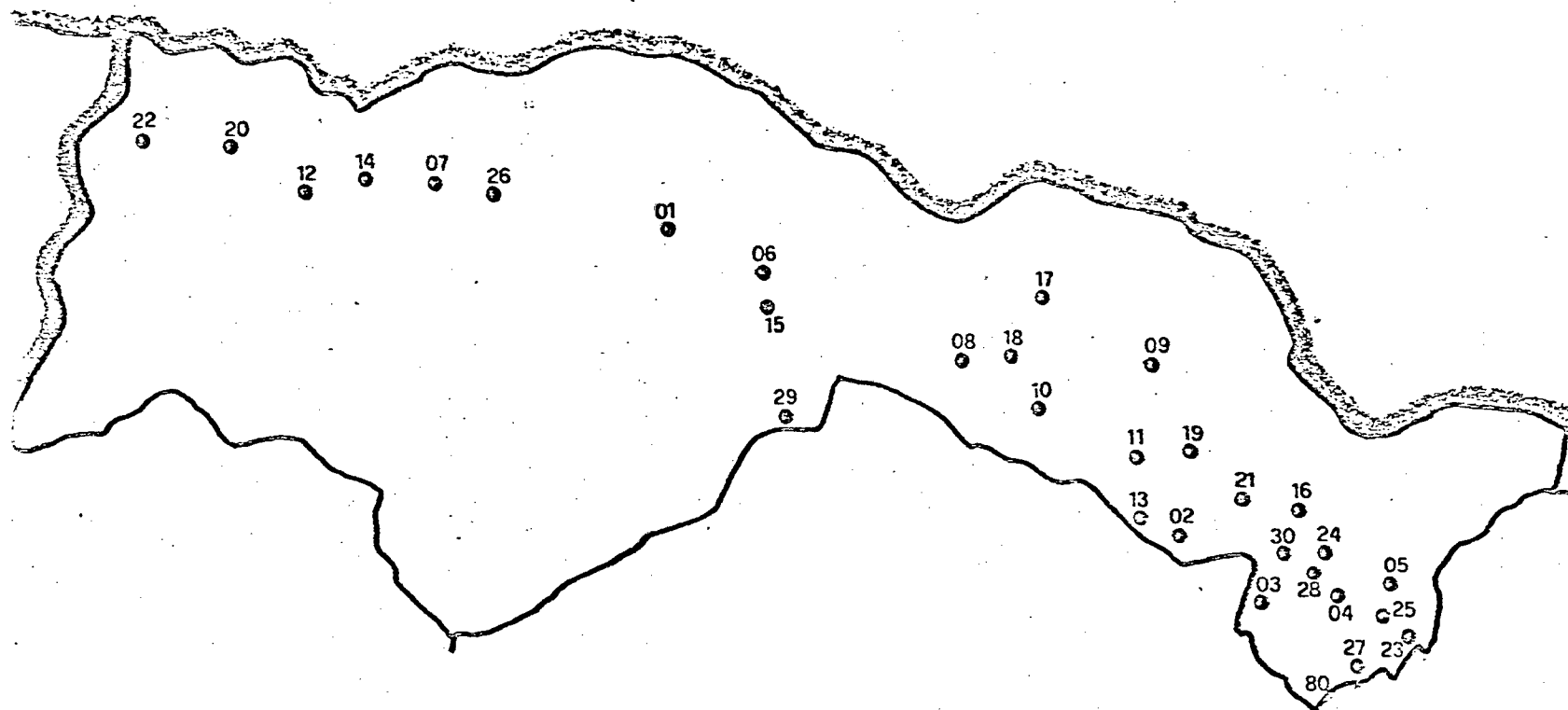
Šifra nase- lja	Ime naselja in krajevne skupnosti	Število zaposl. izven 1.1971		Zaposleni izven domačega kraja 1.1971		Zaposleni v ne- agrarnih dejavn. doma		Število gospodinj. 1971 1975		Gospodinjstva po izvoru dohodka leta 1971					
		Številj. 1.1971	Številj.	% od vseh zaposlenih	Številj. 1.1971	% od vseh zaposlenih	1971	1975	št.	%	št.	%	št.	%	
1	2	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	
22	Rateče	181	130	48,9	51	28,2	205		18	8,8	24	11,7	163	79,5	
KS	RATEČE	181	130	48,9	51	28,2	205	175	18	8,8	24	11,7	163	79,5	
07	Gozd-Martuljek	168	131	64,2	37	22,0	186		7	3,8	4	2,2	175	94,1	
12	Kranjska gora	417	194	39,4	223	53,5	398		4	1,0	11	3,8	383	96,2	
14	Log	13	13	76,5	-	-	23		1	4,3	-	-	22	95,6	
20	Podkoren	93	87	65,9	6	6,5	123		7	5,7	12	9,8	104	84,6	
26	Srednji vrh	3	3	27,3	-	-	13		5	38,5	2	15,4	6	46,1	
KS	KRANJSKA GORA	694	428	50,0	266	38,3	734	840	24	3,2	29	3,9	690	92,9	
01	Belca	55	46	63,9	9	16,4	66		7	10,6	5	7,6	54	81,8	
06	Dovje	172	165	74,7	7	4,1	188		7	3,7	14	7,4	167	88,8	
15	Hojstrana	322	228	55,6	94	29,2	319		6	1,9	12	3,8	301	94,4	
29	Zg. Radovna	10	10	41,7	-	-	18		2	11,1	5	27,8	11	61,1	
KS	DOVJE-HOJSTRANA	559	449	61,8	110	19,7	591	623	22	3,7	36	6,1	533	90,2	
08	Hrušica	303	290	85,8	13	4,3	276				2	0,7	274	99,3	
KS	HRUŠICA	303	290	85,8	13	4,3	276	280			2	0,7	274	99,3	
17	Planina pod Golico	85	85	85,0	-	-	79		2	2,5	7	8,9	70	88,6	
18	Plavški Rovt	17	17	68,0	-	-	19		5	26,3	2	10,5	12	63,1	
KS	PLAVŠKA POD GOLICO	102	102	81,6	-	-	98	105	7	7,1	9	9,2	82	83,7	
02	Blejska Dobrava	320	251	67,1	69	21,6	242		3	1,2	14	5,8	225	93,0	
13	Lipce	94	91	-	3	3,2	81		-	-	-	-	81	100	
11	Kočna	42	41	-	1	2,4	43		-	-	-	-	43	100	
KS	BLEJSKA DOBRAVA	456	363	70,5	73	16,0	366	408	3	0,8	14	3,8	349	95,4	
03	Breg	1150	149	94,3	1	0,7	108		1	0,9	2	1,8	105	97,2	
04	Breznica	107	95	81,2	12	11,2	81		2	2,5	1	1,2	78	96,3	
05	Doslovče	41	41	89,1	-	-	33		-	-	1	3,0	32	97,0	
16	Hoste	203	158	69,6	45	22,2	159		2	1,3	5	3,1	152	95,6	
23	Rodina	76	69	75,8	7	9,2	51		2	3,9	5	9,8	44	86,4	
24	Selo pri Žirovnici	80	80	87,9	-	-	76		-	-	5	6,6	71	93,4	
25	Smokirč	81	80	77,7	1	1,2	68		2	2,9	9	13,2	57	83,8	
27	Vrba	79	76	69,1	3	3,8	60		2	3,3	6	10,0	52	36,7	
28	Zabreznica	149	133	80,1	16	10,7	119		1	0,8	5	4,2	113	95,0	
30	Žirovnica	230	216	81,8	14	6,1	196		4	2,0	5	2,6	187	95,4	
KS	ŽIROVNICA	1196	1097	79,9	99	8,3	951	947	16	2,7	44	4,6	891	93,7	
	Potoki	39	39	71,1	2	5,1	34		1	2,9	7	20,6	26	76,5	
	Podkočna	28	28	80,0	-	-	24		-	-	-	-	24	100	
	Javorniški Rovt	32	30	83,3	2	6,2	32		-	-	2	6,2	30	93,7	
KS	JESENICE-PLAVŽ	2758	355	11,5	2403	87,1	2165	2784	-	-	8	0,4	2157	99,6	
KS	JESENICE-SAVA	1698	73	3,9	1625	95,7	1472	1334	2	0,1	3	0,2	1467	99,7	
KS	JESENICE-PODMEZ.	828	137	14,4	691	83,4	747	584	1	0,1	1	0,1	745	99,8	
KS	JESENICE-KOR.BELA	2171	347	14,2	1824	84,0	1736	1241	5	0,3	12	0,7	1719	99,0	
	MESTO JESENICE	7586	1006	12,2	6580	86,7	6048		9	0,1	16	0,3	6023	99,6	
	OBČINA SKUPAJ	11176	3980	16,6	7196	64,4	9368	9321	100	1,1	183	1,9	9085	97,0	

A Vir: Závod SRS za štátistiko; štátistíčno gradívo št. 44 1976

Šifra naselja	Ime naselja in krajevne skupnosti	Gospodinjstva po velikosti posesti v ha leta 1971								Naselju (KS) pripadajoče zemlj. površine						Število zaščitnih kmetij l. 1975		
		brez zemlje		do 3 ha		3,1-5,0 ha		5,1-10 ha		nad 10 ha		Skupna kmetijsko zemljišča		Obdelovalna zemlja				
1	2	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	59
22	Rateče	87	42,4	42	20,5	11	5,4	22	10,7	43	21,0							40
KS	RATEČE	87	42,4	42	20,5	11	5,4	22	10,7	43	21,0	2644	569	21,5	330	12,5		40
07	Gozd-Martuljek	88	47,3	69	36,6	4	2,2	5	2,7	20	10,7							10
12	Kranjska gora	417	75,1	42	10,6	10	2,5	17	4,3	30	7,5							11
14	Log	6	26,1	8	34,8	3	13,0	3	13,0	3	13,0							2
20	Podkoren	68	55,3	18	14,6	3	2,4	10	8,1	24	19,5							21
26	Srednji vrh	6	46,1	1	7,7	-	-	-	-	6	46,1							7
KS	KRANJSKA GORA	467	62,9	137	18,4	20	2,7	35	4,7	83	11,2	12047	1521	12,6	934	7,8		51
01	Belca	31	47,0	24	36,4	1	1,5	1	1,5	9	13,6							6
06	Dovje	82	43,6	75	23,9	6	3,2	12	6,4	43	22,9							27
15	Mojstrana	236	74,0	35	11,0	9	2,8	13	4,1	26	8,2							12
29	Zg. Radovna	5	27,8	3	16,7	3	16,7	-	-	7	38,9							9
KS	DOVJE-MOJSTR.	354	59,9	107	18,1	19	3,2	26	4,4	85	14,4	10956	1451	13,2	775	7,0		54
08	Hrušica	232	84,0	18	6,5	9	3,3	8	2,9	9	3,3							3
KS	HRUŠICA	232	84,0	18	6,5	9	3,3	8	2,9	9	3,3	963	317	32,9	130	13,5		3
17	Planina pod G.	27	34,2	29	36,7	5	6,3	8	10,1	9	11,4							11
18	Plavški Rovt	3	15,0	7	36,8	-	-	1	5,3	8	42,1							10
KS	PLANINA POD GOLICO	30	30,6	36	36,7	5	5,1	9	9,2	17	17,3	2265	698	30,8	429	18,9		21
02	Blejska Dobr.	127	52,8	88	36,4	5	2,1	6	2,5	16	6,6							11
13	Lipce	24	29,6	59	67,9	1	1,2	1	1,2	-	-							
14	Kočna	8	18,6	29	67,4	-	-	3	7,0	2	4,6							
KS	BLEJSKA DOBRAVA	159	43,4	172	47,6	6	1,6	10	2,7	18	4,9	843	293	34,8	251	29,8		11
03	Breg	23	21,3	77	71,3	1	0,9	6	5,6	1	0,9							4
04	Breznica	37	45,7	32	39,5	5	6,2	3	3,7	4	4,9							1
05	Doslovče	6	18,2	18	54,5	5	15,2	2	6,1	2	6,1							1
16	Hoste	82	51,6	64	40,3	5	3,1	5	3,1	3	1,9							1
23	Rodine	13	25,5	31	60,8	3	5,9	3	5,9	1	2,0							3
24	Selo pri Žiro:	37	48,7	30	39,5	3	3,9	2	2,6	4	5,3							4
25	Smokuč	14	20,6	26	38,2	11	16,2	5	7,3	12	17,6							3
27	Vrba	25	41,7	22	36,7	3	5,0	1	1,7	9	15,0							3
28	Zabreznica	35	29,4	72	60,5	5	4,2	3	2,5	4	3,4							3
KS	ZIROVNICA	338	35,5	481	50,6	46	4,8	37	3,9	48	5,0	4239	1999	47,1	803	24,8		23
	Potoki	18	52,9	6	17,6	2	5,9	4	11,8	4	11,8							12
	Podkočna	10	41,7	14	58,3	-	-	-	-	-	-							
	Javor. Rovt	8	25,0	10	31,2	3	9,4	3	9,4	8	25,0							
KS	JESENICE-PLAVŽ	2022	93,4	15	5,3	10	0,5	13	0,6	3	0,1							
KS	JESENICE-SAVA	1411	95,9	51	3,5	5	0,3	1	0,1	3	0,2							
KS	JESENICE-PODMEŽ.	708	94,8	35	4,7	2	0,3	1	0,1	-	-	3515	1225	34,8	467	3,3		
KS	JESENICE-KOR. BELA	1522	87,7	134	7,7	22	1,3	30	1,7	28	1,6							22
	MEŠTO JESENICE	5619	92,9	326	5,4	31	0,5	39	0,6	26	0,4							
	OBČINA SKUPAJ	7322	78,1	1319	14,4	152	1,6	193	2,1	341	3,6	37473	8073	21,5	4122	11,0		238

* Vir: Zavod SRS za statistiko (statist. gradivo št. 44, Dec. 1976)

- PREGLED NASELIJ OBČINE JESENICE



KLASIFIKACIJA NASELIJ IN ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH TIPIČNIH SKUPIN

Na podlagi izbranih pokazateljev smo naselja razvrstili v pet skupin - tipov - A, B, C, D, E. V skupino A smo vključili izrazito kmetijska in predvsem majhna vaška naselja z do 100 prebivalci. Trend gibanja prebivalstva v teh naseljih nakazuje izrazito praznenje in kvečjemu stagnacijo. V naseljih ostaja razmeroma močnejši delež starih nad 65 let (nad 15%) in malo mladih. Struktura aktivnega prebivalstva jasno nakazuje izrazito prevlado agrarnega deleža (agrarni tip po Fehreju) z razmeroma malim številom večjih zaščitenih in preusmerjenih gospodarstev. Prevladajo manjša gospodarstva, pomemben indikator o dejanski "moči" naselja nakazujejo tudi kazalci zaposlitve. V to skupino spadajo naselja brez neagrarnih delovnih mest. Analogna splošnemu razvoju je nizka komunalna infrastruktura opremljenost, majhno število ali brez novogradenj in adaptacij. Razmeroma zahtevna je dostopnost (brez redne zveze in nad 1^h). Naselja so brez kakršnekoli opremljenosti, funkcija je izrazito agrarna. Dosežena stopnja urbanizacije je nizka in delež kmečkega prebivalstva praviloma presega 70%. Izven naselja zaposlenih običajno ne presega 20% vseh aktivnih. Med gospodinjstvi po izvoru dohodka izrazito prevladajo kmečka in mešana gospodinjstva, po velikosti posesti je odvisnost od regionalnih značilnosti, število preusmerjenih kmetij pa od splošne razvitosti območja in še ni planski pokazatelj. Opremljenost z vodovodom in še posebno s kopalnico se v teh naseljih giblje globoko pod poprečjem in v mnogih podeželskih naseljih ne dosega niti 20% vseh stanovanj. Velikost naselju pripadajočega zemljišča običajno sovpada s številom kmetijskih gospodarstev in ne presega v poprečju zakonsko dovoljene velikosti gospodarstva.

Tudi v tipu B je močno poudarjena kmetijska funkcija naselja, karakterizira ga relativno močan delež kmečkega prebivalstva. Ta delež se giblje med 40 in 70%. Med tem ko je za gibanje prebivalstva v teh naseljih značilna stagnacija (manjši in večji odstopi od zapisanih okvirov so primerjani z ostalimi pokazatelji npr. če naselje po svoji velikosti pride v A tip, je mogoče prerazporediti v "višji" B ali celo C tip na osnovi pozitivnega trenda gibanja ali deleža izven naselja, zaposlenih ali zaradi pomembnejšega deleža aktivnih izven kmetijstva itd.), poprečna velikost naselja se giblje med 100 - 250 prebivalci, vendar samo kriterija velikosti aglomeracije (to velja tudi za ostale posamezne pokazatelje) ločeno ne smemo obravnavati, ampak v stalni konfrontaciji z vrsto ostalih indikatorjev. Sicer pa spadajo v ta tip tista naselja, ki kažejo še posebno v zadnjem obdobju določeno minimalno dinamiko razvoja, izraženo še najbolj skozi relativno močnejši proces deagrarizacije, in s tem relativno pomembnejšim deležem izven

naselja zaposlenih. Spremembe so v največji meri vezane na možnost neagrarne zaposlitve. Zato se ta naselja javljajo še v dnevno dostopni bližini centrov neagrarne zaposlitve. Pomemben pokazatelj dosežene stopnje razvoja je tudi delež izven naselja zaposlenih, ki se v tem tipu praviloma giblje med 20 in 50%. Vendar kaže prav ob tem pokazatelju še posebno poudariti obvezno konfrontacijo npr. z velikostjo aglomeracije. Na številnih primerih (v tem tipu) je namreč mogoče ugotoviti, da absolutno število "dnevni migrantov" ne presega nekaj deset prebivalcev in pogosteje samo 20 - 40.

Ob razmeroma močnem deležu dnevni migrantov, istočasni odsotnosti oskrbnih funkcij in slabi komunalni opremljenosti, se nam ponuja tip naselja, ki še ne zadovoljuje zahtev "spalnega naselja". Že nakazana močnejša stopnja prestrukturiranja prebivalstva je izražena tudi z močnejše zastopanim deležem mešanih gospodarstev, pojavom nekmečkih gospodinjstev, znatnejšim pojavom adaptacij in novogradenj. S tem pa je povezan tudi večji delež komunalne opremljenosti, medtem ko dostopnost za del oddaljenejših naselij še vedno ni ugodna. Struktura aktivnega prebivalstva, izražena s tipom po Fehre-ju je, še vedno agraren in deloma mešan tip. Razmeroma znaten delež mešanih gospodarstev ob upoštevanju precejšnjega števila manjših gospodarstev nam da slutiti, da bo v prihodnje naraslo število deagrariziranih prebivalcev. S tem so povezane odnosno zasnovane spremembe v do nedavna izrazito kmetijskem ambientu. Pričakovati je, da bo v prihodnje prišlo do konfliktnih zahtev po izrabi in funkciji poseljenega prostora in verjetno do zahtev po dveh ločenih ali vsaj organiziranih ambientih z bistveno različno funkcijo - kmetijsko in stanovanjsko.

Bolj kot v zgoraj nakazanem tipu, kjer je osnovna funkcija naselja še vedno prevladujoča agrarna, moremo o novih, običajno konfliktnih situacijah govoriti v vseh nadaljnjih tipih naselij, ki so se razvili iz agrarne sredine. Bistvene karakteristike tipa C so izražene z izrazitim deležem zaposlenih izven naselja (nad 50%) in s tem je povezana za ta tip specifična karakteristika močne dnevne migracije. Ta bistvena osnovna karakteristika nam omogoča, da enačimo ta tip naselja s pred leti udomačeno terminologijo spalnega naselja. Velikost naselja v tem tipu presega 250 prebivalcev kot najnižjo velikost. Težje pa je pri teh naseljih postavljati zgornjo velikostno mejo, in smiselneje je poudariti dejstvo, da sovпада ta tip naselja z opredelitvijo sub-centralnih in redkeje centralnih vasi, velikost sama pa je v mnogočem odvisna od ostalih pokazateljev. Tudi v okviru tega tipa moremo gotoviti o poudarjeni agrarni funkciji naselja z razmeroma obsežnim kompleksom naselju, odnosno prebivalcem naselja - pripadajočemu zemljišču. Ob analizi neagrarne zaposlitve je še vedno mogoče poudarjati, da ta naselja nimajo lastne zaposlitvene osnove, da z razpoložljivo delovno silo služijo bližjim industrijskim pa tudi ostalim centralnim krajem.

Šifra naselja	Ime naselja in krajevne skupnosti	Komunalna opremljenost						Štev. stanovanj 1971	Opremljenost s storitvenimi dejavnostmi	Razporeditev po dr. Kokolatu CV-centralne vas SCV-subcentr. vas	Predlog opredelitve tipa naselja	
		Telefon št.	Elektrika št.	Vodovod št.	Kopalnica št.	% št.	% št.					
1	2	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
22	Rateže	201	99,5	180	89,1	71	35,1	202	To, Td, Tl, Ts, Og, Dr (5) Ur, Uk, Gt (3), Gd (4), Gl (4) Ben. č., PTT, Pa, Ur, Uk, Uh	SCV	C	
K5	RATEČE	201	99,5	180	89,1	71	35,1	202				
07	Gozd-Matuljek	182	98,9	151	82,1	91	49,5	184	Gl (3), Gd (5), Ts, To, PTT, Pa Oč, Op, Dr (3), Gas. d., Gh (3) Gh (10), Gl (12), Gd (20), Gr (5) Gt (2), Go, So, Sv, Ki, Za, Zl, Dr (10) Op (2), U (2), Uk, Gos. d., Do (2), Ot, To (4), Td (10), Ts, Tl, Op, Og (2), Oo (2), Ot (2)	SCV	C	
12	Kranjska gora	354	99,7	301	84,8	199	56,1	355		CV	D	
14	Log	21	95,5	6	27,3	6	27,3	22			B	
20	Podkoren	120	99,2	86	71,1	45	37,2	121	To (2), Ts, Tl, Og (2), Dr (2), Ur, Uc Gh, Go (2), Gt (2), Gd (2)		C A	
26	Srednji vrh	13	100,0	8	61,5	4	30,8	13				
K5	KRANJSKA GORA	690	99,3	552	79,4	380	54,7	695				
01	Belca	53	96,4	42	76,4	16	29,1	55			B	
06	Dovje	182	98,9	151	82,1	91	49,5	184	Ts, Tl, Oo, Og, Dr (3), Go, Gas. d. Op, Og (3), Ot, Os, To, Ts (3), Pa, PTT, So, Sv, Ki, Dr (6), Op (2), Uk, Uh, Gos. d., Gk, Gd (2), Gl (3), Go	CV	D	
15	Hojstrana	287	99,7	252	87,5	107	37,2	288				
29	Zg. Radovna	18	100,0	5	27,8	3	16,7	18			B	
K5	DOVJE-HOJSTRANA	540	99,1	450	82,6	217	39,8	545				
08	Hrušica	258	100,0	228	88,4	102	39,5	258	Td (2), Og, Op, Ot, Oo, Dr (4), Og, Up, Gl (2), Gos. d.		D	
K5	HRUŠICA	258	100,0	228	88,4	102	39,5	258				
17	Planina pod Golico	70	97,2	54	75,0	23	31,9	72	Td, Dr (4), Dp, Uk, Gl (4), Gd (2), Pa, Gos. d.		B C	
18	Plavški Rovt	19	95,0	18	90,0	5	25,0	20				
K5	PLANINA POD GOLICO	89	96,7	72	78,3	28	30,4	92				
02	Blejska Dobrava	243	100,0	208	85,6	69	20,4	243	Op, Ts (3), PZ, PTT, So, Sv, Dr (4), Dg, Uk Gos. d., Gl (2) Ot (2), Oo, Cg		D C B	
13	Lipce	80	100,0	79	98,7	41	51,3	80				
11	Kočna	43	100,0	43	100,0	9	20,9	43				
K5	BLEJSKA DOBRAVA	366	100,0	330	90,2	119	32,5	366				
03	Breg	103	100,0	101	98,1	52	50,5	103	Op, Oo		C	
04	Breznica	66	100,0	63	95,5	52	78,8	66	Tp (2), Og, Op, Ot, Oo, Dr (4), Op, Gos. d. Gt (2), Vk		C B	
05	Doslavec	34	100,0	34	100,0	12	35,3	34			B	
16	Hoste	137	98,6	110	79,1	71	51,1	139	Oo (3), Op, To, Dr, Gd, Gl		C	
23	Rodine	50	90,0	50	98,0	28	54,9	51	Ot, Og		C B	
24	Selo pri Zirovnici	60	100,0	53	88,3	26	43,3	60			B	
25	Smokuč	64	100,0	48	75,0	23	35,9	64	Ss, Ze, Op, Og		B	
27	Vrba	60	100,0	40	66,7	25	41,7	60	Ot, Og, Up, Dr		B	
28	Zabreznica	103	100,0	102	99,0	62	60,2	130	Ts, Ot, Op (2), Og (2), Dr (2), Gos. d.		C	
30	Zirovnica	170	99,4	130	76,0	79	46,2	171	Ts (2), Td (2), Tl, Op, Og, Ou (3), PTT	CV	C	
K5	ZIROVNICA	847	99,5	731	85,9	430	50,5	851				
09	Javorniški Rovt	32	100	26	81,2	8	25,0	32				
19	Podkožna	24	100	19	79,2	6	25,0	24				
21	Potoki	32	91	27	77,1	14	40,0	35				
K5	JESENICE-PLAVZ								Op (18), Ot (17), Oo (34), Og (26), Ts (18), To (38), Tl (7), Td (39), Gh (3), Go (15), Gl (22), Gr (2), PTT Pa, PZ, Benc. črp., So (3), Sp, Sg (2), Ss (7), Sk (1) Sv (4), Sd, Km (3), Kk (3), Kg, Kl (2), Kr, Zd, Zp (2) Zs, Zb, Zl, Sv (4), Dr (45), Op (23), Uo, Us, Ur (2) Uk (3), Ub (4), Uz (2), Uc (3)			
K5	JESENICE-SAVA											
K5	JESENICE-PODŽAKLJA	5152	99,7	4546	87,9	3292	63,7					
K5	JESENICE-KOROŠKA BELA MESTO JESENICE							5169				
	OBČINA SKUPAJ	8231	99,5	7165	86,6	4597	55,6	8269				

Kakor pri obeh do sedaj opisanih tipih, je tudi tu pomemben kriterij gibanja prebivalstva, ki v teh naseljih nakazuje tahlo rast in še pogosteje stagnacijo. Pozitivni trend gibanja prebivalstva je torej karakteristična značilnost za vsa naselja od C tipa navzgor (C, D, E). Tudi za ta naselja in še toliko bolj moramo opozoriti na strukturo mešanih gospodinjestev, na relativno močan delež kmečkih in s tem tudi zaščitenih in preusmerjenih kmetij. Prav v teh in takih naseljih se očitneje pokaže interes za neagrarno rabo prostora in s tem konflikti v izrabi in funkciji. Razumljivo je, da v tem tipu goliko ostreje stopa v ospredje konfliktna zahteva in želja po novi tudi neagrarni funkciji prostora. Izrazitejši postaja neagrarni delež prebivalstva in delež izven naselja zaposlenih močno presega 50% aktivnih. Ta pokazatelj pa nam ob znatnejši velikosti naselja že nakazuje tudi prostorsko zahtevnejše rezervate za poselitev neagrarnega, postopno deagrarižiranega (avtohtonega), tudi že priseljenega prebivalstva.

Ob že nakazani povezavi, odnosno sovpadanje C tipa z opredelitvijo subcentralnih in redkeje centralnih vasi, moramo poudariti stopnjo centralnosti in obseg četudi manjšega gravitacijskega zaledja in s tem povezane funkcije naselja. Tu se tudi pojavljajo prvi zametki centralnih dejavnosti, kot so osnovna preskrba in najosnovnejše obrti. Razvoj teh in vseh nadaljnjih "višje" razvrščenih naselij bodo v prihodnje odločili faktorji dostopnosti, gravitacijsko populacijskega zaledja in značaja potrošnje v najširšem smislu, ugotavlja dr. Kokole VI. in dalje, da bo z bistveno izboljšano dostopnostjo na splošno odpadla potreba po njihovem velikem številu in gosti razporejenosti.

Ob že poudarjenem bistvu tega tipa in sicer, da je to pretežno "spalno" naselje, moramo poudariti nekatere posamezne značilnosti, ki sovpadajo z ugotovljenimi in še posebno poudarjajo npr. naglo preslojevanje agrarnega prebivalstva (tega je še do 50%), pomembnejši delež gospodinjstev v katerogiji brez zemlje in nekmečkih gospodinjstev, višji delež komunalno opremljenih stanovanj (ca 40% in več kopalnic itd.).

Opazna razlika med stopnjo - deležem posameznih indikatorjev, ki nakazujejo še posebno stopnjo (tudi prikrite) urbanizacije, je pogojena v razvitosti regij in še posebno v dostopnosti posameznih območij. Še na en sklop pokazateljev kaže opozoriti, in sicer na razpoložljivi zemljiški fond kmetijskih in obdelovalnih zemljišč. V vseh treh do sedaj opisanih tipih naselij moramo poudarjati prednostno vlogo zemlje in tako urejanje območij in naselij, ki zagotavlja gospodarsko izrabo osnovnega ekonomskega vira - zemlje. Za vsak tak do sedaj opisan tip (A, B, C) je pomembno spoznanje, da se prebivalstvo iz teh območij bolj ali manj odseljuje, zemljo pa opušča in da bi morali v perspektivi skladno s sprejetimi, širše priznanimi družbenimi izhodišči stremeti za takim minimumom in vzorcem poselitve, ki bi za vso razpoložljivo zemljo skrbel. Delno je mogoče opozoriti na potreben minimum delovnih moči v kmetijstvu na osnovi podrobneje ugotovljenih fondov zemljišč. Kako te ljudi "zadržati" na zemlji, če je to potrebno. To so vprašanja, ki zadevajo našo družbo kot celoto. Iz posameznih republiških dokumentov pa so globalni dilji in politike tudi že opredeljevale, nimamo pa še podrobnih in konkretnih rešitev in te bi morali nakazati detajlni plani.

Če poizkušamo v nadaljevanju opredeliti naslednji tip, moramo najpreje poudariti, da s takoimenovanim D tipom prehajamo na zahtevnejša (prostorsko, družbeno, ekonomsko in socialno), pogostejše konfliktna, gospodarsko neposredno pomembnejša razvojna območja. Dosedanja teža problemov v obravnavanih 3 tipih je bila osredotočena na kmetijsko rabo in manjša bivalna območja. Tu pa prehajamo na težje, ponavadi konfliktno predloge za izrabo prostora. Splošne karakteristike temu tipu pripadajočih naselij so osredotočene na prevladujočo vlogo neagrarnе zaposlitve in s tem prostorsko pomembnejše zahteve po lokacijah za npr. stanovanjsko gradnjo. V tem tipu moramo zaradi velikosti, teže in kompleksnosti reševati z zakonsko določeno urbanistično dokumentacijo, npr. urbanističnim načrtom ali vsaj zazidalnim načrtom. Velikost aglomeracij, strukture aktivnega prebivalstva, gibanja, obstoječa in še bolj potrebna infrastruktura, opremljenost, funkcija, obseg gravitacijskega območja, dostopnost itd. Vsi ti elementi nas v "D" tipu že opozarjajo, da se dosedaj obravnavani favorizirani element - zemlja - in z njo povezana agrarna funkcija naselja izenačuje z ostalimi funkcijami in, da moramo nadaljnje usmerjanje še posebno prostorskega razvoja teh naselij vrednotiti kot ostala urbana naselja. Poudariti želimo dejstvo, da velikost naselij, njihova agrarna dediščina, s tem povezan še vedno znaten delež kmetijske zemlje, narekuje pazljivo, čeprav ne več dominantno, vključevanje v razvojni koncept takega naselja. Prav struktura gospodinjstev in število zaščitenih kmetij nam to še posebno narekujejo.

Če smo v mnogih do sedaj opisanih tipih naselij mogli zaslediti propadanje - opuščanje zemlje, naletimo v kontekstu tega in višjih tipov na problem tolikokrat zapisane, pa ne vedno dokumentirane izrabe površin (tudi kmetijskih) v neagrarnе namene (npr. za urbanizacijo). To je tudi vzrok, da govorimo o zahtevi po detajlni kompleksni urbanistični in zazidalni presoji, v vseh nadaljnjih tipih, ob jasni tudi že zapisani zahtevi po enakovrednem ovrednotenju vseh zahtev za izrabo in nadaljnje usmerjanje razvoja.

Vsa naselja, ki jih označujemo kot mestna naselja in sovpadajo s terminom in nanj vezano vsebino centralnega kraja, smo v naši klasifikaciji sicer razvrstili kot najvišje razviti mestni E-tip, vendar z jasno predpostavko, da za taka naselja niti ne iščemo razvojnih osnov niti ne opredeljujemo njihove funkcije. Za ta naselja, opredeljena kot mesta, predvidevamo, da bo njihov razvoj usmerjevan z dokumenti jasneje definirane urbanistične dokumentacije.

KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA

- Pri opredeljevanju starih naselbinskih jeder in izsekov iz kulturne krajine, ki imajo hkrati funkcijo spomeniško zanimivih ali že sploh zavarovanih ambientov, je treba izhajati iz načina življenja današnjih (in bodočih) prebivalcev in iz možnosti za ustrezno socialno korekturo. V načelu je treba uskladiti želje lastnikov in potencialnih graditeljev (investitorjev adaptacij itd.) z zahtevami širšega ambientnega varstva in prenove. Izhajati je iz realnih poselitvenih trendov - poiskati pa je treba tudi možnosti, da bi določena naselja ali prostore naredili privlačnejše za naselitev s čemer bi lahko bodisi ustavili propadanje vasi, bodisi dosegli vlaganja v prostor in starejše objekte vredne spomeniške obravnave (gre torej za aktivno varstvo).
- Možnost za rešitev dragocenejših naselbinskih jeder, ki zaradi specifične oblike in izvora zahtevajo tudi določen varovalni prostor je odpiranje gradbenih prostorov izven naselij ali na robu (posebne cone, ki so jasno ločene od starega naselja).
- Ugotoviti je treba ali so naselja kot historični organizmi ogrožena zaradi spreminjanja v tako imenovana spalna naselja - kar pomeni radikalno spremembo načina življenja, navad itd.
- Pretehtati je treba možnosti za vnašanje boljših (donosnejših) dejavnosti v naselja ali na njihovo obrobje - za ohranjevanje populacije in za morebitno širjenje naselij ter za pridobivanje novih navad, ki bi lahko koristile ohranjanju dediščine.
- Omejitveni faktorji dediščine oz. omejevalni pomen dediščine v prostoru (omejevanje novogradenj, izločevanje ali prepovedovanje neustreznih dejavnosti). Realne posledice omejitev in možne blagodejne posledice (hrup, onesnaževanje, čist zrak, možnosti za turizem itd.).
- Glede na prevladujočo miselnost in življenjske navade (ena družina v eni hiši) je treba preveriti možnosti za adaptiranje velikih kmečkih dvorov v večstanovanjske organizme. Možnosti izrabe podstrešij.
- Socialna pregrupacija, nekmečka dejavnost, problem spalnih naselij - v povezavi z ohranjanjem dominantnih gospodarskih objektov (usoda kozocev, skednjev, oblik stegnjenih in enotnih dvorov).
- Možnosti za predvidevanje sistematičnih akcij urejanja najpomembnejših fasad (kot spodbuda lastnikom - uporabnikom za vključitev v procese in dejavnost varstva).

IZHODIŠČA ZA PLANIRANJE NA OBMOČJU TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

1. Naravovarstvena izhodišča

Zamisel o "alpskem parku" ima v slovenski javnosti že zelo globoke korenine. Prvotni Triglavski narodni park je bil ustanovljen pred 56 leti; pobuda zanj pa izvira celo iz leta 1908. V tem dolgem obdobju je seveda tudi prvotna ideja doživljala spremembe, popravke in dopolnitve. Med prvotno precej romantično obarvano željo, da bi ohranili košček pravljичne dežele pod Triglavom, v Dolini Triglavskih jezer, in današnjo zasnovo velikega narodnega parka z ok. 80.000 ha površine, je na prvi pogled velika razlika. Vendar je to samo prvi vtis, v resnici gre za kontinuiran razvoj in gobatenje iste ideje, ki pa seveda zahteva svoj čas in družbeno klimo. V tej luči so tudi vsi dosedanja predlogi za razširitev parka pomembne in nujno potrebne faze v razvoju ideje in brez njih bi ne prišli do današnjih družbeno verificiranih spoznanj o vrednosti in vlogi zavarovane narave. Seveda tudi danes ne moremo reči, da smo dosegli cilj, kajti Triglavski narodni park bo še dolgo po formalni razglasitvi dobival svojo organizacijsko obliko. Lahko rečemo, da se bo šele s sprejetjem zakona o razširitvi TNP začelo sistematično načrtovalsko delo in dograjevanje narodnega parka kot nacionalne institucije.

a) Kulturno-historični pomen

Že iz časov bojev za naše Alpe med nemško-avstrijskim in slovenskim planinskim društvom v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja je Triglav gora in simbol slovenstva. To vlogo je potrdil skozi obdobje NOV in to je Triglav ostal tudi danes. Posebni pomen, ki ga uživa Triglav med Slovenci in Jugoslovani sploh, je brez dvoma močno vplival na naravovarstven pobude.

b) Naravoslovni pomen

Območje razširjenega TNP, ki se praktično ujema z osrednjim delom jugoslovan-
skih Julijskih Alp, lahko označimo kot značilen alpski ekosistem: orografsko

močno razčlenjen, hidrološko bogat, klimatsko pester, geološko pa dokaj enoten. V biološkem pogledu ga označuje po eni strani prevladujoča in dobro ohranjena naravna vegetacija, po drugi strani pa zaradi večstoletnega človekovega vpliva stabilizirana sekundarna vegetacija (zlasti pašniki in travniki), ki pa se zaradi opuščanja tradicionalne proizvodnje na velikih površinah po poti sukcesije spet vrača v naravno ustaljeno stanje. Večjih degradacij, ki bi prekoračile mejo reverzibilnosti, praktično ni. Floristična in favnistična oznaka bi bila v kratkem naslednja: velika pestrost vrst, za Alpe visoko število endemičnih taksonov. Med vretenčarji je nekaj izumrlih, več ogroženih in nekaj introduciranih ali ponovno naseljenih vrst.

Na splošno lahko povzamemo, da je območje bodočega TNP celovit, biološko in geomorfološko bogat predel s številnimi naravnimi znamenitostmi velikega pomena. V tem se npr. razlikuje od narodnih parkov, kjer dominira en sam, vendar izjemen naravni fenomen (npr. NP Plitvice).

c) Rekreatijski pomen

Skozi vse naše stoletje lahko ugotovljamo, da obisk Julijskih (in drugih naših) Alp vse bolj narašča. Od prvotnih pustolovskih prek narodno-obrambnih in športnih nagibov, ki so vodili ljudi v gore, je danes prevladujoč motiv potreba po sprostitvi v prosti naravi, po fizični rekreaciji, obenem pa postaja vse številnejša tudi t.i.m. "naravoslovna rekreacija" (amatersko raziskovanje in spoznavanje narave, fotografiranje, zbirateljstvo ipd.). Poleg tradicionalnih športov, ki ne zahtevajo posebnih naprav (alpinizem, smučarski tek in turno smučanje), opazamo tudi nekatere nove (kajakštvo).

d) Vzgojno-izobraževalni pomen

Splošno znano je, da mnoga zavarovana območja služijo kot "poligoni" za raziskovalno in študijsko delo ter za demonstracije naravnih pojavov in procesov. Narodni park pa je poleg tega kot nacionalna in javna institucija z vsemi manifestacijami njenega posebnega statusa (oznake, ureditve za obisk javnosti, vodniška in propagandna literatura, čuvajska služba ipd.) zelo pomemben pri oblikovanju pravilnega odnosa do narave in njenih vrednot.

2. Soočanje zasnove narodnega parka z zasnovami razvoja posameznih nosilcev planiranja

Ta faza priprave zakona za Triglavski narodni park je zajela:

- analizo stanja v prostoru (osnovne indikatorje o stanju in težnjah v uporabi prostora z njihovimi učinki)
- analizo naravne primernosti prostora za posamezne dejavnosti (za kmetijstvo, gozdarstvo, pridobivanje rudnin, rekreacijo na prostem, vodno gospodarstvo, energetiko)
- analizo sprejetih (to je v planskih aktih verificiranih) planskih ciljev in ukrepov ter razvojnih možnosti prognoz in nesprejetih usmeritev)
- soočenje rezultatov posameznih analiz (oredhodnih treh podfaz) z rezultati naravovarstvenega vrednotenja in ugotovitev navzkrižij.

Rezultati te faze so "odprli" izredno veliko število problemov in so pomembno vplivali na opredelitev pglavitnih izhodišč pri pripravljanju zakona. Naj naštejemo le nekatere ugotovitve te faze, ki so bile podlage za kasnejše usklajevanje med posameznimi nosilci planiranja oziroma njihovimi usmeritvami.

- Približno 30% potencialnega območja NP je nad zgornjo gozdno mejo, z večinoma nerodovitnimi zemljišči, večina območja, okrog 65% pa je pod gozdovi, okrog 5% pa pod pašniki ali senožetmi (manj donosni travniki, ki se v posameznem letu najprej pokose, nato pa popasejo).
- Pašne površine in senožeti so bile večinoma izkrčene na prvotnih gozdnih zemljiščih. Tudi gozdovi so bili predvsem zaradi paše in oglarstva, v preteklosti o človeku deloma preoblikovani. Prav tako pa se tudi nerodovitne površine nad zgornjo gozdno mejo, predvsem zaradi paše drobnice, niso oblikovale le pod vplivom naravnih pogojev. Čeprav gre v večjem delu Julijskih Alp za ekosistem, ki je bil s človekovimi posegi deloma preoblikovan, oziroma na ekosistem, ki bazira na danih naravnih sonovah, vendarle ne gre za povsem naravno, prvobitno pokrajino, ki se je v preteklosti razvijala brez človekovih vplivov. Nekatere oblike rabe prostora, ki jih je uvedel človek, so danes v estetskem in funkcionalnem pogledu celo značilne vrednote (na primer: pašniki ob zgornji gozdni meji), ki "bogatiijo" pokrajino.

- Večina gozdov v potencialnem območju NP ima pomembno lesnoproizvodno funkcijo, pomemben del pa hkrati tudi pomembno varovalno funkcijo. K tej ugotovitvi je treba dodati še to, da je varovalno funkcijo gozdov v tem območju možno uspešno krepiti s smiselnim gozdnim gospodarjenjem na naravnih osnovah in ne s konzervacijo gozdov.
- Podobno velja za pašne površine. Opustitev paše vpliva na hitro spontano zaraščanje pašnih površin in s tem na pomembno spreminjanje značilnosti alpske pokrajine.

Glede na to se je zastavila dilema:

- ali in v kakšni meri omejiti sedanjo človekovo dejavnost oziroma rabo zemljišč. Kaj ponovno prepustiti naravni sukcesiji?
- katere obstoječe dejavnosti oziroma rabe zemljišč še naprej aktivno razvijati?

Glede teh dilem je prevladalo naslednje stališče, ki ga lahko smatramo tudi za eno izmed osnovnih izhodišč pri pripravi zakona: kmetijstvo in gozdarstvo sta v gorskem svetu Julijskih Alp potrebna za ohranitev značilnosti krajine in tudi za vzdrževanje sedanjega ravnotežja v krajini. Zato naj bi bila območja popolnega rezervatnega varstva (brez človekovih posegov) omejena na območje nad zgornjo gozdno mejo in na posebej izdvojene naravne rezervate (npr. gozdne rezervate, floristične in favnistične rezervate). V relativno večjem gozdovitem delu parka pa naj bi se še naprej vršilo gospodarjenje z gozdovi na osnovi naravnih potencialov (naravnih rastišč) ter gozdna proizvodnja do mere, ki je še usklajena s trajnostjo gozdov in donosov, ob temeljnem pogoju ohranjanja in krepiteve splošno koristnih funkcij gozda (varovalni pomen, rekreacijski pomen idr.). Prav tako naj bi se pospeševalo gospodarjenje na večini obstoječih kmetijskih zemljišč, to je razvijanje sedanjih ali novih oblik pašništva, ki omogočajo nadaljnji obstoj večjega dela relativno itak malo obsežnih travnih površin.

Druge pomembne značilnosti iz analiz te faze je bila:

- V zadnjih letih so bila prizadevanja nosilcev razvoja turizma usmerjena zlasti v iskanje možnosti za razvoj zimsko-športnega turizma. Ker je ta razvoj v Julijskih Alpah vezan na različne organizacije združenega dela je bilo izdelano več idejnih načrtov o možni graditvi smučarskih prog, žičnic, cest in novih turističnih središč. Sumiranje vseh teh "interesov" je pokazalo, da bi njihova eventualna uresničitev "tehnizirala" ter pomembno posegla v naravno in kulturno pokrajino večjega dela potencialnega

območja NO. Izven območij intenzivnejšega turističnega razvoja bi ostali po teh projektih le "ostanki" v območjih težko dostopnih ali strmih predelov Julijskih Alp.

V teh načrtih izraženi interesi so bili v fazi soočenja eden izmed najbolj težavnih strokovnih problemov; predvsem zaradi nezadostnega strokovnega instrumentarija s katerim bi bilo možno dovolj tehtno utemeljiti: katere zimsko-športne projekte uresničiti in katerim se odpovedati. Pomanjkanje ustreznih metodoloških pripomočkov pri soočenju teh interesov (in kasnejšemu usklajevanju) je povzročalo nastanek večjega števila medsebojno različnih alternativ o obsegu NP, poteku mej NP, kakor tudi o členitvi njegovih notranjih con.

Po soočenju navedenih interesov je bilo opredeljeno naslednje izhodišče: območja v osrednjem delu NP naj bi ohranili brez tehnični naprav ter drugih posegov in motenj v pokrajino, ki ovirajo "pohodnost" (gibanje) rekreacijskih površin, pomembno spreminjajo naravne značilnosti in atraktivnost naravnih in kulturnih vrednot pokrajine. Območja s turističnimi zmogljivostmi in tehničnimi napravami naj se usmerijo le v določena robna območja. Kljub jasnemu izhodišču pa se pri konkretizaciji mej NP, prav zaradi strokovne šibkosti te delovne faze, v sedanjem procesu usklajevanja zakonskega osnutka še vedno "zataka".

Tretji, posebej pomemben problem, ki se je "odprl" v fazi soočenja, je bil problem prometne dostopnosti. Analize interesov posameznih nosilcev so bile zelo decidirane: nadaljno gospodarjenje z gozdovi in kmetijskimi površinami je možno le v primeru primerne cestno prometne opremljenosti. Razen tega je bilo glede na konfiguracijo reliefa (visoke, težko dostopne planote) in klimatske razmere (trajanje snežne odeje) ugotovljeno, da bi nekatera območja NP lahko, še posebej v zimski polovici leta, bila dostopna brez prometnic le zelo ozkemu krogu ljudi. Ta ugotovitev je porajala vprašanje: kje in s kakšnimi prometnicami opremiti NP?

Načeloma je bilo sprejeto izhodišče: da naj bo NP dostopen čim širšemu krogu ljudi, vendar v mejah, ki bodo zagotavljale ohranitev in razvijanje osnovnih ciljev in funkcij NP.

Ta problem se je lahko rešil le s funkcionalno členitvijo potencialnega območja NP v območja s prometnicami in brez njih. Prav ti kriteriji (kriteriji

prometne dostopnosti) je bil eden izmed osnovnih pri coniranju območja NP. Po soočenju teh in drugih osnovnih problemov ter opredelitvi izhodišč glede teh dilem, se je pristopilo k naslednjima delovnim fazama.

3. Variantna omejitev območja NP

Ne samo zaradi različnih razvojnih interesov in s tem povezanih problemov, ki so bili ugotovljeni v fazi soočenja, temveč tudi zaradi zatečenega stanja zaradi katerega so naravne in kulturne vrednote v območju potencialnega NP v posameznih predelih različno ohranjene in ogrožene, je bilo potrebno za opredelitev mej upoštevati več različnih kriterijev.

- Osnovni kriteriji so bili: meja NP naj poteka praviloma med sezonsko oziroma redko poseljenimi območji (to so območja planinskih pašnikov in začasnih pastirskih naselij ter manjših stalnih zaselkov, ki so se razvili iz prvotnih planin) ter stalnimi naselji, ki kažejo težnjo k postopnemu prebivalstvenemu naraščanju. Glede tega kriterija so izjemoma predlagane v območje NP nekatere vasi, ki so uvrščene med pomembne kulturne spomenike in leže v izredno dragocenem naravnem ambientu (npr. nekatere vasi ob Bohinjskem jezeru). Drug kriterij je bil, da je potrebno zaobjeti v NP vizualno orografsko celoto osrednjega dela Julijskih Alp, saj predstavljajo osrednji vrhovi, visoke planote in doline, ki se vanjo vrezujejo ekološko in vizualno celoto in tudi pogojujejo ustrezno funkcionalno organiziranost. Razen teh globalnih kriterijev so bili, zlasti pri podrobnejši omejitvi mej upoštevani še dodatni mikrokriteriji kot so: način rabe zemljišč, vizualna meja, orografska začrtanost idr. Omeniti pa je treba, da je le deloma bilo možno združevati večje število mikro - kriterijev; običajno je bil za potek meje odločilen le eden izmed njih. Zaradi številnosti kriterijev, ki se ne združujejo na isti mejni liniji, je vplivalo na nastajanje več podvariant poteka meje.



TRIGLAVSKI NARODNI PARK
predlog XI 1980
MI 1:250000

OSREDNJE OBMOCJE
ROBNO OBMOCJE
OBČINSKA MEJA

JANJA
ALPE
ALPE
ALPE

ALPE

LJUBLJANA

UDINE

NOVA GORICA

JUBLJANICA

PERCOTO

CORMONS

VRHNICA

4. Organizacija planiranja in varstva v NP

Iz funkcij, ki naj bi jih imel Triglavski narodni park izjajajo tudi različne oblike varovanja in razvijanja posameznih območij znotraj parka:

- znanstveno - raziskovalne, študijsko - demonstracijske, kulturno - pričevalne funkcije terjajo predvsem zaščitne ukrepe;
- učno - vzgojne, rekreacijske, varovalne (npr. omejevanje erozije) in gospodarske funkcije pa terjajo razen varstvenih tudi določene posege v prostor in aktivno oblikovanje pokrajine. (Pri tem mislimo predvsem na ceste in poti ali tudi dostavne žičnice, ki omogočajo dostop, nujne objekte za bivanje obiskovalcev, objekte za mirujoči promet, objekte za nujno kmetijsko in gozdno gospodarjenje, nujne vodnogospodarske objekte idr.).

V območju NP, ki naj bi po predlogu obsegal približno 80.000 ha, je v sedanjih družbenoekonomskih razmerah možno vzdrževati in v skladu s cilji parka tudi razvijati posamezne funkcije le, če posamezni nosilci planiranja na tem območju še naprej opravljajo svoje pravice in dolžnosti, v skladu z veljavno zakonodajo in zakonom o TNP.

Ponovno naj spomnimo na to, da gre v primeru Julijskih Alp za pokrajino s poudarjenimi naravnimi značilnostmi, ki jih želimo zaščititi pred tehnizacijo in urbanizacijo, gre pa hkrati tudi za "živo" pokrajino, ki jo ni možno vzdrževati le s konzervacijo temveč tudi z določenim razvijanjem preko planske aktivnosti. Planska aktivnost je nujna, ker velike obveznosti in ukrepe za vzdrževanje in razvijanje funkcij NP ne bi bilo možno zagotoviti le iz posebnih proračunskih virov. Tudi ni mogoče tako širokega območja s polivalentnimi funkcijami izdvojiti iz zakonsko opredeljene skrbi neposrednih nosilcev planiranja, zlasti s področja gozdarstva, kmetijstva, vodnega gospodarstva in prometa. Nujno pa je, da se te funkcije in aktivni ukrepi za njihovo vzdrževanje uskladi s cilji NP, ki naj se operacionalizirajo z varstvenimi režimi v zakonu o TNP.

Poleg funkcij, ki jih v območju potencialnega NP, v skladu z obstoječo zakonodajo, že vrše posamezni nosilci, pa se morajo cilji NP uveljavljati le z razvijanjem posebnih funkcij, za katere zaenkrat v tem območju ni določenega nosilca (gradnja poti za rekreacijo, gradnja objektov in naprav, ki so potrebni za razvijanje kulturne, poučno-vzgojne in znanstvene funkcije kot

so informacijske table, propagandna služba idr.). Za te in druge specifične upravne in organizacijske naloge (nadzorstvo, koordinacija določenih akcij idr.) pa je potrebno ustanoviti še posebno organizacijo, ki je lahko nosilec teh dejavnosti.

V smislu takih izhodišč se je v gradivu sedanjega osnutka zakona o NP tudi poudarila potreba po nadaljnji ohranitvi pravic in dolžnosti nosilcev planiranja, katerih gospodarska dejavnost je temelj za ohranitev in razvoj naravne in kulturne pokrajine. Svoje dolžnosti in pravice naj bi ti nosilci v NP opravljali torej tudi vnaprej, v skladu z varstvenimi režimi določenimi z zakonom o TNP, na osnovi svojih planskih aktov, integriranih v skupni program razvoja območja TNP.

GOZDARSTVO IN GOZDNI PROSTOR

U V O D

Pripravljeni elementi in strokovne osnove za sklepanje dogovora o temeljih prostorskega plana občine Jesenice za panogo gozdarstva so sestavljeni na osnovi začasne obvezne enotne metodologije in minimuma obveznih enotnih kazalcev prostorskih planov v SR Sloveniji (U.l. SRS št.10/78) ob upoštevanju družbeno-političnih ciljev in dogovorjenih usmeritev, ki jih navaja začasna metodologija, zlasti pa ustava SRS in zakon o gozdovih (U.l. SRS 16/74).

Po sestavi strokovnih osnov so upoštevane teze dogovora o temeljih prostorskega plana SR Slovenije, stališča družbeno-političnih organizacij v občini Jesenice o problematiki rabe gozdnih in kmetijskih zemljišč, stališča posvetovanja gozdarjev SRS o nalogah gozdarstva pri prostorskem planiranju (december 1978) in veljavni gozdnogospodarski načrti kot instrumenti družbenih planov dejavnosti (gozdnogospodarski načrti enot in g. načrt gozdnogospodarskega območja).

CILJI IN USMERITVE V GOZDARSTVU

Osnovna izhodišča sistema in aktivnosti na področju gospodarjenja z gozdovi v občini Jesenice temeljijo na določilih ustave SR Slovenije, zakona o gozdovih, zakona o združenem delu in družbenega plana SR Slovenije 1976-80.

Ustava SRS v 67.členu določa, da se zaradi posebnega družbenega interesa nad gospodarjenjem z gozdovi vsi delavci in kmetje na tem področju združujejo v samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo, kjer se zagotavlja ohranitev in gojitev gozdov, biološko ravnotežje,

varovanje gozdov in druge splošne funkcije gozdov. V 80.členu nadalje pravi, da je gospodarjenje z gozdovi skupno ne glede na lastništvo, v 102.členu pa tudi, da so gozdovi dobrina splošnega pomena pod posebnim varstvom zakona (o gozdovih).

V 103.členu ustava določa tudi to, da se gozdovi izkoriščajo pod pogoji, določenimi v zakonu s ciljem, da se zagotavlja smotrno izkoriščanje in drugi splošni interesi.

Zakon o združenem delu daje v svojih določilih okvir samoupravni organiziranosti, družbeno-ekonomskim odnosom in sistemu družbenega planiranja. Navedene temeljne usmeritve so upoštevane v konkretnem družbenem planu za 1976-80, tako za gozdarstvo SRS kot območno OZD - Gozdno gospodarstvo Bled, ki ima v območnem načrtu določene ukrepe za gozdove v občini.

Zakon o gozdovih posebej konkretizira določbe ustave in določa cilje ter način gospodarjenja. Cilji v gozdarski dejavnosti na gozdnogospodarskem območju Bled, ki vključuje tudi občino Jesenice, so usklajeni z navedenimi usmeritvami in prilagojeni specifičnim razmeram v območju.

Za družbeno planiranje in posebej prostorsko planiranje so pomembne naslednje strateške usmeritve v gozdarstvu:

- I. Gozdovi so dobrina splošnega pomena, ki se poleg zakona varujejo tudi s posebnimi regulativi. Pri gospodarjenju z gozdovi ločimo:
 - a) dejavnosti posebnega družbenega pomena (varstvo, gojenje, semenarstvo in drevesničarstvo, urejanje gozdov in odkazovanje drevesja za posek). Za njihov razvoj skrbijo samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo, OZD, SOb in SR Slovenija v mejah pravic in dolžnosti.
 - b) dejavnosti, ki se nanašajo na izkoriščanje gospodarskih zmogljivosti gozdov.

Zaradi različnih naravnih pogojev za proizvodnjo, različnega stanja gozdov in različnih gospodarskih pogojev za trajno razvijanje splošnih koristnih in gospodarskih funkcij gozdov se oblikujejo gozdnogospodar-

ska območja. V našem primeru je to gozdnogospodarsko območje Bled, ki vključuje gozdove v občini Jesenice in v občini Radovljica. Gozdnogospodarsko območje je regionalna gozdnogospodarska celota, v kateri se za vse gozdove ne glede na lastništvo zagotavlja:

1. trajnost (obstoja) gozdov in trajnost gozdne proizvodnje ter donosov
2. enostavna biološka reprodukcija gozdov iz lastnih sredstev območja (ki se financira preko obveznih prispevkov za biološka vlaganja)
3. programiranje gradnje gozdnih prometnic in zagotavljanje ter usmerjanje sredstev za načrtno odpiranje območja z gozdnimi prometnicami.

II. Dejavnosti posebnega družbenega pomena in gospodarsko dejavnost izkoriščanja gozdov skupaj v občini Jesenice opravljajo delavci in kmetje, združeni v 1 gozdarski TOZD in eno organizacijsko enoto temeljne organizacije kooperantov (TOK). TOZD gozdno gradbeništvo ter TOZD avtoprevozišтво in mehanična delavnica je skupno v območju obeh občin.

III. Poleg združevanja in usmerjanja sredstev za skladnejši razvoj posameznih delov gozdnogospodarskega območja, se združujejo sredstva tudi na ravni SRS za financiranje nalog s področja razširjene gozdne reprodukcije in z namenom izenačevanja pogojev gospodarjenja med območji (vlaganje v ceste, kjer prispeva svoj delež tudi lesna industrija).

IV. Med splošne koristne funkcije se po zakonu štejejo varovalne, biološke, klimatološke, higiensko-zdravstvene, turistično-rekreativne, družbeno-gospodarske, poučne, raziskovalne in ljudsko obrambne funkcije.

V. Po zakonu o gozdovih je obvezno gozdnogospodarsko načrtovanje na nivoju območju in gospodarskih enot, določen je način obnavljanja načrtov in njihova vloga kot družbeno-ekonomskega instrumenta (določila gospodarskih načrtov so podlaga družbenemu planu dejavnosti).

Cilji in smernice za gospodarjenje v gospodarskih enotah občine in območju kot celoti so usklajeni s cilji v SRS in predstavljajo integralni del gozdarstva v SRS.

VPLIVI DOSEDANJEGA GOSPODARJENJA IN SEDANJE STANJE GOZDARSTVA V OBČINI

Gospodarjenje z gozdovi zaradi dolgoročnega značaja nosi iz preteklosti pečat zgodovine in odnosa družbe do gozda.

Sledov o naselitvi celotne doline v prastari dobi ni, vendar so na tem področju prebivali že Kelti, Japodi, Langobardi in Rimljani.

Prvi podatki o naseljenosti segajo na prehod iz prvega v drugo stoletje (izkopanine v Rodinah).

Naslednji zapis sega v 11. stoletje, ko je grof Aldobert podelil svojo posest na Dovjem brižinski škofiji. Vse ostalo področje je pripadlo Ortenburžanom, ki so ga 1381 predali celjskim grofom. Slednji so ga obdržali do leta 1456, nakar je prešlo v last avstrijske dinastije.

Vsi ti lastniki se dolga stoletja za gozd in gospodarjenje z njim niso zanimali. Izkoriščanje je bilo povsem stihijsko. Največje količine lesa so potrebovali za pridobivanje oglja, o čemer pričajo še danes vidna kopišča.

Z zemljiško odvezo 1848. leta je del gozdov prevzela država, del je pripadel srenji, ostalo pa so dobili lastniki jeseniških fužin.

Srenjski gozdovi so bili po letu 1870 razdeljeni med kmete. Zaradi delovanja in prodaje je prišlo do drobljenja posesti, ki se nadaljuje še danes in v dobršni meri daje pečat manj intenzivnemu gospodarjenju z zasebnimi gozdovi.

Po prvih krčenjih gozdov za nemene pašnikov, nekontroliranih sečnjah za gradnjo in kurjavo, so v gozdove močneje začeli posegati za časa razvoja industrije in izgradnje železnic. Najbolj so bili na udaru gozdovi v bližini naselij in ob transportnih žilah. Prihajalo je do večjih golosečenj. Slednje so imele, poleg snežnih plazov, ki so se prožili z nestabilnih strmih predelov, in neprimernega spravila, odločilno vlogo pri povečani hudourniški aktivnosti. Tvorila so se velika erozijska žarišča, kar je imelo za posledico slabenje gospodarskega potenciala gozdov na večjih površinah.

Nekaj reda na področju izkoriščanja gozdov je naredil že prvi zakon o gozdovih iz leta 1852, ki je med drugim določal, da je treba poseke pogozditi. Po vzoru takratne nemške šole o največjem čistem donosu so sadili čisto smreko, kar je samo še povečalo ekološko labilnost določenih predelov.

Kot je bilo že omenjeno so del gozdov po zemljiški odvezi dobili podjetniki. Od njih so gozdovi, preko kranjske industrijske družbe, prešli v last kranjskega verskega zaklada in kasneje ljubljanske škofije. Po drugi svetovni vojni so ti gozdovi prešli v družbeno lastnino. Skupaj z že po zemljiški odvezi državi dodeljenimi gozdovi predstavljajo t.im. gozdove družbenih kompleksov na področju upravne občine Jesenice. Glavni kompleksi so: Mala Pišnica, Martuljk, Za Lepim vrhom, v Tabrah, Belca, Mežaklja, Savske jame, Jekelj, Krmanja, Polevc. Bolj ali manj so bili vsi ti gozdovi zaradi lastninske pripadnosti izkoriščani v pravem pomenu besede.

Na današnje stanje gozdov v družbeni in zasebni lasti sta pomembno vplivali obe svetovni vojni. Po vojnah je bil pritisk na gozdove močno povečan, zlasti v pristopnih predelih. Gozd je predstavljal dobro dolgoročno naložen kapital in zanesljivo oporo v krizi.

V novi Jugoslaviji so se gospodarske in ekonomske razmere bistveno spremenile, vendar ne smemo zanemariti zgoraj omenjene funkcije gozdov zlasti zaradi njegovih dolgoročnih, kompleksnih funkcij v korist družbe in posameznika. To pomeni, da moramo v današnjem stabilnem obdobju njegove funkcije zagotavljati in razvijati na taki stopnji, da bo gozd sposoben sanirati tudi bodoča krizna obdobja, bodisi gospodarsko-ekonomska, ekološka ali socialna. Gozd ima rezerve trajno obnovljivih surovin, vode, predstavlja rezervo prostora za drugo rabo, je stabilen in najbolj racionalen varovalen element v prostoru.

Današnje stanje v gozdarstvu občine Jesenice označujejo sledeči trendi in kazalci:

- naraščanje obsega gozdne površine zaradi zaraščanja opuščeni kmetijskih površin
- krčenje produktivnih gozdnih površin zaradi gradnje infrastrukturnih objektov (ceste, daljnovodi, plinovod, smučišča), počitniških hišic in malo stanovanjskih hiš
- intenzivnejše gospodarjenje in akumulacija v lesno zalogo po količini in kvaliteti
- močan vpliv zasebnega lastništva na možnosti uporabe sodobnih modelov gospodarjenja z gozdovi
- neenakomerna in premajhna odprtost za pridobivanje lesa in gojitev gozda
- kvalitativno neustrezna predelava iglavcev in odsotnost predelave listavcev.

ZARAŠČANJE KMETIJSKIH POVRŠIN Z GOZDOM

Zaraščanje opuščeni kmetijskih površin z gozdom je posledica agresivnosti gozdnega rastlinja na robne kmetijske površine. Le neznaten delež novonastalih gozdnih površin je plod načrtne ogozditve, pri katerih pa je dosedaj odločal predvsem interes posameznega lastnika, ne pa interes širše družbe.

Naraščanje gozdne površine in gozdnosti v občini je prisotno že od konca 19. stoletja. Po statističnih podatkih je v občini narasla gozdna površina od 1900 do 1978 od 17.880 ha na 20.501 ha, tj. za 2.621 ha (14,7%). Pojačani trendi zaraščanja kmetijskih površin so izrazito prisotni predvsem v zadnjih 10-15 letih. Po katastrskih občinah je v večjih občinah največje spremembe opaziti: v Doslovčah (146% prvotne površine), v Gozdu 115%, Dovje 111%. Manjše občine so po relativnem prirastu še izrazitejše: Potoki 159%, Jesenice 153%, Zabreznica 141% na stanje 1900. leta.

Pri ocenjevanju trendov zaraščanja moramo vedeti, da so bili kriteriji za določanje gozdnih površin nekoliko različni. Prikazano stanje v letu 1978 je povzete iz gozdnogospodarskih načrtov, ki prikazujejo gozd v nekoliko omiljenem kriteriju v smislu 2. člena zakona o gozdovih, ki pravi: "Za gozd se šteje zemljišče, ki je poraslo z gozdnim drevjem v obliki sestoja, ne glede na to, kot kaj je vpisano v zemljiškem katastru, z gozdnim drevjem neporaslo zemljišče, če je vpisano v zemljiški kataster kot gozd, ter kmetijska zemljišča, ki so z občinskim prostorskim planom oziroma z urbanističnim programom občine določena za gozd po zakonu o kmetijskih zemljiščih.

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka se za gozd ne štejejo skupine gozdnega drevja na površini do 5 a ter drevoredi, parki in plantaže gozdnega drevja".

V gozdno površino niso upoštevane prav vse osamljene skupine drevja, čeprav imajo površino nad 5 arov. Osamljene skupine in šopi drevja predstavljajo v gospodarskem pogledu nepomemben potencial, popolnoma druga-

če pa je z ekološko in krajinsko funkcijo teh skupin. Uvrstitvi v gozdno površino nasprotujejo lastniki zemljišča zaradi dajatev. To pomeni nevarnost, da lastnik fizično odstrani skupino in "dokaže" kmetijski interes na površinah, če jih uvrstimo v gozd.

Zahteva v minimalnih kazalcih, da se izločijo površine, namenjene za pogozdovanje, je neuresničljiva dokler ni postavljena jasna usmeritev za vključevanje teh površin in dogovorjena meja s kmetijci. V spomin si moramo tudi priklicati dejstvo o premalo načrtnem pogozdovanju v bližnji preteklosti tudi tistih površin, ki so bile relativno primerne in potrebne za kmetijstvo. O ogozditvi pa je odločal predvsem lastnik. Kritično moramo tudi oceniti način pogozdovanja - pretežno s smreko ne glede na rastišče, ki krajinski sliki škoduje, povečuje pa tudi obseg dragih negovalnih del v perspektivno nestabilnih čistih sestojih.

Velikost gozdnih površin in razmestitev v prostoru je zgodovinsko pogojena s potrebami prebivalstva in potencialnimi možnostmi kmetijske obdelave. Zaradi tega moramo pri obravnavi smernic za razmestitev gozda v bodoče upoštevati tudi nastalo stanje kot kulturno dediščino in zaradi dolgoročnega značaja gozda tudi z vidika potrditve odločitvam naših prednikov. Primernost površin za gozd obravnavamo lahko tudi z vidika komplementarne panoge kmetijstvu, ki naj bi zasedala pretežno vso preostalo površino za primarno rabo ali pa jo obravnavamo z vidika potreb po opravljanju vseh funkcij gozda v občini.

Če ugotovimo, da so splošne in lesnoproizvodne funkcije gozdov v občini že pokrite z obstoječimi gozdovi, potem gozdarstvo ne potrebuje novih površin, saj le-te nekaterih funkcij gozda v krajšem obdobju niti ne morejo izpolnjevati. V kolikor pa na površinah, kjer kmetijski interes ugaša, ni drugih upravičenih primarnih porabnikov, mora gozdarstvo načelno pokrivati tudi te površine. Načelo, da mora vsaka površina služiti družbeni reprodukciji, je izhodišče, ki ga primarna panoga, še posebej gozdarstva, mora spoštovati.

K takemu zaključku nas navajajo tudi krčenja produktivnih gozdnih površin zaradi gradnje infrastrukturnih objektov.

KRČENJE PRODUKTIVNIH GOZDNIH POVRŠIN

Največji trajni porabnik gozdnih površin so v občini gozdne ceste, ki za vsak kilometer dolžine porabijo v povprečju okoli 1 ha površine. Pri sedanji gostoti samo gozdnih cest je tako odtujeno že okoli 125 ha površin.

Energetska oskrba v občini narekuje gradnjo še novih daljnovodov; zgrajen je tudi plinovod, ki pa ne posega močneje v gozdno površino. Za površine pod daljnovodi ne moremo trditi, da se trajno odtujijo iz primarne rabe, ni pa več možna normalna gozdna vegetacija.

V absolutnem merilu gozdnatosti v občini dosedanja gradnja smučarskih prog in žičnic še ne predstavlja večje krčitve gozdnih površin (okrog hektarov), bolj kritično pa je spreminjanje lokalnih ekosistemov (zlasti Kranjska gora). Podobno velja za gradnjo počitniških hišic (stanovanjske hiše le redko), ki zaradi izpadov gozdnih površin v produkcijskem smislu niso toliko pomembna kot z vidika varovalne in estetsko-rekreativne funkcije ter zaradi motenja primarne gozdarske dejavnosti in lovne gospodarjenja.

INTENZIVNOST GOSPODARJENJA Z GOZDOM

Stanje in nivo gospodarjenja v občini moramo presojati v odnosu na ostale predele gozdnogospodarskega območja.

Zaradi specifičnih objektivnih danosti, ki izvirajo iz izredno težavnih tehnoloških pogojev (na 60% dolinskega dela občine je možno le žično spravilo zaradi nagiba večjega od 40%), v povprečju nezadostne odprtosti za sodobno tehnologijo (9,6 m/ha) in zaradi neprimerne strukture sestojev (prestarlost sestojev s posledico dušenja in propadanja prirastka ter slabitve že tako ogrožene varovalne vloge labilnih sestojev), mora ekonomsko nerentabilno gospodarjenje z gozdovi v občini pokrивati akumulacija iz preostalega dela območja. To je značilnost panoge, saj je celovitost in trajnost funkcij gozda cilj, ki ga lahko dosežemo samo s prelivanjem materialnih sredstev iz ekonomsko rentabilnih v nerentabilne predele.

Samo intenzivnost gospodarjenja z gozdovi v občini lahko presojamo tudi na podlagi določenih numeričnih kazalcev in vsebinskih opredelitev:

1. Rastiščne sposobnosti so izkoriščene izredno slabo, saj je izkoristek za zasebne gozdove od 32 - 39%, v družbenih pa je s 60-70% stanje nekoliko ugodnejše.

2. V občini je povprečna lesna zaloga v gospodarskih gozdovih 235 m³/ha, od tega je 26% listavcev. Višina lesne zaloge je nekaj pod optimalno, struktura pa ni ugodna. Tekoči letni prirastki v sestojih po svoji višini omogočajo višji izkoristek kot je planiran, vendar - kot pri zalogi - ne ustreza struktura in onemogoča slaba odprtost gozdov.

3. Načrtovani etati so v višini od 58-70% prirastka (14-17% zaloge) odvisno od lastništva, kar pomeni, da je predvidena znatna akumulacija v lesno zalogo. Takšna akumulacija bo realizirana samo v primeru, če bodo vse površine gozdov gospodarjene po sodobnih načelih nege gozda.

4. Nizek odstotek realizacije kot znak neintenzivnega gospodarjenja pomeni, da je bila v sestojih zanemarjena nega, zato se je prirastek dušil in ga ni bilo mogoče pravilno usmerjati. Pri takem gospodarjenju pa so poleg lesnoproizvodne ogrožene tudi druge pomembne funkcije gozda. Znak neintenzivnega gospodarjenja je tudi premajhen delež mlajših razvojnih faz, kar se kaže v zmanjševanju števila dreves v 3.d.st. Nizka realizacija sečenj listavcev pomeni, da so sestoji obravnavani enostransko in le v pristopnih predelih.

5. Gojitvena dela v mlajših razvojnih fazah so opravljena v precej manjšem obsegu kot pa so bila predvidena, ker zaradi manjših sečenj ni bilo predvidenih potreb. Bolj zaskrbljujoče pa je, da je zanemarjena nega v mladovju ter letvenjakih in drogovnjakih, ker so ravno tu ukrepi nege najbolj racionalni in najučinkovitejši.

6. Koncept medparcelnega gospodarjenja še ni prodrl v prakso. Gospodari se še vedno stihijsko po posameznih parcelah brez pravega prostorskega reda. Gospodarjenje po parcelah močno povečuje stroške gozdarske strokovne službe, ki so najvišji v območju. Opaziti je še koncept posameznega prebiranja, ki je le redko primeren za gospodarjenje, saj je neracionalen, v sebi pa nosi tudi nevarnost poslabšanja genetske zasnove.

7. Opaziti je močno širjenje gozda na pašnike in travnike, ki jih lastniki ne obdelujejo več. Tako zaraščanje pomeni ekstenzivno povečevanje gozdnih površin, ki zahtevajo v prvi fazi samo vlaganja. Po stanju na terenu pa lahko sklepamo, da se bo proces še nadaljeval, v kolikor ne bodo podzeti ukrepi za zmanjšanje tega pojava, kar nikakor ne prispeva k izgledu kulturne krajine.

Ugodni pogoji za intenzivnejše gospodarjenje v gozdovih občine so:

- rastiščne sposobnosti, mestoma tudi za vzgojo lesa vrhunske kvalitete iglavcev
- relativno ugodne lesne zaloge
- dokaj ugodna kadrovska struktura
- relativno ugodno tržišče v slovenskem in jugoslovanskem prostoru.

Zaviralni faktorji pa so:

- izredno težavni tehnološki pogoji proizvodnje
- drobno zasebno lastništvo zaradi nizke ekonomičnosti sečenj
- premajhna odprtost gozdov
- ni ugodnejšega tržišča za listavce.

VPLIV ZASEBNEGA LASTNIŠTVA NA MOŽNOSTI SODOBNEGA GOSPODARJENJA

Vpliv zasebnega lastništva na možnosti sodobnega pristopa h gospodarjenju je negativen zaradi:

- majhne in raztresene posesti
- neenakomernega poseganja v sestoje zaradi potreb ne glede na sposobnosti rastišč
- zaostajanja sečenj zlasti listavcev v primerjavi z gospodarskimi načrti.

Zasebni gozdovi predstavljajo v občini po površini 51,7% gozdov. Povprečna gozdna posest je velika 5,0 ha, prevladujejo pa kategorije z

I. STRUKTURA TRŽNE PROIZVODNJE LESA V ZASEBNEM SEKTORJU
V LETU 1978

Količina m ³	Število po- sestnikov	%	Dohodek od gozda min.	od gozda max.	(pop. 613 din/m ³) popr. din
do 10	164	33	-	6.130	3.065
11-20	87	18	6.743	12.260	9.501
skupaj do 20	251	51			
21-30	69	14	12.873	18.390	15.631
Skupaj do 30	320	65			
31-40	48	10	19.003	24.520	21.761
41-50	37	7	25.133	30.650	27.891
51-60	22	4	31.263	36.780	34.021
61-70	9	2	37.393	42.910	40.151
71-80	10	2	43.523	49.040	46.281
81-90	7	1	49.653	55.170	52.411
91-100	8	2	55.783	61.300	58.541
101 in več	35	7	61.913		
Skupaj	496	100			18.264

Dohodek od gozda, izražen skozi blagovno proizvodnjo, je izračunan kot ponderirana sredina med iglavci in listavci, upoštevajoč cene fco kamionska cesta in odbitke; po kubiku znaša za iglavce 617 din/m³, za listavce 523 din/m³, skupaj pa 613 din/m³.

II. DELEŽ DOHODKA OD GOZDA V SKUPNEM DOHODKU KMETIJ OD KMETIJSTVA
IN GOZDARSTVA

Podatki veljajo za organizacijsko enoto Jesenice v letu 1978.
Struktura dohodka je prikazana samo za tiste kmete, ki imajo
organizirano kmetijsko tržno proizvodnjo preko KZ Radovljica.

Število kmetov	%	Delež od gozda	dohodka od kmetij.	
174	67	0	100	72% kmetov je imelo nepomemben vir dohodka od gozda
13	5	do 10	90	
10	4	11-20	80 - 89	8% kmetov je imelo dopolnilni vir dohodka od gozda
12	4	21-30	70 - 79	
9	3	31-40	60 - 69	6% kmetov je imelo pomemben vir dohodka od gozda
8	3	41-50	50 - 59	
12	5	51-60	40 - 49	
7	3	61-70	30 - 39	14% kmetov je imelo prevla- dujoč vir dohodka od gozda
5	2	71-80	20 - 29	
7	3	81-90	10 - 19	
2	1	91 in več	do 9	
259	100	25	75	

majhno posestjo: 1-5 ha 77%, 5-10 ha 12%, nad 10 ha le 11%. O stanju zasebne posesti v gozdarstvu veliko pove tudi podatek o številu kmetov - lastnikov gozdov in realizacija njihovega možnega etata.

Od skupnega števila 2056 posestnikov je po statusu kmetov 495, od tega čistih le 181. V tržni proizvodnji sodeluje vsako leto okrog 25% lastnikov, med njimi le slaba četrtina kmetov. Pri realizaciji načrtovanih količin močno zaostajajo listavci, ki so zaradi neugodne ekonomike sečenj in slabših možnosti plasmaja za lastnike nezanimivi. Realizacija tako že nekaj časa ne dosega niti 40% načrtovanih količin.

Tudi struktura tržne proizvodnje ima podobne značilnosti kot lastništvo: pretežni del (65%) tržnih proizvajalcev ima letno kvoto povprečno do 30 m³, nad 100 m³ letno pa le nekaj procentov (7). V priloženi tabeli I. in II. je prikazana struktura tržne proizvodnje v zasebnem sektorju za občino Jesenice za leto 1978, ki zelo jasno nakazuje problematiko gospodarjenja v zasebnih gozdovih z vidika ekonomskega interesa kmetov. Iz istih virov (TOK pri GG Bled) je razvidno, da je v deležu dohodka kmetije dohodek od gozda za 72% kmetov nepomemben vir, za nadaljnjih 8% je dohodek le dopolnilen (do 30% skupnega dohodka). Za 6% kmetov je dohodek iz gozda pomemben, le za 14% pa prevladujoč (več kot polovica skupnega dohodka kmetije). To je v občini le 33 kmetij.

Prikazana navezanost oziroma nenavezanost na dohodek, ob številnih majhnih parcelah pomeni, da na nekaterih gozdnih površinah sploh niso izvajane sečnje. To so predvsem slabo odprti gozdovi, kar je tudi razumljivo, saj visoki stroški proizvodnje najbolj odbijajo interes lastnikov do sečnje. To pomeni tudi, da je prisoten ekonomski interes za sečnje le na 25-30% površine. Vsa ostala površina pa je pri gospodarjenju predvsem odvisna od dobre volje lastnikov, ker ni zakonskih obveznosti, da bi lastnik moral sekati, če ekonomsko to zanj ni privlačno. Sečnje pa se tako opuščajo zlasti v gozdovih tistih lastnikov, ki jim dohodek iz gozda ni pomemben.

Očitno gre za stihijske trende v opuščanju gospodarjenja z gozdom na podoben način kot v kmetijstvu. Negospodarjene površine ne morejo opravljati vseh funkcij gozdne površine, možen donos ostane v gozdu, prirastek se ne usmerja in ne povečuje. Eno pomembnih izhodišč pri gospodarjenju z gozdom pa je pokrivanje celotne površine, da usmerjamo razvoj gozda, izboljšamo ekonomiko in negujemo krajino.

Ugodnejša lastniška struktura se obeta po uveljavitvi zemljiškega maksimuma za nekmete, ki znaša do 0,5 ha gozda. Dosedanja gozdna posest nekmetov bo prešla (proti odškodnini) v družbeni fond ali v fond kmetov, ki še niso dosegli maksimuma. Teoretično lahko računamo, da bodo nekmetje obdržali po 0,5 ha gozda, kar znese skupno največ 800 ha (za okoli 1.600 lastnikov nekmetov), tj. 4% površine gozda ali 8% zasebnih gozdov. Vsak dosedanji lastnik ima pravico po zakonskem določilu izbrati svoj delež površine po želji, kar pomeni izrazito stihijsko rešitev tako za nadaljnjo primarno rabo kot za potencialne druge rabe prostora. Zato bi bile smotrne takšne rešitve, da bi izbrane deleže gozdne površine zložili na skupnem prostoru, ki bi mu določili namembnost glede na potencialne sposobnosti in interese lastnikov.

Lastništvo je zaradi navedene ekonomike in vplivov na možnosti uporabe sodobnih in učinkovitih modelov gospodarjenja s prostorskega vidika pomemben faktor zato, ker pri iskanju rezerv prostora za drugo rabo ni smotrnno krčiti tistih površin z dolgotrajnim in sodobno usmerjenim gozdnim gospodarjenjem, medtem ko drobna, izžrpana zasebna gozdna posest predvsem na slabših rastiščih nima ugodnih perspektiv in ima neznamenit vpliv na funkcije gozdov.

ODPRTOST GOZDOV Z GOZDNIMI PROMETNICAMI

Premajhna in neenakomerna odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami je naslednja značilnost gospodarskih pogojev v gozdarstvu občine. Povprečna gostota gozdnih cest (9,6 m/ha) v občini še ne zadovoljuje sodobne tehnologije proizvodnje, saj je komaj na dobri četrtini potrebne gosto-

te. Majhna je razlika med odprtostjo družbenih kompleksov 8,6 m³/ha in odprtostjo zasebnih gozdov, ki je v povprečju 9,8 m³/ha.

Zaradi različnih pogojev gospodarjenja so zato tudi sečnje kot tudi gojitvena vlaganja v zasebnih gozdovih manjši. Po gospodarskih načrtih se predvidevajo sečnje med 2,4 - 3,3 m³/1 ha gospodarskega gozda letno ali 65% tekočega prirastka. V družbenih gozdovih so sečnje v višini 3,6 - 4,4 m³/ha letno ali 74% tekočega prirastka.

Razlike so tudi pri vlaganjih v gojenje gozdov. V zasebne gozdove vlagamo letno po načrtih v obnovo na površini 12 ha ali na 0,10% gospodarske površine in v nego gozdov na površini 226 ha letno ali 1,99% gospodarske površine, medtem ko je v družbenih gozdovih načrtovano vlaganje v obnovo na 25 ha letno ali na 1,51% površine, nege pa je 67 ha ali na 4,04% gospodarske površine letno.

PROIZVODNJA GOZDNIH SORTIMENTOV IN PREDELAVA V OBMOČJU

Pri oceni količine proizvodnje gozdnih sortimentov se bomo naslonili na veljavne gozdnogospodarske načrte. V razdobju 1976-1980 vsa planska izhodišča v gozdarstvu občine niso usklajena med seboj. Gozdnogospodarski načrt za območje Bled, ki je podlaga panožnemu sporazumu v SRS in družbenemu planu, predvideva večje količine sortimentov. Najbolj realen pokazatelj stanja je letni plan tržne proizvodnje gozdnih sortimentov za leto 1978, ki je pri iglavcih na povprečju obvez iz panožnega sporazuma, pri listavcih pa na povprečju gozdnogospodarskih načrtov.

Letni plan proizvodnje v bto m³ za leto 1978:

	iglavci	listavci	skupaj
družbeni gozdovi	86.900	8.200	95.100
zasebni gozdovi	45.950	17.000	62.950
skupaj brutto m ³	132.850	25.200	158.050

Obseg tržne proizvodnje v neto m³ dobimo v družbenem sektorju z odbitkom odpadka pri iglavcih 14% in pri listavcih 12%. V zasebnem sektorju pa poleg odpadka moramo odšteti še neblagovno proizvodnjo oziroma količine lesa za lastno porabo kmetov - lastnikov gozdov v višini 6.000 m³ iglavcev in 11.800 m³ listavcev.

Blagovna proizvodnja po planu 1978 v neto m³:
občina Jesenice:

	iglavci	listavci	skupaj
družbeni sektor	8.900	1.500	10.400
zasebni sektor	14.200	900	15.100
skupaj blagovni neto m ³	23.100	2.400	25.500

Struktura blagovne proizvodnje po vrstah sortimentov je bila po sektorjih lastništva planirana za leto 1978 v naslednjih količinah in %:

Sortiment	Družbeni sektor	%	Zasebni sektor	%	Skupaj
iglavci					
hlodi za žago	6.200 m ³	70	10.000 m ³	70	16.200 m ³
celulozni les	1.400 m ³	16	3.700 m ³	26	5.100 m ³
jamski les	100 m ³	1	-		100 m ³
ostali tehnični les	1.200 m ³	13	500 m ³	4	1.700 m ³
Skupaj občina	8.900 m ³	100	14.200 m ³	100	23.100 m ³
Skupaj območje Bled	84.100 m ³		47.800 m ³		131.900 m ³

Sortiment	Družbeni sektor	%	Zasebni sektor	%	Skupaj
listavci					
bu hlodovina	200 m ³	13	800 m ³	89	1.000 m ³
jamski les	100 m ³	7	100 m ³	11	200 m ³
drva	1.200 m ³	80	-		1.200 m ³
Skupaj občina	1.500 m ³	100	900 m ³	100	2.400 m ³
Skupaj območje Bled	8.700 m ³		3.600 m ³		12.300 m ³

	Družbeni sektor	Zasebni sektor	Skupaj
Skupaj iglavci in listavci	10.400 m ³	15.100 m ³	25.500 m ³
Skupaj območje Bled	92.800 m ³	51.400 m ³	144.200 m ³

Okvir občine je preozek, da bi lahko primerjali obseg in kvaliteto predelave v občini. Le nekoliko primernejše je gozdnogospodarsko območje Bled, ki vključuje tudi občino Radovljica, čeprav moramo poudariti, da je vsako analiziranje v okviru območja ali gorenjske regije nepopolno, ker zakon o gozdovih zahteva enotno jugoslovansko tržišče.

Razumljivo je, da dohodkovni odnosi in samoupravno dogovarjanje pomenijo še višjo stopnjo združevanja skupnih interesov gozdarstva in lesarstva, ne glede na teritorij. Smotrno pa je v okviru območja Bled primerjati kapacitete lesne industrije po količinskem in kvalitetnem obsegu predelave z obstoječo ponudbo sortimentov. Pri tej primerjavi lahko zanemarimo manjše predelovalne kapacitete (zlasti v občini), ki na ustreznost ali neustreznost predelovalnih kapacitet ne morejo bistveno vplivati.

Struktura kupcev gozdnih sortimentov v območju je bila v letu 1978 naslednja (podatki realizacije za leto 1978, ki so nekoliko višji od plana):

I. v območju	iglavcev	listavcev
LIP Bled	88.845 m ³	112 m ³
GKZ Srednja vas	3.905 m ³	102 m ³
Gradbinec Jesenice	305 m ³	-
Gorenjc Radovljica	753 m ³	-
Gradbeno podjetje Bohinj	234 m ³	10 m ³
Obrtniki in zasebniki	1.928 m ³	4.451 m ³
Skupaj	95.970 m ³	4.675 m ³

Pri iglavcih je to 70% skupne količine, pri listavcih le 2%.

II. v SOZD GLG (združeno gozdno in lesno gospodarstvo - gorenjska regija) - izven območja Bled:

	iglavci	listavci
Tovarna celuloze Medvode	16.690 m ³	-
Alples Železniki	2.631 m ³	-
Gradis Škofja Loka	430 m ³	-
ZLIT Tržič	265 m ³	-
Skupaj SOZD izven območja	20.006 m ³	

Skupaj SOZD 85% iglavcev.

III. ostali kupci SRS:	iglavci	listavci
Impregnacija Hoče	1.188 m ³	-
Slovenijales LI Radomlje	738 m ³	3.663 m ³
"Hoja" Ljubljana	246 m ³	-
LI Bohor - Šentjur	298 m ³	356 m ³
Jadran Sežana	-	2.393 m ³
Drugi kupci v SRS	3.891 m ³	851 m ³
Ostali kupci v SRS skupaj	6.361 m ³	7.263 m ³

IV. Ostali kupci v Jugoslaviji:

	iglavci	listavci
"Plamen" Zagreb	3.765 m ³	-
"Ogrev" Subotica	1.791 m ³	-
"Moša Pijade" Skopje	1.526 m ³	-
"Drvopromet" Zagreb	1.254 m ³	-
"Ravnica" Bajmok	906 m ³	-
"Peščara" Subotica	905 m ³	-
Manjši kupci skupaj	3.780 m ³	-
Skupaj ostali v SFRJ	13.927 m ³	
Vse skupaj v 1978	136.264 m ³	11.938 m ³

Izvoz gozdnih sortimentov od leta 1976 nazaduje: od 6.083 m³ v letu 1976 na samo 2.393 m³ v letu 1978, kar pa ni negativno, ker ni v družbenem interesu, da bi izvažali surovine in polproizvode.

Značilnosti količinske distribucije gozdnih sortimentov, proizvedenih v gozdnogospodarskem območju so:

Pri iglavcih:

1. 70% iglavcev prevzame območna lesna industrija (LIP Bled 65%), gradbena podjetja in lesni obrtniki

2. v gorenjski regiji ostane 85% iglavcev in v Sloveniji 90%. 10% lesa iglavcev se plasira v druge republike Jugoslavije. Izvoza pri sortimentih iglavcev ni.

Pri listavcih:

1. plasma sortimentov listavcev v gorenjsko regijo je v družbeni sektor minimalen (do 2%). Drv se porabi v območju okoli 37% skupne količine listavcev.

2. v ostalo Slovenijo se plasira 61% gozdnih sortimentov listavcev.

3. v izvoz usmerimo še 20% gozdnih sortimentov listavcev.

Značilnosti distribucije sortimentov po njihovi kvaliteti je težko izluščiti, ker se zaradi razmer na tržišču ne moremo nasloniti na JUS standarde. Za orientacijo nam je delitev po količinah sortimentov in v %-nem deležu iz plana 1978. Smotrnost plasmana gozdnih sortimentov bi bolj poglobljeno lahko analizirali le v primeru, da bi bila znana kvaliteta analiza napadlih debel v gozdni proizvodnji z vidika strukture kapacitet lesne industrije. Pri gozdni proizvodnji je namreč potrebno upoštevati ključni namen sečenj v gozdu in le delno možnost prilagajanja potrebam industrije, če se le-ta razvija neusklajeno.

Za današnje stanje v predelavi iglavcev v območju je značilna dinamična rast kvalitetnega nivoja predelave, pri listavcih pa je prisotna popolna odsotnost nadaljnje industrijske predelave.

V ilustracijo o ustreznosti predelovalnih kapacitet v območju navajamo porabo žaganega lesa po vrstah porabe in kvaliteti pri LIP Bled, ki predela od 85-92% hlodovine za žago v blejskem območju (glej tabelo).

Poraba žaganega lesa za leto 1979 pri LIP Bled

Vrsta porabe	žag. les v m ³					skup.	Gozd. neto m ³
	0-III	K v a l i t e t a			kratice %		
		IV	V				
- opažne plošče	13.330	11.000	2.300	690	46	27.320	40.176
- vrata	3.160	3.400	-	-	11	6.560	9.647
- zaboji	40	1.710	920	1170	6	3.840	5.647
- pohištvo	3.440	-	-	-	6	3.440	5.058
- obloge	18.040	-	-	-	31	18.040	26.529
Skupaj poraba	38.010	16.110	3.220	1860	100	59.200	87.057
v%	64%	27%	6%	3%		100%	
gozd. neto m ³	55.897	23.691	4.735	2735		87.057	

Količine žaganega lesa, prikazane v polnih m³, so preračunane v neto m³ gozdnih sortimentov v razmerju 68 : 100% in znaša skupaj 87.057 m³. Iz

prodanih količin LIP-u Bled sklepamo na 100% navezanost na količine žaganega lesa domačih iglavcev in tudi na to, da je praktično deležna nadaljnje predelave skoraj vsa količina žaganega lesa iglavcev.

Medtem ko pri žagarski hlodovini ugotavljamo pričakovano močno navezanost na območje surovinsko zaledje, pa pri drugih sortimentih, ki ob normalni strukturi sečenj napadejo, te navezanosti s kapacitetami predelave v območju sploh ni. Tudi ni pričakovati kompleksno vse predelave gozdnih sortimentov v območju, ker to zaradi količin in ekonomike posameznih sortimentov ni vedno smotrno, očitno pa je, da planska izhodišča za razvoj obeh dejavnosti niso dovolj znana in zato tudi ne usklajena.

Za gozdarstvo pomeni neusklajena predelava v območju z večjimi kapacitetami kot je surovinsko zaledje stalno prisotnost teženj po izdelavi iskanih sortimentov, kljub temu, da so pri sečnjah z negovalnimi učinki v gozdu omejene možnosti prilagajanja. Kompleksno učinkovanje gozdnega gospodarjenja z usmeritvijo v mnogonamenske funkcije gozda tako ni stimulirano v območju, kjer bi moral biti ta skupen interes glavno vodilo.

V dogovoru o temeljih plana mora biti usklajanje razvojnih programov obeh panog poudarjeno v korist celotnega gospodarstva v občini.

UREJANJE GOZDOV

a) Gozdnoureditvena razdelitev gozdov v občini

Pred zadnjo revizijo gozdnogospodarskega načrta so bili gozdovi uvrščeni v enotno gospodarsko enoto. Vendar je bilo potrebno zaradi določil območnega načrta, ki predvideva vsakoletne obnove gozdnogospodarskih načrtov približno na desetini gozdne površine območja, enoto deliti na dva dela. Prvo predstavljajo zasebni in družbeni labilni gozdovi zahodnega dela bivše enote, drugo pa zasebni in družbeni labilni gozdovi vzhodne-

ga dela enote in gozdovi vseh družbenih kompleksov.

Obnovo obeh gozdnogospodarskih načrtov je opravil sektor za urejanje gozdov delovne skupnosti skupnih služb.

V načrtu programirano gospodarjenje temelji na analizi dosedanjega gospodarjenja in upošteva sodobne metode urejanja in gojenja gozdov ter specifične razmere v enoti. Bogate informacije o sestojnih in rastiščnih razmerah v enotah so omogočile sestaviti načrt gospodarjenja, ki bo temeljita podlaga za podrobno načrtovanje in pripravo dela.

Za zasebne gozdove zahod so bili izdelani načrti za desetletja 1957-66, 1967-1976 in 1977-1986. Za vzhodni del zasebnih gozdov in družbene komplekse pa so bili narejeni elaborati za obdobja 1958-1967, 1968-1977 in 1978-1987. Poleg tega pa je bil v petdesetih letih narejen tudi fitocenološki elaborat Zgornjesavske doline (Sotošek), ki daje dobro osnovo za gospodarjenje na naravnih temeljih.

b) Gozdnogospodarska razdelitev

Gozdovi so bili do zadnje revizije razdeljeni na obratovalne razrede.

- B (100-letna obhodnja),
- C (netipični prebiralni sestoji s poudarjeno varovalno vlogo),
- E (vmesna raznodobna oblika "kmečkih prebiralnih gozdov") in
- D (varovalni gozdovi).

Ta delitev je bila izdelana glede na način gospodarjenja in dolžino obhodnje, kar pa je za intenzivno gospodarjenje premalo. Ta delitev ne upošteva razlike med rastišči. Za intenzivno gozdno proizvodnjo s ciljem trajno čim večje gozdne proizvodnje po količini in vrednosti, z upoštevanjem socialne in varovalne funkcije, pa je potrebno rastišča podrobneje opredeliti in jim določiti stopnjo intenzivnosti gospodarjenja. Zato so bili formirani gospodarski razredi.

Pri izločanju gospodarskih razredov so upoštevani naslednji kriteriji: gozdna združba, geološka podlaga, stanje tal in gospodarski pomen v perspektivi.

Za vsak gospodarski razred so postavljeni okvirni dolgoročni proizvodni cilji, vrsta obratovanja in izbor drevesnih vrst. Vse to pa predstavlja osnovo pri načrtovanju v neposredni gozdni proizvodnji.

c) Izvedba gozdnoureditvenih del

Za ureditveno metodo pri redni reviziji gozdnogospodarskih načrtov za gozdove v občini Jesenice je bila izbrana metoda stalnih vzorčnih ploskev. Podatki so bili obračunani po matematično statistični metodi na računalniku. Metoda stalnih vzorčnih ploskev z razdelitvijo enot na gospodarske razrede in nadaljnja stratifikacija let na sestojne tipe ima določene prednosti pred polno premerbo: je cenejša, daje nove in kvalitetne podatke o rastiščih in sestoji (kvaliteta, socialni položaj, vitalnost, poškodbe, pomladitveno stanje) in sicer v sistematični obliki, ki jim lahko ocenimo natančnost in zanesljivost. S tako argumentiranimi analizami stanja so ukrepi lažje določljivi. Ni več poudarka samo na dendrometrijskih podatkih in merilih, ki so s to metodo objektivno manj zanesljivi, predvsem za oddelke in odseke. Novi pripomočki za realnejše načrtovanje ukrepov v gozdu pomenijo zelo kvaliteten skok v urejanju gozdov, kjer se daje večji poudarek kompleksu funkcij, ki jih vključuje sodobno gospodarjenje z gozdovi.

SMERNICE ZA RAZMEŠČANJE DEJAVNOSTI IN POTREBEN OBSEG PROSTORA

Za oceno dolgoročnih potreb gozdarstva po prostoru moramo dejavnost presojati po vrednosti funkcij, ki jih gozd opravlja v korist družbe.

Gozdarstvo mora zaradi sedanjih in bodočih zahtev družbe zagotavljati:

- obstoj in krepitev gozda,
- trajen donos lesa in
- trajno izpolnjevanje splošnih koristnih funkcij gozda.

Osnovna izhodišča so pri gospodarjenju z gozdom zato zelo kompleksna in mnogonamenska.

Značilnost sodobnih sistemov gospodarjenja z gozdovi je, da zagotavljajo gozdovom sposobnost naravne obnove. Ohranitev in krepitev splošnih koristnih funkcij gozda pa je pogoj, pod katerim se smejo gozdovi izkoriščati in tudi temelj pri gospodarskem ukrepanju. Tak sistem gospodarjenja z gozdom na osnovi naravnih danosti in zakonitosti razvoja tj. ekoloških osnovah postavlja gozdarstvo na mesto najpomembnejšega okoljevarstvenega dejavnika v prostoru.

I. PRIMARNA IN TEMELJNA VLOGA GOZDA v prostoru je varovalna vloga - v boju žive narave z njenimi fizikalnimi silami. Njen pomen se povečuje sorazmerno s povečano obremenitvijo narave. Funkcija varovanja pa je v gozdu tem učinkovitejša, čim stabilnejša in čim večja je produkcijska moč gozda. S krčenjem slehernega gozda slabimo varovalno moč. Zato je smotno, da preostali gozd v krajini trajno varujemo v čimbolj nezmanjšanem obsegu, ker mora dodatno prevzemati funkcije že izkrčenih gozdov in sprejemati nase dodatne obremenitve družbe. Družbene potrebe z njenimi gospodarskimi cilji bodo tudi v bodoče v povečevanju, zato mora biti varovalna funkcija gozda, ki je enostavna, racionalna, učinkovita in trajna krajinsko-varovalna funkcija, prisotna povsod v gozdu. Za gozd je poleg tega značilno, da varstveno vpliva na negozdni prostor in ga zato lahko smatramo za zelo pomemben in edini še naraven element krajine, ker se kmetijstvo s kemičnimi sredstvi že tudi odtujaže naravnosti.

Glede na geografske in gospodarske značilnosti občine Jesenice, ki se izražajo v občutljivih gorskih ekoloških prilikah na večjih površinah, je varovalna vloga gozdov v povprečju na območju celotne občine precej

poudarjena (na najmanj 15% površine povsem dominantna). Zlasti je ogrožena v neposredni okolici lokalnih, že porušenih ekoloških sistemov. Zato je potrebno ob zahtevani varovalni vlogi gozdov pred erozijo, v uravnavanju režima vode in klime, v preprečevanju plazov in v čuvanju ter pospeševanju razvoja tal, v varstvu kmetijskih površin, tehničnih naprav in naselij, še kako rahločutno in strokovno dognano gospodariti z gozdnimi površinami, zlasti v perimetru labilnih ekoloških kompleksov.

Velika gozdnatost regije pomeni zato zanjo zdravo in uravnoteženo okolje. Značilna alpska krajina z vrsto manjših ekosistemov je stabilna le ob določeni gozdnatosti vsakega ekosistema posebej.

Pomembno je tudi stališče, da se gozdno zemljišče ocenjuje po svoji namembnosti ne glede na stanje sestoja, ker je pogosto razvrednoteno zaradi človekovega negativnega delovanja.

TRAJNO VAROVALNI GOZDOVI

Zakon določa, da se za trajno varovalne gozdove lahko razglasijo gozdovi v takih rastiščnih razmerah, kjer bi bila z izkoriščanjem ogrožena njihov obstoj in funkcija varovanja. To so: gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja in krušenja, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda in gozdovi, ki so izpostavljeni vetru; gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo prenatlo odtekanje vode ter s tem varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi; gozdni pasovi za varovanje gozdov in zemljišč pred vetrom, vodo, zameti in plazovi ter gozdovi na zgornji meji vegetacije. Opredelitev v zakonu je za današnji čas že preveč splošna in je potrebna v bodoče natančnejša formulacija, ker se varovalna funkcija razvija v skladu s potrebami družbe in ker odsotnost gospodarjenja ne pomeni jačanja varovalne funkcije.

Pri določanju dolgoročne zasnove uporabe prostora je potrebno pri varovalnih gozdovih načelno opredeliti tudi del površine visokogorskih pašnikov in košenic, ki so zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti trenutno že v fazi spontanega zaraščanja z gozdom in rušjem.

Proces zaraščanja z gozdom je v občini Jesenice prisoten z nadpovprečno jakostjo v slovenskih razmerah (podatki za SRS iz študije Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije). Po podatkih iz omenjene študije je v občini Jesenice v opuščanju kmetijske dejavnosti 4.144 ha (leta 1974) od skupne površine 37.472 ha, kar znese 11%. Statistični podatki sicer niso zanesljivo vereni odraz dejanske dinamike zaraščanja, ker gre za različne kriterije pri ugotavljanju gozdne površine in za znatne zaostanke za dejanskim stanjem pri katastrskih prikazih kulture zemljišča.

Pomembno je dejstvo, da je bil po strukturi kmetijskih zemljišč v občini visok delež pašnikov in to predvsem višinskih. Ti pašniki so bili v preteklosti izraz do skrajnosti izrabljenih možnosti kmetijskega donosa kot nujno potrebna krmna baza. Vmes so bili zlasti v višini gornje gozdne meje tudi relativno najugodnejše lege, medtem ko so v nižini prebivalci vključevali v senožeti in pašnike tudi strme in osojne lege v bližini bivališč.

Izredno močan trend opuščanja kmetijskih površin v višinskih regijah občine je odraz nagle deagrarizacije prebivalstva, intenziviranja kmetijstva v nižjih predelih in odliva kmetijskih prebivalcev zaradi možnosti zaposlitve v ekonomsko privlačnejših panogah. Zmanjševanje obsega kmetijskih površin v nižinskih predelih pa ima tudi druge vzroke: v urbanizaciji, gradnji infrastrukture in seveda tudi v deagrarizaciji lastnikov zemljišč. V zadnjih 70 letih se je površina planin in pašnikov zmanjšala za 1.820 ha. Gozd je poleg teh površin osvajal tudi "neplodne" površine.

Negativne posledice zmanjševanja kmetijskih površin, ki jim zaradi že kritičnega zmanjševanja obsega dajemo poudarek v temeljnih planov, družbenih resolucijah, in stališčih do zemljiške politike, je zato potrebno reševati zaradi različnih vzrokov z različnimi prijemi.

Neugodne posledice zaradi zaraščanja visokogorskih in gorskih pašnikov niso toliko v zmanjševanju produkcije krme, ker danes te površine predstavljajo le potencialno šibko možno dopolnilo krmni bazi v dolini. V

mnogih primerih je zaraščanost z gozdovi dejansko ugodnejša za varovanje pred erozijo, plazovi in vetrovi. Kritično pa lahko postane spreminjanje krajinske slike, ki se odmika od značilnega videza gorenjske krajine. Za gozdarstvo pa je neugodna tudi slaba učinkovitost in počasnost v ustvarjanju gozdnega sestoja, kajti eden izmed zelo pomembnih kriterijev pri določanju velikosti gozdne površine je prav gotovo njena stalnost, ki jo narekuje dolgoročnost nastajanja in trajnost ter kompleksnost učinkovanja funkcij gozda.

Gozdarstvu kot panogi ne moremo naprtiti odgovornosti za naravno agresivnost gozdnega rastlinja, niti mu brez načrtne usmeritve in jasne dolgoročne razmejitve interesov s kmetijci in drugo rabo ne moremo poveriti upravljanja nad vsemi opuščenimi kmetijskimi površinami.

Pri opredeljevanju potrebnega obsega varovalnih gozdov, ki so v občini v pretežni večini v višinskih regijah (vključena gornja gozdna meja) je za gozdarstvo in naravovarstvo koristna ponovna vrnitev stabilnejšega ekosistemskega elementa kot je ekstenzivno urejen oziroma opuščen pašnik.

Pri določanju potrebnega in možnega obsega varovalnih gozdov tudi ne moremo mimo prostora nad gornjo gozdno mejo. To so površine, ki jih danes označujemo kot "nerodovitno" ali "skalovje" nad gornjo gozdno mejo (tudi kot "pusto") in niso vključene v gospodarske načrte. Te površine nimajo gospodarja, imajo le formalnega lastnika (SLP).

Tako velja za občino Jesenice, da je takih "neuvrščenih" površin kar okrog 2.900 ha (? žonta). Pri tem gre tako za relativna kot tudi absolutna gozdna zemljišča v skrajno odmaknjenih in nedostopnih predelih.

V preteklosti je bil tudi na teh površinah prisoten kmetijski interes, predvsem pašniki za govedo in ovce. Današnji proces zaraščanja pretežno z rušjem in nizkim drevjem tudi pomeni pravzaprav vračanje gornje drevne in gozdne meje na prvotne naravne meje. V kolikor kmetijski interes ne obstaja več, je vsako umetno zadrževanje zaraščanja z naravnim gorskim rastlinjem neumestno.

V obeh primerih zatorej zaraščanje z gozdom in grmovjem lahko ocenjujemo kot pozitivno, ker se vračamo nazaj k stabilnemu ekosistemu. V teh višinah se odvija glavna borba gozda kot stabilne in mnogonamenske žive tvorbe z rušilnimi fizikalnimi silami. Tu ni mesta za romantično zadrževanje nekdanjega stanja z umetnimi tvorbami, ki so ekosistemsko in ekonomsko neutemeljene, če ni opredeljen drug sposoben nosilec primarne dejavnosti. Odločitev o vrsti primarne rabe pa je dolgoročnega značaja in ne more biti enostranska.

Glede na to, da dosedaj ni bilo točnih evidenc o dejanskem stanju rastlinstva na teh površinah, niti še ni ocenjena potencialna možnost za ponovno vračanje gozda in rušja na opuščene visokogorske pašnike, se moramo zadovoljiti z ugotovitvijo, da je spontan trend zaraščanja s prvotno gozdno vegetacijo v tem višinskem pasu in ob zavestni odsotnosti kmetijcev pozitiven v smislu jačanja gorskih ekosistemov in s tem jačanja primarne funkcije gozda. Pretežni del teh površin bo postopoma naselila spontana gozdna vegetacija, ker bo umetna ogozditev upravičena le v zelo redkih primerih zaradi ostrih klimatov in naravovarstva.

Obseg zakonito registriranih varovalnih gozdov se bo postopoma povečeval. Povečanje pričakujemo tako zaradi uvrščanja novo nastalih gozdnih sestojev na planinah in uvrščanja dodatnih površin bivših pašnikov v že obstoječih gozdovih. Obseg dodatnega uvrščanja novih površin je odvisen od potreb družbe po kmetijskem prostoru in po trajnem zavarovanju novih površin (novi zakonski predpisi) ter od funkcioniranja preostalih gozdov v smislu izpolnjevanja splošnih koristnih funkcij.

Problematiko gozdov na zgornji gozdni meji in vegetacije nad njo moramo povezati tudi z njeno sedanjo in bodočo sočasno rabo v turistično-rekreativne namene. Prostor je praktično izven konkretne zakonodaje in zaradi lastništva večkrat ogrožen z zelo tehnokratskimi interesi.

To je svet najbolj atraktivnih gorskih lepot, v katerem se prepletajo interesi planincev, lovcev, žičničarjev, smučarjev, kmetijcev, hudourničarjev in gozdarjev. Zaradi varstva teh površin je potrebno kompleksno in načrtno ekosistemsko obravnavanje tega prostora, katerega nosilci so zaradi organske povezanosti prostora z nižje ležečimi gozdovi lahko

upravičeno predvsem gozdarji v sodelovanju s kmetijci, lovci, planinci in vodno gospodarstvo. Te površine dosedaj niso bile vključene v gozdnogospodarske načrte.

ZAČASNA VAROVALNA VLOGA GOZDOV

Poleg trajno varovalnih gozdov se lahko po zakonu razglasijo tudi začasno varovalni gozdiv, ki varujejo vodozbirna območja, gospodarske ali druge objekte ter naselja. Njihova funkcija ni trajna, nadomeščajo pa drage umetne tvorbe (proti vetru, plazovom, zametom, kamenju).

V sedanjih gospodarskih načrtih (stanje 1978) še ni nikjer predlagan tak status, čeprav bi bila vodozbirna območja potrebna zaščite zlasti pri gradnji cest, pred prometom in gradnjo druge infrastrukture.

Gozdove, ki ščitijo in napajajo obstoječe, planirane in vse potencialne vodne vire pred škodljivimi snovmi, prenaglim odtekanjem, čistijo vodo biološko in mehansko, moramo v bodoče uvrstiti med začasno varovalne gozdove. Ta hidrološka funkcija gozda je še posebej pomembna v območju nastajanja in v gornjem toku najdaljše jugoslovanske reke Save. Naravna regulacija vseh njenih pritokov ima pozitiven učinek na ves njen poznejši tok. Posebej pomembno je takšno učinkovanje gozda v alpski klimi zaradi velike količine padavin v območju s pretežno apnenčevo geološko podlago. Izločitev gozdov s hidrološko funkcijo je naloga vodnega gospodarstva in gozdarstva.

Klimatska funkcija gozda v občini je zanesljivo močno izražena, tako regionalno kot lokalno. Zaradi bogatosti gozdne površine pa zaenkrat ni večjih potreb po izločanju začasno varovalnih gozdov s posebej poudarjeno klimatsko funkcijo. Pri vsakem večjem spreminjanju gozdne površine pa je potrebno upoštevati, da gozdovi blažijo temperaturne ekstreme, sunke vetra, povečujejo cirkulacijo zraka in izboljšujejo klimo v naseljih.

Za občino Radovljica do danes tudi ni bilo evidentiranih potreb po izločanju začasno varovalnih gozdov s higiensko-zdravstvenimi funkcijami. Učinkovanje teh gozdov na zmanjševanje hrupa, prašenja in drugih vplivov v stanovanjskem in delovnem okolju je bilo brez dvoma potrebno, saj ne moremo zanemarjati vpliva onesnaženega zraka, ki prihaja iz Jesenic. Status začasno varovalnih gozdov za namene zaščite pred hrupom, prašenjem in plini je v bodoče odvisen od jakosti imisij industrijskih plinov in potreb posameznih naselij.

V občini prisotna turistična dejavnost razpolaga zlasti v Kranjski gori samo zaradi okoliških gozdov z določeno stopnjo zdraviliške ponudbe (fitness steze, silva turizem). Gozdovi vplivajo na čistost in vlažnost zraka ter umirjenost temperaturnih razlik. Ta funkcija gozdov se prekriva s funkcijami posebnega pomena, v katerega uvrščamo "zelene pasove" ali posebej izločene površine ob zdraviliščih. Takih primerov v občini zaenkrat ni.

POŽARNO OGROŽENI GOZDOVI. Vsebinsko lahko v kategorijo začasno varovalnih gozdov štejemo tudi gozdove, ki so posebej ogroženi od požarov. V njih je zaradi varstva pred požarom možno prepovedati taborjenje, zadrževanje in ustavljanje vozil ter uvesti druge varstvene ukrepe v okviru splošnega ljudskega odpora in zakonodaje s področja varstva pred požari.

Pri požarnem varstvu je potrebno opozoriti na dolžnost gozdnogospodarskih organizacij in drugih uporabnikov ter lastnikov gozdov, ki so dolžni ukreniti vse potrebno za požarno varnost tudi v manjših skupinah gozdnega drevja, čeprav le-te po zakonu niso uvrščene v gozd (skupine do 5 arov, drevoredi, parki, plantaže). Požarno ogrožene gozdove razglasi občinski upravni organ pristojen za gozdarstvo.

Dosedanji gozdnogospodarski načrti zaradi relativne varnosti pred požari niso izločili požarno ogroženih gozdov v občini. Zaradi vse večjega pritiska turistov v nekatere okoliše opozarjamo na to, da bi bilo potrebno te površine tudi s stališča požarne varnosti izločiti iz normalne mnogonamenske funkcije gozdov. Zaščita mora biti usklajena s turistično dejavnostjo in ostalimi splošnokoristnimi funkcijami gozdov.

II. GOZDOVI S POSEBNIM NAMENOM

Po 52.členu zakona o gozdovih se za gozdove s posebnim namenom razglasijo površine v naravnih rezervatih, krajinskih parkih, naravne in zgodovinske znamenitosti, zeleni pas ob zdraviliščih, izletišča, gozdovi za znanstveno raziskovanje in gojitev divjadi ter gozdovi, ki so posebej pomembni za ljudsko obrambo.

Za gozdove jeseniške občine; zlasti za njen zahodni del je značilno, da sta varovalna in socialna funkcija močno poudarjeni, v določenih predelih bolj ali manj edini. Z namenom, da se ohrani naravno ravnotežje in da "posredne koristi gozdov" opravljajo svojo funkcijo, so bili oz. se pripravljajo za določena področja upravni akti za zavarovanje.

Najstarejša, a še vedno v celoti veljavna, je odločba iz leta 1949 za področje Martuljka. S to odločbo se razglašča za krajinski park in zaradi izrednega geografskega, estetskega in turističnega pomena zavaruje kot prirodna znamenitost. Vendar je odločba že zastarela in jo je potrebno z uvrstitvijo območja v nacionalni park ustrezno dopolniti. Precizno je treba opredeliti režimsko stopnjo varovanja in s tem v zvezi nivo naravovarstvenega gospodarjenja z gozdom. Jasno je, da se naravna sestava in struktura gozdov lahko ohranja le s primernim negovanjem. Prav za to območje velja, da so človekovi posegi do sedaj že privedli pragozdno obliko gozda do gospodarskega gozda z omejitvami. S posebnim poudarkom na varovanju narave je nujno gospodarsko ukrepanje, ki pa potrebuje ustrezno tehnologijo. Gozdarji smatramo, da je v območju potrebno dovoliti izgradnjo kamionske poti za izključno uporabo primarni dejavnosti. S tem bi preprečili hrup in onesnaženje s strani motoriziranih turistov. Trasa kamionske poti bi upoštevala naravovarstvene in krajinske zahteve in bi imela minimalne tehnične dimenzije zaradi boljšega prilagajanja navedenim zahtevam.

Leta 1965 je bil sprejet občinski odlok o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v občini Jesnice. Po odloku je namen teh gozdov:

- varovanje in regulacija klime neposredne okolice,
- varovanje izvirov in celotnih vodnih režimov,
- ohranjanje favne in flore,
- nudenje razvedrila in oddiha prebivalstvu,
- varovanje plazovitih in krušljivih pobočij pred vplivi erozije.

Med glavne komplekse gozdov s posebnim namenom (točen seznam je v 1.členu odloka o razglasitvi gozdov s posebnim namenom, Uradni vestnik Gorenjske št. 321-06/64-5) spadajo:

gozdovi okrog Zelencev, okrog koč v Krnici, v dolini Male Pišnice, v dolini Vrat, na obronkih narcisnih poljan na Planini, v črnem vrhu in v Javorniškem rovtu, gozdovi okoli vodnega zajetja Most in Završnice, gozdovi na obeh bregovih hudourniških voda v širini pasu po 50 m od izvira do izliva (Suhelj, Pišen graben, Tofov graben, Smeč, Belca, Sedučnik, Mlinca, Ukova in Završnica).

Po zakonu spada v gozdove s posebnim namenom tudi Triglavski narodni park, ki v okviru predlagane razširitve močnejše poseže v prostor severnega dela Julijskih Alp.

Med gozdove s posebnim namenom moramo uvrstiti tudi tiste, v katerih bomo načrtovali gojitvena lovišča s posebnim poudarkom na zaščiti redkih vrst ali lovne turizmu in morebitne površine za gradnjo vikend naselij.

Gozdovi s posebnim namenom so tudi znanstveno raziskovalni objekti. Na območju jeseniške občine je do nedavnega obstajala ena znanstveno raziskovalna ploskev v Mali Pišnici, ki pa je bila po letu 1967, zaradi neustreznosti pogojev, opuščena.

Med gozdove s posebnim namenom spadajo tudi gozdni rezervati, ki po svojem namenu predstavljajo laboratorije na prostem in služijo kot primerjalna osnova za raziskovanje vplivov človeka na okolje. Izbrani so objekti: Belca - Brevant, Mala Pišnica, Martuljek - Vršič - Za Akom, Smrajka, Železnica, Za Vršičem (Belca).

V konceptu našega splošnega ljudskega odpora je gozd za strategijo in taktiko našega bojevanja nujno potreben. Omogoča nam rezervo hrane, vode in surovine, kritje in potrebno neprehodnost za napadalce. To funkcijo imajo in so jo tudi že dokazali pravzaprav vsi gozdovi v območju, tako širni kompleksi Jelovice in Pokljuke kot manjše skupine in ostanki gozda v bližini naselij. Gozdovi, ki so posebnega pomena za ljudsko obrambo, se posebej izločijo in so njihove funkcije predmet "vojne tajne".

Pri izločanju gozdov iz normalne rabe v začasno varovalne in v gozdove s posebnim namenom, kjer se omeji njihovo izkoriščanje, ima prizadeta TOZD ali lastnik gozda pravico do odškodnine.

Gozdove razglasi za varovalne ali za gozdove s posebnim namenom občinska skupščina. Predlog in pobudo za razglasitev takih gozdov daje območna gozdnogospodarska skupščina.

LOVNO GOSPODARJENJE V OBČINI

V sklopu primarne dejavnosti gozdarstva ima lovno gospodarjenje in divjad enakovreden položaj kot del gozdnega ekosistema.

Gozdarstvo ima pri gospodarjenju s prostorom za divjad največjo težo. Trajno gospodari s prostorom, kjer divjad biva, od njega je odvisna količina in kakovost prehrane v težkih zimskih razmerah. Prav zaradi tega bi morala družba gozdarstvu za takšno - z lovstvom usklajeno gospodarjenje in rabo - vsa ta vlaganja priznati in ovrednotiti.

Življenjski pogoji za najbolj razširjeno srnjad so v veliki meri odvisni od dolžine gozdnega roba. Dolžina gozdnega roba pa je odvisna od razgibanosti gozdov. Čim bolj bo razgibana krajina z gozdom, polji, travniki in čim bolj bo heterogen gozd po starosti, boljši bodo življenjski pogoji divjadi. Poleg oblike, razporeditve gozdov v prostoru, je pomembna za divjad tudi sestava gozdov - zmes drevesnih vrst, zlasti tistih, ki imajo še poseben pomen za prehrano posamezne divjadi. Boljšo prehrano divjadi nudijo listavci, zato je vnašanje teh drevesnih vrst toliko pomembnejše v čiste iglaste sestoje.

Za uravnavanje pravilne strukture gozdov so zadolženi izključno gozdarji - operativci, ki imajo nalogo in dolžnost uresničevanja gozdno-gospodarskih načrtov, kjer so vključene tudi komponente odnosa gozd-divjad.

Na razporeditev gozdov v prostoru pa imajo posreden (ali neposreden) vpliv tudi drugi uporabniki prostora: kmetijci, industrija, urbanisti, krajevna skupnost in drugi. Uporabniki prostora težijo za različnimi interesi. Zato je med vsemi uporabniki prostora v sprejemanju družbeni dogovor po lovsko-gojitvenih območjih, v katerem so zajete teze smotrnega gospodarjenja z divjadjo in prostorom.

Divjad s stališča SLO predstavlja živ rezervoar hrane, ki se trajno obnavlja in vzdržuje. V kritičnih primerih pomanjkanja hrane ima divjad zato še poseben družben pomen. To dejstvo zahteva zdravo divjad. Zdravo divjad pa dajejo le normalni življenjski pogoji, kar zopet potrjuje ugotovitev, da se mora upoštevati interes lovskih organizacij pri smotrni uporabi prostora. Stalno negovana kulturna krajina daje boljše in trajne življenjske pogoje, kot prepuščena stihiji. Opuščena senožet, ki se zarašča, daje npr. prvih 20 let odlične pogoje srnjadi, potem pa se s sklenitvijo v gozd pogoji poslabšajo in so dosti slabši, kot jih daje trajno vzdrževanje gozda ali travnika. Z vidika gospodarjenja v prostoru so kompleksi gozdov, kjer pridobivanje lesa ni primarnega pomena in so druge splošno koristne funkcije gozda pomembnejše - prehrambena, varovalna, rekreativna. Gospodarjenje z divjadjo v takih predelih in nad gornjo gozdno mejo je pred vsemi drugimi uporabniki prostora. Ta prostor je za divjad izredno primeren zaradi prehrane in bivanja. To so ekosistemi, kjer domujejo populacije gamsov, ruševca, srnjadi, planinskega zajca, velikega petelina, gozdnega jereba idr.

Ta prostor bi lahko izločili v tako imenovane "cone miru", v njih naj bi imeli lovci dominantno vlogo pri gospodarjenju s prostorom.

V cone miru spadajo npr. dolina Male Pišnice, Belca - Brevant, Žakelj - Mlinca, Martuljek, Jekelj, Vrtača, Črna gora.

Najbolj pomemben s stališča divjadi v tem prostoru je m i r . Danes so ti gozdovi deloma že prepreženi z gozdnimi cestami, ki omogočajo dostop masi turistov z avtomobili, katerih hrup vznemirja divjad. Tudi zaradi preventivnih mer pred gozdnimi požari je potrebno te gozdne ceste zapreti. Ceste naj bodo odprte samo za potrebe pridobivanja lesa, ki je osnovna gospodarska dejavnost, turisti pa naj bi ceste uporabljali za peš hojo. Posredno s tem bi bila tudi rekreativna vloga teh gozdov dosežena v največji meri.

Nemir ima na divjad dvojen negativni vpliv: zmanjša se gostota, obenem pa tudi kvaliteta divjadi.

Lovno gospodarjenje se odvija tudi v prostoru, kjer gospodarijo trajno ali občasno tudi drugi uporabniki tega prostora. Zato je nujno potrebno - da je med vsemi uporabniki sprejet družben dogovor o smotrni rabi takega prostora, ki ne bo imela negativnega vpliva na kakovost, številčnost ter gostoto posameznih vrst divjadi. Družbeni dogovor obvezuje tudi lovške organizacije, da sprejet dogovor uveljavijo pri odnosu do okolja - gozda in kmetijskih površin.

III. LESNOPROIZVODNA FUNKCIJA GOZDOV

Družbeno-gospodarska ali lesnoproizvodna funkcija gozdov v blejskem območju ima poleg poudarka na trajnosti in maksimalnosti po količini donosov še poseben poudarek na visoki kvaliteti in vrednosti donosov zaradi specifičnih pogojev proizvodnje. Les kot surovina za industrijo in vir energije je trajno ohranljiv vir, ki zahteva za reprodukcijo najmanj vlaganj in je strateško pomemben za nacionalno gospodarstvo. V občini je zaradi teh lastnosti praktično edini zanesljiv trajen vir domačih surovin - za lesno industrijo, gradbeništvo ter lesno obrt.

Lesnoproizvodna funkcija gozda v območju ima že dolgoletno tradicijo, saj se načrtno gospodari z gozdovi že skoraj 100 let. Značilno za pretekla obdobja je počasno, a stalno naraščanje donosov in velike oscilacije v izkoriščanju zaradi svetovnih vojn in ekonomskih kriz. V kritičnih časih za narodno gospodarstvo je bil donos lesa daleč najpomembnejši in so se druge funkcije gozda potisnile v ozadje.

Obseg in kvaliteta proizvodnje lesa je odvisna od potencialnih možnosti rastišč in stanja gozdov, načrtnosti ter načina gospodarjenja. Z razvojem znanosti se ugotavljanje možnega potenciala pogloblja, prav tako načini gospodarjenja, ki imajo v srednje-evropskem prostoru in pri nas poudarek na dolgih proizvodnih ciklih s proizvodnjo debelih in kvalitetnih sortimentov. Druga značilnost gozdne proizvodnje v območju je velik delež iglavcev in visoka kvaliteta sortimentov. Visok delež iglavcev zaradi njihove biološke in fizične nestabilnosti (sneg, veter, gniloba) pa po drugi strani pomeni tudi velik riziko pri dolgoročni proizvodnji.

Od celotne gozdne površine imajo poudarjeno lesnoproizvodno funkcijo predvsem najboljše rastišča, ki predstavljajo jedro gospodarske moči TOZD, TOK (ali kmetije) in območja kot celote. Teh gozdov ni smotrno razkosavati oziroma zmanjševati njihov obseg ali pa v njih načrtovati škodljivo sočasno rabo. Med najboljše producente lesne surovine uvrščamo tudi vse semenske sestoje, ki so vsi evidentirani v gozdovih z najboljšo potencialno sposobnostjo. Glede na pomembnost te funkcije lahko gozdove uvrstimo na 4 kategorije - od najboljših po donosu količine in kvalitete do gozdov na ekstremnih slabodonosnih rastiščih in trajno varovalne gozdove. Osnova za kategorizacijo gozdov je rastlinska združba kot pokazatelj donosnosti rastišča (Zasnova uporabe prostora - gozdarstvo - dr. Košir Živko) in gospodarska perspektiva gozdne površine.

V blejskem območju so gozdovi na tej osnovi razdeljeni v gospodarske razrede s prikazom potencialne donosnosti. Pri lesnoproizvodni funkciji moramo poudariti, da je tudi primarna varovalna funkcija tem učinkovitejša, čim večja je produkcijska moč gozda in čim stabilnejša je ta produkcija. To pomeni, da je krnjenje lesnoproizvodne funkcije tudi zmanjševanje varovalne funkcije, ki je prisotna na vsej gozdni površini, čeprav ni izrecno poudarjena.

Pri prognoziranju potrebnega obsega površine za lesnoproizvodno funkcijo moramo upoštevati potrebe gozdnogospodarskega območja, v katerem se zagotavlja trajnost donosov in obstoja gozdov, sredstva za vsa vlaganja v družbeno pomembne dejavnosti (reprodukcija gozdov) in za odpiranje s komunikacijami.

Na osnovi razpoložljivih gozdnih fondov se je razvila območna lesna industrija, ki danes že prerašča donosne zmogljivosti gozdov pri proizvodnji debelejših sortimentov iglavcev. Območna lesna industrija je izrazito močno navezana na dotok surovine iz območnih gozdov (hlodovina iglavcev), saj prevzame preko 65% skupnega donosa iglavcev, od specifičnih sortimentov hlodovine pa preko 90% vse količine.

Kapacitete območne lesne industrije niso v celoti usklajene z možnostmi donosov gozdov v območju, kljub temu pa se je industrija razvijala dalje in zahteva stalno povečevanje količin. To za gozdarsko dejavnost pomeni nenehno zahtevo po povečanju donosov iz gozda. Uresničevanje te zahteve poteka lahko preko

- intenzivnejših sečenj (samo do dovoljene meje) s pomočjo boljše odprtosti gozdov
- s povečevanjem donosnosti gozdov z gojenjem, kar je dolgoročen ukrep
- razširjene reprodukcije v smislu premene degradiranih sestojev in intenzivnih nasadov. V območju ni večjih površin izrazito degradiranih gozdov in tudi ne močno poškodovanih sestojev po divjadi ali plinih.

Najbolj akutno je zaraščanje kmetijskih površin. Te površine predstavljajo za to funkcijo gozdarstva potencialno primeren prostor le v primeru naravnih produkcijskih sposobnosti, kar pa je pričakovati, ker se opuščanje kmetijskih površin pojavlja tudi na relativno dobrih tleh. Povečanje lesne proizvodnje na teh površinah pa je izrazito dolgoročnega značaja.

Možnosti za vključevanje opuščenih kmetijskih površin v gozdarsko rabo so številne: od uvrstitve v stabilno lesnoproizvodno funkcijo in umetne ogozditve ter načrtne nege do prepuščanja stihijskemu razvoju. Osnova za odločitev je trajnejša razmejitev med kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo,

ki je pogoj za intenziviranje obeh panog.

Glede na naravne pogoje, ki so bolj naklonjeni gozdu, je potrebno kmetijstvo obravnavati kot prioriteto panogo, posebej zaradi potreb prebivalstva ob upoštevanju stopnje proizvodjalnih sil. Brez nosilcev funkcij na kmetijskih površinah namreč ne bomo preusmerili stihijskega spontanega zaraščanja z gozdnim drevjem in grmovjem. Osnovno vprašanje, na katerega moramo odgovoriti, pa je določitev funkcije tem površinam v družbeni reprodukciji, ki naj ima trajnejši značaj.

Iz študije o problematiki zaraščanja kmetijskih površin povzemamo, da je v občini Jesenice v intenzivnem zaraščanju 1.024 ha, v začetnem stadiju zaraščanja 1.160 ha, že opuščena kmetijska dejavnost je na 1.040 ha in prognozirana opustitev kmetijske dejavnosti iz različnih vzrokov še na 920 ha. To pomeni, da je v občini ta pojav zelo akuten. V kolikor bi dopustili, da se vseh 4.144 ha zaraste z gozdom (spontano ali umetno), bi se gozdnatost povečala na preko 64% (to je za 11%).

Kljub nedvoumnim primernim naravnim pogojem bi pomenila takšna gozdnatost premočno spremembo za krajino in le neznatne pozitivne učinke v funkcijah gozdov občine. V nobenem primeru ne smemo dovoliti, da bi se vsa kmetijska zemljišča v opuščanju zarasla z gozdovi.

Po prognozah obsega kmetijskih površin se bo v povprečju v Sloveniji zmanjšal obseg na 70-80% sedanjih površin, gozdne površine pa naj bi se povečale za 10-20% (različni podatki iz različnih virov).

Projekcija prebivalstva na Gorenjskem po naravni rasti in migracijskih trendih za leto 2000 pa kaže porast za 14%.

Ob takšnem povečanju števila prebivalcev naj bi torej dovolili opustitev in zaraščanje 52% kmetijske površine! Od tega pa je trenutno že opuščeni 3.224 ha ali 40% vseh kmetijskih površin, kar je znatno nad pričakovanim razmerjem v Sloveniji.

V gorskem svetu, kjer je največ kmetijskih površin v opuščanju, ekološki pogoji niso primerni za intenzivno pridobivanje hrane, ampak so primerni za ekstenzivno izrabo s pašo govedi in ovac ali za pridelavo krme. Možnosti ostale rabe so predvsem v spontani ogozditvi z naravno mešanim gozdom, ker plantaže ali kak drug intenzivnejši nasad v teh ekoloških prilikah ni primeren.

Povsod tam, kjer je kakorkoli možno zagotoviti tudi ekonomsko stimulacijo za vzdrževanje kmetijskih zemljišč, je potrebno ohranjati kmetijske površine (gorske kmetije ali vasi). Prisotnost ljudi je pomembna tako iz vidika vzdrževanja ravnotežja v naravi in pridobivanja krme kot z vidika SLO in lovnega gospodarstva. Koristiti bi morali tudi vse možnosti združevanja in zaokroževanja zemljišč, da se vsaj delno prepreči neugodna ekonomika primarne dejavnosti v gorskih regijah. Očitno je tudi, da se brez posebnih ekonomskih stimulansov dejavnost kmetijstva v gorskem svetu ne bo ohranila.

Za gozdarstvo potencialno primeren prostor z večjimi naravnimi produktivnimi sposobnostmi se nahaja v nižjih predelih (do 1.300 m).

Potreben obseg gozdnih površin, ki imajo poudarjeno lesnoproizvodno funkcijo, se iz zgoraj navedenih ugotovitev ne more in zaradi omenjenih trendov ne sme znatneje povečati v korist interesov kmetijstva in izgleda krajine in tudi zaradi neznatnega vpliva na produkcijo gozdov.

V poštev za trajnejšo ogozditvev in intenzivno lesno proizvodnjo prihajajo površine, ki so manj primerne za kmetijsko rabo in se izbirajo po naslednjih kriterijih:

1. potencial rastišča na podlagi naravnih gozdnih združb
2. kompleksnost gozdne površine
3. dostopnost za intenzivno gospodarjenje
4. ekološka stabilnost - relief.

Kot možen kriterij lahko upoštevamo tudi

5. stopnjo zaraščenosti kmetijske površine v smislu naravne mešanosti (zaradi ekonomike spreminjanja namembnosti).

V nižinah in sredogorju so med opuščenimi kmetijskimi površinami tudi površine s strmim nagibom in osojnimi legami. Medtem ko osojna lega za gozd celo stimulatивно vpliva na enakomerno rast in stabilnost sestojev, pa je relief odločilen za stopnjo intenzivnosti gospodarjenja z gozdom. Zato vseh možnih novih gozdnih površin v tem višinskem pasu ne moremo prištevati med potrebne oziroma možne prispevke lesnoproizvodni funkciji, ampak tudi med gozdne površine s poudarjeno varovalno funkcijo.

Pri obsegu gozdnih površin s poudarjeno lesnoproizvodno funkcijo moramo upoštevati tudi negativen učinek gradenj gozdnih komunikacij, daljnovodov, tras žičnic in smučišč, ki zmanjšujejo gozdni fond. (Vsak kilometer ceste odvzame okoli 1 ha produktivne površine gozda. Po programu gradenj cest bomo tako samo zaradi cest letno izgubili dobrih 8 ha produktivne gozdne površine). Nezmanjšano ali celo povečano obremenitev z donosi morajo prevzemati ostali gozdovi.

Dodatno zmanjševanje sedanjega obsega gozdov prav zaradi trajnosti in višine donosov torej ni upravičeno in bi prizadelo območno lesno industrijo ter okrnilo splošno koristne funkcije gozdov. Normalno je pričakovati tudi, da se bodo družbene potrebe po gradnji ostale infrastrukture še povečale, zato ni utemeljenih razlogov, da bi obstoječo gozdno površino spreminjali ali "premeščali" v večjem obsegu. Spoštovati moramo tudi dolgoletne izkušnje naših prednikov in njihovo kulturno zapuščino. V občini zaradi oblikovitosti krajine razmejitev gozda s kmetijsko površino le mestoma zasluži utemeljene korekture. Vsako pretirano obsežno "krojenje" gozdne ali kmetijske površine lahko pomeni kampanjsko ali tehnokratsko dejanje, ki ga bomo obžalovali že mi ali zanamci.

Geološki sestav, morfologija in razvojna stopnja tal v občini Jesenice ne omogočajo nadpovprečno kvalitetne proizvodnje na večjih površinah.

Manjše zaokrožene gravitacije (Savske jame, k.o. Planina, Belca, Martuljek) pa so enakovredne Pokijuki in Jelovici. Zaradi tega je pri valorizaciji pomemben drobnopovršinski pristop in ustrezna intenzivnost gospodarjenja.

V priloženi tabeli so podani podatki o sedanjem obsegu gozdne površine po gozdnogospodarskih načrtih, velikosti gozdnih fondov in načrtovani donosi lesa iz gozda po stanju koncem leta 1978. Pri sedanjih donosnih zmogljivostih gozdov moramo ločiti fonde po lastništvu. Družbeni gozdovi dajejo po ha gospodarske površine letno v povprečju $5,8 \text{ m}^3/\text{ha}$, kar je rezultat višjih lesnih zalog ($253 \text{ m}^3/\text{ha}$) ter večje načrtnosti gospodarjenja v primerjavi z zasebnimi gozdovi. Zasebni gozdovi nudijo donos $5,3 \text{ m}^3/\text{ha}$ gospodarske površine letno pri povprečni lesni zalogi $232 \text{ m}^3/\text{ha}$. Tekoči letni prirastek je v družbenih gozdovih povprečno $5,82 \text{ m}^3/\text{ha}$ in ga koristimo v višini 69%. V zasebnih gozdovih je letni tekoči prirastek $5,32 \text{ m}^3/\text{ha}$ in ga izkoriščamo v povprečni višini $3,32 \text{ m}^3/\text{ha}$ ali 62%. Težji gospodarski pogoji, nižje lesne zaloge, majhna ekonomičnost proizvodnje v zasebnih gozdovih so glavne ovire za učinkovitejše koriščenje možnih donosov v zasebnih gozdovih.

ANALIZA GOZDNIH FONDŮV - OBČINA J E S E N I C E

Stanje po veljavnih gozdnogospodarskih načrtih

Površina ha		Lesna zaloga bto m ³ iglavci listavci skupaj		Tekoči letni prirastek bto m ³ iglavci listavci skupaj			10-letni etat bto m ³ iglavci listavci skupaj		
G o s p o d a r s k i g o z d o v i									
deb.	cm 10 - 30	702.818	430.452	1.133.270	24.608	10.884,6	35.492,6		
razr.	30 - 50	1.356.403	317.542	1.673.945	27.342,7	3.906,9	31.249,6		
	nad 50	221.640	40.370	262.010	3.098,1	311,2	340,9		
SKUPAJ		13.041,32	2.280.861	788.364	3.069.225	55.048,8	15.102,7	70.151,5	338.674
Poprečje na 1 ha			175	60	235	4,2	1,2	5,3	26,0
									8,1
									34,1
V a r o v a l n i g o z d o v i									
Vse skupaj		6.949,58	532.851	253.046	785.897	9.899,2	3.468,0	13.367,2	4.165
									1.100
									5.265
S k u p a j g o s p o d a r s k i i n v a r o v a l n i g o z d o v i									
Vsi gozdovi skupaj		19.990,90	2.813.712	1041.410	3.855.122	64.948,0	18.570,7	83.518,7	342.839
Poprečni na 1 ha			141	52	193	3,2	0,9	4,1	17,2
									5,3
									22,5

OPREMLJENOST GOZDNEGA PROSTORA IN POVEZAVE S KOMUNIKACIJAMI

Za prostorsko planiranje v gozdarstvu in ugotavljanje pogojev možne sočasne rabe gozdnega prostora po drugih koristnikih je pomemben pokazatelj odprtost s cestami, ki se zaradi ekonomičnejših proizvodnih in gojitvenih opravil stalno povečuje. Po stanju koncem 1979 imamo v gozdovih v občini produktivnih gozdnih cest 125,4 km, kar daje poprečno gostoto 0,96 km na 100 ha ali 9,6 m²/ha. Zaradi relativno majhnih površin ni prisotne bistveno večje gostote cestnega omrežja v družbenih kompleksih, temveč je celo nekoliko nižja od gostote v zasebnih gozdovih. V zasebnih gozdovih je gostota 9,8 m²/ha, v gozdovih strnjenih družbenih kompleksov pa 8,6 m²/ha. Edino kompleksa Savskih jam in Polevca predstavljata z okroglo 14 m²/ha nekoliko ugodnejšo sliko, vendar še vedno daleč od optimalnih vrednosti v smislu intenzivnosti gospodarjenja z gozdovi.

Pri slabi odprtosti gozdov v občini je potrebno upoštevati tudi objektivne razloge, ki se kažejo v težkem terenu in naravovarstvenih predpisih oz. zakonskih določilih.

Problematiko zaprtosti področja je potrebno reševati kompleksno, skupaj z zasebnimi gozdovi, kateri obkrožajo družbene gozdove, ker bo le tako možno priti do skupnih in racionalnih rešitev.

Opremljenost gozdnega prostora s cestami pomeni možnost rabe tudi drugim koristnikom: v kmetijstvu, turizmu (lovu), planinstvu, SLO in drugim dejavnostim.

Pri gradnji gozdnih cest, pomembnih za intenziviranje gozdne proizvodnje, pa so tudi negativne posledice, ki jih lahko povzročijo z okoljem neskladni objekti. Cesta je v bistvu tujek v naravi, ki ga moramo z načrtovanjem čimbolj uklopiti v krajino in zagotoviti stabilnost objektov. Vloga gozdnih cest za kmetijsko gospodarstvo v smislu ugodnejše povezave kmetijskih površin s trgov v občini ni izrazita.

Tudi pri financiranju gradnje gozdnih cest je zato gozdarstvo odvisno predvsem od lastnih virov in prispevkov lesne industrije.

Gozdne ceste bodo tudi v bodoče najpomembnejši infrastrukturni objekti v gozdu. Pri načrtovanju cest je zato nepogrešljiv dolgoročni razvojni program cestnega omrežja, ker si tudi zaradi prostorskega vpliva ne moremo dovoliti premalo dolgoročno utemeljenih dragih in korenitih sprememb v krajini (Karavanke).

Kljub številnim soglasjem, ki so že danes potrebna pri gradnji cest, ima gozdarstvo pri izboru trase zaradi prilagajanja potencialnim vrednostim gozdne površine še naprej odločilno vlogo pri načrtovanju mreže gozdnih prometnic. Cesta mora zadovoljiti s potekom trase in dimenzijami večnamensko rabo, mora biti prilagojena kulturni krajini, skratka izbor trase mora biti rezultat kompleksne presoje vseh prednosti in negativnih vplivov na okolje, zlasti občutljivega gorskega sveta. Površine gozdnih cest so namreč trajno odtujene primarni rabi, čeprav posredno omogočajo primarno rabo gozdnih površin. Ustrezno je potrebno prilagajati tudi tehnologijo gradnje cest in tehnologijo transporta.

Sedanja usmeritev gradnje za prostor ni ugodna: večji stroji, širše prometnice, večja nevarnost erozije. Negativna posledica gradnje cest je tudi potencialno onesnaževanje okolja preko porabnikov. Turistična raba krajine je omogočena s prometnicami, ki pa to funkcijo zadovoljijo lahko že samo z glavnimi prometnicami - brez poseganja v drobno infrastrukturo prometnic. To pomeni, da zaradi interesov lovstva, gozdne proizvodnje in varstva okolja ni potrebno odpiranje vseh cest za turistično rabo. Isti interesi narekujejo tudi vedno skrbnejšo izbiro tras in dolgoročnejšo načrtovanje racionalne mreže prometnic.

Kot konkreten primer in orientacijo navajamo neprečiščen predlog možnih novogradenj na območju jeseniške občine za srednjeročno obdobje 1981 - 1985, ki predvideva izgradnjo 72 km gozdnih cest. S tem bi odprli področje 3.210 ha sedaj zaprtih gozdov z letnim etatom 11.837 m³, kar predstavlja četrtnino zdajšnjih etatnih zmogljivosti gozdov

jeseniškega območja. Prihranek pri spravilu 10-letnega etata bi bil okrog 7,000.000 din na 1 km gozdne ceste.

Opremljenost gozdnega prostora z ostalimi infrastrukturnimi objekti za gozdarsko panogo bo v perspektivi vedno manjša. Delavska bivališča in revirne kočje v gozdovih so praktično že opuščeni, ker delavci prihajajo na delo iz urejenih skupnih bivališč v dolini z avtobusom oziroma avtomobilskim prevozom. Opuščanje teh objektov, pomembnih tudi za vzdrževanje krajine in prisotnost človeka v gozdnem prostoru, ni pozitivna, vendar je odraz izboljševanja standarda delavcev in izboljševanja pogojev dela. Predvidevamo, da bodo nekateri objekti odstranjeni, minimalno število bo ostalo vzdrževano za potrebe delavcev v gozdarski panogi.

Obstoja možnost rabe ostalih objektov v turistične svrhe, bodisi z vključevanjem gozdarjev v robne dejavnosti ali oddajanjem objektov v najem. Zaradi vzdrževanja gozdnega prostora, varstva gozdov in organiziranega usmerjanja obiskovalcev podpiramo vključevanje gozdarjev v turistično dejavnost.

Varstvo gozdnega prostora je s takšno usmeritvijo ponovno vsaj delno zagotovljeno, saj je prisotnost gozdarja zagotovljena s stalno robno dejavnostjo. Podobno stališče je umestno tudi pri gradnji sekundarnih bivališč oziroma vikend hišic. S ciljem, zmanjševati obremenitev gozdnega prostora s številnimi zasebnimi bivališči, moramo usmerjati gradnjo v širšem družbenem interesu v manjše število družbenih objektov.

V gozdnem prostoru za drobno infrastrukturo prometnic služijo gozdne vlake, naravne ali umetno grajene. Za gradnjo umetnih gozdnih vlak veljajo ista izhodišča kot pri cestah, za koriščenje naravnih vlak pa je osnovno izhodišče čim manjše poškodbe na tleh in na sestojih. Gozdarji s posebno pripravo dela programirajo smotrno spravilo lesa, kjer je osnovna zahteva, da se stoj giblje izključno po označeni vlaki. S tem se preprečijo poškodbe tal in drevja in onesnaževanje na vsej površini. Obstoja pa potencialna nevarnost za onesnaževanje okolja zaradi gozdne mehanizacije, zlasti pri tistih s hidravličnimi napravami, ki

so podvržene pogostim poškodbam in izlitju olja. Druga nevarnost je pri manipulaciji z gorivom in pri menjavi olj. Varstveni ukrepi so predvsem v izobraževanju delavcev, tehničnih predpisih in kontroli ter rednem vzdrževanju gozdne mehanizacije.

PRIMERNOSTNA OBMOČJA ZA GOZDNA ZEMLJIŠČA

Pri intenzivnejšem gospodarjenju z gozdnim prostorom prihajamo v položaj, ko zaradi širših družbenih interesov moramo določene funkcije gozda posebej poudariti. Druge funkcije in druge rabe prostora se morajo uskladiti s prioriteto nalogo in je ne smejo ogrožati. Glede na naravne danosti in gospodarske pogoje ter potrebe občine smo tako izdvojili primernostna območja gozda in sicer z upoštevanjem varovalnega pomena, lesnoproizvodnega potenciala in socialne vloge gozda.

Pri trajno varovalnih gozdovih je pomen varovalnega delovanja gozda tako izrazito poudarjen, da v celoti določa način gospodarjenja oziroma ga izključuje. Z natančnejšo opredelitvijo namena varovanja po objektih (npr. proti eroziji, vetru, snežnim plazovom, varovanje objekta - po 51. členu zakona o gozdovih) so posredno tudi podani pogoji za delovanje gozda in nakazani možni posegi v tak gozd.

Status trajno varovalnih gozdov ne izključuje popolnoma druge rabe. S podrobnim vrednotenjem prostora in ugotavljanjem možnih posegov v neškodljivi obliki in dopustni stopnji lahko ugotovimo, kateri posegi ne zmanjšujejo posebej poudarjene vloge gozda (npr. sečnja, turistična raba ali žičnica pod posebnimi pogoji, itd.).

Napovedovanje vplivov različnih posegov v gozdni prostor je predmet podrobnega krajinsko-prostorskega načrtovanja, ki mora biti obvezni sestavni del načrtovanja posegov zlasti v varovalne gozdove in na površine nad gornjo gozdno mejo.

Krčenja gozdov za druge namene pa so dopustna le v mejah ekološke stabilnosti na majhnem prostoru. Na splošno v trajno varovalnih gozdovih druga raba ni priporočljiva, ker praviloma škoduje najbolj racionalnemu varstvenemu delovanju gozda. V kolikor je podan preverjen širši družbeni interes za drugo rabo, pa se s soglasjem SIS za gozdarstvo določijo pogoji, pod katerimi je druga raba možna. Trajno varovalni gozdovi imajo absolutno prednost pred ostalo rabo, ker zavirajo že prisotne erozijske procese, varujejo pred gruščem, plazinami in usadi.

V gozdovih z vsestransko poudarjeno varovalno vlogo, ki niso posebej izdvojeni kot varovalni gozdovi, primarna vloga gozda še močno vpliva na način gospodarjenja, vendar sta že pomembni tudi lesnoproizvodna in socialna vloga gozda. Načini gospodarjenja so prilagojeni tem pogojem: naravna mešanost, trajnost in stabilnost sestojev, naravno obnavljanje, malopovršinske sečnje. Posegi v gozdni prostor so možni pod nekoliko milejšimi kriteriji kot v trajno varovalnih gozdovih, prostor pa še vedno pripada najvišji stopnji primernosti za gozd in ima prednost pred drugimi rabami, vendar je stopnja varovalnega pomena odvisna od dejanskih pogojev na terenu. V to kategorijo lahko prištejemo tudi varovalne gozdove, ki poraščajo naplavine, zadržujejo in izboljšujejo tla.

Gozdovi na labilnih tleh, med katerimi so tudi po možni proizvodnji najmočnejši gozdovi (Jelovica, Peračica), so najboljši čuvarji pred degradacijo tal in omogočajo pozitiven razvoj gozdnih tal. V našem klimatu z obilnimi padavinami je samo gozd tista naravna tvorba, ki vsestransko blaži erozijo in odtekanje padavinske vode. Takšne površine spadajo - kljub lokaciji tudi v nižinskem svetu - med absolutna gozdna tla, kar pomeni, da so v družbeni reprodukciji najbolj smotrno korišćene, če so pod gozdom. Dopustne so manjše enklave kmetijske rabe, vendar mora biti površina jasno razmejena in intenzivno vzdrževana.

Druga raba - razen primarne kmetijske rabe - v teh gozdovih načeloma ni upravičena. Dobra proizvodnost tal in njihova labilnost izključujeta takšno rabo, ki dobrih tal ne more izkoristiti oziroma takšno rabo, ki ogroža stabilnost tal.

Kombinacija varovalne vloge (zaščita razvoja tal), visoke proizvodnje in zaščita vodozbirnega območja daje tem gozdovom absolutno prednost pred ostalimi rabami. Izjeme so lahko le regionalne komunikacije širšega družbenega interesa in turistična raba - silva turizem brez bivališć in ob korišćenju za prevoz le glavnih žil gozdnega cestnega omrežja.

Gozdovi v interferenčnem klimatu se nahajajo na prehodu med submediteransko ter kontinentalno klimo. Ekstremi so že ublaženi, zato je prostor primeren na različno prostorsko rabo. V občini spadajo gozdovi teh ekoloških pogojev med najpomembnejše lesnoproizvodne gozdove. Njihova ekološka vloga je v sooblikovanju klimatskih prilik, ki stabilizirajo tudi širše področje.

Med ostalimi rabami je prisotna poleg manjših jeder kmetijskih površin z neurejenim statusom in premalo intenzivno rabo, predvsem turistična raba, saj so ti gozdovi najbolj obiskovani zaradi pestrih sestojev in postranskih gozdnih proizvodov.

Stabilnejše ekološke pogoje predstavljajo v občini gozdovi v sredogorju in na ravninah. V njih ni posebej poudarjena ne varovalna vloga, ki je prisotna le v svoji poprečni in stalni komponenti, niti močnejša lesnoproizvodna sposobnost, kot tudi ne močnejša socialna vloga, razen v bližini naselij.

V teh gozdovih je naravno obnavljanje zanesljivo in so možni različni načini gospodarjenja ter dobra proizvodnja, vendar so rastišča teh gozdov že danes močno izkrčena, saj je tu najbolj razvita kmetijska raba in prisotne močnejše poselitve. Tudi preostali gozdovi kljub ugodnim pogojem za izrabo niso gospodarjeni intenzivno ali pa so že degradirani zaradi prepogostih sečenj oziroma steljarjenja.

Brez dvoma se bo pritisk urbanizacije na te gozdove še povečeval. To pomeni, da bodo preostali gozdovi morali intenzivneje opravljati splošno koristne funkcije prav zaradi bližine naselij. Zaradi zahtev po blažilnem delovanju gozda v bližini naselij pa ni nujno, da razpolagamo z večjimi površinami gozdov v ekstenzivni rabi, saj bi podobno učinkovitost lahko pokazali gozdovi v manjšem obsegu in v boljši kondiciji.

Glede na ekološke pogoje, ki smo jih navedli za vse gozdne površine v občini, so ravno v teh gozdovih najbolj upravičeni posegi v gozd s strani druge rabe pod pogojem, da se gozd trajno ohranja na strmih terenih, na brežinah, na slabših tleh in za krajinsko sliko nepogrešljivi gozdovi v bližini naselij. Z manjšimi utemeljenimi krčitvami gozdov v teh ekoloških pogojih ne zmanjšujemo varovalne vloge gozdov v občini,

niti ne prizadenemo lesnoproizvodnih funkcij v celoti in prav tako ne socialne vloge, če jo prevzamejo intenzivneje kot doslej okoliški gospodarski gozdovi.

V sklop teh gozdov bi bilo potrebno usmerjati tudi vse upravičene deleže nekmetov, saj v ostalih kompleksih prednjačijo v gozdovih tiste funkcije, ki lastnikov simboličnim deležem niso privlačna: kvalitetna lesna proizvodnja in poudarjena varovalna ali socialna vloga. Zaradi ugodnih ekoloških pogojev in stopnje primernosti za proizvodnjo drv in droben tehnični les in tudi za druge rabe pa se stopnja privlačnosti znatno poveča, če tudi se površine usmerijo kot prostorske rezerve za drugo rabo.

V prvi vrsti je tu mestoma primerna kmetijska raba zaradi potreb po zaokroževanju in intenziviranju kmetijskega fonda, ki je že močno ogrožen. Na slabših tleh in v zmernih strminah s trdno geološko podlago je prostor primeren za primarna bivališča.

Potrebna je podrobna valorizacija prostora, ki se glede na spreminjanje potreb mora preverjati za vsako srednjeročno razdobje. Z urbanizacijo krajine pa se obremenitev poveča in moramo izgubljeno površino in moč delovanja gozda nadoknaditi. To dosežemo s podaljševanjem in oblikovanjem gozdnega roba in z jačanjem delovanja ostalih gozdov predvsem v splošno koristnih funkcijah. Gozdni rob povečujemo tako, da puščamo skupine in šope drevja ter pasove (proge). Širina pasov naj bi znašala vsaj eno višino drevja (25 - 30 m). Polet tega moramo puščati vse ekološko in vizuelno pomembne površine gozda, ker so naravna in kulturna vrednota kot zapuščina naših prednikov in teženj narave.

Pri opredelitvi gozdov s posebnim namenom v primestnem okolju je pomembno, da se namembnost prostora v okolici dolgoročno opredeli in zavaruje gozdove pred drugo rabo. Delež gozdov v bližini naselij mora biti tolikšen, da zagotavlja uravnoveženost lokalnih ekoloških prilik, potreben obseg teh gozdov pa se mora namensko zavarovati z občinskim odlokom.

Po zgoraj navedenih izhodiščih za izločanje stopnje primernosti površine za gozdna zemljišča in po podobni valorizaciji gozdnega prostora za občino Radovljica smo izločili 5 kategorij stopnje primernosti gozdnih zemljišč. Osnovo predstavlja predvsem delitev gozdov na gospodarske razrede.

Gozdovi I. kategorije primernosti za gozd predstavljajo gozdove z veliko potencialno sposobnostjo in se širijo od tromeje do Šravnice in od Raven do Javorniškega rovta. Sem spadajo tudi gozdovi v območju Završnice. Skupna površina je 2.721 ha, od tega je 1.895 ha gozdov v zasebni lasti in družbenih raztresenih parcel, ter 826 ha družbenih gozdov v kompleksih.

OROGRAFSKE ZNAČILNOSTI

Zastopane so sicer vse lege, močnejše pa prevladujejo južne, jugozahodne in jugovzhodne. Zaradi značilne podlage so nagibi večinoma zmereni, le v območju Završnice se ob prevladujočih osojnih, hladnejših legah pojavljajo tudi strmejši nagibi.

GEOLOŠKO-PEDOLOŠKE ZNAČILNOSTI

Značilni so peščenjaki, skrilavci in kremenova breča, le na območju Završnice prevladujejo karbonatne kamenine z apnencem, dolomitom in apnenčevim pobočnim gruščem.

Tla na teh matičnih podlagah so pretežno kislj rjava tla različnih globin, od katerih jih je precej podzoljenih. Na karbonatni matični podlagi prevladujejo plitva rjava tla, manj pa mulrendzina z moder humusom.

GOZDNE ZDRUŽBE

Gozdne združbe so kot rezultat ekoloških dejavnikov zelo dobra osnova za kategoriziranje gozdov ter sploh za vrednotenje gozdnega prostora. Za to prvo kategorijo gozdov so značilne združbe *Piceetum subalpinum* z več podzdružbami, *Bazzanio-Piceetum leucobryetosum* in *sphagnetosum*

ter v Završnici Abieti Fagetum prealpino dinaricum. To so zelo dobra rastišča s prav tako dobrimi sestojnimi razmerami.

Varovalna vloga teh gozdov je dokaj poudarjena. Značilno zanje je, da je talni kompleks zelo labilen, zato sta njegova rodovitnost in odpornost za erozijo tesno povezana s fiziološko aktivnostjo celotnega talnega profila.

Trajno pa jo je moč ohranjati predvsem le z gozdno odejo.

V povezavi z gozdovi jelke in bukve in v njih tesni odvisnosti se odlikuje interferenčni klimat iz prehoda iz submediterana na celino. Tod se blažijo ekstremni klimatski pojavi.

Gozdovi II. kategorije - gozdovi s srednjedobro potencialno sposobnostjo zavzemajo pretežni del vseh gozdov na območju jeseniške občine. Segajo od najnižjih točk v občini pa do zgornje gozdne meje. V njihovem območju so praktično tudi vse kmetijske in urbanizirane površine. Skupna površina te kategorije je 9.179 ha, od tega zasebnih z družbenimi raztresenimi parcelami 8.501 ha in družbenih gozdov v kompleksih 678 ha.

OROGRAFSKE ZNAČILNOSTI.

Po ekspozicijah in nagibih je ta kategorija gozdov precej heterogena. Vzhodni del je raven in položen. Zavzema tako severna pobočja Alp kot južna Karavank in to od Rateč pa do Jesenic. V to kategorijo spadajo tudi gozdovi v dolinah Tamarja, Krnice, Vrat in Kota.

GEOLOŠKO-PEDOLOŠKE ZNAČILNOSTI

Podlaga je v večji meri karbonatna. Delno so prisotni apnenec, lapor, laporni apnenec ter kisle kamenine. V alpskih dolinah je precej pobočnega grušča in hudourniškega vršaja.

Tla so večinoma rendzine. Na kisljih podlagah pa mulrendzina, plitva rjava ter kislja rjava tla.

GOZDNE ZDRUŽBE

Za razliko od prvega razreda, kjer so poudarjene gozdne združbe iglavcev, so tukaj najbolj razširjene bukove gozdne združbe. Površine nad 600 m n.m. z rendzinami pokriva klimaksna združba bukve s trilistno vetrnico *Anemone-Fagetum*. Zaradi velikih višinskih razlik in ekspozicij je razdeljena na več podzdružb.

Sicer so to sestoji bukve s smreko, jelko in macesnom, odvisno od stopnje in načina gospodarjenja. Pojavljajo se precejšnje strmine, ki ob prisotnosti pobočnega grušča in mestoma moren povzročajo nevarnost erozije. Rastišča *Anemone-Fagetum* se tudi razprostirajo v alpskih dolinah, kjer se pojavlja še tipična podzdružba *An.F. myrtilletosum*.

Od 1000 m n.m. do zgornje gozdne meje na karavanški strani se pojavljajo smrekove združbe tipa *Piceetum subalpinum*, ki so v precejšnji meri tudi sekundarni. Zaradi velikih nadmorskih višin in strmih leg je močno poudarjena varovalna vloga. To so hkrati površine z najslabšo odprtostjo v območju celotne občine.

Na najnižjih predelih območja, tja do Dovja, se pojavlja združba *Quercus-Carpinetum*. Sem spadajo gozdovi okrog naselij. Zelo so vplivani po človeku, deloma degradirani in tudi sestojno spremenjeni. V glavnem so to dobra rastišča, ki so slabo izkoriščena. Sicer pa je to klimatogena gozdna združba s stabilnimi rastiščnimi dejavniki brez večjih nevarnosti za regresijske tendence.

Varovalna funkcija gozdov II. kategorije je različno poudarjena. Varovalna vloga gozdnih združb *Anemone-Fagetum* in *Piceetum subalpinum* je v preprečevanju razvoja spiravcev, plazin, usadov in podorov kamenitega koluvija, v preprečevanju poglobljanja pobočnih jarkov in v zaščiti nižje ležečih zemljišč ali objektov pred erozijskimi vplivi. Varovalni značaj je vsestransko poudarjen.

Bistveno manj poudarjeno varovalno funkcijo opravljajo gozdovi gozdne združbe Quercus-Carpinetum. Njihova varovalna vloga je omejena na splošno koristne funkcije, ki lahko pridejo do izraza prav zaradi bližine naselij in kmetijskih zemljišč..

Gozdovi III.kategorije - gozdovi z majhno potencialno sposobnostjo in vsestranskim varovalnim pomenom se razprostirajo na pobočju Karavank. Skupna površina te kategorije je 1.141 ha, od tega v družbenih kompleksih 156 ha in v okviru zasebnih gozdov ter labilnih družbenih parcel 985 ha.

OROGRAFSKE ZNAČILNOSTI

Suha pobočja Karavank z izrazitimi južnimi legami.

GEOLOŠKO-PEDOLOŠKE ZNAČILNOSTI

Močno prevladuje karbonatna podlaga z apnencem in dolomitom, manj pa je apnenčevega grušča in apnenčevega proda, kar vse v povezavi s prisojnimi legami pogojuje najslabša rastišča v gospodarskih gozdovih jeseniškega območja.

Od tal prevladujejo mulrendzine, plitva rjava tla ter kisle rjava tla.

GOZDNE ZDRUŽBE

Osnovno značilnost daje združba Pinetum subillyricum. To je inicialni gozd v razvojenem zaporedju proti klimaksi združbi Anemone-Fagetum. Ohranil se je prirodno še danes le na ekstremnih južnih in strmih apnenčastih in dolomitnih pobočjih. Po videzu so to redki gozdovi rdečega in mestoma črnega bora s termofilnim grmovnim in zeliščnim slojem.

Če povežemo lesnoproizvodni pomen z varovalnimi funkcijami teh gozdov, je nesporno, da so površine, ki jih ti gozdovi poraščajo, najbolj primerne za gozd. To so namreč ekstremna rastišča z ne- popolno razvito gozdno vegetacijo, katere razvoj je dostikrat zaradi neugodnih ekoloških razmer za vedno zavrt. S premočnim poseganjem

tudi dokaj hitro pride do degradacijskih procesov, erozije in celo do razgaljevanja površin.

Četrto kategorijo predstavljajo gozdovi z različno lesnoproizvodno funkcijo, normalno varovalno vlogo in zelo poudarjeno socialno vlogo. Tu gre v celoti za gozdove s posebnim pomenom (glej poglavje Smernice za razmeščanje dejavnosti in potreben obseg prostora). Gozdovi te kategorije so po svojem učinkovanju prvenstveno namenjeni krajinsko-estetski in turistično-rekreativni vlogi, vendar je lesnoproizvodna funkcija še vedno prisotna. V bližini večjih naselij in znamenitih naravnih dediščin obiskovalci iščejo mirno in naravno okolje, aktivno rekreacijo in psihološko sproščanje ob estetskih učinkih kulturne krajine.

V smislu gospodarjenja s temi gozdovi je dan poudarek ohranjanju naravnih posebnosti teh gozdov, pestrosti in uravnoveženosti stabilnosti stanja sestojev. Poseben pomen imajo skupine ali šopi drevja, ki niso vključeni v gospodarski načrt in so nepogrešljivi elementi v krajini. S podrobnim načrtom je potrebno vse te skupine zaščititi in predvideti stalno negovanje.

Posebno pozornost, zaščito in nego moramo zagotoviti v okviru podrobnega načrtovanja parkovnim nasadom in jim zagotoviti stalno strokovno nego.

Peto kategorijo primernosti predstavljajo trajno varovalni gozdovi.

Skupna površina trajno varovalnih gozdov v občini je po sedanjih gozdnogospodarskih načrtih 6.950 ha, od tega 4.763 ha zasebnih gozdov in 2.187 ha družbenih gozdov.

Trajno varovalni gozdovi so zastopani po vsem območju občine. V splošnem pa pokrivajo najvišje in najbolj strme lege od zgornje gozdne meje.

OROGRAFSKE ZNAČILNOSTI

Zastopane so vse ekspozicije, več je severnih največ pa južnih. Pobočja so zelo strma, ponekod tudi prepadna. Polno je melišč, hudo-urniškiž jarkov in snežnih plazov.

GEOLOŠKO-PEDOLOŠKE ZNAČILNOSTI

Po matični podlagi je ta kategorija zelo homogena. Veliko večino predstavlja apnenec in dolomitiziran apnenec. Najbolj strmi predeli so iz kompaktnega apnenca, manj strmi pa so iz apnenčevega pobočnega grušča.

Med talnimi tipi je največ mulrendzine in skelente mulrendzine s površinskim moder humusom ter tangelrendzine.

GOZDNE ZDRUŽBE

Najbolj razširjena gozdna združba, ki daje osnovno značilnost gozdovom pete kategorije, je združba sleča in slečnika *Rhodothamnio-Rhodoretum*. Uspeva v najvišjem pasu gozdno-grmovne vegetacije na apnencih in dolomitih in predstavlja klimatogeno vegetacijo. V glavnem jo dobimo kot dve subasociaciji tega višinskega pasu.

Oblika z macesnom predstavlja redek macesnov gozd s strnjeno podrastjo subalpskega grmovja. Macesen je na zgornji gozdni meji slabše in počasnejše rasti, doseže precejšnje debeline, a majhne višine.

Oblika z rušjem ima izredno važno varovalno vlogo. Rušje raste namreč v višinah, kjer ne raste nobena druga drevesna vrsta in s svojim gostim sestojem izredno dobro utrjuje tla na strmih in gibljivih terenih. Pomanjkljivost rušja glede na zadrževanje snežnih plazov, kadar ga sneg popolnoma prekrije in s tem omogoči drsenje plazov preko njega, je nepomembna. Plazovi nastanejo največkrat v pasu nad rušjem,

ki jih zadrži ali vsaj prepreči, da ne drsijo po mineraliziranih zemljiščih, kjer bi nastala veliko hujša talna erozija.

Proučevanje razvoja gozdne vegetacije po ledeni dobi je pokazalo, da je bilo rušje prva vegetacija, ki je nastala, ko so izginili ledeniki. Rušje je torej najboljši pionir pri osvajanju nezaraslih površin, ker v teh višinah nima konkurenta.

Precej je zastopana združba Anemone-Fagetum in to predvsem v obliki z macesnom, ki zarašča strme lege in ima prvenstveno varovalno vlogo.

Južne, tople lege pokriva skupina gozdnih združb listavcev, ki so edafsko in reliefno pogojene. Gospodarske vrednosti nimajo, varovalno vlogo pa poudarjeno. To so manjše površine termofilnega bukovega gozda (Cephalanthero-Fagetum), združba gabrovca in omelike (Cytisantho-Fraxinetum) in bazofilnega borovega gozda (Genisto-Pinetum).

Zaradi velike varovalne vloge, ki jo vsi ti gozdovi opravljajo, je brez dvoma nesporno, da so vse te površine edino primerne za gozd. Seveda pa te gozdove ne smemo vedno in povsod pustiti njihovemu razvoju, ampak je treba, kjer to naravni pogoji dopuščajo, z njimi tudi previdno gospodariti.

Posegi v te gozdove s strani drugih uporabnikov tega prostora načelno niso priporočljivi in možni. Pogoj za kakršnokoli poseganje je predvsem v tem, da s posegi ohranjamo ali izboljšamo varovalno vlogo gozdov in ustvarjamo stabilnejše ekološke komplekse. Taki pogoji morajo biti zagotovljeni že s soglasjem za poseg v trajno varovalne gozdove.

POGOJI SOČASNE RABE GOZDNEGA PROSTORA PO DRUGIH KORISTNIKI

A) Stališča gozdarstva do kmetijstva s posebnim ozirom na gozdno pašo

Naš najpomembnejši partner v prostoru je primarna panoga kmetijstvo. Vkleščeno med urbanizacijo in agresivnim zaraščanjem gozda ne uspeva obdržati svojih pozicij niti v nujno potrebnem obsegu. Izgubljanje življenjskega prostora s strani urbanizacije je posledica pritiska družbe z vsemi negativnimi posledicami za najbolj produktivno površino. Po drugi strani pa zaradi silovito napredujoče deagrarnizacije opuščene površine gorskega in hribovitega sveta stihijsko zarašča gozd. Tako zarasle površine so v smislu proizvodnje začasno izgubljene za obe panogi. Takšno zaraščanje pomeni tudi propadanje kulturne krajine, ki je bila v naši regiji z velikim trudom pridobljena in vzdrževana. Zaradi večjega obsega tega pojava, ki sicer ni osamljen v alpskem svetu, se krči proizvodna baza kmetijstva.

Za cilj je treba postaviti:

- a) Ves kmetijski prostor valorizirati in kategorizirati z ozirom na današnje kriterije obdelave. Tako bomo omogočili razmejitev med gozdom in kmetijsko površino, kar je pogoj, da se lahko na obeh površinah intenzivno gospodari. Gozdna paša in nejasna meja nima perspektive za nobeno panogo. Škode v gozdu so dolgoročne in hude, za kmetijstvo pa je korist le fiktivna. Stališče gozdarjev je, da ne bomo dovolili krčenja stabilnih gozdnih površin, dokler se smotrno ne uredi kmetijska površina.
- b) Pomena kmetijstva ne smemo presoati samo po višini družbenega produkta, ampak po vsebini njegove produkcije in pomenu za turizem, splošni ljudski odpor, varstvo krajine in za družbeni standard naših kmetov.

Pomen kmečkega turizma za naše območje je temeljen, ker brez urejenega podeželja pravega turizma ne more biti.

Vse navedeno lahko strnemo v generalni cilj za kmetijsko panovo, tj. oživiti proizvodnjo in splošno koristno funkcijo kmetijskih površin ter ponovno aktivirati nosilce teh nalog, to so kmečka naselja z njihovimi prebivalci. Perspektiva kmečkih naselij v naši regiji je danes naslonjena skupaj na tri ekonomsko zanimive dejavnosti: kmetijstvo, gozdarstvo in turizem, njihov pomen pa občutno presega tudi meje teh panog.

Naloge so zelo obsežne in zahtevne, zato je nujno potrebno poleg generalnega tudi podrobno načrtovanje razvoja kmetijstva. Kdo bodo nosilci te naloge? Odgovor je podan v analizi pomembnosti panoge: kmetijci, gozdarji, turize-, splošno ljudski odpor. Ohranjati in revitalizirati moramo cela kmetijska območja, ne posamezne kmetije. Vsak tujek moti pristno kmečko jedro po zunanosti in funkcionalnosti.

Nekmečka naselja sodijo na najmanj plodna zemljišča, če hočemo ohraniti dragoceno plodno površino. Arhitektura novih objektov mora biti domača, krajinsko sprejemljiva, uporabljati se mora več tradicionalnega domačega gradbenega materiala - lesa.

Ob oživiljanju vaških naselij ne moremo mimo ohranjanja naravnih in kulturnih spomenikov. Žal se pri spomeniškem varstvu soočamo z nekaterimi ozkimi, tako rekoč muzejskimi stališči, isti ali pa drugi strokovnjaki pa dopuščajo gradnjo arhitektonsko neprimernih novih objektov. Naše stališče je, da je možno in potrebno ohranjati staro arhitekturo kompleksno, vendar obenem zagotoviti sodobnejšo funkcionalnost.

Urejanje planinskih pašnikov v sklopu gozdov

Paša v planinskih predelih ugodno vpliva na zdravstveno stanje in razvoj goveje živine, hkrati pa planine predstavljajo pomemben delež krmne osnove v živinorejskem gospodarstvu. Tudi obstoj gorskih kmetij brez urejene planinske paše ni zagotovljen; in ne nazadnje, v ure-

jeni planinski paši v sklopu gozdov se odraža visoka kultura krajine in naroda, kar predstavlja v smislu naravnega okolja neprecenljivo vrednoto splošnega družbenega pomena. Za intenzivno kmetijsko izrabo prostora v vseh višinskih pasovih smo zainteresirani tudi iz obrambno-strateških razlogov naše dežele.

Planine na blejskem gozdnogospodarskem območju so v zanemarjenem stanju. Vzdrževanje in nego pašnikov, razen redkih izjem, opuščamo, površine pa osvaja gozdno rastlinje, ki zaradi slabe zarasti in nizke udeležbe gospodarskih drevesnih vrst tudi za bodoči gospodarski gozd ne predstavlja solidne naravne zasnove. Ta divjina zavzema pri nas že zaskrbljujoč obseg in kaže na naše ekstenzivno obvladovanje naravnega prostora. Iz gozdnogospodarskih načrtov je razvidno, da so se površine planin v občini v zadnjih 70 letih zmanjšale za preko 1.800 ha, v istem obdobju pa so se gozdne površine znatno povečale in to v največji meri na račun zaraščanja pašnikov.

Vzroki za tako stanje so predvsem ekonomske narave, gledano skozi družbeno gospodarsko strategijo, ki je dajala vsa povojna leta prednost predvsem industrializaciji dežele. Sledilo je dinamično socialno razslojevanje kmečkega prebivalstva, ki se je v Sloveniji skrčilo od prvotnih 41% na 19% , v občini Jesenice pa celo manj kot 2-3%. V enakem razmerju se je ožil interes za kmetijsko obdelavo zemlje, nasprotno pa je naraščal pritisk po urbanizaciji kmetijskega prostora.

V zadnjem času se ti družbeni tokovi umirjajo in kmetijstvo dobiva vedno pomembnejše mesto v nacionalnem gospodarstvu naše regije. Na blejskem gozdnogospodarskem območju, ki pokriva občini Radovljica in Jesenice, je med panogami kmetijstva nesporno na prvem mestu živinoreja. V to smer deluje tudi kmetijska pospeševalna služba in kreditna politika pri temeljni organizaciji za kooperacijo GG Bled in pri področnih kmetijskih zadrugah. Z oživljanjem živinoreje smo pričeli v jedru kmetijskih površin, to je v osnovni krmni bazi na po-

vršinah neposredno v sklopu kmetij. Dosežena je že dokaj visoka stopnja pridelovanja krme, vedno bolj se uveljavlja tudi sistem pašno-košne rabe travišč, kmetijska mehanizacija in obnova gospodarskih poslopij pa sta v živahnem razvoju. Po tej poti smo se v procesu pospeševanja živinoreje danes približali tako rekoč zunanjemu, robnemu krogu krmne osnove, to je planinam in pašnikom v sklopu gozdov. Teh površin je na celotnem blejskem območju okrog 15.000 ha in so, kot že rečeno, pretežno zanemarjene. Razgrnjene so na zgornji gozdni meji in kotosredki v jedru gospodarskih gozdov, pa tudi v nižinah ob robu kmetijskih obdelovalnih površin. Ker so ti pašniki zanemarjeni, se paša še mestoma neorganizirano širi tudi po sosednjih gozdnih površinah.

Na isti površini hkrati paša in gozdna proizvodnja danes nista več združljivi. Paša živine v gozdu ima dolgoročen škodljiv vpliv zlasti na pomlajevanje in donosnost gozdov, to je na prirastek in kvaliteto sestojev. Po drugi strani pa gozdna paša ni rentabilna tudi z živinorejskega stališča, ker gozdno rastlinje nudi le majhne količine in nizko kvaliteto krme. To spoznanje postopno prodira v zavest živinorejcev, so pa še prisotne nazadnjaške težnje po gozdni paši.

Zakon o gozdovih dopušča pašo v gozdu le izjemoma in začasno tam, kjer bi takojšnja odprava gozdne paše povzročila zmanjšan obseg živinoreje s tem, da se tudi izjemoma ne sme pasti v varovalnih gozdovih, v mladih gozdovih in na površinah, ki so pripravljene za pogozditev. Smatramo, da je v teh zakonskih okvirih za razvoj živinoreje gospodarna samo ena pot, to je razmejitev in ureditev skupnih pašnikov na sedanjih negozdnih površinah območja, ki so bile v davnini z veliki, trdom iztrgane iz okrilja osvajalnega gozda. Razume se, da bo treba v prvi fazi ves ta negozdni svet na novo ovrednotiti in ga opredeliti po namembnosti z vidika današnje ekonomike in tehnologije v kmetijstvu. Pri tej presoji o ustreznosti površin za pašniško rabo bomo morali izhajati iz naslednjih načel:

- * tereni, ki so podvrženi zakraševanju in strmine nad 45% za pašo goveje živine niso primerni;

- v geološkem pogledu so najprimernejše silikatne podlage, ki so glede tal, vode in rastlinja ugodnejše od drugih kameninskih osnov;
- do pašnika mora biti speljana kamionska cesta;
- velikost pašnika mora biti prilagojena pašnim potrebam, upoštevajoč ekonomičnost pašnega obratovanja;
- z ozirom na dejstvo, da imamo za urejanje pašnikov na razpolago več tisoč ha negozdnega sveta, krčenja gozdov za osnovanje pašnikov ne pridejo v poštev, razen manjših zajed pri zaokroževanju obstoječih pašnikov.

Pri opisanih kriterijih se nam bodo na terenu izluščili obrisi površin, na katerih je gospodarno pristopiti k osnovanju urejenih skupnih pašnikov. Ostale negozdne površine moramo opredeliti za druge kmetijske namene, če pa za kmetijstvo niso interesantne, jih je treba postopno spremeniti nazaj v gospodarski gozd, ali pa jih nameniti za druge potrebe, seveda na podlagi širše družbene presoje v okviru prostorskega planiranja.

Urejanje pašnikov po gornjih kriterijih že uspešno poteka tudi ob podpori skupnosti za gozdarstvo.

B) Stališča gozdarstva do posegov v gozd za energetske objekte

Med posegi v gozdni prostor, ki po svojem velikopovršinskem učinku in neskladnosti z okoljem prednjačijo, so trase električnih daljnovodov. Vplivajo na videz krajine in na ekološko ravnotežje v prostoru zlasti pri gostejši mreži in pri uravnoteženi krajini. Zato mora biti trasa daljnovoda izbrana le na podlagi širše presoje vseh interesov v prostoru.

Kot izhodišča naj veljajo sledeči kriteriji:

- Koridor se mora skladno in nevsiljivo vključiti v ostale elemente prostora. Pri izbiri trase ne more odločati samo ozka ekonomika in tehnika načrtovanja v elektrogospodarstvu, ampak je potrebno upoštevati nevarnost ekoloških posledic. Izguba gozdnega sestoja v širini 8 - 30 m ali 60 m, gledano ločeno, ne more prevrednotiti

ekonomskih koristi elektrifikacije. Taka primerjava, brez upoštevanja ostalih funkcij gozda, ni objektivna.

Natančnih meril za vrednotenje varovalne in socialne vloge gozda še nimamo, brez dvoma pa v večini primerov krepko prekašata vrednost lesa.

- V varovalnih gozdovih in v gozdovih s posebnim namenom je gradnja daljnovoda le izjemoma umestna, ker drastično posega v okoliško ravnovesje in v krajinsko podobo. Možni negativni vplivi trase po krčitvi gozda so: erozija po vodi, snežnih plazovih in vetru. Proučiti je treba možnosti, da se erozija prepreči z drugo intenzivno rabo, travo, nizkim drevjem ali grmovjem.
- Gozdarstvo je neposredno prizadeto s krčenjem gozda na trasi in ob trasi zaradi negativnih posledic na sosednji gozd. Pomembno izhodišče pri izbiri trase je prilagajanje značilni kombinaciji zemljiških kultur in razgibanosti terena.
- Niso umestni ravni in pretirano široki koridorji z ostrimi robovi gozda, ker so enolični in labilni ter učinkujejo kot popoln tujek v naravi. Gozdni rob naj bo razgiban biološko in estetsko pester, vertikalno zapolnjen in neraven. To je možno doseči s podrobnejšim analiziranjem konfiguracije, višine drogov ter tehnike gradnje in vzdrževanja. Pri dosedanji izbiri tras in prilagajanju terenu in kulturi zemljišča ni bilo v zadostni meri upoštrevane sodobne tehnike možnosti in ohranjanje prvobitne kulture zemljišča, npr. nepotreben golosek v vsej širini trase samo zato, da se dvigne žica.
- Za vsak daljnovod je potreben podroben krajinsko prostorski načrt, ki vsa izhodišča uskladi v najbolj sprejemljivo varianto.

Posebno vprašanje je gospodarska izraba površin pod daljnovodi, ki mora biti znana že vnaprej. Možnosti za drugačno rabo ni veliko, predvsem zaradi oblike in dostopnosti teh površin. Ovira za drugačno rabo je lahko tudi neurejen zemljiškoknjižni status ter površni ali pa strogi oziroma togi tehnični predpisi v elektrogospodarstvu.

Na relativnih gozdnih tleh je možna kmetijska raba površin, če so na razpolago sredstva. Odškodnina uporabnikov koridorja znaša namreč le toliko kolikor je izguba v donosu gozda, kjer se ocenjuje le izguba v lesu, ne pa tudi ostalih funkcij gozda.

Večina površin pod daljnovodi ostane v gozdarski rabi. Po goloseku se gozdarjem ponujajo sledeče možnosti:

- a) spontano zaraščanje z grmovjem in nizkim drevjem, ki naj bi služile kot površine za divjad. Nege teh površin se vrši obenem z ostalimi sosednjimi sestoji, vendar so tu specifični cilji nege (prehrana in skrivališča divjadi, podpora grmovnih vrstam in plodonosnim vrstam, naravne manjkajoče drevesne vrste).
- b) Površino je možno uporabljati za nasad, ki ga koristimo za novoletna drevesa. Nasad hitrorastočih drevesnih vrst v našem okolju ni primerno uvajati, ker so ekološke prilike preostre.
- c) Pustimo dosedanje drevje razen ozkega nujnega preseka in redno odstranjujemo moteče drevje. Ta oblika je najbolj naravna in pomeni korak naprej v prilagajanju tujkov v gozdni prostor. Zahteva pa podrobno načrtovanje izseka in redno vzdrževanje.

Izbor tras bodočih daljnovodov je v tako občutljivem prostoru, kot je v občini, zelo zahteven. Pestre razmere navajajo na raznolike rešitve in dinamične kriterije. S smotrno izbiro lege in višine stebrov, ki omogočajo naraven in oblikovan rob, zožimo traso do take mere, da je vzdrževanje še mogoče, krajino pa ohranjamo v čim bolj naravni podobi.

Pogoj za kompleksno najboljše rešitve je aktivno sodelovanje prizadetih pri izbiri variante in oblikovanju koridorja. Nujno je potrebno v specialno zakonodajo elektrogospodarstva vnesti naravovarstvene ukrepe v skladu z zakonom o varstvu narave in zakonodajo o gozdovih. Ekonomiko celotnega objekta pa moramo presoјati na podlagi ekoloških in kulturnih izhodišč.

Podoben vpliv v gozdnem prostoru kot daljnovodi ima na proizvodno, varovalno in socialno vlogo gozda plinovod, čeprav je cevovod pod zemljo. Izbira trase plinovoda je izbrana na podlagi posebnega krajinsko-prostorskega načrta in je glede na motrnje v gozdnem prostoru ugodno izbrana. Kljub temu so opazni negativni vplivi na izgled krajine in je povečana nevarnost erozije zaradi premikov hribin v strmih terenih. Vpliv plinovoda na gospodarjenje z gozdom je v soseščini podoben kot pri daljnovodih. Krepiti je potrebno gozdni rob, kjer zaščitni pas, ki mora biti stalno očiščen v širini 15 - 20 m, pomeni trajno prekinitev sestoja in je možna le kmetijska raba.

Nasadi noveletnih drevesc so dvomljiva ekonomska naložba in estetsko neprimerna. Potrebe po noveletnih drevescih lahko v celoti zadovoljimo z rednim negovanjem pretežno naravnih kultur v ostalem gozdu kot predvidevajo gozdnogospodarski načrti.

C) Promet in komunikacije v gozdu

Z naraščajočo urbanizacijo območja, pojačanim turističnim gospodarstvom, povečanim transportom in tujskim prometom se pojavljajo nenehne potrebe po modernizaciji in rekonstrukcijah ali novi gradnji prometnic. V območju značilna aglomeracija naselij v obeh dolinah in radovljiški kotlini je pogojevala tudi razvoj javnega prometa, predvsem po dolinah. Zsto nastajajo problemi usklajevanja predvidenih korektur tras pri rekonstrukcijah in trase cest pri novih gradnjah, predvsem med kmetijstvom, energetiko in stanovanjskim gospodarstvom manj pa med gozdarstvom in prometom. Neposredno v gozdne površine z različno poudarjenimi gospodarskimi, varovalnimi in socialnimi funkcijami posegajo rekonstrukcije in novi projekti, predvsem s hitro gorenjsko cesto do karavanškega predora na Hrušici ter naprej do Rateč. Že pri projektiranju cestnega omrežja gozdarstvo ni bilo zadosti udeleženo pri soodločanju o izbiri variante. Zato je pri konkretiziranju vsake trase, ki poteka skozi gozd, potrebno upoštevati osnovna

izhodišča za vrednotenje dobrin, ki jih gozd prinaša. Vrednotenje primarne panoge v prostoru mora vplivati na odločitev o izbiri variante in na vsebino kompleksno sprejemljive variante pod določenimi pogoji.

Pri gradnji javnih prometnic je poleg posegov v gozdni prostor zelo pomembna presoja tudi rušenje biotopa divjadi in to tembolj čim teže je prometnica prehodna in čimbolj je obremenjena. S stališča lovstva je potrebno pri prometnicah omogočiti čimbolj naraven prehod divjadi (podvozi), medtem ko je ostalo cestno telo potrebno zaščititi z ograjo, da se prepreči velik osip divjadi na avtomobilskih cestah.

Stališče do gradnje gozdnih cest smo navedli že v poglavju "Opremljenost prostora".

D) Stališča gozdarstva do turizma in rekreacije v gozdovih

Gospodarski panogi turizma je v območju zaradi izjemne atraktivnosti okolja in naravnih kvalitiet prostora programiran intenziven razvoj.

Številni turistični centri danes nudijo ugodno ponudbo, predvsem na hotelskem vrhu, manjka pa ponudba z dna turistične piramide, kamor štejemo kmečki turizem, zasebne turistične sobe in turizem v vikend naseljih. Opazen je tudi deficit infrastrukturnih športno-rekreacijskih objektov, ki so nujno dopolnilo celotne ponudbe.

Z razvojem turizma bodo zato prostorske zahteve narasle in v veliki meri tangirajo gozdove v območju. Zavedajoč se širših družbenih koristi pri razvijanju turizma pa moramo pri poseganju v gozdni prostor izhajati iz že opisanih načel vrednotenja gozdnega prostora za primarno rabo.

Projekt Gornji Jadran predvideva v našem območju predvsem razvoj silvaturizma, katerega nosilci bodo morali biti slej ko prej tudi gozdarji, ki so s konceptom kompleksnega gospodarjenja z gozdom že do sedaj ustvarili široko, nezahtevno ponudbo za rekreacijo turistov.

Stanje organiziranosti na tem področju pa še ni zadovoljivo. Močan pritisk turistov tako v letni kot v zimski sezoni še ni smotrno usmerjen, čeprav so z minimalnimi vlaganji možne številne rešitve.

Prepuščanje stihijskemu razvoju ali popuščanje tehnokratskim težnjam posameznih turističnih podjetij pomeni za gozdarstvo nevarnost, da bo izrinjeno iz prostora, na katerem gospodarno vlaga v ceste, objekte, neguje gozdne sestoje ter krajino. Odpirajo se možnosti za aktiviranje obstoječih zgradb v turistične namene, potrebno je urediti režim prometa na številnih gozdnih cestah in urediti parkirišča ter ognjišča.

Usmerjanje turističnega vala skozi gozdove, nudenje rekreacijskega prostora v ohranjenem okolju in diskretno proučevanje vseh obiskovalcev gozda je postalo del gozdarskega poklica, ki ga bomo morali spreminjati glede na zahteve razvijajoče se družbe.

Industrijsko-tehnični razvoj je pripeljal po eni strani do večjega deleža prostega časa in do lahkega hitrega prometa, po drugi strani pa do naglega poslabšanja okolja v urbaniziranih središčih. Gozdovi imajo zaradi svoje razprostranjenosti in ohranjenosti elementov naravnega okolja zato naraščajoč pomen za oddih in rekreacijo občanov. Odpiranje gozdnih površin s cestami, gozdnimi potmi, stezami, opremljanje s parkirišči in kurlišči, je zato pogoj, da bi gozdovi v celoti opravičali svojo socialno-zaščitno funkcijo za človeka: gozd ohranja čisto vodo, zrak, naravno okolje človeka, divjad in rastlinske vrste ter ščiti kulturno krajino, ki jo je ustvaril človek v dolgih letih z usmerjanjem narave.

Gozd je človeku zato idealen rekreacijski prostor zaradi svojega higienskega, klimatskega, estetskega in psihičnega delovanja na človeški organizem. Pomen njegove funkcije eksponencialno narašča zaradi naraščanja prebivalstva in števila turistov. Vloga gozda kot rekreacijskega prostora je posebno pomembna v bližini večjih turističnih centrov, kar velja za pretežni del našega območja.

Naš gorski svet bo privlačen in sposoben zagotavljati učinkovito rekreacijo vse dotlej, dokler bo ohranjen v svoji naravnosti, čistosti in bo obvarovan pred občutnimi posegi s strani večjih turističnih objektov. Realno je pričakovati, da bodo močnejši turistično-rekreacijski centri morali razvijati nove kapacitete in graditi nove

infrastrukturne objekte. Množica rekreativcev s povečanim standardom narašča in zato naraščajo tudi zahteve do krajine.

Med turistično rekreativnimi objekti so zaradi svoje lege in velikosti v gorskem svetu prostorsko najpomembnejše trase žičnic in smučišč. Smučišča in trase žičnic segajo ne samo v gorske gozdove, ampak naprej do gornje gozdne meje in še dalje, kjer so snežne razmere zaradi hladne in ostre klime ugodnejše.

Trase smučarskih prog se izkrčijo na golo, tako v gozdovih kot v grimovni vegetaciji nad gozdno mejo. Ogoljevanje teh površin pomeni večkrat porušenje ravnotežja med erozijo in vegetacijsko zaščito. V gozdovih, kjer se gradijo žičnice in smučišča, največkrat prevladujejo varovalne funkcije, ker ležijo gozdovi pretežno nad naseljenimi turističnimi centri in v strmih legah alpskega gorovja.

Gozdna vegetacija je pomembna za mehansko vezavo tal, tvorbo tal, uravnavanje gibanja vode, preprečevanje zastajanja vode in plazenja talne ali snežne gmote. Stabilnost terena je odvisna od lege, nagiba, sestave in vlažnosti tal ter stabilizacijskih sposobnosti vegetacijskega pokrova. Za smučišča najprimernejši predgorski in gorski svet je v pretežni meri podvržen delovanju voda, plazov in vetru. S poseganjem v uravnotežen sistem gorskega sveta se izpostavljamo nevarnosti, da se ravnotežje poruši in vodi do težkih posledic, če ne upoštevamo nujnih varstvenih ukrepov.

Na podlagi teh ugotovitev se načrtuje najprej na stabilnih zemljiščih tiste objekte, ki jih prostor pogojuje. Ogrožena zemljišča je potrebno ali izločiti ali ugotoviti možnosti za zavarovanje. Ostale objekte načrtujemo z medsebojnim usklajanjem in ob upoštevanju družbenogospodarskih potreb in možnosti investiranja v objekte in zavarovanje.

Pri namenski porazdelitvi površin je pomemben vrstni red izgradnje objektov in stopnja zavarovanja objekta. Če zanemarimo kompleksnost posegov v občutljiv sistem, je človekovo ukrepanje enostavno sestevanje posameznih, neskladnih posegov v gorsko naravo, ki ima lahko težke biološke, tehnične ali ekonomske posledice.

Ugotovljene velike potrebe po gradnji ustreznih smučišč za celo armado smučarjev na Gorenjskem nujno pomenijo potencialno nevarnost zaradi pritiska na zaledju turističnih centrov. Možnosti za širjenje smučišč v predgorju in sredogorju Julijcev in Karavank so omejene. Dobro smučišče je lahko le v goratih predelih s trajnejšo snežno odejo. Prav tu pa je svet razgiban, erodibilen in le posamezne travnate jase so pravi objekt. Gozdovi imajo tudi pretežno varovalnih značaj tako za vegetacijo, tla in varstvo nižje ležečih naselij in prometnic.

Pri trasiranju smučarskih prog so pomembna naslednja izhodišča, ki so prostorsko pomembna (ostalih ne navajamo):

- enostavno vzdrževanje proge z izbiro čim bolj naravnih leg,
- v čim večji meri izkoriščati jase in travnike,
- prečne preseke naj bodo v gozdnih področjih kratke in čim manj izpostavljene,
- obdelava in zatravitev se mora prilagoditi vrsti kamenine in tal, dobra travna ruša ugodno vpliva na snežno odejo,
- najboljši nagib je 25 do 30%.

Smučiščem so potrebni dodatni objekti, ki so v korist tudi varstvu zemljišč in ekonomičnosti objektov: sprehajališča, jase, gozdne poti za sankališča in podobno.

Vprašanje varstva zemljišč na smučarskih progah in ob progah je vezano na zahtevo, da se na erodibilnih območjih mora gospodariti tako, da se ravnotežje erozijskih in varstvenih silnic ne poslabša in zmanjša produktivnost tal. Krčenje gozdov je zato dovoljeno le, če posebni varstveni ukrepi lahko preprečijo plazenje zemljišč in snežne odeje, regulirajo odtok vode in varujejo nižje ležeče objekte in zemljišča.

Pri izbiri trase smučišč zato upoštevamo:

- v strmejših in višjih legah izločiti jarke s hudournο vodo in plazovi,
- izravnava reliefa mora biti usklajena z bagibom terena in debelino

snežne odeje. Na strmih legah manj korektur reliefa in po možnosti pustiti panje neizruvane,

- ne smemo zasipavati rodovitnih zemljišč in struge voda, ki mora imeti normalen pretok vode in plavin,
- odvajanje vode mimo erozij in plazljivosti podvrženih terenov,
- z miniranjem ne smemo ogroziti gozdne vegetacije na robu smučišča,
- vse ogolele površine moramo čimprej zatraviti, da se humuzna plast ne odplavi; najprimerneje je to spomladi, ko so tla dovolj vlažna,
- pri krčenju večje površine je potrebno urejati smučišče v etapah, tako da se izmenično krči in utrdi s traviščem vodoravne pasove, ki pa travišče uspe, pa krčimo in zatravimo še vmesne pasove gozda. Etapna gradnja je primerna tudi zato, ker se del objekta tako uredi in preveri učinkovitost načrtovanega zavarovanja. Zatravljene površine zaščitimo pred globinsko erozijo s prečnimi ovirami, da se onemogoči zbiranje hudournih voda. Zatravljene površine je treba redno vzdrževati (gnojiti in kositi). Paša ni dovoljena, dokler travna ruša ni utrjena,
- useke in nasipe najprej globinsko stabilizirati in ustrezno nagibati v skladu z ostalim terenom, potem pa površinsko zaščititi;
- talno vodo odvajati tako, da se vse depresije zapolnijo z zbitim materialom,
- na labilnih, plazljivih terenih je pomembna presoja stabilnosti za vse predvidene objekte,
- za žičnice in objekte je gradnja dovoljena le na varnih in trajno zavarovanih mestih,
- zaščitni objekti pred plazovi morajo biti v taki razdalji, da preprečijo nastajanje plazov. V primeru, da se plazovi prožijo le ob določenih razmerah in na daljše razdobje, je progo potrebno zapreti ali pa umetno sprožati sproščanje plazov,
- krčenje gozdov, ki so varovalni, brez posebnih varstvenih ukrepov, ni dovoljeno,
- pri krčenju gozdov moramo upoštevati nevarnosti vetroloma in odpihovanje snega s proge.

Stabilnosti gozdov ob progi zelo pripomore pravilno oblikovanje robov, in sicer tako, da udarce vetra s postopno naraščajočo gostoto

sestoja ublažimo in z zapolnjenim vertikalnim profilom roba sestojaja sinusoidne oblike.

Za trasiranje smučišč ni možno podati obče veljavnih pravil, ker je narava preveč raznolika. V vsakem konkretnem primeru je treba analizo prostorskih danosti in pogojev za smučarsko progo temeljito opraviti, zlasti pa že v načrtu predvideti vse potrebne varstvene ukrepe. Kontrola učinkovitosti in korektura načrtovanih ukrepov se zagotavlja z etapno gradnjo. Tako se prepreči nepreračunljive in za ravnotežje naravnih sil nevarne posege v gorski svet in zmanjša krčenje gozdov na minimum.

Med najbolj akutnimi sedanjimi prostorskimi problemi v krajini občine je nekontrolirana gradnja počitniških hišic v območju ali v neposredni bližini gozdov. S stališča gozdarstva pomeni stihijska gradnja oviro primarni dejavnosti, saj ogroža splošne koristne funkcije gozdov v korist celotne družbe ter povzroča motnje v gozdnem in lovnem gospodarstvu.

Za nadaljnjo gradnjo vikend hišic v območju gozdov je osnovno izhodišče obseg primernih površin v primerjavi z realno družbeno usmerjeno potrebo po individualnih počitniških hišicah v občini in regiji oziroma republiki. Primerne površine so na relativno revnejših rastiščih, ki so predvsem v II. kategoriji srednjedobrih potencialnih sposobnosti. Pri določanju potrebnega prostora po gornjih načelih je potrebno postaviti sledeče pogoje: posebej določeni coningi za skupinsko gradnjo, obvezna komunalna ureditev, pozitivni vplivi na razvoj turizma kot gospodarske dejavnosti, povečan delež družbenih objektov, krajini primerna arhitektura in osnovni funkciji prilagojena velikost objektov ter minimalna poraba zemljišča.

Pri določanju površin za pretežno zasebne počitniške hišice ni sprejemljivo, da jih načrtujemo bodisi v zelenem pasu, izletiščih, gojitvenih loviščih ali v posebej atraktivni krajini, ker s tem dobri ne splošnega pomena odtujujemo občanom v korist ozkih zasebno - lastniško obarvanih interesov. Prav tako ne bomo načrtovali gradnje na

vodozbirnih območjih in v nacionalnem parku. Površine, kjer bomo v gozdu načrtovali organizirano gradnjo počitniških hišic, moramo uvrstiti v gozdove s posebnim namenom. Površine izločimo lahko le z valorizacijo prostora po gornjih načelih.

E) Stališča gozdarstva do industrijskih objektov s posebnim ozirom na onesnaževanje zraka

V občini Jesenice primarni panogi, že dolgo dobo odrinjeni, nista več nosilca gospodarskega življenja v občini, ampak je to vlogo prevzela industrija. Tudi bodoča gospodarska usmeritev bo slonela na industriji in to tisti

1. z domačo surovino - lesna, in
2. z bogato tradicijo - železarska, kovinska, ter na turizmu s spremljajočimi dejavnostmi.

Izjemno atraktivno naravno okolje in možnosti za razvoj turizma postavljajo industriji prostorske cilje, ki so zanj še sprejemljivi. Za njeno sedanjo razvitost je značilna manj intenzivna obdelava surovin, ne dovolj čista tehnologija in relativno nizka kvalificiranost obdelave.

Glede na veliko tradicijo in kompleksnost železarske industrije na področju jeseniške občine bi bilo verjetno nesmotrno razmišljati o vsebinski in oblikovni preobrazbi obstoječih industrijskih kapacitet, kljub morda vprašljivi globalni usmeritvi, gledano s širšega zornega kota. Glede na ekološko občutljivost alpskega prostora, še posebno Zgornje savske doline, funkcionalne nenavezanosti s surovinskim zaledjem in naravne predisponiranosti za "lažje" gospodarske panoge, predvsem turizem, je pri kakršnem koli povečevanju industrijskih kompleksov nujna globalna družbeno ekonomska presoja.

ROBLEMATIKA POSLEDIC ONESNAŽENEGA ZRAKA NA GOZDOVE JESENIŠKE OBČINE

Koncentracija industrije in prometa v ozki dolini ima za posledico onesnaževanje zraka in poškodbe v okoliških gozdovih. Ravno gozdovi v bližini mest imajo poseben pomen za čisto okolje, rekreacijo in kulturo krajine, zato morajo biti v polni kondiciji.

Na področju občine leži imisijsko žarišče Jesenice. Po velikosti vplivane površine gozdov spadajo Jesenice na peto mesto v Sloveniji, po stopnjah poškodovanosti in akutnosti poškodb pa na šesto mesto za Zasavjem, Celjem, Žerjavom, Ravnami in Kidričevim.

Onesnaženje zraka izvira iz Železarne na Jesenicah in njenih obratov na Javorniku in Koroški Bell. Gre za škodljive snovi trdnega (prah in saje), tekočega (kislinski hlapi, pare) in plinskega agregatnega stanja (SO_2 , HF, Cl, As), ki se sproščajo v tehnoloških procesih ali pri pridobivanju energije iz raznovrstnih goriv. Vse te snovi so z ozirom na njihovo kemično sestavo za vegetacijo različno toksične, imajo različne mejne vrednosti. Pod mejno vrednostjo pa razumemo tisto vrednost, pri kateri se začnejo v rastlini motnje v fizioloških procesih.

Emisije, kot pravimo v zrak oddanim odpadnim snovem na njihovem izvoru, se do mesta učinkovanja, v fazi prenosa ali transmisije, razredčujejo. Tem razredčenim emisijam na mestu učinkovanja v stroki pravimo imisije, koncentracijam pa imisijske vrednosti. Tudi preje omejenjena mejna vrednost je imisijska vrednost.

Na Jesenicah prihaja - zaradi v tem primeru ugodnih vremenskih razmer (prevetrena dolina in dosti padavin) - kljub velikim emisijam do razmeroma nizkih imisijskih vrednosti in manj akutno izraženih poškodb na gozdovih. Mejne vrednosti pa so kljub temu dostiokrat presežena. Za smreko znaša ta vrednost 0,75 mg SO_2 na kubični meter zraka kot polurno poprečje ali 0,4 mg SO_2 na kubični meter zraka kot dnevno poprečje.

Jeseniško imisijsko žarišče lahko za razliko od drugih žarišč v Sloveniji označimo kot veliko področje vsedanja prahu (rdeči železov oksid, ki prihaja iz pražarne na Jesenicah ter ostali prah in saje). (V sredini tega področja pa je manjše močnejše plinsko poškodovano jedro

v Krmanji). Celotno površino, na kateri opazamo tako močno izraženo vsedanje prahu, ki bi lahko imelo za posledico motnje v fizioloških procesih, cenimo na cca 2000 hektarjev. Od te skupne površine odpade na površine brez sestoja (goličave) 20 hektarjev, močno vplivani gozdovi zavzemajo površino 120 ha, srednje močan imisijski vpliv se pozna na 550 ha gozda, malo vplivanih pa je 1290 hektarjev obrobni gozdov. Omenjeni podatki so dokumentirani s številnimi terenskimi opaznanji in laboratorijskimi kemičnimi analizami.

Po letu 1973 smo ugotovili nekaj sprememb lokalnega značaja, kar pa skupne površine poškodovanih gozdov in notranje distribucije stopenj poškodovanosti bistveno ne spreminja. Te spremembe se nanašajo na razširitev področja vsedanja prahu v jugovzhodni smeri, v smeri proti Golfu in predvsem v področje naselja Breg. Manjši vpliv pa opazamo v predelu za Koroško Belo. Če v grobem omejimo jeseniško imisijsko področje, potem se to v vzdolžni smeri rasteza od nekdanjega prehoda čez železniško progo malo pred Mojstrano do vključno naselja Breg. V prečni smeri se dviga v pobočje Mežakle do nadmorske višine cca 1000 m. Višinska meja v odvisnosti od oblike terena in lokalnih zračnih tokov močno variira. Podobno je na karavanški strani.

Občasna močnejša prašenja opazamo tudi izven navedenega področja, vendar nikoli v takšni jakosti in pogostosti, da bi lahko imelo kakršne koli škodljive posledice na gozdno rastlinstvo. Posebno značilna je rdeča megla (na rdečih prašnih delcih kondenzirana voda), ki se potegne vzdolž Karavank in pogosto doseže Dobrčo. Drugič gre čez Hom na Sv. Katarino in se razblini v predelu med Zasipom in Bledom. Tudi prehod skozi Vintgar in doseg Srednje Radovne je bil že registriran.

Varovalna vloga gozda praktično gledano ni nikjer porušena. S stališča socialne vloge pa lahko rečemo, da močno zaprašena okolica večjega industrijskega centra ni najbolj primeren vsakodnevni in konec tedenski rekreacijski prostor. Humidna klima in široko gorsko zaledje tudi v tem primeru preprečujeta akutno stanje.

V večjih strnjениh naseljih prihaja pozimi do močno z žveplovim dvo-

kisom in sajami onesnaženega zraka, ker pa je to izven vegetacijske dobe, škode na rastlinstvu praktično ne more biti.

Omeniti moramo še, da v zadnjih letih opažamo zaradi delovanja izpušnih plinov in močnega soljenja cest škodljive posledice na gozdnem drevju ob glavnih zelo prometnih cestah. Škodljiv vpliv je posebno opazen na iglavcih. Še hujše posledice pa so v onesnaževanju voda.

Vsi navedeni podatki so vzeti iz raziskovalne naloge: "Poškodbe vegetacije vsled onesnaženja zraka" pri Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo pri BF v Ljubljani. Nalogo financira Raziskovalna skupnost SR Slovenije in gozdna gospodarstva, med njimi tudi Gozdno gospodarstvo Bled.

F) Izkopi in deponije v gozdu

Za potrebe gradbeništva in komunalnega gospodarstva se v občini Jesenice koristi rudnine kot so: kamen, pesek in mivka tudi v gozdnem prostoru. Nahajališča so številna in v gozdu obstoja poleg večjih in organiziranih črpališč tudi nešteto manjših zlasti peskokopov, ki so se dosedaj nekontrolirano širili. Za zaščito gozdnega prostora in okolja gozdarstvo ne more dovoljevati stihijske izrabe rudnin v številnih objektih, ampak samo v posebej izločenih objektih s kontrolirano rabo in ob pogojih naravovarstva, ki so določeni v soglasjih k objektu.

Za potrebe gradnje gozdnih cest in njihovo vzdrževanje je smotrno koriščenje tistih zalog, ki se pri gradnji aktivirajo, s tem, da se zaloge materiala koristijo pod pogoji varstva okolja in iz krajinsko-estetskega stališča. Nujno potrebna izogibališča naj se predvidijo tam, kjer je uporaben material za gradnjo cest.

Peskokopi, kamnolomi, odkopne in nasipne brežine se po končani izrabi oziroma izgradnji ceste morajo najprej izravnati do naravnih naklonov brežin oziroma ustrezno utrditi in obvezno ozeleniti. To ne velja za trdno geološko podlago, ki se lahko pusti v naravni obliki.

Deponije jalovine ali odvečnega materiala pri gradnji cest načeloma ni dovoljeno odlagati v gozdu. V soglasju z gozdarji se izjemoma določi

odlagališče zemlje le tam, kjer ne povzroča motenj v gozdni proizvodnji, režimu vode in ne moti krajinske slike.

Odlaganje odpadkov in smeti ni dovoljeno v kolikor ni posebej organizirano smetišče ali odpadna jama v gozdu. Pri izboru lokacije za take objekte v gozdu moramo upoštevati naslednja izhodišča:

1. motnje v gozdnem ekosistemu: nevarnost požara, onesnaženja vode in zraka, povzročanje nemira
2. v proizvodnji in zmanjšanje varovalne vloge gozda
3. sočasna raba ali trajna odstranitev gozdne vegetacije
4. stopnja primernosti gozdnega prostora, če mora objekt nujno biti v gozdu.

Za vse večje objekte, ki so tujki v gozdu, je obvezna podrobna krajinska valorizacija s posebnim načrtom, s katerim se ugotavlja negativne vplive na ekosistem in izbira najugodnejša varianta. Ta načrt je pogoj za izdajo pozitivnih soglasij za poseganje v gozd. Dosedanja praksa, da se tehnični elaborat forsira ne glede na ekosistem, je zelo negativna, posledice takih odločitev pa dolgoročne.

PRESOJA GOZDNEGA PROSTORA NA EKOLOŠKIH OSNOVAH

1. Analiza gozdne vegetacije (karta 3)

Vrednotenje prostora na ekoloških osnovah se danes uveljavlja kot eden najpomembnejših elementov za načrtovanje njegove optimalne rabe, ker v največji možni meri zagotavlja skladnost med naravnimi značilnostmi prostora in optimalno rabo le-tega.

Izhodišče metode je proučevanje in analiza naravne vegetacije in njen prostorski prikaz. Naravna vegetacijska odeja je namreč najboljši kazalec in regulator delovanja vseh dejavnikov okolja na nekem območju. V njej se zrcalijo vse spremembe v medsebojnem delovanju nešteti živca in neživega kompleksa narave. Zato nam poglobljeno in solidno poznavanje naravne vegetacije kateregakoli območja odpira vpogled v zakonitosti in delovanje naravnih sil ter v zamotan svet medsebojne odvisnosti posameznih členov narave. Klimatske, geološko-petrografske, orografske in pedološke razmere določenega območja se najkompleksneje zrcalijo v vegetacijskih enotah, ki jih imenujemo rastlinske združbe ali fitocenoze, ki jih je mogoče tudi prostorsko opredeliti. Karta rastlinskih združb ali - v konkretnem primeru, ko proučujemo gozdni prostor - karta gozdnih združb, predstavlja temeljni dokument za presojo kateregakoli gozdnega prostora na ekološki osnovi.

Za analizo naravnih gozdno vegetacijskih razmer na območju občine Jesenice smo uporabili rezultate fitocenoloških raziskav, ki so sestavni del študije "Elaborat za osnovo gojitvenega in melioracijskega načrta gozdov, gozdnih zemljišč in pašnikov za področje Zgornje Savske doline". Izdelala jo je skupina priznanih slovenskih gozdarskih strokovnjakov in biologov po naročilu OLO Radovljica v letu 1957. Fitocenološke karte so napravljene v

novegetacijske karte merila 1 : 100 000, je za presojo manjših gozdnih kompleksov pomanjkljiv oz. preširok. V tem primeru ga je potrebno ustrezno prirediti predvsem glede na obstoječe razmere obravnavanega prostora. Taka modifikacija napram osnovnemu modelu je razvidna tudi v našem primeru (legendi h kartam 4 in 51).

a) Gozdovi po varovalnih funkcijah (karta 4)

Ugotavljanje varovalne vloge gozdov na osnovi gozdnih združb predstavlja zelo objektivno merilo, saj ni obremenjeno s pogledi in interesi gospodarske narave. Iz priložene legende vidimo, da so gozdovi razvrščeni v 5 skupin (kategorij), pri čemer pojema njihov varovalni značaj od vrha lestvice proti njenemu dnu. Iz same razvrstitve gozdnih združb je možno razbrati, da ima domala vsa gozdna vegetacija na tem prostoru določen varovalni pomen, saj so celo najpomembnejšim gospodarskim gozdovom v tem oziru postavljene nekatere omejitve. Zaradi tega smo prišli do spoznanja, da bi morali za oceno oz. vrednotenje varovalne vloge gozda v alpskem prostoru vključevati še dodatna merila, v prvi vrsti strmino (nagib). Ekstremni reliefni pogoji so za varovalno funkcijo nekega objekta odločilni ne glede na to, kakšna vegetacija ga porašča.

b) Gozdovi po lesnoproizvodnih funkcijah (karta 5)

Kategorizacija gozdov, ki je izdelana na osnovi vrednotenja rastiščne zmogljivosti naravnih vegetacijskih enot nam gozdni prostor občine razmeroma slabo diferencira. To je posledica precej široko postavljenega izhodiščnega modela. Podrobnejšo opredelitev gozdnih površin po tem kriteriju bi lahko opravili le s pomočjo vrednotenja nižjih vegetacijskih enot kot je gozdna združba, takoimenovanih subsociacij (ekoloških različic znotraj iste gozdne združbe).

Žal tak podrobnejši model zaenkrat še ni izdelan, zato se moramo zateči k dodatnim merilom vrednotenja, predvsem h kriterijem gospodarske narave (lesna zaloga, prirastek gozdov), kar je razvidno tudi iz sledečih kart oz.

nadaljnjege postopka opredeljevanja gozdnega prostora.

Delovna faza ekološke valorizacije gozdnega prostora oz. naravnega prostora nasploh ima poleg svojih očitnih dobrih lastnosti tudi še precej pomanjkljivosti, ki so posledica pomanjkanja ustrezne dokumentacije ali premalo dognanih načinov njene obdelave in vrednotenja. Kljub temu predstavlja nepogrešljiv del celotnega postopka načrtovanja optimalne rabe prostora, kar je razvidno tudi iz zaključne dokumentacije tega načrta.

KMETIJSTVO IN KMETIJSKI PROSTOR

I. SPLOŠNA PROBLEMATIKA KMETIJSTVA V OBČINI

1. NIŽINSKE KMETIJSKE POVRŠINE IN KMETIJE

Kmetijske površine v nižinskem predelu občine predstavljajo limit kmetijske proizvodnje, kajti te so skrčene dalče izpod spodnje meje. To so bazna zemljišča za predelovanje krme, ter za rejo živine, ki se ne more pasti na dislociranih hribovskih pašnikih. Zato je nujno očuvanje vseh nižinskih zemljišč, jih razširiti povsod kjer je to možno, aktivirati vse opuščene in zarasle s slabim gozdom oziroma grmovjem. Iskati je treba urbane površine izven teh za vsako ceno. Izboljševati njihovo rodnost z vsemi agrotehničnimi ukrepi. Pridobivati nova zemljišča povsod tam, kjer je mogoče pridobiti vsaj 0,5 ha velike parcele za strojno obdelavo. Zaradi opuščanja intenzivne kmetijske rabe tal so se tudi ravninska zemljišča zaraščala, zato je treba širiti in intenzivirati njihove robove ter jih tako povečevati in vključiti v že obstoječe komplekse. Obenem z agrotehničnimi ukrepi izvajati komasacijo povsod kjer bo mogoče. S hidromelioracijami pridobivati vsa zamočvirjena zemljišča (Rateče, Zgornji tok reke Save v Podkorenu, majhen del v Kranjski gori, nekaj ha v Martuljku ter ostale manjše lokacije).

V srednjeročnem obdobju družbenega plana (1980-85) je nujno pristopiti k združevanju razdrobljenih kmetijskih zemljišč v privatni lasti ter izdelati zaokrožene enote za lažje gospodarjenje na teh površinah. Graditi in nadomeščati dotrajana gospodarska poslopja na robovih gručastih kmečkih vasi, da bo njihov gospodarski prostor čim bolj funkcionalen. Preprečevati spreminjanje gospodarskih poslopij v primarne in sekundarne bivalne objekte.

Nižinske kmetije, ki imajo perspektivo, usmerjati v tržno proizvodnjo ter jih usposablјati tudi za kmečki turizem, kot dopolnilen vir dohodka. Manjše kmetije tudi stimulirati v čim intenzivnejšo proizvodnjo, kjer to ni možno pa v načrtno kmetijsko politiko večati zemljiški potencial čistih kmetij. To naj velja tudi za hribovske kmetije. Na tem mejnem območju je družbena skrb še toliko bolj potrebna, ker čista kmetijska proizvodnja nikakor ne nudi dovolj možnosti za preživljanje kmečkemu prebivalstvu. Tu se nam zdi kmečki turizem povezan s staro obliko planšarstva še posebej pomemben. Kmetijstvo, gozdarstvo in kmečki turizem povezo-

vati in razvijati na vseh hribovskih gospodarstvih.

2. HRIBOVSKI PAŠNIKI

Relativni kmetijski prostor predstavljajo hribovski pašniki, ki jih je moč gospodarsko izkoriščati za pašo goveje živine in predvsem drobnice. Znano je dejstvo, da je živina, ki se pase na planinskih pašnikih odporna in zdrava. Obsežna pašna prostranstva v naši občini pa so danes le delno izkoriščena z ozirom na nizek stalež živine in kmečkega prebivalstva. Ta je v upadanju. Zato je nujno kombinirano gospodarjenje in usmeritev v živinoreji tako, da se bo vsa krma pridelala na nižinskem travinju deponirala za izven pašno sezono. Čim več živine pa na ta račun pastí na skupnih pašnikih. Ti se precej pospešeno urejujejo. Za tako gospodarjenje v prostoru bi morali biti še posebej zainteresirani, kajti s tem odpade tudi ekološki problem, ki ima v alpskem in predalpskem svetu izreden pomen. Pomemben je tudi obrambno strateški vidik.

Do nedavnega so bili hribovski pašniki prepuščeni agresivnim naravnim zakonitostim. Trenutno jih je urejenih in v urejanju 300 ha. V srednjeročnem obdobju jih bo urejenih še najmanj toliko. Neurejene občutljive strmine so izpostavljene erozijskim pojavom.

V planu začrtane cilje za razvoj živinoreje je moč uresničiti s kombinirano rabo vseh obstoječih zemljiških kapacitet. Veliko odročnih pašnikov ne bo mogoče intenzivno izkoriščati za pašo goveje živine, ker so težko dostopni, zaprti med gospodarskimi gozdovi ter brez vodnih virov. Take bo treba urediti za pašo ovac, prednost pa dati tistim, kjer so pogoji za pašo določenih kategorij goveje živine. Na večini pašnih površin je potrebno čiščenje, meliorativno gnojenje in urejanje napajališč. Največji problem predstavlja število kmečkega življa, ki je v močnem upadanju. Poleg tega so to še večina ostareli ljudje, kjer regeneracija skorajda ni več možna. Kako te tokove ustaviti je najvažnejše vprašanje za obstoj jeseniškega kmetijstva. Pri urejanju pašnikov je potrebno razmejiti pašne površine od gospodarskih ali varovalnih gozdov. Paša v gozdu ni več potrebna, ker tudi kvarno vpliva na gozdno rast. Zato je prva faza razmejitev pri urejanju višinske paše. Krčenje gozda, razen v redkih primerih, ne bo potrebno. Ta ukrep pride v poštev le tam, kjer se je gozdni rob močno zajedel v kvalitetnejše pašnike.

Velikost pašnikov naj bo prilagojena trenutnim pašnim potrebam, vendar smatramo, da je nujno preprečevati oženje pašnih površin iz že omenjenih dejstev ter kot potencialne možnosti za jutrišnje potrebe. Take ekstenzivno vzdrževane površine, bi v slučaju potrebe hitro lahko aktivirali za intenzivnejšo rabo, ali pa bodo prišle prav, ko nobena intenzifikacija ne bo možna (v slučaju vojne).

Zaželena je in v tej smeri se nagibajo tudi naše težnje, da bi bile komunikacije speljane do vseh hribovskih pašnikov zaradi njihove

- začetne meliorativne usposobitve
- prevoza živine in ljudi
- hitre intervencije v pašni sezoni
- vzdrževanje pašnika in objektov na njem itd.

Na vseh pašnikih je potrebno zagotoviti za njihovo izkoriščanje:

- urediti higienska napajališča,
- urediti in obnoviti vse hleve, kjer jih ni jih na novo zgraditi, ki bodo sekundarno služili za zajetje padavinske vode,
- urediti pregonske črednike,
- zagotoviti tudi senco za živino

3. HRIBOVSKÉ KMETIJE

Te so že omenjene v prvem delu, vendar njihovega pomena ne smemo prezreti s stališča ekologije, preprečevanja bohotenja vikendov na opustelih območjih, s stališča SLO-ja itd, poseljenosti prostora itd. Vendar pri vsem je-seniškem kmetijstvu in njegovem načrtovanju se ne moremo postaviti na trdno osnovo, kajti najvažnejši faktor je že preje omenjeni - človek. Ta opušča kmetovanje v nižinskih boljših predelih, kaj šele v odmaknjenem prostoru? Kmetijsko prebivalstvo je v nenehmen upadanju.

4. KOMUNIKACIJE

Primerna odprtost s komunikacijami je pogoj za gospodarjenje v prostoru in vračanje življenja v opuščeni hribovski prostor. Ogromno je še površin za rejo živine tudi zahtevnejših kategorij (plemenske telice, reja klavnih prvesnic), če bodo te povezane s cestami.

5. SREDSTVA ZA DOSEGO CILJEV

Ta so povsod vprašljiva. Te bo potrebno združevati iz obeh panog: kmetijstvo in gozdarstvo. Poleg teh pa bo nujno z združenimi dogovori podpreti panogo, da bo ta prispevala k produkciji hrane, urejala vzporedno s primarno dejavnostjo ekološki vidik ter zagotovila sigurnost v eventuelni vojni nevarnosti.

Edino financiranje pašnikov s sredstvi iz naslova odškodnine zaradi spremembe namembnosti kmetijskega ali gozdnega zemljišča, poteka nemoteno. Oviro predstavlja slaba kadrovska zasedenost na vseh nivojih v kmetijski panogi ter delovna sila zaradi upadanja kmečkega prebivalstva.

6. IZOBRAŽEVANJE KMEČKEGA PREBIVALSTVA

Zagotoviti je treba permanentno izobraževanje kmetov in kmečkih žena v smeri kmetijstvo-gozdarstvo - kmečki turizem. Za zagotovitev regeneracije kmečkega prebivalstva upeljati v omenjeni smeri pouk v osnovne šole. Če zainteresiramo iz vsakega letnika samo po 2 učenca za delo v kmetijski stroki, bo dosežen velik uspeh. Iz takega usmerjenega izobraževanja bo vzniknil tudi kader za čisti turizem v naši občini.

Domačin drugače dela in kreativno deluje v vseh oblikah gospodarske in družbenopolitične aktivnosti kot priseljenci.

II. PROBLEMATIKA, CILJI IN UKREPI NA PODROČJU KMETIJSTVA PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

1. KRAJEVNA SKUPNOST - RATEČE

PROBLEM OBMOČJA: Poseben pomen v tej KS ima kmetijstvo zaradi dvolastništva, zato je nujno forsirati na tem dokaj interesantnem kmetijskem območju sodobno kmetijstvo. Ohranjati najkvalitetnejše površine za proizvodnjo krme. Tudi tu je kmetijski prostor ogrožen. Velik del ga je pobrala nova cesta, še hujši poseg s to komunikacijo pa je doživel kmetijski prostor s presekanjem površin. Tu je največja zamočvirjena površina v občini Jesenice (Ledine), ki sega skoraj do italijanske meje. Vsa zgornjesavska dolina predstavlja predalpski svet, od koder se širijo izhodi v ozke doline. Na pragu Planice leži naselje Rateče, ki s svojimi kmetijskimi površinami in lego vasi predstavlja občutljiv del naravne lepote naše občine. Tu so Zelenci, ki predstavljajo naravno znamenitost na meji med Ratečami in Podkorenem.

CILJI: Zagotoviti razvoj čistim kmetijam in jih usposablјati za tržno proizvodnjo. Manjše kmetije naj odmirajo čim počasneje, če se ta proces ne da ustaviti. Zagotoviti intenzivno pridelavo krme za zimski čas krmiljenja goveje živine, zato pa v času pašne sezone pasti čim več govedí (in ovac) na skupnih hribovskih pašnikih. V ta namen tekom permanentnega planiranja urediti čim več pašnih površin. Poskrbeti za pašo v sosednji Italiji na vseh pašnikih, ki so last Rateških kmetov. Poglobiti vse oblike proizvodnega sodelovanja (velja za vso občino) s kmetijsko zadrugo.

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- zagotoviti urbane površine za naravno rast prebivalcev izven kmetijskih kompleksov,
- poseg v slabši gozd bo najbrž smotern za ohranitev kmetijskega prostora,
- s hidromelioracijo urediti Ledine, ki so sedaj zaradi ceste in poplavljenosti za kmetijstvo skoraj neuporabne ter tako urediti vodni režim na tem območju,
- nadaljne intenziviranje kmetijske proizvodnje v smeri živinoreje, uvajanje sodobne tehnologije in boljše organiziranosti kmetovalcev,

- za intenzivno rabo obdelovalnih kmetijskih zemljišč je nujno urediti podvoz pod zelo frekventno novo cesto Rateče-Jesenice,
- za vsklajeno akcijo kmetijskih in gozdnih OZD ter ostalih (turističnih) dejavnikov na nivoju občine povečati interes krajanov za kmetijstvo in gozdarstvo,
- urediti zamočvirjene površine v Lipenju.

2. KRAJEVNA SKUPNOST - KRANJSKA GORA

PROBLEM OBMOČJA: Izredno opuščena raba kmetijskih zemljišč, predvsem višje ležečih. Močno skrčena, razdrobljena in neracionalno načeta kmetijska površina. Zmanjšan interes za kmetovanje predvsem mlajših kmetov. Ogroženost še preostalih kmetijskih površin z nadaljnim širjenjem urbanega prostora. Posebej velja poudariti, da urejen kmetijski prostor (tega trenutno ni) v Kranjski gori z okolico predstavlja infrastrukturo za razvoj turizma na splošno. V bodoče pa naj bi pripomogel kmečki turizem h kompleksni ponudbi v turistični dejavnosti. Bistveno lahko pripomore k napredku celotnega gospodarstva v Kr.gori autohtono prebivalstvo, ki naj bo kombinirano zaposleno v kmetijstvu, turizmu in gospodarstvu. Te povezave ni, zato je nujno voditi politiko v tej smeri. Pretirano zaposlovanje v industriji, enostransko le v turizmu povzroča ekološki problem, pri čemer zaselki in vasi spreminjajo proizvodni značaj v stanovanjsko bivalnega in v precejšnji meri v vikendaška naselja. Zamočvirjenost dela zemljišč v Lipenju.

CILJI: Ob predvidenem razvoju Kr.gore z okolico kot turističnega centra zagotoviti pogoje za razvoj kmetijstva na še vseh preostalih nižinskih kmetijskih površinah ter tako zagotoviti možnosti izkoriščanja na strmih pobočjih ležečih košenic in urediti na spodnjem delu smučišč pašnokošni sistem rabe tal, na višje ležečih smučiščih pa le pašni sistem rabe teh sekundarnih kmetijskih površin, ter tako zagotoviti lepšo podobo temu turističnemu centru v zgornje-savski dolini. Zagotoviti vse pogoje za ohranitev kmetijske in gospodarske dejavnosti in za njeno intenziviranje.

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- doseči čim smotrnejšo rabo vsega prostora ter ga razmejiti tako, da bo vsem porabnikom zadoščeno,
- ohraniti namembnost vseh preostalih kmetijskih površin, jih zaokroževati ter arondirati,
- postopoma graditi kmetijske proizvodne objekte izven gručastega naselja Kr. gore, razen v obrambnem predelu naselja, kjer kmetije ležijo izven centra,
- razvijati interes občanov, ki posedujejo zemljo, da bo ta obdelana,
- skrbeti za množičnost kmetijskih proizvajalcev, tudi "polkmetov", oziroma kmetov, ki so zaposleni izven kmetijske panoge. To naj velja za vse KS,

3. KRAJEVNE SKUPNOSTI - PLAVŽ

- SAVA
- PODMEŽAKLJA

Te tri krajevne skupnosti so nekmetijske. Razen v KS Plavž, ki ima še 25 ha kmetijskih zemljišč, jih ostali dve nimata.

Manjše posamezne parcele usposobiti za pridelovanje zelenjave za lokalne potrebe.

4. KRAJEVNA SKUPNOST - BLEJSKA DOBRAVA

PROBLEM OBMOČJA: Bližina mesta Jesenic ima svoj vpliv tudi že v to KS. Na škodo kmetijstva se širi industrijska dejavnost, pritisk na gradnjo stanovanjskih hiš, gradnja bodoče avtoceste bo odvzela velike tudi kmetijske površine. Svoj vpliv na kmetijski prostor ima širjenje pokopališča. Zamočvirjenost dela kmetijskih površin pri naselju Kočna in Lipce.

CILJI: Zaščititi vse kmetijske površine, jih maksimalno izkoriščati ter intenzivirati s sodobnimi in biotehničnimi dosežki. Posvetiti vso pozornost za razvoj usmerjenih kmetij. Urejati manjša zemljišča, ki niso v sklopu večjih kompleksov tudi za pridelovanje zelenjave za zaledje mesta Jesenice. Veliko. sonč-

nih dni nakazuje možnost izkoriščanja sončne energije za tovrstno proizvodnjo
- rastlinjaki.

ZA DOSEGO CILJEV JE POTREBNO:

- usmeriti pritisk urbanizacije na manj kvalitetna zemljišča ter zapolniti čista bivalna naselja s stanovanjskimi hišami,
- nadaljnje intenziviranje kmetijske proizvodnje s kombinirano rabo bažnih (nižinskih kmetijskih zemljišč s skupnim hribovskim pašništvom ter načrtovanje govedorejske proizvodnje za tako kombinirano rabo),
- s hidromelioracijami izboljšati kmetijske površine pri naselju Kočna in Lipce,
- preprečevati nastajanje vikendov ob tej komunikaciji,
- kombinirati gospodarstvo v smeri: kmetijstvo, gozdarstvo, kmečki turizem, predvsem ob omenjeni komunikaciji,
- ustanavljanje funkcionalnih kmetijskih selišč izven naselja Dovje in Mojstrana na arondiranih površinah,
- v Radovni omejiti širjenje vikend naselja,
- usposobiti teren za strojno obdelavo z agrotehničnimi ukrepi ter tako povečati kmetijsko proizvodnjo.

5. KRAJEVNA SKUPNOST - DOVJE - MOJSTRANA

PROBLEM OBMOČJA: Neposredna bližina Jesenic ter izrazita sončna lega za razvoj gradenj stanovanjskih objektov sta glavna faktorja za pritisk urbanizacije na kvalitetne kmetijske površine tako na Dovjem kot v Mojstrani. Poleg tega se širijo tudi manjši industrijski obrati, zato se načenjajo kmetijski zemljiški kompleksi ter zapirajo kmetije z individualnimi hišami ter preprečujejo normalen dostop na preostali del polja. Zmanjšuje se tudi funkcionalni kmetijski prostor okrog gospodarskih poslopij. Kmečka vaška jedra izgubljajo na svojem kulturnem, arhitektonskem in etnografskem pomenu. Poseben pomen v tej KS ima zaselek v zgornji dolini Radovne, Radovna, kjer je nujno obdržati, razširiti in izboljšati kmetijsko proizvodnjo. Močan pritisk občanov na gradnjo vikendov.

CILJI: Zagotoviti maksimalno izkoriščanje kmetijskih zemljišč v izrazito kmetijski vasi Dovje. Preprečevati širjenje naselij v kmetijski prostor. V ta namen zagotoviti za naravno rast prebivalstva primerne gradbene površine. Preprečevati kmečkemu prebivalstvu zaposlovanje izven kmetijstva, ne na administrativen način temveč z ekonomsko stimulacijo v kmetijski dejavnosti ter tako obdržati stanje (7%) kmečkega življa. Poskrbeti za njegov podmladek. S primerno zemljiško politiko ter agromeliorativnimi ukrepi zaokroževati zemljišča ter tako zagotoviti rentabilno kmetijsko proizvodnjo. Skrbeti za večanje fonda živine ter načrtovati živinorejsko proizvodnjo tako, da se bo čim več živine paslo na višinskih pašnikih, ki jih je v ta namen potrebno urediti v čim večjem obsegu. Za vsako ceno ohraniti izrazito kmečko vas Dovje ter obdržati kmetijska zemljišča tudi v Mojstrani, jih izboljšati, širiti in intenzivirati. Skrbeti za čim počasnejše odmiranje tudi manjših neperspektivnih kmetij in razvijati množičnost kmetijske proizvodnje.

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- obdržati kmečki živelj na današnjem nivoju,
- ohraniti namembnost kmetijskih zemljišč za primarno rabo ter jih širiti na zaraščenih območjih,
- širiti kmetijsko proizvodnjo ob narejeni komunikaciji za vzdrževanje jaška Karavanškega predora (reja planinske mlade živine),

6. KRAJEVNA SKUPNOST - PLANINA

PROBLEM OBMOČJA: Glede lege in konfiguracije terena najzahtevnejša KS s precej visokim številom kmečkega prebivalstva (9%). Ta je v upadanju. Kljub sodobni kmetijski tehnologiji ta na tem terenu ne pride optimalno do izraza. Potrebno je še veliko ročnega dela. Spreminjanje naselij v delavska, kar povzroča zapiranje kmetij, njihov manipulativni prostor se manjša in hromi že itak oteženo kmetijsko proizvodnjo. Interes občanov Jesenic za gradnjo vikendov. KS tudi podpira tovrstno gradnjo. Teren je marsikje plazovit in zamočvirjen, vendar hidromelioracije skorajda ne pridejo v poštev. Kot v večini KS zmanjšan interes za kmetijstvo mladih ljudi. Problem združevanja kmetov v razne skupnosti je tu težji kot v nižinskih KS.

CILJI: Ob predvidenem razvoju Jesenic kot industrijskega centra zagotoviti tudi v tej KS obdelavo tal na čim racionalnejši način. Očuvati vsa kmetijska zemljišča ter usmerjati počitniška naselja na manj ali na neproduktivne površine. V čim večji meri zaščititi, že po naravi skromne kmetijske površine, na ta način očuvati kulturno krajino, poskrbeti za ohranjanje vsaj določenih lokacij narcisnih poljan.

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- usmeriti gradnjo primarnih stanovanjskih objektov na stabilna tla izven kmetijskega prostora, vikende pa locirati na vsaj delno urejen urbanistični prostor tako, da ne bodo motili in kvarno vplivali na primarno rabo tal, ter s svojo bližino omejevali funkcionalnosti kmetij,
- organizirati kmetijsko proizvodnjo tako, da se bo čim več goveje živine paslo na skupnih hribovskih pašnikih, bazna zemljišča pa čim bolj aktivirati za predelovanje krme,
- posvečati več pozornosti združevanju kmetov v razne oblike kmečkih skupnosti (to velja za vse kmete v občini),
- uvajati tehnologijo na osnovi sodobnega alpskega kmetovanja ter usmeriti kmetije za razvoj tudi kmečkega turizma, kar naj bo branik proti prevelikemu bohotenju vikendaštva,
- razvijati sistem planšarstva.

7. KRAJEVNA SKUPNOST - HRUŠICA

PROBLEM OBMOČJA: Z gradnjo Karavanškega predora izgublja na kmetijskem pomenu. Predor, avtocesta in spremljajoči objekti skoraj v celoti odvzamejo kmetijske površine. Poleg tega je neposredna bližina Jesenic, naselje Hrušica zelo interesantna za gradnjo stanovanjskih hiš. Pritisk na kmetijska zemljišča je tudi nadaljna industrializacija občine (industrijska cona).

CILJI: Skrbeti za čim počasnejše odmiranje kmetijstva na Hrušici. Zagotoviti možnosti kmetovanja vsaj obstoječim kmetom in prebivalstvu, ki se s kmetijstvom še ukvarja. Urediti vse manjše površine v bližini Jesenic za rekreativno dejavnost (vrtničkarstvo).

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- izboljšati vse kmetijske površine, ki jih predvidena gradnja ne bo zajela,
- v ta namen navažati humusno plast na slabša zemljišča, ki jih komunikacije ne bodo prizadele,
- izboljševati bližnji pašnik - Belo polje tudi za pridobivanje krme,
- intenzivno urediti pašnik Hruščanska planina za pašo govedi v pašni sezoni.

8. KRAJEVNA SKUPNOST - JAVORNIK - KOROŠKA BELA

PROBLEM OBMOČJA: Najkvalitetnejša kmetijska obdelovalna zemljišča so najbolj pod udarom širjenja industrijskih objektov na te površine. Vzporedno s krčenjem kmetijskih površin se (bodo) opuščajo sekundarne kmetijske površine - košenice in hribovski skupni pašniki, ki se jih danes kombinirano izkorišča kot dodatni vir pridobivanja krme in paši v sezoni. Te površine so že precej zaraščene, zato so potrebne sodobne ureditve (čiščenje, agromeliorativno gnojenje, izboljševanje ruše, urejanje napajališč, ograj itd.). Naselje Kor. Bela izgublja primarni kmetijski pomen. Prebivalstvo se vse bolj zaposluje v industriji in drugih panogah. Kmečko jedro predstavlja še nekaj kmetov in 21 polkmetov. V tej KS leži tudi naselje Jav. rovt, ki je sicer za kmetijstvo manj ugodno (velik nagib terena). Precejšen interes za gradnjo vikendov. Odtujevanje kmečkega prebivalstva primarni proizvodnji.

CILJI: Ohranitev kmečkega življa. Zajezitev širjenja vikendov izven že določene vikend cone. Urejanje komunikacij ter izboljšati dostope do posameznih kmetij. Obdržati in intenzivirati vse kmetijske površine. Preprečevanje zaraščanja s slabim gozdom - košenic. Ohranjevati staleža živine za pašo na višinskih pašnikih.

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- ureditev nižinskih kmetijskih površin za sodobno kmetijsko proizvodnjo s komasacijo,
- obdržati in pomlajevati kmečki živelj,
- usmerjati vse vrste gradenj na kmetijsko neinteresantno območje.

9. KRAJEVNA SKUPNOST - ŽIROVNICA

PROBLEM OBMOČJA: Že danes izredno skrčen kmetijski prostor (v primerjavi z l. 1971 le še 49,2%), kljub temu, da je to najbolj kmetijska KS. Močan pritisk individualne stanovanjske gradnje in v zadnjem času tudi družbene stanovanjske gradnje. Ta je po trditvah urbanistov mogoča le na ravninskih zemljiščih. Kmetijski in nekmetijski živelj v naseljih je tako pomešan, da sleherni predstavlja zavoro pri usposabljanju funkcionalnosti primarnih kmetijskih objektov in destimulativno vpliva na pomlajevanje kmečkega življa. Funkcionalnost obdelovalnih kmetijskih površin ogrožajo tudi koridorji električnih daljnovodov, trasa plinovoda ter bodoča avtocesta, ki bo tudi prizadela strnjene kmetijske površine v delu krajevne skupnosti. Prekinjanje stika kmetijskih objektov z ravninskim delom polja na črti Žirovnica-Smokuč.

CILJI: Z ozirom na izredno interesantno kmetijsko lego obvarovati v čim večji meri kmetijske površine. Z agromelioracijami izboljšati osnovno kmetijsko proizvodno sredstvo ob istočasnem zaokroževanju kmetijskih površin za funkcionalno rabo v sodobni kmetijski proizvodnji. Obdržati kmete v čim večjem številu in načrtovati naselja tako, da bodo ločena kmetijska selišča od delavskih. Ohraniti in urediti čim več skupnih hribovskih pašnikov.

ZA DOSEGO CILJA JE POTREBNO:

- vpeljati kmetijski pouk v osemletko v tej KS,
- z agromelioracijami intenzivirati vse nižinske kmetijske površine, ki so primerne tudi za pridelavo ostalih poljšin (žita, krompir, itd.),
- urejati vse bližnje in dislocirane pašne površine za pašo goveje živine in ovac,
- forsirati razvoj tradicionalne ovčaraje zaradi planin, ki jih druge vrste živine ne morejo izkoriščati.

III. BILANCA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

BILANCA ZA CELOTNO OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - OBČINE JESENICE

NASELJA:

Rateče, Podkoren, Kranjska gora, Log, Gozd Martuljk, Srednji vrh, Belca, Dovje, Mojstrana, Zgornja Radovna, Hrušica, Plavški rovt, Planina pod Golico, Prihodi, Podkočna, Jesenice, Javorniški rovt, Potoki, Blejska Dobra, Lipce, Kočna, Breg, Breznica, Doslovče, Moste, Rodine, Selo, Smokuč, Vrba, Zabreznica, Žirovnica.

PREBIVALSTVO - popis 1971:

število prebivalcev	27 551
število kmečkih prebivalcev	624
% kmečkih prebivalcev	2,26

ZEMLJIŠČA - po katastru

	ha	%
njive in vrtovi	666	1,78
sadovnjaki in travniki	3412	9,11
obdelovalna	4078	10,89
pašniki	3934	10,50
kmetijska	8012	21,39
gozdovi	19 792	52,84
rodovitna	27 804	74,23
nerodovitna	9653	25,77
skupaj	37 457	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	671 ha	V. in VI. kategorija	117 ha
II. kategorija	699 ha	večnamenska	105 ha
III. kategorija	811 ha	za urbanizacijo	125 ha
IV. kategorija	279 ha		
III. do VI. kategorija - pašniki	1856 ha		
skupaj	4316 ha	skupaj	347 ha

Skupaj območje Jesenic 4663 ha

STANJE KMETIJ:

500 jih ima status kmeta	100%
310 je zaščitenih kmetij	62%
254 kmetij je neperspektivnih	51%
84 kmetij stagnira	17%
162 kmetij je perspektivnih	32%

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1. cone (kategorije I do IV) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
2. Ostala zemljišča v 1. coni so rovti in skupni pašniki, ki se po programu in strokovnem sodelovanju intenzivirajo in so za živinorejo v občini nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.
3. V občini Jesenice je površin 1. cone 4316 ha (in ne 3760 ha); za drugo cono podatek 347 ha ostane; skupaj je kmetijskih zemljišč po predlogu 4663 ha (in ne 4107 ha). Opuščena kmetijska zemljišča (površina po katastru minus po predlogu) je 3410 ha.
4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev je približno:

Krajevna skupnost	št. ŽE	možno št. po predl.
Rateče	345	450
Kranjska gora	510	900
Dovje-Mojstrana	510	800
Hrušica	60	120
Planina pod Golico	230	300
Javornik -Koroška Bela	340	455
Blejska Dobrava	185	220
Žirovnica	680	1000
skupaj	2860	4245

2860 ŽE predstavlja 260 konj, 2510 govedi, 2100 ovac in 840 prašičev. V 4245 ŽE pa bi lahko bilo 6000 ovac, 3400 govedi, 250 konj in 800 prašičev.

5. Možnost povečanja tržnih viškov iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti obeh panog je popolnoma realna glede na zgornje podatke. Na območju občine je 2460 ha obdelovalnih zemljišč in 162 perspektivnih tržnih kmetij. Predlagano število govedi 3400 glav, porazdeljeno med perspektivne kmetije, kar bi prišlo le po 21 kom, je popolnoma normalno za jeseniške razmere.

6. Ocena zaraščanja po GG načrtih in stanje "ne bo opuščeno" se dokaj ujema s površinami po predlogu: (podatki po katastrskih občinah)

Katastrska občina	I.kategorija	II.do	IV.kateg.	Pašniki	Skupaj
Rateče	58	109		143	310
Podkoren	56	117		86	259
Kranjska gora	39	104		59	202
Gozd Martuljk	12	86		53	151
Dovje	125	348		318	791
Hrušica	18	45		150	213
Plavški rovt	22	35		8	55
Planina	3	63		110	176
Jesenice	47	-		-	47
Prihodi	10	82		20	112
Podmežaklja	3	-		-	3
Blejska Dobrava	49	149		-	198
Javorniški rovt	10	96		7	113
Koroška Bela	15	55		316	386
Žirovnica	75	67		30	172
Zabreznica	102	82		61	245
Doslovče	93	116		59	268
Višelnica	6	52		23	81
Skupaj	746	1623		1503	3872
Po predlogu	670	1789		1856	4316

Predlagana površina 1. cone 4316 ha je popolnoma realna za območje jeseniške občine.

BILANCA ZA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

1. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS RATEČE

NASELJA: Rateče

PREBIVALSTVO - popis 1971:	število prebivalcev	614.
	število kmečkih prebivalcev	97
	% kmečkih prebivalcev	16

ZEMLJIŠČA - po katastru:	ha	%
njive in vrtovi	51	1,93
sadovnjaki in travniki	279	10,55
obdelovalna	330	12,48
pašniki	239	9,04
kmetijska	569	21,52
gozdovi	702	26,55
rodovitna	1271	48,07
nerodovitna	1373	51,93
skupaj	2644	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	- ha	V. in VI. kategorija	15 ha
II. kategorija	62 ha	večnamenska	3 ha
III. kategorija	50 ha	za urbanizacijo	8 ha
IV. kategorija	38 ha		
III. do VI. kateg. - pašniki	115 ha		
skupaj	265 ha	skupaj	26 ha
Skupaj I. območje	291 ha		

STANJE KMETIJ:

52 jih ima status kmeta
 43 je zaščitenih kmetij
 27 kmetij je neperspektivnih
 8 kmetij stagnira
 17 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

- Zemljišča 1. cone (kategorije I. do IV.) predstavljajo obdelovalno zemljo (po katastrski terminologiji), to so njive in travniki.
- Ostala zemljišča v 1. coni so po predlogu tudi uvrščena v to cono, ker so to rovti in skupni pašniki, ki se po programu in s strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za rateško živinorejo nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.
- V KS Rateče je zemljišč 1. cone 265 ha (in ne 240 ha), ker so planimetrirane izmere po merilu 1 : 5000 bolj točne kot izmere na prenešeni karti z merilom 1 : 25000.

4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovan in prašičev, je sedaj približno 345.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1. cone pri intenzivnejši rabi kmetijskih zemljišč je približno 450 ŽE.
6. Možnost povečanja tržnih viškov (in pridelkov ter živalskih proizvodov) iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti ene in druge panoge je do 30%.

2. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS KRANJSKA GORA

NASELJA: Podkoren, Kranjska gora, Gozd Martuljk, Srednji vrh

PREBIVALSTVO - popis 1971:	število prebivalcev	2105
	število kmečkih prebivalcev	139
	% kmečkih prebivalcev	7

ZEMLJIŠČA - po katastru	ha	%
njive in vrtovi	117	0,97
sadovnjaki in travniki	780	6,47
obdelovalna	897	7,44
pašniki	625	5,19
kmetijska	1521	12,63
gozdovi	7295	60,55
rodovitna	8816	73,18
nerodovitna	3230	26,82
skupaj	12046	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	- ha	V. in VI. kategorija	87 ha
II. kategorija	205 ha	večnamenska	27 ha
III. kategorija	166 ha	za urbanizacijo	26 ha
IV. kategorija	146 ha		
III. do VI. kategorija - pašniki	334 ha		
skupaj	851 ha	skupaj	140 ha

Skupaj II. območje 991 ha

STANJE KMETIJ: 100 jih ima status kmeta
 52 je zaščitenih kmetij
 61 kmetij je neperspektivnih
 10 kmetij stagnira
 29 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1.cone (kategorije I. do IV) predstavljajo obdelovalno zemljo (po katastrski terminologiji), to so njive in travniki.
2. Ostala zemljišča v 1.coni so po predlogu tudi uvrščena v to cono, ker so to rovti in skupni pašniki, ki se po programu in s strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za živinorejo v KS nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.
3. V KS Kranjska gora je zemljišč 1.cone 851 ha (in ne 763 ha), ker so planimetrične izmere po merilu 1 : 5000 bolj točne kot izmere na prenešeni karti 1 : 25 000.
4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev, je sedaj približno 510.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1.cone pri intenzivnejši rabi kmetijskih zemljišč je približno 900 ŽE.
6. Možnost povečanja tržnih viškov (in pridelkov ter živalskih proizvodov) iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti ene in druge panoge je do 40%.

3. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS DOVJE - MOJSTRANA

NASELJA: Belca, Dovje, Mojstrana, Zgornja Radovna

PREBIVALSTVO - popis 1971:	število prebivalcev	1741
	število kmečkih prebivalcev	119
	% kmečkih prebivalcev	7

ZEMLJIŠČA - po katastru	ha	%
njive in vrtovi	108	0,99
sadovnjaki in travniki	665	6,07
obdelovalna	773	7,06
pašniki	668	6,10
kmetijska	1441	13,16
gozdovi	5513	50,35
rodovitna	6954	63,51
nerodovitna	3996	36,49
skupaj	10950	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	- ha	V. in VI. kategorija	11 ha
II. kategorija	132 ha	večnamenska	6 ha
III. kategorija	289 ha	za urbanizacijo	6 ha
IV. kategorija	18 ha		
III. do VI. kategorija - pašniki	507 ha		
skupaj	946 ha	skupaj	23 ha

Skupaj III. območje 969 ha

STANJE KMETIJ:

66 jih ima status kmeta
 53 je zaščitenih kmetij
 19 kmetij je neperspektivnih
 17 kmetij stagnira
 30 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

- Zemljišča 1. cone (kategorije I do IV) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
- Ostala zemljišča v 1. coni so po predlogu tudi uvrščena v to cono, ker so to roviti in skupni pašniki, ki se po programu in s strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za živinorejo v KS nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.

3. V KS Dovje - Mojstrana je zemljišč 1. cone 946 ha (in ne 815 ha), ker so planimetrirane izmere po merilu 1 : 5000 natančnejše od izmer po prenešeni karti 1 : 25 000.
4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev je sedaj približno 510.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1. cone pri intenzivnejši rabi kmetijskih zemljišč je približno 800 ŽE.
6. Možnost povečanja tržnih viškov (iz pridelkov ter živalskih proizvodov) iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti ene in druge panoge je do 40%.

4. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS HRUŠICA

NASELJA: Hrušica

PREBIVALSTVO: - popis 1971: število prebivalcev 825
 število kmečkih prebivalcev 2

ZEMLJIŠČA - po katastru	ha	%
njive in vrtovi	11	1,14
sadovnjaki in travniki	119	12,36
obdelovalna	130	13,50
pašniki	188	19,52
kmetijska	318	33,02
gozdovi	562	58,36
rodovitna	880	91,38
nerodovitna	83	8,62
skupaj	963	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	- ha	V. in VI. kategorija	4 ha
II. kategorija	- ha	za urbanizacijo	14 ha
III. kategorija	24 ha		
IV. kategorija	- ha		
III. do VI. kategorija - pašniki	170 ha		
skupaj	194 ha	skupaj	18 ha
Skupaj IV. območje		212 ha	

STANJE KMETIJ: 20 jih ima status kmeta
 2 sta zaščiteni kmetiji
 13 kmetij je neperspektivnih
 6 kmetij stagnira
 1 kmetija je perspektivna

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1.cone (kategorije od I do IV) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
2. Ostala zemljišča v 1.coni so rovti in skupni pašniki, ki se po programu in s strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za živinorejo v KS nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.
3. V KS Hrušica je zemljišč 1.cone 194 ha.
4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev, je sedaj približno 60.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1.cone omogoča pri intenzivnejši rabi vsaj 120 ŽE, kar pa je vprašljivo zaradi urbanizacije vasi.

5. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - PLANINA POD GOLICO

NASELJE: Plavški rovt, Planina, Prihodi

PREBIVALSTVO: - popis 1971: število prebivalcev	394
število kmečkih prebivalcev	36
% kmečkih prebivalcev	9

ZEMLJIŠČA - po katastru	ha	%
njive in vrtovi	35	1,54
sadovnjaki in travniki	396	17,48
obdelovalna	431	19,02
pašniki	267	11,78
kmetijska	698	30,80
gozdovi	1058	66,55
rodovitna	2206	97,35
nerodovitna	60	2,65
skupaj	2266	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	- ha	večnamenska	16 ha
II. kategorija	12 ha	za urbanizacijo	1 ha
III. kategorija	172 ha		
IV. kategorija	- ha		
III. do VI. kategorija - pašniki	109 ha		
skupaj	293 ha	skupaj	17 ha

Skupaj V. območje 310 ha

STANJE KMETIJ:

35 jih ima status kmeta
 26 je zaščitenih kmetij
 15 kmetij je neperspektivnih
 2 kmetiji stagnirata
 18 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1. cone (kategorije od I do IV) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
2. Ostala zemljišča v 1. coni so rovti in skupni pašniki, ki se po programu in s strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za živinorejo v KS nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo njiv in travnikov.
3. V KS Planina pod Golico je zemljišč 1. cone 293 ha (in ne 204 ha), ker so planimetrirane izmere po merilu 1 : 5000 natančnejše od izmer po preneseni karti 1 : 25 000.
4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev je sedaj približno 230.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1. cone pri intenzivnejši rabi zemljišč je približno 300 ŽE.
6. Možnost povečanja tržnih viškov (in pridelkov ter živalskih proizvodov) iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti ene in druge panoge je do 30%.

6. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS JAVORNIK - KOROŠKA BELA, JESENICE

NASELJE: Jesenice, Potoki, Javorniški rovt, Podkočna

PREBIVALSTVO - popis 1971: število prebivalcev 17626
 število kmečkega prebivalstva 114
 % kmečkega prebivalstva 0,60

ZEMLJIŠČA - po katastru (brez Jesenic)	ha	%
njive in vrtovi	44	1,58
sadovnjaki in travniki	288	10,37
obdelovalna	332	11,95
pašniki	742	26,72
kmetijska	1074	38,67
gozdovi	1590	57,26
rodovitna	2664	95,93
nerodovitna	113	4,07
skupaj	2777	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	30 ha	večnamenska	31 ha
II. kategorija	29 ha	za urbanizacijo	4 ha
III. kategorija	152 ha		
IV. kategorija	- ha		
III. do VI. pašniki	303 ha		
skupaj	514 ha	skupaj	35 ha

Skupaj VI. območje 549 ha

STANJE KMETIJ:

59 jih ima status kmeta
 40 je zaščitenih kmetij
 29 kmetij je neperspektivnih
 16 kmetij stagnira
 14 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1. cone (kategorije od I do IV) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
2. Ostala zemljišča v 1. coni so rovti in skupni pašniki, ki se po programu in strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za živinorejo tega območja nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.
3. Na tem območju je zemljišč 1. cone 514 ha (in ne 425 ha), ker so planimetri-rane izmere natančnejše od izmer po karti z merilom 1 : 25 000.

4. število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev je sedaj približno 340.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1. cone pri intenzivnejši rabi zemljišč je približno 455 ŽE.
6. Možnost povečanja tržnih viškov (in pridelkov ter živalskih proizvodov) iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti ene in druge panoge je do 35%.

7. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS BLEJSKA DOBRAVA

NASELJA: Blejska Dobrava, Lipce, Kočna

PREBIVALSTVO - popis 1971: število prebivalcev	1217
število kmečkih prebivalcev	36
% kmečkih prebivalcev	3

ZEMLJIŠČA - po katastru	ha	%
njive in vrtovi	51	6,05
sadovnjaki in travniki	202	23,96
obdelovalna	253	30,01
pašniki	41	4,86
kmetijska	294	34,87
gozdovi	428	50,77
rodovitna	722	85,64
nerodovitna	121	14,36
skupaj	843	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	54 ha	za urbanizacijo	36 ha
II. kategorija	66 ha		
III. kategorija	19 ha		
IV. kategorija	-		
skupaj	139 ha	skupaj	36 ha

Skupaj VII. območje 175 ha

STANJE KMETIJ:

20 jih ima status kmeta
 14 je zaščitnih kmetij
 9 kmetij je neperspektivnih
 3 kmetije stagnirajo
 8 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1.cone (kategorije od I do III) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
2. V KS Blejska Dobrava je zemljišč 1.cone 139 ha.
3. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev je sedaj približno 185.
4. Zmogljivost kmetijskih površin 1.cone pri intenzivnejši rabi letno je približno 220 ŽE.
5. Možnost povečanja tržnih viškov iz poljedelstva in živinoreje pri skladni rasti obeh panog je do 15%.

8. OBMOČJE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ - KS ŽIROVNICA

NASELJA: Breg, Breznica, Doslovče, Moste, Rodine, Selo, Smokuč, Vrba, Zabreznica, Žirovnica

PREBIVALSTVO: - popis 1971: število prebivalcev 3029
 število kmečkega prebivalstva 117
 % kmečkega prebivalstva 4

ZEMLJIŠČA - po katastru	ha	%
njive in vrtovi	204	4,81
sadovnjaki in travniki	608	14,34
obdelovalna	812	19,15
pašniki	1140	26,89
kmetijska	1952	46,04
gozdovi	1854	43,74
rodovitna	3806	89,78
nerodovitna	433	10,22
skupaj	4239	100,00

RAZVRSTITEV ZEMLJIŠČ PO PREDLOGU:

1. cona		2. cona	
I. kategorija	587 ha	večnamenska	22 ha
II. kategorija	192 ha	za urbanizacijo	30 ha
III. kategorija	17 ha		
IV. kategorija	- ha		
III.doVI.kateg.-pašniki	318 ha		
skupaj	1114 ha	skupaj	52 ha
Skupaj VIII,območje		1166 ha	

STANJE KMETIJ:

148 jih ima status kmeta
 80 je zaščitenih kmetij
 81 kmetij je neperspektivnih
 22 kmetij stagnira
 45 kmetij je perspektivnih

UGOTOVITVE:

1. Zemljišča 1.cone (kategorije I do III) predstavljajo obdelovalno zemljo, to so njive in travniki.
2. Ostala zemljišča v 1.coni so rovte in skupni pašniki, ki se po programu in s strokovnim sodelovanjem intenzivirajo in so za živinorejo KS nujno potrebni ter dopolnjujejo krmo z njiv in travnikov.
3. V KS Žirovnica je zemljišč 1.cone 1114 ha (in ne 932), ker so planimetrirane izmere po merilu 1 : 5000 natančnejše od izmer merila 1 : 25 000.
4. Število ŽE (živalskih enot), preračunano iz goveda, konj, ovac in prašičev je sedaj približno 680.
5. Zmogljivost kmetijskih površin 1.cone pri intenzivnejši rabi letno je do 1000 ŽE.
6. Možnost povečanja tržnih viškov iz poljedelstva in živinoreje v skladni rasti obeh panog je do 40%.

NEKATERE NUMERIČNE INFORMACIJE O ZEMLJIŠČIH KOT IZHODIŠČE ZA SOOBLIKOVANJE
PROSTORSKE POLITIKE OBČINE JESENICE

Potrebe po naselitvenem prostoru so v občini Jesenice dimenzionirane z okvirno oceno potreb v dokumentu SMERNICE za pripravo dogovorov o temeljih -

- regionalne komponente družbenih-prostorskih planov občin Jesenice in Radovljica
- prostorskega plana občine Jesenice
- urbanističnega načrta mesta Jesenice

Tabela: Projekcija prebivalcev in okvirna ocena potreb naselitvenih površin po krajevnih skupnostih.

	Krajevna skupnost	P r e b i v a l c i			Potrebe po površinah ha
		1971	2000	povečanje	
Zahodni del občine	Rateče	614	736	122	2,2
	Kranjska gora	2105	2746	641	7,5
	Mojstrana-Dovje	1741	2043	302	5,2
Vzhodni del občine	Planina pod Golico	322	467	145	1,5
	Hrušica	825	1004	179	2,5
Vzhodni del občine	Plavž, Podmežaklja, Sava	17.394	20.832	3438	58,0
	Blejska Dobrava	1217	1540	323	4,2
	Javornik	304	368	64	1,3
	Žirovnica	3029	3750	721	10,1
	S k u p a j	27.551	33.486	5935	92,50

Gledè na nekatere prostorske značilnosti lahko členimo na potrebe:

v zahodnem delu občine za povečanje prebivalcev v letu 2000 (1065 prebivalcev)
na 14,90 ha

v vzhodnem delu občine za povečanje prebivalcev v letu 2000 (4870 prebivalcev)
na 77,60 ha novih poselitvenih površin.

Zaradi potrebe po pravilni usmeritvi celokupnega družbenega razvoja v občini je potreba navedeno razvojno projekcijo soočiti:

- z obstoječimi razmerami zemljiškega fonda razpoložljivih plodnih površin
- s trendom opuščanja kmetijskih zemljišč in zaraščanja
- s predvidevanjem naravne samooskrbe občine Jesenice.

Šele na osnovi opredelitev s stališča do navedenih komponent je možno in primerno opredeljevati predloge za izrabo prostora za namene poselitve, infrastrukture, sekundarnih proizvodnih površin - to je za predloge odgovornih odločitev za trajno spremembo namembnosti plodnih površin.

Obstoječe razmere zemljiškega fonda prikazujejo že v drugih gradivih obdelani in prikazani statistični podatki zemljiškega katastra. Zato tu navajamo le sumarni prikaz za celotno občino za leto 1973 (v smislu prirejenih podatkov za potrebe izvedbe raziskovalne naloge Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo pri Biotehniški fakulteti - "Spreminjanje kulturne krajine zaradi opuščanja kmetijskih zemljišč").

Tabela 2

Lastništvo	Intenzivne površine (Njive, vrtovi, sadovnjaki)	Travniki	Pašniki	Gozdovi	Neplodno	Skupaj
družbeno	94	434	3157	10145	9349	23179
zasebno	809	2785	794	9594	312	14294
Skupaj	903	3219	3951	19739	9658	37473

Skupaj kmetijska zemljišča

Po katastrskem stanju
za leto 1973 8073 ha

Po katastrskem stanju za leto 1976 6933 ha 20673 9861 37467

Že v tabeli je nakazan trend opuščanja kmetijskih zemljišč, registriran s katastrskim stanjem. Z ozirom na omejene možnosti katastra za ažurno spremljanje sprememb namembnosti in izrabe zemljišč ter očitne prostorske procese opuščanja in zaraščanja smo želeli z nalogo problematiko podrobneje opredeliti: za področje Slovenije z anketno analizo po katastrskih občinah. Podatkov ankete še nismo obdelali v celoti, zato podajamo samo nekatere pokazatelje.

- a) - Kartna ilustracija ocene stanja v občini glede na primerjavo ocene za vso republiko Slovenijo
- b) - Sumarni anketni izračuni po katastrskih občinah predstavljajo za območje občine sledeče ocene zemljiških trendov : od skupnih 6933 ha kmetijskih zemljišč ne bo opuščenih le 2832 ha. V različnih fazah opuščanja pa je 4101 ha, od tega:

1. BO OPUŠČENO (v razdobju prihodnjih 10 let)	870 ha
to so danes še obdelane in izkoriščane kmetijske površine, a se bodo verjetno opustile zaradi: neprimernih tal, neracionalnosti kmetijske izrabe, starosti lastnikov, zdravstvenega stanja, nasledstva, itd.	
2. ŽE OPUŠČENO	1042 ha
te površine so že opuščene iz kmetijske izrabe ali pa je ta samo delna in slučajna ter je z gotovostjo računati z zaraščanjem	
3. ZAČETKI ZARAŠČANJA	1164 ha
na teh površinah so že vidni začetki zaraščanja z zgoščevanjem grmovnega rasti in mladih gozdnega drevja, ki predvsem intenzivno prodira iz gozdnih robov na prostor nekdanjih kmetijskih površin.	
4. POLNO ZARAŠČANJE	1025 ha
je na takih površinah v polnem teku, tako da je razvoj v smeri gozda povsem jasen. Ponekod so že bolj ali manj oblikovani gozdovi, ki pa še niso upoštevani v gozdnogospodarskih načrtih kot legalizirane gozdne površine.	
SKUPAJ POVRŠIN V OPUŠČANJU JE	4101 ha
kar predstavlja 59% od skupnih kmetijskih zemljišč.	

Glede na strukturo zemljiških kultur in upoštevajoč optimalno varianto opuščanja kmetijskih zemljišč iz naslova pašnikov lahko izračunamo delež kmetijskih zemljišč na enega prebivalca. Te količine izražamo z "ornimi ekvivalenti" (pogojne njive), ki jih dobimo na osnovi prevedbe dejanskih zemljiških

kategorij na skupni primerljivi imenovalec ekvivalentne rastlinske proizvodnje na enoti površine.

Za naturalno skromno prehrano prebivalstva je potrebno 0,20 ha ornega ekvivalenta, kar pomeni v denar preračunano proizvedene pridelke 86 odstotno stopnjo vrednostne samooskrbe s hrano na enega prebivalca.

Za občino Jesenice znaša ocena ornih ekvivalentov po stanju za leto 1978 cca 1795 ornih ekvivalentov, kar predstavlja:

- glede na današnje število prebivalcev 27.551
0,07 ornih ekvivalentov - 30% vrednostne samooskrbe
- glede na projekcijo za leto 2000 - 33.486 prebivalcev
0,06 ornih ekvivalentov - 25% vrednostne samooskrbe.

Navedeni pokazatelji so opozorilo na nujnost skrajno racionalnega planiranja in rabe plodnih zemljišč.

Problematiko je možno členiti na razvojne usmeritve:

- a) zahodnih krajevnih skupnosti občine, to so Rateče, Kranjska gora in Mojstrana, Dovje, ki jim daje pečat predvsem celovitost turistično rekreativnega območja z identiteto slovenske gorske krajine in njene ruralne izrabe. V težnji za nadaljnje ohranjanje strukture in identitete ter opredelitve za aktivno zavarovanje najboljših kmetijskih zemljišč, bi bilo potrebno usmerjati razvoj pozidave z upoštevanjem možnosti za razmestitev na lokacije opredeljene v kartni prilogi pod številki 1, 2, 3, 4, 5.
- b) Vzhodnih krajevnih skupnosti, ki so manj homogene in predstavljajo s krajevno skupnostjo Hrušica, Plavž, Podmežaklja in Sava, osrednji mestni kontinuum občine.

Krajevna skupnost Javornik ima mešan deloma mestni značaj, po prostorski razprostranjenosti pa predvsem specifičen značaj krajine Karavank in tvori s krajevno skupnostjo Planina pod Golico svojsko ruralno enoto s tipičnimi sličnimi lastnostmi, ki se predvsem odražajo na enakem načinu izrabe prostora v preteklosti in podobnih trendih današnje dobe.

Tretja podskupina zahodnih krajevnih skupnosti, to je Blejska Dobrava in Žirovnica je najvrednejši agrarni prostor najobsežnejšega ravninskega dela občine, ki poleg največjih produkcijskih potencialov za kmetijsko proizvodnjo

predstavlja tudi lokalitete nenadomestljive identitete slovenske kulturne krajine (Vrba).

V navedenih "vzhodnih" krajevnih skupnostih so izražene največje potrebe po poselitvenem prostoru in znašajo po prognozi za leto 2000 77,60 ha, za prirastek 4870 prebivalcev. Vsled kritičnih razmer v kmetijskem prostoru (po projekciji komaj 0,06 ornih ekvivalentov na prebivalca) smo v izhodiščni fazi obdelave analizirali tudi gozdni prostor in sicer v globalnih razmerjih varovalnih funkcij za vse območje občine in s podrobnejšo analizo (s hektarsko mrežo) za lokalitete, ki so nakazovale ugodnejše primerjalne možnosti.

Iz karte "Kategorizacija gozdov po varovalnem pomenu na osnovi gozdnih združb" je razvidno, da smo po tem kriteriju podrobno obravnavali prostor:

- Planine pod Golico
- Javorniškega Rovta
- in pobočij tik za nizom naselij med Žirovnico in Rodinami v krajevni skupnosti Žirovnica.

S podrobno analizo varovalnih funkcij gozda smo želeli opredeliti varianto primernosti prostora za eventualno poselitev:

- na prostoru Planine pod Golico je primernost za izrabo poselitve dokaj omejena zaradi labilnosti tal na katerih je ohranjen gozd. Vendar bi bilo možno z ustrezno analizo primernosti in z vključevanjem ustreznih kmetijskih zemljišč ob navezavi na obstoječo poselitev, opredeliti tudi večjo potencialno poselitveno površino (več kot predvidenih 1,5 ha).
- na prostoru Javorniškega rovta so sicer reliefno dokaj zgodne možnosti tudi primernost gozdnih zemljišč sama - o sebi ne izključuje drugačne rabe - vendar je prostor vsled krajinskih kvalitet in ne nazadnje tudi zaradi svoje lokacije in ugodne mikroklimi v bližnjem zaledju mesta Jesenic edinstvena lokaliteta primernosti za dnevni oddih in rekreacijo. Urbaniziranje bi pomenilo degradacijo prostora, ki se že danes nakazuje z oviranjem počitniških hiš na povsem neprimernih lokacijah. Degradacijo prostora predstavlja tudi opuščanje kmetijskih zemljišč, ki se vse bolj zaraščajo, s čemer izgubljammo edinstveno identiteto prostora - narcisne poljane.
- na območju Blejske Dobrave praktično ni možnosti razširitve poselitve v gozdni prostor zaradi plazovitosti terena, ki ga obraščajo gozdovi. Že dosedanja

izraba se je izogibala problematičnih labilnih območij. Možnosti poselitve ostajajo skoraj izključno samo na kmetijskih površinah pri čemer pa bi morali upoštevati nenadomestljivost agrarnega ravninskega prostora.

- na območju krajevne skupnosti Žirovnica smo podrobneje analizirali gozdni prostor na pobočju, ki se razpenja nad zaselki vzdolž ceste od Žirovnice do zaselka Rodine. Izrazita varovalna funkcija je opredeljena na vsem območju prepadnega in strmega reliefa ter varovalnega tampona pod meliščnimi stožci (širine cca 50 - 100 m). V prostoru, ki prehaja v blažji nagib, pa bi bilo, ob ustreznih kriterijih mikrorajonizacije, možno identificirati tudi primer-
nost za izrabo poselitve seveda ob pogojih vključevanja ostalega pripadajočega pašniškega prostora in drugega agrarnega prostora med zaselki (nad cesto) ter ustreznih zapolnitev vrzeli v obstoječi urbanizaciji - seveda ob krite-
rijih varovanja najpomembnejših vrednot prostora.

Hektarska analiza, izdelana na osnovni državni karti (ODK M 1 : 5000) in pre-
nešena v priloženi karti 1 : 25000 nam daje sledeče ocene potencialno primernih
površin za potrebe poselitve:

gozdov	51 ha	
pašnikov	75 ha	
sadovnjakov	5 ha	
travnikov	27 ha	
S k u p a j	158 ha	
izpopolnitev že obstoječe zazidave		40 ha
Skupaj v KS Žirovnica		198 ha

S stališča racionalnega gospodarjenja s plodnimi zemljišči v občini Jesenice menimo, da je potrebno podrobno obravnavati predvsem slednjo navedeno možnost za večjo koncentracijo poselitve, ki zagotavlja na eni strani kvalitetne bivalne pogoje, na drugi pa maksimalno zaščito plodnih zemljišč in kulturne krajine.

GOZDNO GOSPODARSTVO B L E D

UO J E S E N I C E

IME KO

STANJE IZ LETA 1900

STANJE PO KATASTRU 1968

STANJE PO GG NAČRTIH

TREND ZARASČANJA

Številka ko	STANJE IZ LETA 1900						STANJE PO KATASTRU 1968						STANJE PO GG NAČRTIH						TREND ZARASČANJA			
	Površina ko	Neplošno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Pašniki	Površina ko	Neplošno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Pašniki	Neplošno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Površina ko	Neplošno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Pašniki
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
2167 RATEČE	2644 %	1328 50	1316 50	743 29	573 21	227	2644	1328 50	1316 50	743 29	573 21	228	1328 50	1316 50	687 26	629 24	2644	1373 52	1271 48	961 36	310 12	143
2168 PODKOREN	1360 %	55 4	1305 96	653 48	652 48	199	1358	84 6	1274 94	843 62	431 32	89	84 6	1274 94	854 63	420 31	1357	83 6	1274 94	1015 75	259 19	86
2169 KRANJSKA GORA	4704 %	1512 32	3192 68	2581 55	611 13	191	4660	1495 32	3165 68	2616 56	549 12	227	1495 32	3165 68	2520 54	645 14	4661	1484 32	3177 68	2975 64	202 4	
2170 GOZD	5998 %	1169 19	4829 80	3558 60	1271 21	770	6029	1364 28	4365 72	3752 62	613 10	241	1664 28	4365 72	3222 53	1143 19	6029	1665 28	4364 72	4213 70	151 2	53
2171 DOVJE	10346 %	3742 36	6604 64	4649 45	1955 19	1017	10277	3680 36	6597 64	4788 47	1809 17	1006	3680 36	6597 64	5732 56	865 8	10277	5859 38	6418 62	5627 55	791 7	318
2172 HRUŠICA	963	65 7	898 93	498 52	400 41	243	963	84 9	879 91	577 60	302 31	169	84 9	879 91	424 44	455 47	963	82 9	881 91	668 69	213 22	250
2173 PLAVŠKI ROVT	408 %	19 5	389 95	273 67	116 28	4	407	12 3	395 97	283 70	112 27	3	12 3	395 97	281 70	114 27	407	12 3	395 97	340 84	55 13	8
2174 PLANINA	1133 %	20 2	1113 98	631 56	482 42	257	1133	28 2	1105 98	755 67	350 31	149	28 2	1105 98	908 80	197 18	1133	28 2	1105 98	929 82	176 16	110
2175/2 PRIHODI							725										725 %	20 3	705 97	593 82	112 15	20
2175/1 JESENICE	1347 %	105 8	1242 92	590 44	652 48	241	342	315	1148	656	492	186	315	1148	847	301	371	250	121	74	47	18
2175/3 PODMEŽAKLA							396										410	69 17	341 83	338 82	3 1	
2176 BLEJSKA DOBRAVA	845 %	61 7	784 93	431 51	353 42	113	844	116 14	728 86	427 51	301 35	49	116 14	728 86	437 51	291 35	800	97 12	703 83	505 63	198 25	
2177 JAVORNIŠKI ROVT	857 %	27 3	830 97	527 62	303 35	41	744	#	792	527	265	45		792	478	314	744	11 2	733 98	620 83	113 15	7
2178 KOROŠKA BELA	1646 %	31 2	1615 98	800 49	815 49	579	1645	81 5	1564 95	864 53	700 42	548	81 5	1564 95	902 55	662 40	1645	85 5	1560 95	1174 71	386 24	316

GOZDNO GOSPODARSTVO B L E D

U O J E S E N I C E

IME KO

STANJE IZ LETA 1900

STANJE PO KATASTRU 1968

STANJE PO GG NAČRTIH

TREND ZARASČANJA

Številka ko	STANJE IZ LETA 1900							STANJE PO KATASTRU 1968							STANJE PO GG NAČRTIH							TREND ZARASČANJA						
	Površina ko	Neplodno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Pašniki	Površina ko	Neplodno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Pašniki	Neplodno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Površina ko	Neplodno	Produktivno	Gozd	Kmetijska zemljišča	Pašniki						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22						
2179 POTOKI	388 %	11 3	377 97	118 30	259 67	197	389	18 5	371 95	119 31	252 63	202	18 5	371 95	176 45	195 50	388	17 4	371 96	281 72	90 24	60						
2180 ŽIROVNICA	1181 %	53 4	1128 96	505 43	623 53	354	1181	88 7	1093 93	547 47	546 46	313	88 7	1093 93	603 51	490 42	1182	80 7	1102 93	930 79	172 14	30						
2182 ZABREZNICA	840 %	53 6	787 94	169 20	618 74	315	842	64 8	778 92	180 21	598 71	321	64 8	778 92	234 28	544 64	842	57 7	785 93	540 64	245 29	61						
2182 DOSLOVČE	2215 %	295 13	1920 87	727 33	1193 54	852	2215	300 13	1915 87	782 31	1133 56	824	300 13	1915 87	1034 47	881 40	2215	297 13	1918 87	1650 75	268 12	59						
2186 VIŠELNICA -del	673 %	107 16	566 84	427 63	139 21	75	673	107 16	566 84	427 63	139 21	73	107 16	566 84	444 66	122 18	679	140 21	539 79	458 67	81 12	23						
	37548	8653	28895	17880	11015	5675	1467	9464	28051	18886	9165	4673	9464	28051	19783	8268	37472	9709	27763	23891	3872							

KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO KATASTRSKIH OBČINAH V OBMOČJIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI

KRAJEVNA SKUPNOST	KATASTRSKA OBČINA	K A T E G O R I J E					SKUPAJ KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	URBANIZIRANE POVRŠINE	
		1	2	3	4	5			
KS BLEJSKA DOBRAVA	1401								
	KO BLEJSKA DOBRAVA	2176- del	142	-	-	-	36	178	38
KS MOJSTRANA	1402								
	KO GOZD	2170- del	59	69	-	-	-	128	2
	DOVJE-MOJSTRANA	2171	249	376	11	6	6	648	65
	VIŠELNICA	2186/2- del	-	62	-	-	-	62	-
	Skupaj		308	307	11	6	6	838	68
KS HRUŠICA	1403								
	KO HRUŠICA	2172	27	170	4	-	14	215	24
KS JAVORNIK, KOROŠKA BELA	1404								
	KO JAVORNIŠKI ROVT	2177- del	69	52	-	6	-	127	-
	KOROŠKA BELA	2178	30	166	-	-	-	196	59
	POTOKI	2179	23	85	-	-	1	109	4
	JESENICE	2175/1- del	-	-	-	-	-	-	74
	BLEJSKA DOBRAVA	2176- del	-	-	-	-	-	-	-
	Skupaj		122	303	-	6	1	432	137

LIST 2: KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO KATASTRSKIH OBČINAH V OBMČEJH KRAJEVNIH SKUPNOSTI

KRAJEVNA SKUPNOST	KATASTRSKA OBČINA	K A T E G O R I J E KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ					SKUPAJ KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	URBANIZIRANE POVRŠINE	
		1	2	3	4	5			
KŠ KRANJSKA GORA	1405								
	KO PODKOREN	2168	139	83	51	12	7	292	17
	KRANJSKA GORA	2169	104	128	36	-	18	286	72
	GOZD	2170-del	186	123	-	15	1	325	27
	Skupaj		429	334	87	27	26	903	116
KS PLANINA	1406								
	KO PLAVŠKI ROVT	2173	37	12	-	-	1	50	4
	PLANINA POD GOLICO	2174	58	97	-	16	-	171	21
	Skupaj		95	109	-	16	1	221	25
KS PLAVŽ	1407								
	KO PRIHODI	2175/2-del	25	-	-	-	3	28	12
	JESENICE	2175/1-del	-	-	-	-	-	-	113
	PODMEŽAKLJA	2175/3-del	-	-	-	-	-	-	-
	Skupaj		25	-	-	-	3	28	125
KS PODMEŽAKLJA	1408								
	KO PODMEŽAKLJA	2175/3-del	-	-	-	-	-	-	-
	JESENICE	2174/1-del	-	-	-	-	-	-	85
	BLEJSKA DOBRAVA	2176	-	-	-	-	-	-	-
	Skupaj		-	-	-	-	-	-	85
KS RATEČE	1409								
	KO RATEČE	2167	125	115	15	3	8	266	19

LIST 3: KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO KATASTRSKIH OBČINAH V OBMOČJIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI.

KRAJEVNA SKUPNOST	KATASTRSKA OBČINA	K A T E G O R I J E K M E T I J S K I H Z E M L J I Š Č					SKUPAJ KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	URBANIZIRANE POVRŠINE
		1	2	3	4	5		
KS SAVA	1410							
	KO PRIHODI	2175/2-del	-	17	-	25	-	-
	JESENICE	2175/1-del	-	-	-	-	-	89
	JAVORNIŠKI ROVT	2177-del	-	-	-	-	-	-
	Skupaj		-	17	-	25	-	89
KS ŽIROVNICA	1411							
	KO ŽIROVNICA	2180	124	80	-	2	13	219
	ZABREZNICA	2181	345	92	-	18	7	462
	DOSLOVIČE	2182	145	146	-	2	10	303
	Skupaj		614	318	-	22	30	984

KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO OBMOČJIH KATASTRSKIH OBČIN

KATASTRSKA OBČINA			SKUPNA POVRŠINA KO v ha (1973)	K M E T I J S K A Z E M L J I Š Č A v ha						URBANIZIRANE POVRŠINE v ha	OPUŠČENA KMETIJSKA ZEMLJIŠČA (površina po katastru - po predlogu) v ha		
Zap. št.	Reg. št. KO	KO		po ka- tastru 1973	po pred- logu	k a t e g o r i j e							
					1	2	3	4	5				
1	2167	Rateče	2644	569	266	125	115	15	3	8	19	303	
2	2168	Podkoren	1357	413	292	139	83	51	12	7	17	121	
3	2169	Kranjska gora	4661	513	286	104	128	36	-	18	72	227	
4	2170	Gozd	6029	593	453	245	192	-	15	1	30	140	
5	2171	Dovje Mojstrana	10277	1341	648	249	376	11	6	6	65	693	
6	2172	Hrušica	963	318	215	27	170	4	-	14	24	103	
7	2173	Plavški rovt	407	89	50	37	12	-	-	1	4	39	
8	2174	Planina pod Golico	1133	329	171	58	97	-	16	-	21	158	
9	2175/1	Jesenice	371	98	-	-	-	-	-	-	332	98	
10	2175/2	Prihodi	725	279	70	25	17	-	25	3	12	209	
11	2175/3	Podmežaklja	410	11	-	-	-	-	-	-	-	11	
12	2176	Blejska dobrava	800	292	178	142	-	-	-	36	38	114	
13	2177	Javorniški rovt	744	214	127	69	52	-	6	-	-	87	
14	2178	Koroška bela	1645	668	196	30	166	-	-	-	59	472	
15	2179	Potoki	388	192	109	23	85	-	-	1	4	83	
16	2180	Žirovnica	1182	528	219	124	80	-	2	13	46	309	
17	2181	Zabreznica	842	584	462	345	92	-	18	7	22	122	
18	2182	Doslovče	2215	886	303	145	146	-	2	10	34	583	
19	2186/2	Višelnica (del)	679	110	62	-	62	-	-	-	-	48	
S k u p a j			37472	8027	4107	1887	1873	117	105	125	-	3920	
						Prvo območje		3760			kmetijskih zemljišč		
						Drugo območje		347					

KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ PO OBMOČJIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI

K R A J E V N A	SKUPNOST	SKUPNA POVRŠINA v ha (1971)	K M E T I J S K A Z E M L J I Š Č A v ha					URBANIZIRANE POVRŠINE v ha	OPUŠČENA KMETIJSKA ZEMLJIŠČA (površina po katastru - po predlogu) v ha				
			po ka- tastu 1971	po pred- logu	k a t e g o r i j e								
Zap. št.	Reg. št. KS	KS			1	2	3	4	5				
1	1401	Blejska Dobrava	843	293	178	142	-	-	-	36	38	115	
2	1402	Mojstrana	10956	1451	838	308	507	11	6	6	68	613	
3	1403	Hrušica	963	317	215	27	170	4	-	14	24	102	
4	1404	Javornik, Koroška Bela	2777	1074	432	122	303	-	6	1	137	642	
5	1405	Kranjska gora	12047	1521	903	429	334	87	27	26	116	618	
6	1406	Planina	2265	698	221	95	109	-	16	1	25	477	
7	1407	Plavž			28	25	-	-	-	3	125		
8	1408	Podmežaklja	738	151	70	-	-	-	-	-	85	81	
9	1410	Sava			42	-	17	-	25	-	89		
10	1409	Rateče	2644	569	266	125	115	15	3	8	19	303	
11	1411	Žirovnica	4239	1999	984	614	318	-	22	30	102	1015	
		S k u p a j	37467	8073	4107	1887	1873	117	105	125	-	3966	
						Prvo območje		3760	kmetijskih zemljišč				
						Drugo območje		347					

Zaporedna številka	Naziv vodozbirnega območja	sp.sproščanja iz celotnega zlivnega oln.	sp.pritok iz celotnega zlivnega oln.	F ₁	neplodno ^{op}	kmetijsko ^{op}	varovalni ^{op}	ostali gozdi ^{op}	F ₂	E	V	rod ^{op}	(F ₁ +F ₂) F ₃	Kateg.	F ₁ F ₂ F ₃	Kateg.
1	Nadiža	2420	-	2420	40 3616	10 678	40 452	10 226	4972	271	2260	12	88.704	IV	8.592	II
2	območje pod Vitrancem I + II	679	261	960	-	10 144	40 384	50 241	769	148	418	36,76	52.569	IV	4.785	IV
3	Pišenca, Gruntnica, Mala Pišenca, Krivi plaz, grb. na Pruhu	9232	3816	13048	40 5880	10 1101	50 3676	-	10656	1257	3675	34,20	1514.185	I	30.094	I
4	Martuljek	1658	637	2295	50 2144	-	30 643	20 114	2901	230	1072	21,45	111.454	III	7.341	III
5	Tofov graben Tarmačov graben	1236	337	1573	10 70	10 105	20 142	60 212	554	87	353	24,64	52.409	IV	4.591	IV
6	območje nad Tabrami, Beli potoki, desno poboč.	2894	1174	4068	20 680	10 510	60 2048	10 170	3408	83	1707	4,86	36.333	IV	7.962	II
7	Bistrica triglavska	1300	400	1700	5 907	10 1360	40 3628	15 680	14738	525	4535	11,87	195.119	III	9.462	II
8	Radovna				20 1613	10 606	20 806	50 1007	4032	129	2017	6,39	25.765	IV	4.671	IV
9	desna pobočja Mežakla	189	63	252	10 980	30 2206	60 2942	-	6128	60	2452	2,51	16.014	IV	6.631	III
10	Završnica	785	142	927	15 1292	20 1311	20 974	45 986	4463	364	2183	16,67	89.851	IV	7.057	III
11	leva pobočja	351	148	499	5 160	10 204	30 412	55 372	736	139	686	20,26	25.021	IV	3.261	IV
12	Koroška Bela	776	268	1044	30 720	20 384	40 512	10 77	1693	66	641	10,29	28.164	IV	3.766	IV

- ANALIZA IN KATEGORIZACIJA EROZIJSKIH PERIMETROV

zaporedna številka	Naziv vodozbirnega območja	sp. sproščanja iz celotnega zlivnega obl.	sp. pritok iz celotnega zlivnega dlm.	F ₁	nepločno ^{op}	kmetijsko ^{op}	varovalni ^{op}	ostali gozd ^{op}	F ₂	F	P	v(F) ^{op}	(F ₁ +F ₂) F ₃	Kateg.	F ₁ +F ₂ +F ₃	Kateg.
13	Javorniški rovt	405	139	544	10 920	10 549	30 1100	50 871	3440	206	1834	11,23	44.740	IV	5.107	III
14	leva pobočja nad Jesenicami	240	60	300	-	10 84	40 216	50 140	440	35	281	12,45	9.213	IV	1.985	V
15	Ukova	210	63	273	-	10 165	10 110	80 442	717	63	552	11,41	11.296	IV	2.131	V
16	Raten Jesenica, Beli potok	2329	645	2974	10 640	10 585	20 780	60 1203	3208	464	1948	23,82	147.255	III	8.564	II
17	območje Mirce	154	39	193	-	10 57	30 114	60 115	286	31	191	16,23	1.774	IV	2.102	V
18	Hrušica	267	80	347	-	20 165	60 330	20 55	550	53	275	19,27	17.285	IV	2.824	IV
19	Dobršnik	1197	550	1747	-	20 249	50 190	30 126	375	84	417	20,14	42.737	IV	4.136	IV
20	Presušnik	1983	646	2629	30 560	20 285	40 380	10 51	716	104	476	21,85	73.088	IV	5.530	III
21	neimenovani	337	89	429	10 60	20 129	10 44	60 136	309	73	216	33,80	24.944	IV	4.118	IV
22	Mlinca	1490	826	2316	15 460	10 255	70 1184	5 44	1483	198	846	23,40	88.897	IV	6.139	III
23	Dovški potok	-	382	382	10 80	50 300	20 82	20 44	506	23	205	11,22	9.963	IV	2.010	V
24	Sedelčnik	1645	785	2430	5 40	10 63	20 82	65 137	322	24	209	11,48	31.593	IV	3.900	IV

Zaporedna številka	Naziv vodozbirnega območja	sp.sproščanje iz celotnega zlivnega otm.	sp.pritok iz celotnega zlivnega otm.	F ₁	nepločno ^{op}	kmetijsko ^{op}	varovalni ^{op}	ostali gozd ^{op}	F ₂	F ₁	U	U/F ₁ ^{op}	(F ₁ +F ₂) F ₃	Kateg.	F ₁ +F ₂ +F ₃	Kateg.
25	območje pod Brevantom	330	232	562	-	50 330	10 44	40 88	462	33	220	15,00	15.360	IV	2.524	IV
26	Belca, Beli potok, Kurji graben, Goša	7102	2950	10052	15 900	10 528	75 2722	-	4150	326	1762	18,50	262.737	II	16.052	I
27	Jurčev graben	332	195	527	15 392	10 186	70 874	5 28	1480	84	624	13,46	27.014	IV	3.353	IV
28	Hladnik, Jerman	1128	642	1770	-	10 519	90 3122	-	3641	256	1735	14,76	79.866	IV	6.886	III
29	Smeč	2950	2090	5040	-	20 198	80 324	-	522	75	328	22,86	127.147	III	7.848	II
30	območje pod Robni	377	176	553	-	20 141	50 234	30 70	445	115	234	49,14	49.042	IV	5.912	III
31	območje pod Brvojima	295	98	393	-	10 81	50 274	40 111	466	66	275	24,00	20.616	IV	3.259	IV
32	Suhelj	2960	1740	4700	-	20 168	50 278	30 84	530	69	279	24,73	129.337	III	7.703	II
33	Kravnjak, potok na Potokih, leva pobočja od ceste Krotnek	1383	140	1523	-	20 393	10 130	70 457	980	79	653	12,10	30.286	IV	3.713	IV
34	Trebiža	174	-	174	-	10 135	10 90	80 364	589	79	454	17,40	13.276	IV	2.503	IV

Z A S N O V A N A M E N S K E R A B E P R O S T O R A

KMETIJSKI PROSTOR

V občini Jesenice je kmetijski prostor členjen na:

- nižinske kmetijske površine
- hribovske kmetije
- in hribovske pašnike.

Z ozirom na mnoge specifične razmere je opredeljena raba kmetijskega prostora v okviru območij krajevnih skupnosti, pri čemer je odločujočega pomena opredelitev - kategorizacija kmetijskih površin, ki je med drugim izdelana na osnovi sistematičnega terenskega ovrednotenja.

- V prvo območje so razvrščena kmetijska zemljišča na površini 4316 ha, ki so po svojih naravnih lastnostih, primernosti za uporabo sodobne tehnologije in možnosti za oblikovanje kompleksov za družbeno ali družbeno organizirano kmetijsko proizvodnjo, temelj proizvodnje hrane; poleg tega pa so v prvo območje opredeljena še travlišča rovtov in skupnih pašnikov, ki jih je s programom in strokovnim delom možno intenzivirati in so za razvoj živinoreje neobhodno potrebni, ker dopolnjujejo dolinsko krmsko bazo iz njiv in travnikov.

- V drugo območje so razvrščena vsa ostala kmetijska zemljišča na površini 347 ha in obsegajo predvsem zemljišča, ki se lahko uporabljajo tudi za nekmetijske namene, bodisi sočasno ali pa po predlogu KZS tudi trajno za potrebe pozidave.

- Na območju občine Jesenice so ocenjena tudi kmetijska zemljišča v opuščanju in zaraščanju in obsegajo po terenski korekturi 3410 ha.

- S kmetijskimi zemljišči gospodarji 500 lastnikov, ki imajo status kmeta; od tega je 310 zaščitenih kmetij. Zaskrblijujoče je stanje na kmetijah, ker je po ocenjeni le 162 perspektivnih kmetij, 84 kmetij stagnira, kar 254 kmetij pa je ocenjeno kot neperspektivnih.

GOZDNI PROSTOR

Gospodarjenje z gozdovi kot dejavnost posebnega družbenega pomena in gospodarsko dejavnost izkoriščanja gozdov opravljajo v občini Jesenice skupaj delavci in kmetje združeni v 1 gozdarski TOZD in eno organizacijsko enoto temeljne organizacije kooperantov (TOK) v organizacijskem okviru območja gozdnega gospodarstva Bled.

Po gozdnogospodarskem načrtu je:

- Vseh gozdov v občini 19 991 ha
- od tega je 51,7% zasebnih gozdov

- Gospodarskih gozdov 13.041 ha
- Varovalnih gozdov 6.950 ha
- poprečna lesna zaloga na ha
 - iglavci 175 m³
 - listavci 60 m³
 - 235 m³/ha

- tekoči letni prirastek na ha
 - iglavci 4,2 m³
 - listavci 1,2 m³
 - 5,3 m³/ha

- 10-letni etat na ha:
 - iglavci 26,0 m³
 - listavci 8,1 m³
 - 34,1 m³/ha
 - ali letno 3,4 m³/ha

- poprečna gostota gozdnih cest je 9,6 m/ha.

Gozdni prostor občine Jesenice je ovrednoten in členjen na osnovah ekološke in gospodarske presoje. V sintezi so prikazana prednostna območja varovalnih gozdov, najpomembnejših lesnoproizvodnih gozdov in ostalih lesnoproizvodnih gozdov.

Vključujoč delitev gozdov še na gospodarske razrede lahko členimo gozdni prostor na sledeče kategorije:

- I. Gozdovi z veliko potencialno sposobnostjo lesne proizvodnje, ki se širijo od tromeje do Sravnice in od Raven do Javorniškega rovta - sem spadajo še gozdovi v območju Završnice. Skupna površina je 2.721 ha, od tega je 1895 ha v zasebni lasti in družbenih raztresenih parcel ter 826 ha družbenih gozdov v kompleksih.
- II. Gozdovi s srednjedobro potencialno sposobnostjo zavzemajo pretežni del vseh lesnoproizvodnih gozdov v občini. Skupna površina je 9.179 ha, od tega je zasebnih z družbenimi raztresenimi parcelami 8.501 ha in družbenih gozdov v kompleksih 678 ha.
- III. Gozdovi z majhno potencialno sposobnostjo in vsestranskim varovalnim pomenom se razprostirajo predvsem na pobočjih Karavank. Skupna površina je 1.141 ha, od tega v zasebnih ter raztresenih družbenih parcelah 985 ha in v družbenih kompleksih 156 ha.
- IV. Gozdovi s posebnim pomenom vsled zelo poudarjene socialne vloge. Gre za gozdove v bližini naselij. V gospodarjenju s temi gozdovi je dan poudarek ohranjanju posebnosti teh gozdov, njihovi pestrosti in stabilnosti stanja sestojev. Poseben pomen imajo tudi skupine ali šopi in posamično gozdno drevje, ki sicer ni vključeno v gozdnogospodarski načrt; je pa nepogrešljiv element v kulturni krajini. Površinsko ta kategorija še ni definirana. S podrobnimi načrti bo potrebno taka območja dopolnjeno opredeliti in zagotoviti ustrezno strokovno nego.
- V. Trajno varovalni gozdovi so vsled orografskih razmer prisotni strnjeno in posamič v velikem delu občine. Skupna površina je 6.950 ha, od tega je zasebnih 4.763 ha in 2.187 ha družbenih gozdov.

Z E M L J I Š K A P O L I T I K A

KMETIJSTVO

- Razvijanje kmetijstva v že izbranih smereh z namenom, da se ohranja in razvija poseljenost obmejnega prostora in s tem tudi možnost samooskrbe s hrano; vzdržuje ekološko ravnovesje v naravi in kulturna krajina kot ekološko-biološko zaledje naselij, industrije in turizma ter, da se izkoristijo že obstoječi potencialni resursi in razvijajo vse oblike družbene samozaščite.
- Izvajanje takšne prostorske in zemljiške politike, ki bo zagotavljala zavarovanje vseh sedanjih in bodočih dolinskih in gorskih kmetijskih zemljišč ter kmetij. Usmerjanje pridobivanja novih poselitvenih in stavbnih zemljišč na nekmetijska zemljišča oziroma na slabša kmetijska zemljišča, predvsem pa naj bi se intenzivneje pozidala obstoječa redko poseljena območja.
- Minimiziranje vplivov urbanizacije in vplivov zaraščanja ter zagotovitev smotrnega gospodarjenja s temi zemljišči.
- Izboljšanje življenjskih in dohodkovnih razmer aktivnega kmetijskega prebivalstva, vzdrževanje reprodukcijske sposobnosti panoge.
- Vzdrževanje in kakovostno izboljševanje kmetijske zemlje kot narodnega bogastva v vseh njenih izravnih virih.
- Opredelitev površin za potrebe kmetijstva, gozdarstva in drugih uporabnikov v smislu ukrepanja za omejevanje opuščanja in zaraščanja kmetijskih površin.
- Usklajevanje akcije občine za povečevanje interesa krajanov za dejavnosti kmetijstva in gozdarstva.

GOZDARSTVO

- Izhodiščno načelo gozdnega gospodarjenja je stalna krepitev vseh splošno koristnih funkcij gozdov kot pogojev za bioekološko ravnovesje in zdravo življenjsko okolje, ob hkratni optimalni rabi naravnih proizvodnih potencialov (rastišč in sestojev) za proizvodnjo kvalitetne lesne surovine ter doslednem upoštevanju načela trajnosti vseh funkcij gozda in načela nacionalnega vlaganja dela in sredstev.
- Izdelava optimalnih oblik sektorskega informacijskega sistema za hitro in enostavno vključevanje v širši družbeni informacijski sistem.
- Izdelava razmejitve med gozdnimi in kmetijskimi (negozdnimi) zemljišči.
- Izdelava projektnih rešitev in krajinsko ureditvenih načrtov:
 - * za območja na katerih se predvidevajo intenzivni razvojni ukrepi
 - * za območja ukrepov, katerih posledica je poseganje v komplekse naravnega ravnovesja in
 - * za območja, ki jih bo potrebno v takšnem srednjeročnem obdobju zavarovati vsled ohranjanja in vzdrževanja naravne in kulturne dediščine.
- Rajoniziranje območij lovne divjadi in opredelitev selektivnih ukrepov za njihovo vzdrževanje in ohranjanje.

R A Z V O J D E J A V N O S T I

(in območij) z družbenega, ekonomskega in prostorskega vidika;
cilji, politika in naloge

KMETIJSTVO

Za doseganje ciljev razvoja dejavnosti kmetijstva je med drugim potrebno:

- Povezovanje kmetijskih proizvajalcev in drugih organizacij združenega dela, da bi delovni ljudje in občani tudi na vasi v okviru krajevnih skupnosti lahko uresničevali svoje skupne interese in potrebe.
- Izenačevanje socialnih in ekonomskih pogojev kmetijskih proizvajalcev z ostalimi delavci v družbeni reprodukciji.
- Hribovska območja in kmetije je optimalno usposobiti in izrabiti zemljišča za proizvodnjo hrane in za obrambne naloge. Pri tem bo potrebno posvetiti planinskim pašnikom posebno strokovno in družbeno skrb.
- Ovrednotenje naravnih potencialov plodnih zemljišč z rajonizacijo proizvodnih sposobnosti in proizvodne namembnosti, predvsem na območjih intenzivnega opuščanja in zaraščanja kmetijskih zemljišč.
- Doseganje maksimalne stopnje samooskrbe s hrano.
- Izdelati projekte za usmerjene kmetije v skladu z danostnimi in možnostmi s prednostno usmeritvijo v živinorejsko proizvodnjo.
- Opremiti kmetijski prostor s komunikacijami, kar je eden temeljnih pogojev za uspešnejše gospodarjenje in postopno vračanje življenja v opuščeni hribovski prostor.

GOZDARSTVO

- Pogoj za doseganje večjega napredka pri gospodarjenju z gozdovi je v nadaljnjem uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v temeljnih organizacijah združenega dela in v temeljnih organizacijah kooperantov, da bodo delavci in kmetje v okviru skupnega gospodarjenja z gozdovi kot združeni proizvajalci odločali o pogojih in rezultatih svojega dela.

- Osnovni ton sedanjemu in še bolj prihodnjemu gospodarskemu in s tem tudi družbenemu razvoju dajejo energetska in surovinska kriza ter problemi v zvezi s kvaliteto življenjskega okolja. Narava gozdne proizvodnje je taka, da sočasno in na komplementaren način prispeva k reševanju vseh treh skupin problemov. Proizvodnja lesa je komplementarna s celo vrsto najpomembnejših, splošno koristnih funkcij, s katerimi vpliva gozd na bioekološko ravnovesje v prostoru in na kvaliteto življenjskega okolja.
- V prihodnjih obdobjih je treba nadaljevati in še bolj čvrsto vzpostaviti medsebojno povezanost in soodvisnost med jakostjo poseganja v gozdove s sečnjami in ustreznim obsegom vlaganj v gozdove, tako v gozdnobiološke naložbe kot v gradnjo gozdnih cest. Pri tem je treba objektivizirati potreben obseg gozdnogojitvenih ukrepov in vlaganj v izgradnjo gozdnocestnega omrežja, od česar je v obstoječih ekonomskih razmerah neposredno odvisno povečanje blagovne proizvodnje in gozdnih sortimentov ustrezne debelinske in kakovostne strukture.
- Razvojni programi gozdarstva se morajo usklajevati in povezovati neposredno z lesno in celulozno industrijo zaradi zagotovitve nemotenega poteka proizvodnje in optimalnejšega izkoriščanja proizvodnih potencialov rastišč in sestojev.
- V raziskovalnem delu je osnovna orientacija v iskanju možnosti za povečanje proizvodnje lesa v kombinaciji s pospeševanjem okoljetvornih učinkov gozdov na čim bolj gospodarnih osnovah in ob upoštevanju humanizacije gozdnega dela.

CILJI - KRITERIJI IN STRATEŠKE NALOGE
KMETIJSTVO

Specifični cilji - kriteriji in strateške naloge (ki zadevajo večino podpisnikov)

- Da bi delovni ljudje in občani na vasi v okviru krajevne skupnosti lahko uresničevali svoje skupne interese in potrebe, se morajo v krajevni skupnosti povezovati tudi kmetijski proizvajalci in njihove organizacije z organizacijami združenega dela, ki so z njimi povezane v procesu proizvodnje oziroma so dolžne sodelovati, neposredno ali preko samoupravnih interesnih skupnosti, pri zadovoljevanju skupnih interesov in potreb ter opravljanju družbenih zadev in vprašanj skupnega pomena.
- Uveljavitev ustavne vloge Socialistične zveze v krajevnih skupnostih predstavlja osnovo za učinkovito politično delovanje, izražanje in usklajevanje interesov delovnih ljudi in občanov na območju krajevne skupnosti. Doseči je treba, da bodo krajevne organizacije SZDL ustvarjale pogoje za samoupravno razreševanje konkretnih življenjskih vprašanj kmetov v določenem okolju, uresničujoč pri tem tudi svojo vlogo najširje demokratične zveze delovnih ljudi in občanov ter enotne fronte organiziranih socialističnih sil.
- Razvijanje kmetijstva v že izbranih smereh (čeprav deloma tudi na račun akumulativnosti gospodarstva) z namenom, da se ohranja in razvija poseljenost obmejnega prostora in s tem možnosti samooskrbe s hrano; vzdržuje ekološko ravnovesje v naravi in kulturna krajina kot ekološko-biološko zaledje naselij, industrije in turizma; ter da se izkoristijo že obstoječi potencialni resursi in razvijajo vse oblike družbene samozaščite.
- Skladno s cilji bodo podpisniki: izvajali takšno prostorsko in zemljiško politiko, ki bo zagotavljala zavarovanje vseh sedanjih in bodočih dolinskih in gorskih kmetijskih zemljišč ter kmetij. Usmerjali pridobivanje novih po-

selitvenih in stavbnih zemljišč na nekmetijska zemljišča oziroma na slabša kmetijska zemljišča. Predvsem pa bodo obstoječa redko poseljena območja intenzivneje pozidali.

- Ključne naravne vire bodo podpisniki varovali za prihodnje rodove in zato smotrno izkoriščali:

- kmetijska zemljišča /ter jih pridobivali iz gozdnih in obrečnih zemljišč /
- gozdna zemljišča /s povečevanjem kvalitete gozdnih proizvodov /
- vodo, rudnine (in drugo)

- Pospešeno bodo razvijali in povečevali kvalitetnejša dolinska in gorska kmetijska zemljišča (za povečevanje samooskrbe s hrano, razvoja živinoreje ter spremljajočega poljedelstva).

- Minimizirali bodo vplive urbanizacije in vplive zaraščanja ter zagotovili smotrno gospodarjenje s temi zemljišči.

- Povečali samooskrbo s hrano na vseh tudi na manjših kmetijskih zemljiščih in na ohišnicah.

- Nadalje bodo podpisniki zagotovili permanentno izobraževanje kmetov in kmečkih žena v smeri kmetijstvo-gozdarstvo-kmečki turizem. Zato bodo v omejenih smeri vpeljali pouk v osnovne šole.

- Hribovska območja in kmetije je potrebno optimalno usposobiti in izrabiti za proizvodnjo hrane, za oblikovanje in vzdrževanje kulturne dediščine in podobe kulturne krajine ter za obrambne naloge. Pri tem mora biti planinskim pašnikom posvečena posebna strokovna in družbena skrb.

- Proces opuščanja in zaraščanja kmetijskih zemljišč se mora zmanjšati in omejiti zgolj na površine neprimerne za kmetijsko proizvodnjo.

- Primerna odprtost kmetijskega prostora s komunikacijami je pogoj za uspešnejše gospodarjenje in postopno vračanje življenja v opuščeni hribovski prostor.

- Z razmejitvijo med kmetijskimi in gozdnimi zemljišči je potrebno opredeliti interesna območja primarnih sektorjev kmetijstva in gozdarstva.

- Kmetijska zemljišča v nižinskem območju predstavljajo limit kmetijske proizvodnje. To so bazna zemljišča za pridelovanje krme, ter za rejo živine, ki se ne more pasti na dislociranih planinskih pašnikih. Zato je nujno očuvanje vseh nižinskih zemljišč, njihova razširitev povsod kjer je to možno, aktiviranje tudi vse opuščene in s slabim gozdom oziroma grmovjem zarasle kmetijske površine.

Z vsemi agrotehničnimi ukrepi je potrebno dvigovati rodnost ravninskih zemljišč in njihovo funkcionalno zaokroženost.

- Nujno je pristopiti k združevanju razdrobljenih kmetijskih zemljišč v privatni lasti ter izdelati zaokrožene enote za lažje in uspešnejše gospodarjenje.

- Preprečevati je potrebno spreminjanje gospodarskih poslopij v primarna in sekundarna bivališča nekmetov.

- Zaradi specifičnih razmer v kmetijstvu (veliko število kmetij, različni strokovni nivo gospodarjev in tudi pestri ekološki pogoji) je prenos tehničnih, bioloških in organizacijsko-ekonomskih izboljšav težaven in počasen. V kmetijstvu je prav služba transfera odločujoča za hitrejše ali počasnejše širjenje rezultatov raziskovalnega dela. Zato bi morali okrepiti pospeševalno in strokovno službo.

- Za razrešitev spoznanih problemov in za izvrševanje skupnih temeljnih ciljev razvoja kmetijstva v SR Sloveniji, regiji, občini in ciljev v krajevnih skupnostih, bodo podpisniki zapodročje kmetijstva upoštevali:

CILJE- KRITERIJE

- varovanje in smotrno gospodarjenje s kmetijskimi zemljišči

- maksimalne stopnje samooskrbe s hrano

- izenačevanje socialnih in ekonomskih pogojev kmetijskih proizvajalcev z ostalimi delavci v družbeni reprodukciji

- Združevali sredstva za uresničitev teh ciljev ter izvedli naslednje UKREPE

- NALOGE po krajevnih skupnostih:

- KS RATEČE

- nadaljnje intenziviranje kmetijske proizvodnje v smeri živinoreje

- s hidromelioracijami uredili Ledine

- uredili zamočvirjene površine

- KS Kranjska gora
 - razmejili prostor za optimalno zadovoljevanje vseh uporabnikov prostora
- KS Plavž, Sava, Podmežaklja
 - usposobili posamezne parcele za pridelovanje povrtnin za lokalne potrebe
- KS Blejska dobrava
 - intenzivirali kmetijsko proizvodnjo s kombinirano rabo nižinskih kmetijskih zemljišč s skupnim hribovskim pašništvom ter načrtovali govedorejsko proizvodnjo za tako kombinirano rabo
 - s hidromelioracijami izboljšali kmetijske površine pri naselju Kočan in Lipce
- KS Dovje-Mojstrana
 - ohranili namembnost kmetijskih zemljišč za primarno rabo ter jih širili na zaraščajoča območja
 - usposobili terene za strojno obdelavo z agrotehničnimi ukrepi
 - v Radovni omejili širjenje vikend naselij
- KS Planina
 - uvajali tehnologijo na osnovi sodobnega alpskega kmetovanja ter usmerili kmetije za razvoj kmečkega turizma
 - omejili širjenje vikendov na kmetijskih zemljiščih
- KS Hrušica
 - navažali humusno plast na slabša zemljišča
 - izboljšali pašniške površine Belo Polje, tudi za pridobivanje krme
 - intenzivno uredili pašnik Hruščanska planina za pašo govedi
- KS Javornik - Koroška Bela
 - uredili nižinske kmetijske površine s komasacijo za sodobno kmetijsko proizvodnjo
- KS Žirovnica
 - z aglomeracijami intenzivirali vse nižinske kmetijske površine
 - uredili vse bližnje in dislocirane pašne površine za pašo goveje živine in tudi ovac

- pospešili razvoj tradicionalne ovčereje na planinah, ki jih druga živina ne more izkoristiti
- upeljali kmetijski pouk v osemletko v K S Žirovnica

TEMELJNE SKUPNE NALOGE, ki jih prevzamejo podpisniki v dogovarjanju s sosednjimi občinami in republiko:

Izvajalci tega dogovora bodo združevali sredstva in izvajali naslednje ukrepe:

- izboljševali življenjske in dohodkovne razmere aktivnega kmetijskega prebivalstva, vzdrževali reprodukcijsko sposobnost panoge
- izboljševali preskrbo prebivalstva s kakovostnim in neoporečnim živežem, v pogojih zmanjšane števila delovnih mest v kmetijstvu in večjega povpraševanja ter zmanjšanja uvoza
- prispevali k stabilnosti prehranske bilance
- vzdrževali in kakovostno izboljševali kmetijsko zemljo kot narodno bogastvo v vseh njenih izravnih virih
- razvijali družbenoekonomske odnose v proizvodnji hrane in na vasi
- opredelili površine za potrebe kmetijstva, gozdarstva in drugih uporabnikov v smislu ukrepanja za omejevanje opuščanja in zaraščanja kmetijskih površin
- z usklajeno akcijo občine povečali interes krajanov za kmetijstvo in gozdarstvo.

CILJI - KRITERIJI IN STRATEŠKE NALOGE

GOZDARSTVO

Specifični cilji - kriteriji in strateške naloge (ki zadevajo večino podpisnikov)

- Pogoji za doseg večjega napredka pri gospodarjenju z gozdovi je v nadaljnjem uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v temeljnih organizacijah združenega dela in v temeljnih organizacijah kooperantov, da bodo delavci in kmetje v okviru skupnega gospodarjenja z gozdovi kot združeni proizvajalci odločali o pogojih in rezultatih svojega dela. Zaradi tega je treba ekonomsko, kadrovsko in organizacijsko krepiti temeljne organizacije v gozdarstvu za oba sektorja lastništva gozdov. Prav tako je potrebno, da se z nadaljnjim razvijanjem dohodkovnih odnosov med delavci in kmeti v okviru gozdnogospodarskih organizacij in delavci v drugih temeljnih organizacijah združenega dela, s katerimi so povezani v procesu proizvodnje in menjave, doseže usklajevanje interesov in skupno odločanje o ustvarjenem dohodku, združevanju dela in sredstev ter delitvi rezultatov skupnega dela.

Na takšnih osnovah bo možno postopno odpravljanje strukturnih neskladnosti, optimiziranje razvojnih programov v gozdarstvu, lesni in celulozni industriji, za nemoten potek proizvodnje in optimalnejše izkoriščanje proizvodnih potencialov. Med razvojna vprašanja sodi tudi problematika deagrarnizacije, ki je ponekod zavzela že tolikšen obseg, da bo prišlo do popolne opustitve kmetijske rabe nekaterih zemljišč.

Vsem tem vprašanjem bo potrebno posvetiti posebno pozornost zlasti za zasebni sektor lastništva, ker so zaradi razmeroma velike razdrobljenosti gozdne posesti ta vprašanja bolj komplicirana in težje rešljiva. Zaradi takšnih razmer bo za ustreznejše reševanje teh vprašanj neobhodno potrebna poleg prizadevanj organizacij združenega dela tudi širša družbena podpora.

- V prihodnjem planskem obdobju je treba nadaljevati in še bolj čvrsto vzpostaviti medsebojno povezanost in soodvisnost med jakostjo poseganja v gozdove s sečnjami in ustreznim obsegom vlaganj v gozdove, tako v gozdnobiološke na-

ložbe kot v gradnjo gozdnih cest. Pri tem je treba objektivizirati potreben obseg gozdnogojitvenih ukrepov in vlaganj v izgradnjo gozdnocestnega omrežja, od česar je v obstoječih ekonomskih razmerah neposredno odvisno povečanje blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov ustrezne debelinske in kakovostne strukture.

- Osnovni ton sedanjemu in še bolj prihodnjemu gospodarskemu in s tem tudi družbenemu razvoju dajejo energetska in surovinska kriza, ter problemi v zvezi s kvaliteto življenjskega okolja. Narava gozdne proizvodnje je taka, da sočasno in na komplementaren način prispeva k reševanju vseh treh skupin problemov. Proizvodnja lesa je komplementarna s celo vrsto najpomembnejših splošno koristnih funkcij s katerimi vpliva gozd na bioekološko ravnovesje v prostoru in na kvaliteto življenjskega okolja.

- Izhodiščni cilj gozdnega gospodarstva je stalna krepitev vseh splošno koristnih funkcij gozdov kot pogojev za bioekološko ravnovesje in zdravo življenjsko okolje ob hkratni optimalni izrabi naravnih proizvodnih potencialov (rastišč in sestojev) za proizvodnjo kvalitete lesne surovine ter doslednem upoštevanju načela trajnosti vseh funkcij gozda in načela racionalnega vlaganja dela in sredstev.

- Sestavni del gozdnogospodarskih ciljev je tudi divjad, kot dobrina splošnega družbenega pomena. Reševanje problematike divjadi je treba pospešiti in intenzivirati z družbenim dogovarjanjem in ustreznimi planskimi posegi po lovskogojitvenih območjih in na podlagi zakona o varstvu, gojitvi in lovi divjadi ter o upravljanju lovišč.

- Gospodarjenje z gozdovi je potrebno nacionalizirati predvsem na sledečih področjih:

- na popolnejši izrabi naravnih proizvodnih zmogljivosti (rastišč in sestojev) in čim popolnejšem izkoriščanju naravnih zakonitosti za proizvodnjo lesne surovine;
- na smotrni in popolnejši izrabi delovnih sredstev (zlasti drage mehanizacije)
- na boljši in humanejši izrabi fizičnega in umskega dela (boljša izraba strokovnih kadrov)

- Če smo v sedanjem razvoju dosegali učinke z ukrepi kvantitativnega značaja, bo v bodoče treba dati prednost kvalitativnim prvinam razvoja. Ko nadaljnje aktiviranje rezerv ni vedno možno samo z enostavnimi prijemi, je potreben poglobljen pristop in pomoč sodobnih znanstvenih izsledkov. Brez uporabe najnovejših znanj ne moremo računati z uspehom v bodočem razvoju. Osnovna orientacija za raziskovalno dejavnost mora biti iskanje možnosti za povečanje proizvodnje lesa v kombinaciji s pospeševanjem okoljetvornih učinkov gozda na čim bolj gospodarnih osnovah in ob upoštevanju humanizacije gozdnega dela.

Za razrešitev spoznanih problemov in za izvrševanje skupnih temeljnih ciljev razvoja gozdarstva in preskrbe z lesom v SR Sloveniji, v regiji, na gozdnogospodarskem območju Bled, v občini in v krajevnih skupnostih, bodo podpisniki za področje gozdarstva upoštevali:

CILJE - KRITERIJE

- izhoriščni cilj gozdnega gospodarstva je stalna krepitev vseh splošno koristnih funkcij gozdov kot pogojev za bioekološko ravnovesje in zdravo življenjsko okolje ob hkratni optimalni izrabi naravnih proizvodnih potencialov (rastišč in estojev) za proizvodnjo kvalitete lesne surovine ter doslednem upoštevanju načela trajnosti vseh funkcij gozda in načela racionalnega vlaganja dela in sredstev
- nadaljnjega poglobljanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v temeljnih organizacijah združenega dela in temeljnih organizacijah kooperantov
- odpravljanja strukturnih neskladnosti in optimiziranje razvojnih programov gozdarstva, lesne in celulozne industrije za nemoten potek proizvodnje in optimalnejše izkoriščanje proizvodnih potencialov
- sestavni del gozdnogospodarskih ciljev je tudi divjad, kot dobrina splošnega družbenega pomena. Reševanje problematike divjadi je treba pospešiti in intenzivirati z družbenim dogovarjanjem in ustreznimi planskimi posegi po lovsko-gojitvenih območjih in na podlagi zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč
- Združevali sredstva za uresničitev teh ciljev ter izvedli naslednje ukrepe - naloge:

- izdelali optimalne oblike prostorskega informacijskega sistema za področje gozdarstva
- izdelali razmejitve med gozdnimi in kmetijskimi (negozdnimi) zemljišči
- izdelali projektne rešitve in krajinsko ureditvene načrte
 - za območja na katerih se predvidevajo intenzivni razvojni ukrepi
 - za območja ukrepov, katerih posledica je poseganje v komplekse naravnega ravnotežja
 - in za območja, ki jih bo potrebno v tekočem srednjeročnem obdobju zavarovati vsled ohranjanja in vzdrževanja naravne in kulturne dediščine
- rajonizirali območja lovne divjadi in opredelili selektivne ukrepe za njihovo vzdrževanje in ohranjevanje

TEMELJNE SKUPNE NALOGE

- Izvajalci tega dogovora bodo združevali sredstva in izvajali naslednje ukrepe:
- popolnejše izrabljanje naravne proizvodne zmogljivosti rastišč in sestojev ob čim popolnejšem izkoriščanju naravnih zakonitosti
 - smotrneje in popolneje izrabili delovna sredstva
 - izboljšali in humaneje izrabili fizično in umsko delo delavcev v gozdarstvu